

GEÇMİŞTEN GELECEĞE AÇILAN KAPI

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

2012-2020

Dr. Pervin BEZİRCİ

 hiperyayın

Hiper yayın 550
Araştırma-İnceleme

Yazar
Dr. Pervin BEZİRCİ

Genel Yayın Editörü
Hatice BAHTİYAR

Mizanpaj
Meral GÖK

Kapak Tasarım
Satı GÖKÇE

Yayıncı Sertifika No: 16680

ISBN: 978-605-281-776-6
e-ISBN: 978-605-281-775-9

1. Baskı: İstanbul, 2020

Copyright© Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın telif hakları, 5846 sayılı yasanın hükmüne göre, kitabı yayımlayan Hiperlink Eğitim İletişim Yay. Gıda. San. ve Tic. Ltd. Şti. ve Dr. Pervin BEZİRCİ'ye aittir. Yayımcının ve yazarın izni olmaksızın elektronik ve mekanik herhangi bir kayıt sistemi veya fotokopi ile çoğaltılamaz, kopyalanamaz. Ancak kaynak gösterilerek kısa alıntı yapılabilir.

Bezirci, Pervin

Geçmişten geleceğe açılan kapı: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi 2012-2020 / Pervin Bezirci. - İstanbul: Hiper yayın, 2020.

334 s.: fotoğ., şkl., tbl.; 21 cm. — (Hiper yayın; 550)

Kaynakça var.

ISBN: 978-605-281-776-6 - e-ISBN: 978-605-281-775-9

1. Üniversite-Türkiye-İstanbul Üniversitesi 2. İstanbul Üniversitesi- Üniversite Kütüphaneleri I. Yazar adı II. Eser adı III. Dizi

Z845.T87 .B49 2020 021.00959 BEZ 2020

Baskı-Cilt: Mikyas Basım Yayın Matbaacılık **Sertifika No:** 35532

GENEL SATIŞ PAZARLAMA VE YAYINEVİ
Hiperlink Eğitim İletişim Yayıncılık San. Paz. ve Tic. Ltd. Şti.
Tozkoparan Mah. Haldun Taner Sok. Alparslan İş Merkezi
No: 27 Kat: 6 D: 21 Merter- Güngören / İstanbul
Telefon: 0212 293 07 05-06 Faks: 0212 293 56 58
www.hiperlink.com.tr / info@hiperlink.com.tr

Dr. Pervin BEZİRCİ

İstanbul Üniversitesi (İÜ) Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik (Bilgi ve Belge Yönetimi) Bölümünden 1991 yılında mezun oldu. İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Anabilim Dalı Sosyo-Kültürel Yapısı Bölümü'nde yüksek lisans (1994-1997) ve İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Anabilim Dalı'nda doktora eğitimini (1998-2004) tamamladı. 1991-2009 yılları arasında İÜ Hukuk Fakültesi Avrupa Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi Koordinatörü ve 2009-2012 yılları arasında Hukuk Fakültesi Kütüphanesi Müdürü olarak çalıştı ve İÜ Adalet Meslek Yüksekokulunda Dosyalama ve Arşiv dersini verdi. 2012 yılından bu yana İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı olarak görev yapmaktadır. 2015-2017 yılları arasında ANKOS (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu) Yönetim Kurulu Üyeliği görevi yapmıştır. Mesleki derneklerle (ANKOS, TKD, UNAK) işbirliği çalışmalarında aktif rol almaktadır. Akademik çalışma konularında çeşitli yayınları, ulusal ve uluslararası toplantılarda sunulan tebliğleri bulunmaktadır. Üniversite kütüphaneleri, bilgi ve belge yönetimi, dijitalleştirme, nadir eserler, engellilerin bilgiye erişimi konularında çalışmalarını sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	11
ÖNSÖZ	13
SUNUŞ ve TEŞEKKÜR	15
GİRİŞ	19

I. BÖLÜM

ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ TARİHÇESİ

1.1. Dünya’da Üniversite Kütüphanelerinin Gelişim Tarihi	22
1.2. Türkiye’de Üniversite Kütüphanelerinin Gelişim Tarihi	30
1.2.1. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Tarihçesi.....	43
1.2.2. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Tarihine Emek Verenler	47

II. BÖLÜM

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANE VE DOKÜMANTASYON DAİRE BAŞKANLIĞI (2012-2020)

2.1. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi (İÜMK)....	75
2.1.1. Derleme ve Kataloglama Birimi (Teknik Hizmetler-I)	78

2.1.2. Süreli Yayınlar Birimi (Teknik Hizmetler II)...	79
2.1.2.1. Teknik Hizmetler Birimlerinin Derleme Niteliği Açısından Değerlendirilmesi	80
2.1.3. Kullanıcı Hizmetleri Birimi	88
2.1.4. Sayısallaştırma/ Dijitalleştirme Birimi	93
2.1.5. Elektronik Kaynaklar Birimi.....	97
2.1.6. Halkla İlişkiler Birimi	101
2.1.7. Staj Birimi.....	101
2.1.8. İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi	102
2.2. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi ..	113
2.2.1. Ali Nihat Gökyiğit Restorasyon ve Konservasyon Atölyesi	135
2.3. Projeler	144
2.3.1. Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi Projesi.....	145
2.3.1.1. Yeni Otomasyon Sistemi Alım Aşamaları.....	146
2.3.1.2. Yeni Otomasyon Sistemi Uygulama Aşamaları.....	153
2.3.1.3. Yeni Otomasyona Geçişte Yaşanan Sorunlar ve Çözümler	155
2.3.2. Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi	159
2.3.3. Zamana Direnen Eserler Projesi II-III.....	164
2.3.4. Yazma Eserler Projesi.....	165
2.3.5. Eski Dünya'ya Yeni Bakış: II. Abdülhamid	

Dönemi Harita ve Planları Projesi.....	167
2.3.6. Gazeteden Tarihe Bakış Projesi	168
2.3.7. Müzik Eserleri Projesi	170
2.3.8. İstanbul Üniversitesi Yayınları ve Tezleri Projesi.....	172
2.3.9. “Yeter ki Okuyun İstanbul Üniversitesi Sizi Destekliyor” Sosyal Sorumluluk Projesi	173
2.3.10. Sesli Soru Bankası Projesi	174
2.4. Açık Erişim Süreci	176
2.5. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Taşınma Süreci.....	187
2.5.1. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Yeni Bina Özellikleri ve İkinci Kütüphane Binası İhtiyacı	209
2.6. Ulusal/Uluslararası İşbirlikleri ve Etkinlikler	211
2.6.1. Bilimsel Toplantılar	212
2.6.2. Veritabanı Eğitim Seminerleri ve Yazar Çalıştayları	228
2.6.3. Kütüphane Haftası Açılış Törenleri.....	232
2.6.4. Kütüphane Şenlikleri.....	234
2.6.6. Sergiler.....	242
2.6.7. Yarışmalar	246
2.6.8. Kütüphane Personeli Eğitimleri.....	247
2.6.9. Kurum İçi Paylaşım Toplantıları	248
2.6.10. Öğrenciler için Kütüphane Oryantasyon Eğitimleri.....	250
2.6.11. Kurumsal İşbirlikleri.....	251

2.6.12. Engelsiz Bilgi Merkezi Faaliyetleri	255
2.6.13. Kütüphane İçi Motivasyon Etkinlikleri.....	258
2.6.14. Nadir Eserler Kütüphanesi Ziyaretleri.....	263
2.6.15. Merkez Kütüphane Ziyaretleri	268

III. BÖLÜM

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ FAKÜLTE KÜTÜPHANELERİ

3.1. Hukuk Fakültesi Kütüphanesi	272
3.2. Edebiyat Fakültesi Kütüphaneleri	279
3.2.1. Şarkiyat Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi...	284
3.3. İstanbul Tıp Fakültesi Hulusi Behçet Kütüphanesi ...	285
3.4. İktisat Fakültesi Kütüphanesi.....	289
3.5. Siyasal Bilgiler Fakültesi Kütüphanesi.....	291
3.6. Diş Hekimliği Fakültesi Kütüphanesi	293
3.7. Fen Fakültesi Kütüphaneleri.....	294
3.8. İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi	298
3.9. İşletme Fakültesi Kütüphanesi	300
3.10. Eczacılık Fakültesi Kütüphanesi	301
3.11. Su Bilimleri Fakültesi Kütüphanesi	301
3.12. İletişim Fakültesi Kütüphanesi.....	304
3.13. Lojistik ve Ulaştırma Fakültesi Kütüphanesi	305
3.14. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Kütüphanesi.....	305
3.15. Türkiyat Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi	307
3.16. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Kütüphanesi.....	309

3.17. İslam Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Kütüphanesi	310
3.18.Farabi Avrasya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Kütüphanesi	311
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	314
KAYNAKÇA	321

KISALTMALAR

AAKK	Anglo Amerikan Kataloqlama Kuralları
ANKOS	Anadolu Üniversiteleri Konsorsiyumu
EBM	Engelsiz Bilgi Merkezi
EBYS	Elektronik Belge Yönetim Sistemi
ENUYGAR	Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi
ILL	Inter Library Loan=Kütüphanelerarası Ödünç Sistemi
IP	İnternet Protokol
İÜ	İstanbul Üniversitesi
İÜMK	İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi
İÜ NEK	İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi
JPEG	Joint Photographic Eperts Group
KDDB	Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı
KDDB EBM	Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi
LC	Library of Congress
MARC	Machine-Readable Cataloging = Makinece okunabilir kataloqlama
MK	Merkez Kütüphane
NEK	Nadir Eserler Kütüphanesi
PDF	Portable Document Format = Taşınabilir Belge Bi- çimi
RFID	Radio Frequency Identification = Radyo Frekanslı Tanımlama
OCLC	Online Computer Library Center = Çevrimiçi Bil- gisayar Kütüphanesi Merkezi
OCR	Optical Character Recognition = Optik Karakter Tanımlama
TIFF	Tagged Image File Format
TO-KAT	Toplu Katalog
ÜNAK	Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği

ÖNSÖZ

Üniversitelerin, bilimsel üretim yaparak toplumsal gelişmeye katkı sağlamak ve nitelikli insan gücü yetiştirmek görevini gerçekleştirebilmesi için önemli alt yapı unsurlarından biri de kütüphanelerdir. Kütüphane, hizmetinde bulunduğu üniversitenin amaç ve fonksiyonlarını gerçekleştirmede etkin rol oynayan bir araçtır çünkü güçlü toplumların önemli dayanaklarından biri de bilgiye özgürce erişimdir. Üniversite eğitimi bilgiye dolayısıyla bilgi kaynaklarına bağımlıdır. Bilgiye erişim ancak güçlü kütüphanelerin varlığı ile mümkündür. Üniversite kütüphanelerinin toplumu bilgilendirmek ve bilgi toplumu oluşumuna katkıda bulunmak amacı yanı sıra bilimsel çalışmaları desteklemek görevi olduğu da bir gerçektir.

Ülkemizin ilk üniversitesi olma özelliğinin yanı sıra; tarihimizin kültürel mirasını koruyarak gelecek nesillere aktarma misyonunu içeren, bilimin ışığında aydınlık bir geleceğe katkı yapan önemli bir bilim yuvası olan İstanbul Üniversitesi'nin kütüphaneleri de, sahip olduğu değerli zengin koleksiyonlar ve hizmet kalitesi ile Üniversitenin en önemli destek birimlerinin başında gelmektedir. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, derleme niteliği taşıyan tek araştırma üniversitesi kütüphanesi olması özelliği ile de önemli bir kütüphanedir. Merkez Kütüphanemiz öğretim, araştırma faaliyetleri ve topluma hizmet için gerekli güncel, güvenilir ve evrensel bilgiye çağdaş olanaklarla erişilmesini sağlamak, üniversitenin kültürel ve tarihi değerlerini koruyarak gelecek nesillere aktarmak misyonu ile hizmet vermektedir. Geleceğin bilgi gereksinimine uygun her türlü çağdaş teknolojiye ve fiziksel olanaklara sahip, zaman ve mekândan bağımsız tüm paydaşlarına en iyi hizmeti sunabilen,

ulusal ve uluslararası alanda güçlü, zengin bir bilgi merkezi olmak vizyonu çerçevesinde çalışmalar yürütölmektedir.

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütöphanesi'nde devam eden çalışmaların, geçmişten günümüze kadar yaşanan gelişmelerin kayıt altına alınması açısından önemli olan bu kitabın faydalı olmasını diliyorum. Üniversitemizin kütöphanelerinin gelişimi için her zaman desteklediğimiz çalışmaları ve bu değerli kitabı hazırladığı için Dr. Pervin Bezirci'ye içtenlikle teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Mahmut AK
İstanbul Üniversitesi Rektörü

SUNUŞ ve TEŞEKKÜR

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, zengin bir koleksiyona sahip, derleme niteliği taşıyan tek araştırma üniversitesi kütüphanesi olması özellikleri yanı sıra; Türkiye’deki kütüphanecilik gelişmelerinin izlerini taşıyan, kuruluşundan günümüze kadar yaşadığı ilerleme süreçlerinde ilkleri barındıran, emsal teşkil eden ve marka değerine sahip önemli bir üniversite kütüphanesidir. Farklı disiplinlerden pek çok akademisyenin, öğrencinin hayatında, anılarında var olmasının yanı sıra, Bilgi ve Belge Yönetimi (Kütüphanecilik) lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi’nde tamamlamış ve ülkenin farklı kurumlarında, çeşitli görevlerde çalışan pek çok değerli kütüphanecinin de yaşamında yer edinmiş, iş çeşitliliği ve nitelikleri ile kütüphanecilik mesleğinin önemli bir uygulama alanı adeta laboratuvarıdır.

Ülkemizdeki ilk üniversite olan İstanbul Üniversitesi tarihçesinin anlatıldığı çalışmalarda üniversite kütüphanesi konusuna kısmen değinildiği görülmektedir. Sadece değerli meslek büyüğümüz Leman Şenalp’in 1998 tarihli “Başlangıcından Günümüze İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi” adlı çalışmasında Merkez Kütüphane tarihçesi ve o döneme kadar yapılan çalışmalar hakkında kapsamlı bilgi yer almaktadır. O yüzden, bu kitabın hazırlanmasını, geçmişten günümüze kadar yaşanan gelişmelerin kayıt altına alınmasını, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesine emek veren değerli büyüklerimize, hocalarımıza, meslektaşlarıma, değerli ekip arkadaşlarıma, kütüphanecilik mesleğine ve sevgili Üniversiteme bir borç bilerek, yıllara dayalı bu çalışmayı hazırlamaya karar verdim.

Kütüphanecilik/bilgi ve belge yönetimi akademik çalışmaları, uygulamalı yapılması gereken bir bilim dalı ve kütüphaneler

de bu bilimin laboratuvarlarıdır. İşi laboratuvarında öğrenme ve Türkiye'nin en büyük üniversite kütüphanelerinden birinde yöneticilik yaparak deneyim artırma şansına sahip olanlardan biri olarak; uygulamayla kazanılan mesleki tecrübeleri benzer süreçleri yaşayacak olan meslektaşlarımızın istifadesine sunmanın faydalı olacağı düşüncesiyle bu kitabı kaleme aldım.

Bu kitabın ortaya çıkmasına vesile olan, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığını, mesleğimi severek ve sürekli gelişerek yapmama destek olan, kütüphane dostu çok değerli hocalarım; İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mahmut AK'a ve 2009-2015 dönemi İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Yunus SÖYLET'e kalbi saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın her tür çalışmasında işbirliğini esirgemeyen değerli İstanbul Üniversitesi Genel Sekreteri Metin KÜÇÜK'e, Genel Sekreter yardımcısı Figen CİHAN'a kütüphanelerin gelişimine sağladıkları destek için kalbi saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Kütüphanecilik mesleğine Hukuk Fakültesi'nde başlamış olmaktan dolayı hep gurur duymama sebep olan, kütüphaneye ve kütüphaneciye verdiği kıymetle hayatımın akışına yön veren kıymetli hocalarım, 1989-2002 dönemi Avrupa Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Prof. Dr. Ünal TEKİNALP'e, 2009-2017 dönemi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Adem SÖZÜER'e, halen Hukuk Fakültesi Dekanı olan Abuzer KENDİGELEN'e kalbi saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Kitabın Merkez Kütüphane bölümü için veri toplamaya yardımcı olan değerli meslektaşlarım, ekip arkadaşlarım Öğr. Gör. Selçuk SÜZMETAŞ, Öğr. Gör. Yasemen AKÇAY, Öğr. Gör. Güler DEMİR ve Şube Müdürü Şenay ERENDOR, kütüphaneci Burak HEKİM ile kitapta bahsi geçen işlerde kütüphanelerin

gelişimi için içtenlikle çalışan çok değerli meslektaşlarıma, tüm ekip arkadaşlarıma içtenlikle teşekkür ediyorum.

Hem akademik hem de manevi açıdan bana daima destek ve güç veren çok sevgili dostlarım Prof. Dr. Füsun NOMER ERTAN'a, Prof. Dr. Seda ÖZMUMCU'ya, Dr. Öğretim Üyesi Elife AKİŞ'a, Öğr. Gör. Kadriye KURT'a hayatımda oldukları için teşekkür ediyorum.

Bu çalışmanın basılmasını sağlayan, kütüphanecilik alanındaki tüm yayınlara kucak açan ve mesleğin gelişimine katkı sağlayan başta Hayri YAVUZ olmak üzere, Genel Yayın Editörü Hatice BAHTİYAR ve tüm Hiperlink Yayınevi ekibine gönülden teşekkür ediyorum.

Kitabın içeriğini oluşturan çalışmalar, yaşam sevincim olan sevgili çocuklarım ile beraber büyüdü ve gelişti. Her zaman olduğu gibi çalışmalarım sırasında da yanımda oldukları için sevgili aileme şükrediyorum, teşekkür ediyorum.

Saygılarımla,
Dr. Pervin BEZİRCİ
Ocak 2020, İstanbul

GİRİŞ

Yüzyıllar boyunca oluşan toplumsal ve siyasi olaylar bilimsel gelişmeleri doğrudan etkilemiştir. Bu gelişmelerin en önemli unsurlarından biri de üniversitelerin ortaya çıkışı ve zamanla bilgi üretme yöntemlerinin gelişmeye başlamasıdır. Üniversite kütüphanelerinin gelişimi de yükseköğrenimin gelişimi ile paralel olarak ilerlemiştir. Teknolojik değişimlerin bilimsel hayata yansımaları ile beraber, araştırma ve öğretim faaliyetlerinin, üretilen bilginin artışı, bilgiye erişimi sağlayan ve yapıları koşullara bağlı olarak değişkenlik gösteren kütüphanelere olan ihtiyaç ve talepleri de artırmıştır. Dünyanın değişim sürecinde kütüphanelerin de gelişimini sürdürdüğü, araştırma ve eğitimin dolayısıyla da üniversitelerin vazgeçilmez bir parçası haline geldiği görülmektedir.

Bilimsel eğitimin vazgeçilmez unsuru olan üniversite kütüphanelerinin geçmişten bugüne yaşadığı değişimleri gözününe çıkarmak ve geleceğine yön verebilmek amacıyla hazırlanan bu kitap üç bölümden oluşmaktadır; birinci bölümde Dünya’da ve Türkiye’de üniversite kütüphanelerinin ortaya çıkışı ve ilerleme süreçleri, Türkiye’nin ilk üniversitesinin kütüphanesi olan İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi’nin kuruluşu ve dönemsel olarak yaşadığı değişim ve gelişimleri anlatılmaktadır. Üniversite kütüphanelerinin oluşumu, gelişimi ve sürdürülebilirliği konusunda emek veren kütüphanecilerin önemine binaen İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinin kuruluşundan bugüne kadar yaşadığı gelişim süreçleri, 1925 yılından itibaren Kütüphaneyi günlere getiren, emek veren kütüphane yöneticilerinin dönemlerinin kronolojik olarak ele alınması yoluyla anlatılmaya çalışılmıştır. Dönemler anlatılırken literatür incelemesi yanı sıra yakın dönemleri yaşayan yöneticiler ve şahitlik eden çalışanlarla yüz yüze görüşmeler

yapılmış, İstanbul Üniversitesi Personel Dairesi Başkanlığı ve Merkez Kütüphane arşivinde bulunan bilgi ve belgelerden faydalanılmıştır.

İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın 2012-2020 yıllarındaki son gelişmelerinin ele alındığı ikinci bölümde; derleme ve kataloglama birimi (teknik hizmetler I), süreli yayınlar birimi (teknik hizmetler II), teknik hizmetler birimlerinin derleme niteliği açısından değerlendirilmesi, kullanıcı hizmetleri birimi, sayısallaştırma/dijitalleştirme birimi, elektronik kaynaklar birimi, halkla ilişkiler birimi, staj birimi, Engelsiz Bilgi Merkezi, Nadir Eserler Kütüphanesi koleksiyonu ve eser örnekleri ile Ali Nihat Gökyiğit Restorasyon ve Konservasyon Atölyesi faaliyetleri, Merkez ve Nadir Eserler Kütüphanesi çalışmaları dahilinde gerçekleştirilen projeler, ulusal/uluslararası işbirlikleri ile etkinlikler ve açık erişim süreci anlatılmaktadır. Ardından, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi taşınma süreci yeni bina özellikleri ve ikinci kütüphane binası ihtiyacı detaylı olarak ele alınmaktadır.

Kitabın üçüncü bölümünde ise; İstanbul Üniversitesi'nin Şube Kütüphaneleri olarak adlandırılan Fakülte, Merkez ve Enstitü kütüphaneleri anlatılmaktadır. Şube kütüphaneleri bölümünün hazırlanması sırasında tüm kütüphane sorumluları/müdürleri ile tek tek görüşülerek, otomasyon sistemi ve web sayfalarından incelemeler yapılarak veriler güncellenmiş ve bir araya getirilmiştir.

Çalışmanın, üniversite kütüphanelerinin gelişimine katkı sağlamasını ve kütüphanecilik alanı için faydalı olmasını temenni ediyorum.

Saygılarımla,
Dr. Pervin BEZİRCİ
Ocak 2020, İstanbul

I. BÖLÜM

ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ

TARİHÇESİ

Yüzyıllar boyunca oluşan toplumsal ve siyasi olaylar bilimsel gelişmeleri doğrudan etkilemiştir. Bu gelişmelerin en önemli unsurlarından biri de üniversitelerin ortaya çıkışı ve zamanla, bilgi üretme yöntemlerinin gelişmeye başlamasıdır. Üniversite kütüphanelerinin gelişimi de yükseköğrenimin gelişimi ile paralel olarak ilerlemiştir. Teknolojik değişimlerin bilimsel hayata yansması ile beraber, araştırma ve öğretim faaliyetlerinin, üretilen bilginin artışı, bilgiye erişimi sağlayan ve yapıları koşullara bağlı olarak değişkenlik gösteren kütüphanelere olan ihtiyaç ve talepleri de artırmıştır. Dünyanın değişim sürecinde kütüphanelerin de gelişimini sürdürdüğü, araştırma ve eğitimin dolayısıyla da üniversitelerin vazgeçilmez bir parçası haline geldiği görülmektedir. Üniversite kütüphanelerinin nasıl gelişip, eğitimsel ve kültürel bir güç olduğunu anlamak, geçmişini bilerek geleceğe yön verebilmek için çalışmanın birinci bölümünde Dünya’da ve Türkiye’de üniversite kütüphanelerinin ortaya çıkışı, gelişim süreçleri ve İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi tarihi süreçleri anlatılmaktadır. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinin kuruluşundan bugüne kadar yaşadığı gelişim süreçleri, 1925 yılından itibaren Kütüphaneyi bugünlere getiren, emek veren kütüphane yöneticilerinin dönemlerinin kronolojik olarak ele alınması yoluyla anlatılmaya çalışılmıştır.

1.1. Dünya’da Üniversite Kütüphanelerinin Gelişim Tarihi

Tarih boyunca kurumların gelişimleri ile beraber kütüphanelerin rolü de evrim geçirmiştir. Kütüphane, bağlı bulunduğu üniversitenin değeri ile orantılı olarak zenginleşmiş ve kütüphanecinin statüsü, kütüphanenin üniversitedeki yeri ve önemiyle doğrudan ilişkili olmuştur.

12. yüzyıla kadar Batıda kültür temsilcileri manastırlar¹ olduğundan bu yüzyıla kadar fikir hayatında papazlar 13. yüzyıldan sonra üniversiteler rol oynamışlardır². “Batı Dünyası’nda 17. yüzyılda yaşanan ve dolaylı olarak kütüphaneleri de etkileyen bilimsel devrimi, 12. ve 16. yüzyıllar arasında ortaya çıkan bilimsel, toplumsal ve siyasi olaylar etkilemiştir. Bu gelişmeleri etkileyen üç temel unsur vardır; birincisi 12. ve 13. yüzyıllar boyunca Yunan ve İslam bilimsel eserlerinin Latince’ye çevrilmesidir. Bilimsel devrimi etkileyen ikinci unsur ise, Ortaçağ’da üniversitelerin ortaya çıkmasıdır. Ortaçağ Latin toplumunun gelişimi sırasında kilise ve kentlerin bağımsız olarak örgütlendiği süreçte ilk üniversiteler de bu idari örgütlenme içerisinde yer edinmiştir. Ortaçağ Avrupa’sındaki üniversiteler, modern bilime yönelik sistemleri, ders programları, kuralları, siyasi ayrıcalıkları ve faaliyetleri ile 12. ve 16. yüzyıllar arasında yer alan İslam, Çin, Hindistan ya da Antik Güney Amerika’daki eğitim kurumlarından farklıdırlar. Bilimsel devrimi etkileyen üçüncü unsur ise; din ve bilimin birbirinden ayrılmasıdır. Böylece, Ortaçağ’da zamanla, bilgi üretme yöntemi ve bilgi türü şeklinde iki farklı düşünsel etkinlik ortaya çıkmaya başlamıştır”³.

1 Şenalp, Leman, “Üniversite Kütüphaneleri”, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XVIII, sayı 1, 1969, s. 11.

2 Baysal, Jale, *Kitap ve Kütüphane Tarihine Giriş*. Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, İstanbul 1991, s.43.

3 Anameriç, Hakan ve Fatih Rukancı, “Ortaçağ’da İlk Üniversiteler: Studium Generalè”, *Felsefe Dünyası*, I, sayı 39, 2004, s. 170–171.

Henüz yüksek öğrenim kurumları ortaya çıkmadan önce, 11. yüzyıl sonlarında, daha iyi şartlarda öğrenmek isteyen öğrenciler iyi öğretmenler etrafında toplanarak gruplar oluşturmaya başlamışlardır. Öğretmenler de kendi amaçları için örgütlenmişler ve böylece oluşan öğretmen ve öğrenci loncaları ilk üniversitenin çekirdeğini oluşturmuştur. Zaman içinde kurallar ve yönetmelikler belirlenmeye, resmi üniversiteler oluşmaya başlamıştır⁴. Batı'daki ilk üniversite Bologna'da kurulmuştur. Bologna Üniversitesinin kuruluş tarihi 1088 olarak kabul edilmiştir⁵. İlk üniversitelerle birlikte kitap tarihinde yeni bir dönem başlar, kitap çoğaltmak artık dinsel bir ödev değil bir meslek olur⁶. Nitekim ilk üniversite olan Bologna'da okutulan kitapları öğrencilerin sağlayabilmesi için bir organizasyon oluşur. Üniversite civarında Stationarii ya da Librarii diye adlandırılan yerlerde, kitapçılar bu kitapları saklayıp, öğrenci ya da yazıcılara ödünç vermektedirler. Ödünç verebilmek için para karşılığı elle çoğaltılan kitaplar, çoğaltılan nüshanın doğruluğu üniversite öğretim üyelerinden oluşan bir komisyon tarafından onayladıktan sonra kitap satışa çıkarılmaktadır. Bu onaylı çoğaltılmış nüshalarda "cor." (corrigeert-düzeltilmiş) kaydı bulunmaktadır⁷. Zamanla Oxford ve Cambridge'de de öğrenci grupları gelişmişler ve sonunda her biri kendi fakülte müfredatına ve daha sonra kendi kütüphanelerine sahip yatılı gruplardan ya da birliktelikten biraz daha fazlası olan kolejlere/ üniversitelere dönüşerek devam etmişlerdir⁸.

"Ortaçağ Avrupa'sında Bologna Üniversitesi'nden sonra 1150'de Fransa'da Paris Üniversitesi, 1167'de İngiltere'deki Oxford Üni-

4 Johnson, Elmer D., *History of Libraries in The Western World*. 2. baskı, New Jersey: The Scarecrow Press, 1970, s.133.

5 Baysal, a.g.m., s. 43; Antalyalı, Ömer Lütfi, "Tarihsel Süreç İçerisinde Üniversite Misyonlarının Oluşumu", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, II, sayı 6, 2007, s. 27.

6 Baysal, a.g.m., s. 43.

7 Baysal, a.g.m., s. 43-44; Johnson, a.g.e., s. 133.

8 Johnson, a.g.e., s. 133-134.

versitesi kurulmuştur⁹. Daha sonra Köln, Heidelberg, Prag, Viyana gibi Avrupa'nın çeşitli ülke ve şehirlerinde üniversite sayılarının artması ile beraber kitapların ve kurulan kütüphane sayılarının da arttığı görülüyor¹⁰. Buralarda Stationarii sistemi yerine gerekli kitabı sağlama işi öğrencilere bırakılmıştır. Bazı hocalar yardımcı olmak için kitabı okumakta, öğrenciler de yazarak kitabı çoğaltmaktadır¹¹. “Ortaçağ'da üniversitelerin kurulmaya başlamasıyla beraber, bilim adamları, filozoflar, hukukçular, tıp doktorları, edebiyatçılar, misyonerler ve din adamlarından oluşan ve “clerisy” (ulema/bilim adamları) adı verilen, bilgi üreten ve onu aktaran bir sınıf ortaya çıkmaya başlamıştır. Clerisy sınıfının gelişmesi Ortaçağ Avrupası'nda üniversitelerin ve üniversite kütüphanelerinin sayıca fazlaşmasını da beraberinde getirmiştir¹². Üniversite üyeleri ve öğrencileri için üniversite kütüphaneleri kurulmaya başlanmıştır. Bunların ilki 1250'de Robert von Sorbona tarafından Paris'te Sorbon kolejinde kurulmuş olan kütüphanedir. Bağış kitaplarla başlayan koleksiyon öğretim üyelerinin eserleri ile artmıştır. Kütüphane Libraria parva ve Libraria magna olarak iki bölümden oluşmuştur. Parva kısmında çift nüsha olup dışarıya ödünç verilebilen eserler diğerinde ise sadece kütüphane içinde yararlanılan eserler hizmete sunulmuştur¹³.

İlk üniversitelerin her biri belli bir konu alanında uzmanlaşmıştır¹⁴. Üniversitelerde klasik bir müfredat belirlendiği için ders kitaplarından başka bir şey okumaya çok az ihtiyaç duyulmuştur. Kütüphanelerdeki kitapların birçoğu, teolojik eserlerin yanı sıra felsefe, mantık ve tarih alanında bazı klasikler ve standart metinlerdir. 15. ve 20. yüzyıl arasında

9 Antalya, a.g.m., s. 27.

10 Şenalp, a.g.m., s. 44.; Baysal, a.g.e., s 44.

11 Baysal, a.g.e., s 44.

12 Anameriç ve Rukancı, a.g.m., s. 176.

13 Baysal, a.g.m., s 44.

14 Baysal, a.g.m., s 44.

akademik dünya ve öğrenimdeki değişiklikler kütüphaneleri büyük ölçüde etkilemiştir. Bu sıralarda araştırma sonuçlarının yayınlanma artışı, kitapların ve bilimsel monografların çoğalmasına ve birincil dereceden kaynaklara duyulan gereksinime yol açar. 1800'lerin başında ise süreli yayınlar önem kazanır. Müfredatın geliştirilmesi, lisansüstü eğitimin yükselişi ve yeni öğretim yöntemlerinin ortaya çıkışının da etkisi ile Harvard koleksiyonlarındaki cilt sayısı, 1856'dan 1876'ya kadar yılda ortalama %63 oranında artmıştır¹⁵.

18. yüzyılda kütüphanelerin çoğu yönetimleri ve dermeleri bakımından kütüphaneden çok müzeye benzemektedir. Bu anlayışa sahip, dünyanın ilk modern üniversitesi diye bilinen Göttingen Üniversitesi'nde, Üniversite'nin Kütüphaneyi değil Kütüphanesini'nin Üniversiteyi yarattığı söylenmektedir. "19 yüzyılda, kitap dermelerinin sistemli geliştirilmesi, kurallara bağlanmış bir yönetim ve geniş bir okuyucu çevresine açık olma nitelikleri ile bir kitap topluluğunun kütüphane sayılabileceği anlayışı genel olarak kabul edilmiştir"¹⁶.

19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarında, ABD'de ise rekabetçi koleksiyon oluşturmanın akademik kütüphanelerin karakteristik özelliği olduğu görülmektedir. Yale Üniversitesi'nin Kütüphanesi, ülkedeki ikinci en büyük ve üçüncü en eski kütüphane idi. Yale 1861 yılında, doktora veren ilk Amerikan üniversitesidir. 1871'de yazılan bir fakülte raporunda, kapsamlı bir kütüphanenin önemi vurgulanmış ve kolejün üniversiteye dönüşüm sürecinde kütüphane de bu dönüşümden nasibini almıştır. Hiçbir kütüphane yayınlanmış eserlerin bütün bir koleksiyonuna sahip olmadığı için, kütüphaneler uzmanlaşmaya başlamıştır. Büyük şehirlerdeki kütüphaneler, materyal sağlama

15 Weiner, Sharon Gray, "The History of Academic Libraries in the United States: a Review of the Literature", *Library Philosophy and Practice*, VII, sayı 2, 2005, s. 2-4.

16 Baysal, a.g.m., s 46-47.

ve paylaşım konusunda işbirliği yapmışlar ancak Yale, diğer araştırma kütüphanelerinden farklı olarak mümkün olduğunca büyük bir koleksiyon oluşturmaya çalışmıştır. Destekçilerin bağışlarıyla alınan nadir eserler de kütüphanelere özel bir ayrıcalık sağlamıştır¹⁷.

Bu yıllarda dikkati çeken, kütüphanelerin kitapları korumayı ön plana alma yaklaşımı geçmişin manevi değerlerini tehdit eden ciddi kültürel bir krizin var olduğu duygusu sonucudur, bu yüzden kütüphaneler bütün yayınları depolamayı uygun görmüştür¹⁸. Ancak 1876 yılı itibariyle, akademik kütüphanecinin taşıdığı eski korumacılık tavrından uzaklaşarak, kullanıcı ile kitapların buluşmasının kolaylaştırıcı olduğu bir anlayış belirlemiştir. Kitapları ve kütüphaneyi eğitim sürecinin önemli bir bölümü haline getirme çabaları sonucu 1876'dan sonra hızlı bir değişim başlamıştır. Klasik odaklı ve kültürlü seçkinler duruşundan, daha mesleki, bilimsel ve demokratik duruşa evrilmiştir. Klasik müfredat da bu değişikliğin etkisi altına girmiş ve tarım toplumu için karmaşık bir sanayi dönemi başlamıştır. Bu süreç, sınırları Atlantik'ten Pasifik'e uzanan ulusal bir dönüşümdür. Üniversiteler bile, sarmaşık kaplı duvarlarının ardında bu sonuçlarla yüzleşerek, müfredatları, öğrencileri, fakülteleri ve kütüphaneleri ile bu yeni değişimlere uyum sağlamak zorunda kalacaklardır. Arthur Bestor bu dönemi 'eğitimin dönüşümü' olarak adlandırır ve Samuel Rothstein onun izini sürerek 'referans hizmetlerinin araştırma kütüphanelerinde ortaya çıkışı' olarak ele alır. Eğitim, Bestor'un belirttiği üzere, bireysel bir temelden endüstriyel bir temele doğru yol almıştır¹⁹.

17 Weiner, a.g.m., s. 5.

18 Alpay, Meral Şenöz. "Halk Eğitimi ve Halk Kütüphaneleri". *Türk Kütüphaneciliği Derneği Bülteni*, c. 18, sayı 1, 1969, s. 6.

19 Holley, Edward G., "Academic Libraries in 1876". *College Research Libraries*, XXXVII, sayı 1, 1976, s. 15-27.

Koleksiyonlar açısından bakıldığında; 1876'da kütüphaneler, hizmet ettikleri üniversiteler gibi küçüktüler. Tahminen en fazla koleksiyon Harvard Üniversitesi'ndeydi. Yönetici kütüphaneci girişimleri ile koleksiyonların bağışlarla oluşturulduğu ve artırıldığı görülmektedir. Holley bu konuda çok çeşitli örnekler vererek şöyle der; "bazı kurumlar bağışlar konusunda oldukça şanslıydılar. Yine de hiç birisinin bağış oranı, John Langdon Sibley'in, 20 yıl boyunca kütüphanecilik yaptığı zamanda tahsilatların toplamını dört kat artırdığı Harvard'dan daha fazla değildi". Addison Van Name, Harvard'daki meslektaşısı gibi, Yale için hem kitap hem de fon temininde başarılı oldu. İkiz öğrenme kurumları olan Harvard ve Yale, 1876'daki akademik kütüphaneler arasında lider pozisyonda idiler ki bu liderlik gelecek yüzyılda da devam etmiştir²⁰.

Bu yıllarda kolej/üniversite kütüphanelerinin öne çıkan özelliklerinden biri de kullanımdaki kısıtlamalardır. 14. yüzyıl başlarında Sorbonne Kütüphanesinin kullanımına ilişkin kurallar bu konuda aydınlatıcıdır. Kitaplar sadece kütüphane içinde kullanılabilirdi. Öğrenci ve öğretmenler dışındaki kullanıcılar ise kütüphaneden kitap almak için kitap değerinde depozito bırakmak zorundaydı. Değerli olan kitaplar raflara zincirlenirdi ve zincirler masalara uzanacak kadar uzundu. Bazı yerlerde değerli kabul edilen kitaplar üçlü kilit altında tutulur, üç farklı yetkili kitabın görülmesi için anahtar kullanırdı²¹. İlerleyen yıllarda koleksiyonların artması ve yeni müfredat programlarının eklenmesi ayrıca halk kütüphanelerinin üniversite idaresine bağlanması, tüm üniversite kütüphane sistemine yeni bir yaklaşım sağlamıştır. Bu dönemlerde kütüphaneler merkezi mi yoksa seminer/bölüm kütüphaneleri olarak mı daha faydalı olur konusunda tartışmalar başlamıştır. Nite-

20 Holley, a.g.m., s. 15-27.

21 Johnson, a.g.e., s. 135.

kim, Johns Hopkins seminer kütüphanelerine vurgu yaparken, W.I. Fletcher de, “sistemik ve tekelleşmiş bir idari yapıya ve gelişime sahip olan tek bir kütüphane yerine, bölüm kütüphanelerinden oluşan koleksiyonların yaratılması gerekir” görüşünü savunmaktadır. 1876’da tartışılmaya başlanan diğer önemli bir konu ‘açık raf sistemi’ ile ilgiliydi. “Üniversite Kütüphanesi Yönetimi” adlı yazısında Otis H. Robinson, pek çok üniversitenin kullanıcının raflara direkt erişimini engellemesinin pratik ve doğru olmadığını savunuyor, kütüphanecinin bir bekçi/koruyucu değil de bir eğitimci olduğu düşüncesinden yola çıkarak kullanıcı-kütüphane-kütüphaneci ilişkisinden bahsediyordu. Robinson’un makalesi, akademik kütüphanecilik tarihi açısından önemli bir yapı taşı olmuştur. 1877’de Harvard’da tam zamanlı bir profesör olan Justin Winsor’ın kütüphane kurallarının liberalleştirilmesi, kullanımın teşvik edilmesi konusundaki çalışmaları da tüm üniversite kütüphanelerinde genel olarak geniş yankı uyandırmıştır. Ancak Winsor ileri görüşlülüğüne rağmen, kitap deposunu herkese açmış ve 1876 Raporu’nda, halk kütüphanelerinin kapalı depolarının bulunması gerektiğini belirtmiştir. Winsor ve Robinson zamanlarının çok ötesindeydiler. Ancak, Harvard’daki Sibley gibi, kitapların kullanılmak için var olduğunu savunan başka kişiler de vardı. Sibley’in Harvard’daki idareciliği sırasında kütüphane saatlerine ilişkin devrim yapılmıştır. 1876’da Harvard Kütüphanesi haftada kırk sekiz saat açıktı, bu da muhtemelen ülkedeki en uzun süredir.

Tüm raporlardan anlaşıldığı üzere, iç savaştan sonra akademik kütüphaneler koruyuculuk rolünden daha önemli bir role doğru evrilmiştir. William I. Fletcher’in Raporu’ndan yaklaşık 10 yıl sonra Amherst Üniversitesindeki kütüphanecilik raporunda belirtildiği gibi, büyük bir değişim başlamıştır. Fletcher üniversite kütüphanesinin, müfredattan ayrı olarak özel

bir eğitimsel güç olduğu fikrini kabul ediyordu. 1893 Dünya Kütüphanecilik Kongresi için hazırladığı bildiriye George T. Little'in bahsine göre; neredeyse tüm üniversite kütüphanelerinin öğrencilere uyguladığı ayrıcalıklar artmıştır. 1877'de, her gün açık olmayan üniversite kütüphanelerinin oranı yedide bir iken 1893 yılında bu oran, kırkta bir olarak değişmiştir.

Bu dönemlerde, çok az sayıda akademik kütüphanede tam zamanlı kütüphaneci bulunmaktadır. 'Kütüphaneci' unvanı ile görev yapanlar, genellikle kendisine ek görev verilmiş olan tam zamanlı öğretim üyeleri idi. Öğretim üyeleri akademik işleri ile birlikte kütüphane görevlerini yürütmekte zorlandıkları için tam zamanlı, alanında eğitim almış uzman kütüphanecilerin istihdam edilmesi gerekliliği vurgulanıyordu. Nitekim, Northwestern Üniversitesi'nden Lodilla Ambrose'un araştırma sonucuna göre; üniversite kütüphanelerinin sadece üçte birinde temel işi sadece kütüphanecilik olan kütüphaneciler vardı. Harvard ve Yale dışında birden fazla kütüphaneciye sahip olan çok az kütüphane vardı. Ambrose'a göre; tüm enerjisini tam zamanlı olarak işine adanmış nitelikli kütüphaneciler olmadan hiçbir üniversite kütüphanesi yeterli olamazdı²².

Birinci Dünya Savaşı itibarıyla, çoğu akademik kütüphanede, bilgiye erişim için kullanıcıya eğitim ve rehberlik vermek amacıyla referans bölümleri oluşmuş, referans hizmetinde özel konu kütüphaneciliği eğilimi başlamıştır; materyal türüne göre sanat kütüphanecisi, nadir eserler kütüphanecisi, devlet arşivleri kütüphanecisi veya işlevine göre referans kütüphanecisi, katalog kütüphanecisi gibi. Önceleri kitapları düzenlemek için standart bir sınıflandırma sistemi olmadığından, 1876'da Dewey ondalık sınıflandırma sisteminin kabulüne kadar kitaplar, büyüklük, bağışçı, konu ya da yazar kriterlerine göre düzenlenmişlerdir. 1947'de Harvard, lisans eğitimi hizmetleri

22 Holley, a.g.m., s. 27-45.

için ilk kütüphane binasını açmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, federal fonların araştırmaları artırması ve araştırma kütüphanelerine koleksiyonlarını oluşturma konusunda devlet desteğinin artması ile kütüphanelerde yayın artışı yaşanmıştır²³.

1.2. Türkiye’de Üniversite Kütüphanelerinin Gelişim Tarihi

Geçmişten bugüne ülkemizde üniversite kütüphanelerinin kuruluş ve gelişim aşamalarını anlayabilmek için üniversitelerin ve üniversite kütüphanelerinin temellerinin atıldığı yıllara dönerek, çalışma kapsamını aşmayacak ölçüde değinmek faydalı olacaktır; Geçmiş yüzyıllarda bilimsel alanda ilerleyen İslam dünyasında başta gelmemizin sebeplerinden biri ilk Osmanlı hükümdarlarının ilme verdikleri kıymettir. İlme verilen önem şüphesiz memleket yöneticileri ve bilim adamlarına örnek olmuştur²⁴. Türkler tarafından kütüphanelerin yapılanmasında ve işleyişinde İslam inancının ve geleneklerinin etkisinin yoğun olduğu düşünüldüğünden, Türk kütüphane tarihi açısından 9. yüzyılın ikinci yarısında Türklerin İslamiyeti kabul etmeleri, önemli bir dönemin başlangıcıdır²⁵. Başlangıçta İslam kütüphaneleri “hâfız-ı kütüb” denilen ve aralarında değerli bilgilerin de bulunduğu kütüphaneciler tarafından yönetilirdi. Kütüphanecilere “hâzin”, kütüphane müdürüne “sâhip” denildiği de görülmektedir. Ayrıca kütüphanelerde kitapları çoğaltmak üzere “müstensih”ler görevlendirilirdi²⁶. İslam uygarlığında kütüphaneleri tanımlamak amacıyla da çeşitli ifadeler kullanılmıştır. Bunlar arasında Dârü’l Kütüb, Beytü’l Kütüb,

23 Weiner, a.g.m., s.8.

24 Ünver, Süheyl, “İkinci Selim’e Kadar Osmanlı Hükümdarlarının Hususî Kütüphaneleri Hakkında”. *IV. Türk Tarih Kongresi : 10-14 Kasım 1948, kongreye sunulan tebliğler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1952, s. 297.

25 Nalcı, E., *Türkiye’de Bilgi Merkezlerinin ve Hizmetlerinin Gelişimi*. (t.y.). <https://slideplayer.biz.tr/slide/10160568/>.

26 Baysal, a.g.m., s 50.

Dârü'l Hikme, Beytü'l Hikme, Hazinetü'l Kütüb başlıcalarıdır²⁷. İslam kültür tarihinde bilinen ilk yükseköğretim kurumu olan Beytü'l-Hikme, Yuhanna b. Maseveyh'in büyük bir kütüphane yaptırmayı tavsiyesi üzerine, Harun Reşid tarafından iktidarının son dönemlerinde, kütüphane olarak sarayın bitişiğinde yaptırılmıştır²⁸. Bir çeşit akademi gibi çalışan, Yunan bilim eserlerinin Arapça'ya çevrilerek çoğaltıldığı Da'rül Hikme de önemli bir kütüphane olarak 1258'de Moğollar tarafından yağma edilinceye kadar varlığını korumuştur²⁹.

Karahanlılar'dan Osmanlılar'a kadar oluşan koleksiyon yapısında zaman içinde belirmiş dengesizliğin derecesi netleştirilemese de farklı örneklerden, başlıca aracı olarak bilgi-çevre ilişkisi ve iletişimin kütüphane yapılarını etkilediği anlaşılmaktadır³⁰. "İnsanlara okumayı ve öğretmeyi emreden İslam'ın yayılması ile birlikte bütün İslam ülkelerinin büyük merkezlerinde değişik şekillerde Medreseler kurulmuştur"³¹. Sosyal kurumlar olan kütüphanelerin, Osmanlıların da dahil olduğu İslami eğitim-öğretim sisteminin de yakından ilgili olduğu bilimsel kurumlar içerisinde yer aldığı ve temel eğitim kurumlarının medreseler olduğu görülmektedir. Bu yüzden, Osmanlılarda da ilk kütüphaneler medreseler bünyesinde veya yakınlarında kurulmuş ve Osmanlılarda kütüphane kültürü, tarihsel gelişim süreci içinde çeşitli fiziksel, hukuksal, siyasi ve ekonomik değişimler göstermiştir. Orhan Bey döneminde Osmanlı eğitim-öğretim sistemindeki önemli gelişmeler ve devletin kurumsallaşma çalışmaları kapsamında çok sayıda

27 Anameriç, Hakan, "Osmanlılarda Kütüphane Kültürü ve Bilimsel Yaşama Etkisi", *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, XIX, 2006, s. 56.

28 Erdem, Gazi, "İslam Kültür Tarihinin İlk İlimler Akademisi: Beytü'l-Hikme", *Dini Araştırmalar Dergisi*, XVI, sayı 42, 2013, s. 63.

29 Baysal, a.g.m., s 49.

30 Soysal, Özer, *Türk Kütüphaneciliği: Geleneksel Yapı'dan Yeni'den Yapılanış'a*. Kültür Bakanlığı, Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, Ankara 1998. s 25.

31 Saray, Mehmet, *İstanbul Üniversitesi Tarihi : 1453-1993 = A History of Istanbul University*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1996. s 3.

medrese açılmış, bu medreselerde görev yapmaları için öğretim görevlileri dönemin önemli bilim ve kültür merkezlerinde eğitim görerek ülkelerine dönmüşlerdir. O sırada farklı ülkelere getirdikleri ve kendileri tarafından yazılan eserlerle küçük dermeler oluşmaya başlamış, ilerleyen dönemlerde kütüphaneler medrese ve diğer eğitim kurumlarının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir³².

Medreseler, kapatılana kadar (1924) temel eğitim veren, bilgi üretimi ve aktarımı yapan kurumlar olarak hizmet vermişlerdir. Bu kurumların bünyesinde derslerde kullanılacak ders kitapları ve yardımcı kaynak kitapların yer aldığı kitaplıklar ve/veya kütüphaneler kurulmuştur. Bu kütüphaneler, müderrislerin yazmış olduğu telif kitaplar, tercüme ve şerhler, talebelerin diğer bilim adamlarının eserlerinden yaptıkları istinsahlar ve hayırseverlerin kitap bağışları ile oluşturulmuştur. Bu şekilde oluşturulmuş olan kütüphaneler, müderrisler ve medrese öğrencilerinin kullanımına tahsis edilmiştir, zaten bu durum vakıf olarak kurulmuş olan tüm kütüphanelerin vakfiyelerinde yer almaktadır. Kütüphanelerin bilimsel yaşama etkisi temel olarak, bu noktada göze çarpmaktadır. Uzun yıllar eğitim ve öğretim kurumlarına hizmet eden vakıf kütüphaneleri Tanzimat sonrası eski işlevlerini yerine getiremez hale gelmiş ve Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde yerini gelişmeye başlayan yeni tür kütüphanelere bırakmışlardır³³. Osmanlılarda, kütüphaneler hem kültürün bir parçası hem de oluşan kültürü aktaran ve gelişmesini sağlayan kurumlar olarak varlıklarını sürdürmüşler, kuruldukları tarihten itibaren de bilimsel yaşamın en büyük destekçileri olmuşlardır³⁴.

32 Anameriç, a.g.m., s. 55-75

33 Anameriç, a.g.m., s. 59-66; Erünsal, İsmail E., *Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri : Tarihi Gelişimi ve Organizasyonu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008, s. 294-298; Erünsal, İsmail E., *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik : Tarihi Gelişimi ve Organizasyonu*, Timaş Yayınları, İstanbul 2015, s. 294-298.

34 Anameriç, a.g.m., s. 71-75.

1845 yılında, medreselerden ayrı yükseköğretim kurumu olarak, devletin çeşitli meslek alanları için gereksinim duyduğu elemanları yetiştirmek amacıyla, Darülfünun'un kurulması çalışmaları ile beraber Türk eğitim ve bilim yaşamında çağdaş girişimlerin başladığı görülmektedir³⁵. “Osmanlı Devleti'nde yeni bir eğitim metodu hazırlamak gayesiyle, 1845 yılında ulemâ, asker ve bürokratların katıldığı yedi kişiden oluşan Meclis-i Muvakkat adında geçici bir maarif meclisi kurmuştur. Meclis-i Muvakkat bir yıllık bir çalışma sonunda Osmanlı eğitim reformunun temel kaidelerini tesbit etmiş ve eğitim sistemini ilk, orta ve yüksek eğitim olarak üçe ayırmıştır. Bu üç eğitim seviyesinde dârülfünun kurulması yüksek eğitim programında yer almıştır. Meclis-i Muvakkat, eğitim işlerini takip etmek üzere Meclis-i Maârif-i Umûmiyye adında bir dâimî meclisin kurulmasını da öngörmüştür. 1846'da faaliyetlerine başlayan Meclis-i Maârif-i Umûmiyye, dârülfünun kurulması yolunda ilk adımı atmıştır”³⁶. Osmanlılarda Darülfünun, çağdaşlaşma hareketlerinin başlaması ile ele alınan bir konudur. Asırlar öncesi Avrupa'da var olan, araştırma ve incelemeye dayalı, pek çok yeni teknik buluşun menşei olan böyle bir kurumun açılması gerekliliği Tanzimatçıları harekete geçirmiştir³⁷. Dârülfünun binasının inşası için Kasım 1846'da, İtalyan asıllı mimar Fossati ile İstanbul'da bir mukavele yapılmış, Avrupa üniversitelerine benzer şekilde büyük bir bina yapılması istenmiş ancak dârülfünun binası uzun yıllar tamamlanamamıştır³⁸. Darülfünun binası yapımı uzun sürünce, resmi açılış bekle-

35 Saray, *a.g.e.*, s. 10-11; Bilsel, Cemil, *İstanbul Üniversitesi Tarihi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları No.182, İstanbul:Kenan Matbaası, 1943, s.10-11.

36 İhsanoğlu, Ekmeleddin, “Dârülfünun Osmanlı Devleti'nde XIX. Yüzyılda Kurulan Yüksek Öğretim Müessesesi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, 1993, VIII, 521.

37 Yolalıcı, M. Emin, “XIX. Yüzyıl ve Sonrası Osmanlı Devleti'nde Eğitim ve Öğretim Kurumları”, *“Osmanlı Ansiklopedisi” (Cilt 2) Osmanlı Devleti'nin 700. Kuruluş Yıldönümü*, 1999, s. 291-294.

38 İhsanoğlu, *a.g.e.*, 522.

nilmeden bina içindeki bazı odalar derslane haline getirilmiş, bir de kütüphane kurulmuştur. Bir hayırsever de kütüphaneye çeşitli dillerde 4000 cilt kitap bağışlamıştır³⁹.

1869'da Fransız eğitim sisteminden faydalanılarak hazırlanan Maârif-i Umûmiyye Nizamnâmesi ile ilk defa Batı sistemine uygun bir eğitim modeli ortaya konulmaya çalışıldı. Yeni kurulan veya kurulması öngörülen Osmanlı eğitim müesseselerini kendi içinde bir bütün olarak ele alan ve II. Meşrutiyet'in ilânına kadar (1908) yürürlükte kalan 198 maddelik bu nizamnâmede elli bir madde ile en çok dârülfünuna yer verilmişti⁴⁰. "Nizamname içinde bir kütüphane ve laboratuvar kurulması hakkında hükümler de yer almıştır (79-128.md.). 119.maddede kütüphanenin amacı, bir kütüphane müdürü atanacağı Darülfünun muallimleri ile öğrencileri için her gün ve halk için de belirli günlerde açık bulunacağı yazılmıştır"⁴¹. Dârülfünunun eksikliklerinin tamamlanması çalışmaları sırasında, "kütüphane için Avrupa'dan kitap ve ilmî dergiler sipariş edildi ancak araştırma sonuçlarının yayımlandığı bu dergilerin alımından vazgeçilerek sadece kitap alımı gerçekleştirilebildi. Paris'ten satın alınan kitapların listesi incelendiğinde, o dönemde Batı'daki en yaygın akımlar olan hümanizmin ve pozitivist felsefenin belli başlı eserlerinin bu listede yer aldığı görülür"⁴².

20 Şubat 1870'te açılan ve üç ayrı şubeden (Hikmet ve Edebiyat, Ulûm-i Tabiiyye ve Riyâziyyât, Hukuk şubeleri) oluşan Dârülfünûn-ı Osmânî, 1872-1873 öğretim yılına kadar derslere

39 Aslanapa, Oktay, *İstanbul Üniversitesi: Kuruluş, Tarihçe, Teşkilat ve Öğretim Üyeleri*. Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1983, s.38.

40 İhsanoğlu, a.g.e., s.521-522.

41 Şenalp, Leman, *İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi: Başlangıcından Günümüze*. Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara 1998, s. 8; Atılgan, Doğan, "Türkiye'de Üniversite Kütüphanelerinin Tarihi", *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXII, sayı 4, 2008, s. 453.

42 İhsanoğlu, a.g.e., s.522.

kesintisiz devam etmiş, anlaşılamayan bir sebeple kapatılmıştır. Ülkenin Batı tarzında bir üniversiteye ihtiyacı bulunduğu inanan idarecilerin dârülfünun kurma gayretlerini sürdürmeleri sonucu, 1873'te açılan Dârülfünûn-ı Sultânî Hukuk, Fen ve Edebiyat yüksekokullarından oluşmaktaydı. "Dârülfünûn-ı Sultânî'nin faaliyetleri sona erdikten sonra, Osmanlı Devleti'nde 1900 yılına kadar ülkenin ilim ve eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması çalışmaları arasında yeni bir dârülfünun kurma teşebbüsüne rastlanmamıştır. İlk ve orta öğretim kurumları sayıca artmış ve eğitim seviyeleri yükselmiş; bunun yanında devletin ihtiyaçlarına cevap vermek üzere mülkiye, tıp, hukuk, ticaret, sanayi, mühendislik ve mimarlık sahalarında ihtisaslaşmaya yönelik yükseköğrenim okulları açılmıştır. 1900'de elli beş yıllık tecrübelerin ışığında, artık yerleşmiş bir hukuk mektebinin de bulunduğu birkaç fakülteden oluşan ve bugünkü Türk üniversitesinin temelini oluşturan Dârülfünûn-ı Şâhâne kurulmuştur. II. Meşrutiyet'in ilânına kadar geçen süre içerisinde birçok mezun veren Dârülfünûn-ı Şâhâne, Meşrutiyet döneminde daha sistemli bir eğitime geçti. Meşrutiyet'in ilânıyla adı İstanbul Dârülfünunu şeklinde değiştirilen Dârülfünûn-ı Şâhâne, Tıp ve Hukuk şubelerini de bünyesine katmak suretiyle resmen beş şubeli olarak yeniden teşkilâtlandırıldı. İstanbul Dârülfünunu 21 Ağustos 1909'da Vezneciler'de şimdiki İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi binasının bulunduğu yerde Zeyneb Hanım Konağı'na yerleştirildi"⁴³.

1912'de dârülfünunda uygulanan yeni ıslahat programı kapsamında I. Dünya Savaşı yıllarında Avrupa'dan gelen çok sayıdaki yabancı öğretim elemanının da çalışmalarıyla dârülfünun önemli gelişmeler gösterdi ve modern bir üniversite fonksiyonu icra etmeye başladı. Dârülmesâî adıyla çeşitli alanlarda araştırma enstitüleri kuruldu, bunlar için kütüpha-

43 İhsanoğlu, *a.g.e.*, s.522-524.

neler ve laboratuvarlar hazırlandı⁴⁴. 1919 yılında kabul edilen Nizamname Darülfünunu, yükseköğretimin gelişmesine yönelik çalışmalar yapacak bir bilimsel kurum olarak tanımlamakta ve bilimsel özerkliğe sahip olduğu belirtilmektedir. 1924 yılında ise, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim politikası çerçevesinde, Darülfünunun ismi İstanbul Darülfünunu olarak değiştirilmiştir⁴⁵. “Böylece eğitim tarihimize Darülfünun yani üniversite kesin olarak girmiştir. Eksiklere rağmen, bugün yaşayan pek çok eğitim kurumunun temelleri 19. yüzyılda atılmıştır”⁴⁶. İstanbul Darülfünunu'nda 1912 yılından itibaren yapılan çeşitli değişiklikler yetersiz kalmış, bu müesseseyi köklü bir reformla tam bir Avrupa üniversitesi tarzında kurmaya karar veren Cumhuriyet Hükümeti İsviçreli Profesör Albert Malche'a hazırlattığı (29 Mayıs 1932) raporu esas alarak 31 Mayıs 1933 tarihli 2252 sayılı Kanunu çıkarmıştır⁴⁷. Bu kanun ile Darülfünun tamamen kapatılmış ve 1 Ağustos 1933'te İstanbul Üniversitesi kurulmuştur⁴⁸. Yükseköğretim alanındaki sorunları tespit eden ve çözüm önerileri sunulan Malche raporunda; Yükseköğretim içindeki akademik kurumlar arasında bilimsel ilişki bulunmadığı, bazı fakültelerin yalnız öğretimle ilgilenecek meslek okulu görünümünden kurtulamadığı, bilimsel araştırma yapılmadığı, bilim adamlarının üniversite dışındaki görevlerinin çokluğu, yeterli bilimsel eser üretilmediği, öğretim

44 Ayni, Mehmet Ali, *Darü'l-Fünun (Üniversite) Tarihi*, Metin Hasırcı (Ed.), İstanbul: Pınar Yayınları, 1995, s. 31; Şenalp, a.g.e., s.10.; İhsanoğlu, a.g.e., s.524.

45 Toplu, Mehmet, “Üniversite Kütüphanelerinin Bilimsel Araştırmadaki İşlevi ve Türkiye Gerçeği (1)”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, VI, sayı 1, 1992, s. 28.; Üniversitelerarası Kurul Genel Sekreterliği, *Üniversiteler Yıllığı: 1975-1976 Öğretim Yılı*. Sekreterlik, Ankara 1977, s. 4-5.

46 Yolalıcı, a.g.e., s. 293.

47 İstanbul Üniversitesi, *İstanbul Üniversitesi Cilt I, Kuruluş, Tarihçe, Teşkilat ve Öğretim Üyeleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1983,s.17.

48 Hirsch, Ernst E., *Dünya Üniversiteleri ve Türkiye'de Üniversitelerin Gelişmesi Cilt I*. Ankara Üniversitesi Yayınları: No. 211, Ankara 1950, s. 301.; İhsanoğlu, a.g.e.,s.525.

üyesi ve öğrenci ilişkilerinin yetersizliği, derslerin ders kitapları sayfalarına bağlı olarak izlendiği, seminerlerin yetersizliği, ülke sorunlarına eğilmeyen daha çok kuramsal kalan bir öğretim şekline ağırlık verildiği konularına yer verilmiştir⁴⁹. Malche tarafından hazırlanan raporun kütüphaneler ile ilgili kısmında; “Üniversite Merkez kütüphanesi oldukça zengin bir koleksiyona sahiptir. Mesleğini bilen bir müdür tarafından iyi idare edilen bu kütüphane, desimal usulüyle alfabe sırasına ve mevzu taksimatına göre yapılmış bir kataloğa sahiptir. Bazı pahalı eserler, hem Merkez Kütüphanede hem de seminer kütüphanelerinde bulunmaktadır, halbuki tek nüsha yeterlidir. Satın alınacak eserler, Kütüphane Müdürü’nün başkanlık edeceği bir kurul tarafından tespit edilmelidir. Kütüphane teşkilatının merkezileştirilerek; Merkez Kütüphanesi ile diğer fakülte, enstitü ve seminer kütüphanelerindeki kitaplar aynı yöntemlere göre düzenlenmeli ve her kitabın katalog fişinden bir adet Merkez Kütüphanesindeki alfabetik katalogda bulunmalı (bir toplu katalog hazırlanmalı). Kütüphanelerarası işbirliği sağlanmalı, kütüphanelerin açık bulunduğu saatler artırılmalı, öğrenciler dışarıya kitap çıkarabilmelidirler⁵⁰ gibi tespit ve önerilerden bahsedilmektedir.

1923’den itibaren, Atatürk dönemi sonrasında da, kütüphanecilik anlayışının yenilenmeye başladığı, kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesinin önde gelen sorunlardan biri olarak ele alındığı, kütüphaneci eğitime önem verildiği görülmektedir. Kütüphane kurumunun toplumun çeşitli yönlerden gelişmesine yardımcı, kamu hizmeti veren bir yapıya kazandırılması amaçlanmıştır. Bu amacın yerine getirilmesi için gerek Türkiye Büyük Millet Meclisi gerekse bu süreçle ilgili bakanlıklar tarafından önemli siyasi ve sosyal düzenlemeler yapılmıştır.

49 Toplu, a.g.m., s. 28–29.

50 Şenalp, a.g.e., s.16.

Bu gelişmeler yaşanırken Maarif Vekaleti yurt dışından da bu eğitime destek sağlamak ve ileriye dönük planlamalar yapmak amacıyla yabancı uzmanlar davet etmiştir. Amerika, Almanya ve Fransa gibi dönemin kütüphanecilik hizmetleri yönünden ileri gelen ülkelerinden ülkemize davet edilen bazı uzmanlardan kütüphanelerin yaygınlaştırılması, kütüphanelerin nasıl kurulması gerektiği, kitap seçimi (derme geliştirme), ödünç verme işlemleri, bibliyografya ve danışma hizmeti konularında eğitimler alınmış, raporlar istenmiştir⁵¹. Türkiye’deki eğitim sorunlarını incelemek üzere davet edilmiş olan John Dewey hazırladığı raporda; seçilecek birkaç kişinin kütüphanecilik eğitimi için Amerika Birleşik Devletleri’ne gönderilmesini önermiştir. İlk kez, kütüphanecilik eğitimi almak üzere Paris’e gönderilen Fethi Ethem Karatay, bu anlamda modern kütüphaneciliğin Türkiye’deki ilk temsilcisidir. Karatay, yurda döndüğünde İstanbul Üniversitesi Kütüphanesini kurmuş ve 1925-26 yıllarında İstanbul kütüphanelerinde görev yapan kütüphaneciler için ilk kütüphanecilik kursunu açmıştır⁵². Karatay’ın kütüphanelerle ilgili raporu kütüphanelere kurumsal kimlik kazandırılması açısından önemlidir⁵³.

Kütüphanecilik tarihinde yeni bir dönem başlangıcı olarak kabul edilebilecek gelişmelerin en önemlilerinden biri, 3 Mart 1924 tarihindeki Tevhid-i Tedrisat (eğitim ve öğretimin birleştirilmesi) Kanunu’dur. Bu kanun ile daha önce Evkaf Nezaretine

51 Anameriç, Hakan ve Fatih Rukancı, “Belgelerle Türk Kütüphanecilik Tarihi (1938-1960): Retrospektif Bir Değerlendirme (I)”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XXI, sayı 1, 2017, s. 49-54.

52 Subaşıoğlu, Fatoş ve Oya Gürdal Tamdoğan, “Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü’nün Kuruluş Öyküsü”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXVIII, sayı 4, 2014, s.584.

53 Polat, Coşkun ve Hüseyin Odabaş, “Türkiye’de Üniversite Kütüphaneleri: Standartlar ve Yönetici Görüşleri Doğrultusunda Niceliksel Bir Değerlendirme / University Libraries in Turkey: A Quantitative Assessment According to Standards and Manager Opinions”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XV, sayı 1, Mart 2011, s. 46.

bağlı olan okul ve medreselerle birlikte kütüphaneler de Maarif Vekaletine devredilmiştir. Kanunun yayınlanmasından kısa bir süre sonra, 1925 yılında Dr. Hamit Zübeyir Koşay'ın hazırladığı rapor, kütüphanelerimizin genel durumu hakkında önemli bir belgedir. Bu raporda, kütüphanelerimiz ve koleksiyonlarının nicelik ve nitelik bakımından çağın gereklerini karşılayamadığı, kütüphanecilik tekniğini bilen elemanlar yetiştirilmesi için darülfünunlarda kütüphanecilik bölümleri açılması yanı sıra, milli kütüphane ve darülfünun kütüphaneleri kurulması gerektiği vurgulanmaktadır⁵⁴.

1938-1950 döneminde Türkiye'de bir dönem önemli bir kütüphane türü olan halkevi kütüphanelerinin yanı sıra yükseköğretim kurumlarına ait kütüphanelerin de oluşturulduğu bilinmektedir. 1946'da ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarına ait 28 üniversite, fakülte, seminer kütüphanesi ve 10 yüksekokul kütüphanesi bulunmaktadır. Bu sayılar içinde geçmişte XVIII. yüzyıla kadar uzanan kütüphaneler de yer almaktadır. Ayrıca, 1950 yılında Milli Kütüphane'nin açılması Türk Kütüphanecilik Tarihi açısından bir dönüm noktası olma özelliği de taşımaktadır⁵⁵.

Türkiye'de kütüphane hizmetlerinin gelişimi konusunda destek alınmak üzere Kentucky Üniversitesinden ülkemize davet edilen uzmanlardan biri de Dr. Lawrence S. Thompson'dur. Aralık 1951– Mart 1952 tarihleri arasında dört ay süreyle çeşitli kütüphaneleri inceleyen ve hazırladığı raporu Milli Eğitim Bakanlığına sunan “Thompson Türkiye'de Kütüphaneleri Geliştirme Programı” adlı raporunda; üniversite kütüphanelerinin idari yapısı ve bütçeleri ile bölüm kütüphanelerini ele almış ve özellikle Ankara ve İstanbul Üniversitelerinde merkez kütüphanenin bulunmamasını eleştirmiştir. Bu rapor,

54 Şenalp, Leman, “Cumhuriyet Döneminde Kütüphaneciliğimiz”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXIII, sayı 1, 1974, s. 39-41.

55 Anameriç ve Rukancı, a.g.m., s. 55-57.

gerek Türk kütüphanecilik tarihi, gerekse üniversite düzeyinde kütüphanecilik bölümünün kurulmasına gerekçe oluşturması açısından önemlidir⁵⁶.

1950’li yıllarda bilgi hizmetleri alanında çağdaş Batı üniversiteleri uygulamaları başlamıştır ve ilk örnek uygulama Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) merkez kütüphane sistemidir. Akademik yapısı ve yönetim biçimiyle Amerikan modeline göre kurulmuş olan ODTÜ Merkez Kütüphane sistemi uzun yıllar sunulan hizmetleriyle örnek oluşturmuştur. Daha sonra kurulan üniversitelerden sadece Hacettepe ve Boğaziçi Üniversitelerinde benzer uygulamalar kısmen gerçekleştirilmiştir⁵⁷. Bu yıllar, bibliyografik denetim, bilginin organizasyonu ve bilgiye erişim konularında standartlaşma çalışmalarının gerçekleştirildiği, Türkiye’de kütüphanecilik eğitiminin üniversite düzeyine çıkarılması ile ilgili hukuki ve sosyal düzenlemelerin yapıldığı bir dönemdir. Bu dönemde sorumluluk üstlenerek, üstün gayretler gösteren Adnan Ötügen, Fehmi Ethem Karatay, Aziz Berker, Osman Ersoy gibi Türk Kütüphaneciliğinin önemli şahsiyetleri unutulmayarak özverili çalışmalarıyla kütüphanecilik tarihine yazılmışlardır⁵⁸.

Türkiye’deki üniversitelerin kütüphaneleri kuruldukları zaman dilimi ve yapılanma biçimi ile farklılık göstermektedir. 1950’lere kadar⁵⁹ “üniversiteler teşkilatlanma yönünden Avrupa’nın geleneksel üniversiteleriyle ve bilhassa klasik Alman üniversiteleriyle aynı görünümde. Buldukları kentin değişik semtlerine dağılmış fakültelerin kütüphane ihtiyacını karşılayabilmek için her fakülte kendi bünyesi içinde merkezi

56 Atılğan, a.g.m., s. 454; Yılmaz, Erol, “Eğitimde Okul Kütüphaneleri: Türkiye’de Durum”, *Milli Eğitim Dergisi*, XXXV, sayı 208, 2015, s.259; Subaşıoğlu ve Tamdoğan, a.g.m., s. 588.

57 Çakın, İrfan, “Üniversitelerimizin Bilgiye Erişim Ortamları: Genel Değerlendirme”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, sayı 75. Yıl Özel Sayısı, 1998, s.41.

58 Anameriç ve Rukancı, a.g.m., s. 58-67.

59 Polat ve Odabaş, a.g.m.,s.46.

bir fakülte kütüphanesi kurma yoluna gitmişlerdir. Ayrıca her üniversite bünyesi içinde, tüm üniversite öğrencilerine ve öğretim üyelerine açık, onların gereksinimlerini karşılayacak güç ve kapasitede bir de merkezi üniversite kütüphanesi geliştirilmiş ve hizmete açılmıştır⁶⁰. “Bu iki kütüphane olanağına ilave olarak, tamamen Klasik Alman üniversitelerinin etkisi altında kalan bölüm, enstitü ve kürsü başkanları bu kez de, bölüm, enstitü, kürsü ve seminer kütüphanelerine gerek duymuşlar ve küçük ölçüde kütüphanelerin oluşmalarına olanak sağlamışlardır⁶¹. “1950-1960 döneminde ülke çapında kütüphane sayısı ile kütüphane personeli sayısının ve bütçe desteğinin de arttığı dikkati çekmektedir⁶².

“Şubat 1962’de toplanan VII. Milli Eğitim Şurası’na bir rapor veren Yüksek Öğretim Komisyonu, fonksiyonel üniversite kütüphanelerinin kurulması gerektiğini belirterek, kütüphane dermelerinin geliştirilmesi, kütüphanecilik eğitimi görmüş kişilerin bu görevlere atanması gereği ve kütüphaneler arası işbirliği konularında önerilerde bulunarak eğitim ve araştırmada kütüphane ve kütüphanecinin önemini vurgulamıştır. Aradan geçen uzun yıllara karşın üniversite kütüphanelerimizde belirgin bir gelişme kaydedilememiştir. 1973 yılında çıkarılan 1750 sayılı Üniversite Kanunu’ndaki üniversite kütüphanelerinin niteliklerinde iyileştirici olarak görülebilecek tek gelişme “Uzmanlar, kitaplıklarda öğretimle doğrudan doğruya veya dolayısıyla ilgili olan ve özel bilgi veya uzmanlığa ihtiyaç gösteren bir işle görevlendirilen yardımcılardır” şeklinde “35. maddede yer alan, ‘uzman’ kadrolu personelin kütüphanelerde çalışabileceği hükmüdür⁶³. 1981 yılında, 2547 sayılı Yüksek

60 Anameriç ve Rukancı, a.g.m., s.59.

61 Atılğan, a.g.e., s. 454.

62 Anameriç ve Rukancı, a.g.m., s. 59.

63 “Üniversiteler Kanunu 07.07.1973”. T.C. Resmi Gazete, sayı 14587, Ankara 1973, s. 11; Atılğan, a.g.m., s. 455.

Öğretim Kanunu'nun kabulü ile üniversitelerimiz yeniden yapılanma sürecine girmiş ve Üniversitelerimizin yönetim ve örgütlenmesinde öngörülen merkeziyetçi yapı ile üniversite kütüphaneleri kütüphane ve dokümantasyon daire başkanlıkları olarak düzenlenmiştir⁶⁴.

“Türk yükseköğretiminin 1981 yılından sonraki yapılanmasında diğer bir dikkat çekici nokta, bu tarihten itibaren “vakıf üniversitelerinin” de kurulmaya başlamış olmasıdır. Nitekim ilk vakıf üniversitesi 12.12.1984 tarihinde YÖK kararı ile yüksek öğretim kurumu olarak kurulmuş olan Bilkent Üniversitesi'dir (84,1136,84,1156,84,1158 Sayılı Kararlar)”⁶⁵. Vakıf üniversitelerinde kütüphaneler açısından yapılanma biraz daha farklıdır. Bazı vakıf üniversitesi kütüphaneleri daire başkanlığı, bazıları da müdürlük olarak örgütlenmişlerdir. Vakıf üniversitelerinin çoğunda merkezi kütüphane dışında birim kütüphanelerinin olmadığı ancak bir vakıf üniversitesi farklı yerleşkelerde eğitim veriyor ise, hemen her yerleşkesinde bir kütüphane oluşturulduğu görülmektedir. Kamu üniversitelerindeki kütüphane personeli istihdamından devlet sorumludur. Uzman (yeni adıyla öğretim görevlisi) ve memur kadrolarında personel istihdamı yapılmaktadır. Akademik niteliğe sahip uzman/öğretim görevlisi kadrosu ile çalışanlar genelde mesleki formasyona sahip kişilerdir. Türkiye’de memur istihdamı merkezi sınav ve yerleştirme yöntemi ile yapıldığından, kütüphanelerin bu kadrolarda çalışan personeli seçme imkânı yoktur. Bu nedenle memur statüsü ile çalışan personelin çoğu mesleki formasyon almamış kişilerden oluşmaktadır. Vakıf üniversitelerinin kütüphane çalışanları ise özel sektörün gereği olarak sözleşmeli personeldir. Mesleki formasyona sahip kütüphanecilerin sayısı

64 “Yükseköğretim Kanunu”. *T.C. Resmi Gazete*, sayı 17506/2547, 1981.

65 Sargın, Sevil, “Türkiye’de Üniversitelerin Gelişim Süreci ve Bölgesel Dağılımı”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, III, sayı 5, 2007, s.141.

bu kütüphanelerde daha fazladır. Bunun dışında çeşitli eğitim düzeyine sahip destek personeli istihdam edilmektedir⁶⁶.

1.2.1. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Tarihçesi

İstanbul Üniversitesi için yükseköğrenim yaptıran medreseyi başlangıç olarak alabiliriz⁶⁷. Bu sebeple, “İstanbul Üniversitesi'nin uzak başlangıcı, Fatih'in büyük medreseleri açtığı 1470 tarihidir”⁶⁸. “İstanbul Külliyesinin ilk medresesi fetihten sonra Zeyrekte olduğu gibi Ayasofya'da da fevkani ve papaz odaları denen yerde açılmıştır”⁶⁹ Böylece, İstanbul'da ilk yükseköğretim ve İstanbul Üniversitesi'nin de temelini oluşturan eğitim Ayasofya ve Zeyrek medreselerinde başlamıştır (Prof. Dr. Fehamettin Başar). Zeyrek'teki eğitim kurumları yeni medrese grubunun yapılmasına kadar bu görevi üstlenmiştir. Nitekim Fatih Medreseleri'nin yapılmasıyla birlikte de aslında üniversitemizin temsil ettiği, Cumhuriyetimizin eğitim kurumlarına kadar uzanacak bir serüvende bu şekilde başlamış olmaktadır (Prof. Dr. Mahmut AK)⁷⁰.

Fatih Külliyesi'nde cami içindeki kütüphane, Sahnı Se-man kütüphanesi, medreselerin hususi kütüphaneleri, Sultan I. Mahmud'un müstakil olarak kurduğu kütüphane gibi çeşitli kütüphaneler kurulmuştur⁷¹. “Sonra bu kütüphanelerdeki kitaplar, Ayasofya ve Zeyrek medreselerinde bulunan kitaplarla birlikte Fatih Camii içinde kurulan kütüphanede toplanmıştır.

66 Polat ve Odabaş, a.g.m. s. 322.

67 Gürkan, Kâzım İsmail, *İstanbul Üniversitesi nin başlangıcı = Les Debuts de L'Université D'Istanbul*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Fakülteler Matbaası, 1953. s. 11.

68 Bilsel, a.g.e., s.8.

69 Ünver, Süheyl, *İstanbul Üniversitesi'ne Başlangıç, Fatih Külliyesi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, sayı 278, İstanbul 1946, s.9.

70 Yolcu, Ergun, *1453'ün Günümüze İstanbul Üniversitesi Belgesel Kitabı*, Boyut Matbaası, İstanbul, 2011, s.17-21.

71 Ünver, a.g.e.,s.51.

5538 cilt yazma eserden oluşan bu değerli derme, 1956 yılında Süleymaniye Kütüphanesi'ne nakledilmiştir. Fatih Külliyesi'nin öğretime açılışı İstanbul Üniversitesi'nin başlangıcı sayıldığına göre; bu dermeyi de İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nin ilk dermesi olarak kabul edebiliriz⁷².

Darülfunun eğitiminin başladığı ilk bina Çemberlitaş'taki Mülkiye Mektebi'dir. 1909 yılında bugünkü Edebiyat ve Fen Fakültelerinin bulunduğu yerde olan Zeynep Hanım Konağına nakledilmiş, daha sonra bugünkü İstanbul Üniversitesi binasına (eski Harbiye Vekaleti) taşınmıştır⁷³. Medresetü'l-Kuzat (Kadı Okulu) binası da kütüphane olarak kullanılmak üzere Darülfunun'a devredilmiştir⁷⁴.

Darülfunun'a idari ve bilimsel özerklik tanınması ardından, Edebiyat Medresesi Reisi (Dekani) olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu, 1924 yılında Darülfunun Eminliğine (Rektör) atanmış, 1927 yılına kadar Darülfunun'un ve Merkez Kütüphanenin kuruluşu ve gelişmesinde önemli katkılar sağlamıştır⁷⁵. Baltacıoğlu, bir darülfünunda laboratuvarlar ve kütüphaneler olmadan bilimsel araştırmalar yapılamayacağı yaklaşımıyla öncelikle laboratuvarlar için gerekli araç ve gereçleri sağlamış ve ardından kütüphane çalışmalarına başlamıştır. Kadı Okulu binasında, tüm medreselerdeki kitapları toplayarak bir 'Darülfunun Umumi Kütüphanesi' kurmak istemiş, bu düşüncesini ortaya koyduğu zaman, işin önemini anlayan müderrislerin olumlu yaklaşımlarına karşın, başka bir grup "Emin darülmesaileri yıkıyor" diye tepki göstermiştir. Nihayet, önce binada ihtiyaç olan onarımlar yapıp, bina kütüphane

72 Şenalp, a.g.e., s. 5-6.

73 Saray, a.g.e.,s.49.

74 Şenalp, a.g.e., s. 11.

75 Baltacıoğlu, İsmayıl Hakkı, *Hayatım*, Haz. Ali Y. Baltacıoğlu, İstanbul, Dünya Yayınevi, 1998, s.262.;

Bayraktar, Mehmet Faruk, "İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 1997,s.37.

olarak kullanıma uygun bir hale getirildikten sonra başvuru kitapları medreselerde bırakılmak üzere, dermelerin bir arada toplanmasına karar verilmiştir. Baltacıoğlu, kütüphaneler konusundaki tespit ve planlarından; “*Darülfünun’da bulunan kütüphaneler genel durumları itibariyle Türkiye’nin en yeni ve zengin kitap birikimini oluşturmaktadır. Bunlardan Edebiyat Medresesi’nde 20.833 cilt kitap bulunmaktadır. 15.102 cilt kitabı içeren Hukuk Medresesi Kütüphanesi, kütüphanecilik açısından örnek durumdadır. Bununla beraber Darülfünun kütüphaneleri, içerdikleri konuların çeşitliliği ve sayısalılığı nedeniyle hep bilime ilişkin sınırlı ciltler sunabiliyor. Örneğin, Edebiyat Medresesi Kütüphanesi adı altında tarih, coğrafya, etnografya, toplumbilim, ruhbilim, eğitimbilim, metafizik gibi birçok konular toplanmıştır. Darülfünun kütüphanelerinin iyileştirilmesi, bir yandan medreselerin bilimsel çalışmaları sonucunda içeriden kendi kendine oluşacak, bir yandan dış ve maddi koşullarla sağlanacaktır. Bu koşulların başlıcası örneğin çok ender bulunan yazma kitapların da bulunduğu kitaplıkları yangın tehlikesinden koruyacak, demirden bir kütüphane binası yapmaktır. Bu olanağın doğması Darülfünun kütüphanelerinin kurtuluşudur. Dört medresenin kitap alımı ve eldeki kitapları ciltleme işi için yeterli paranın sağlanması gereklidir. Bunun için 1340 (1924) bütçesine ödenek konulmuştur*”⁷⁶ şeklinde bahsetmektedir.

1924’te Tıp Fakültesi Kütüphanesi dışarıda olmak üzere, Edebiyat, Hukuk, Fen Medreselerinin Kütüphaneleri ‘Umumi Kütüphane’de birleştirilmiştir. Daha sonra Halis Efendi, Rıza Paşa, Sahip Molla, Şevki Paşa tarafından Darülfünun’a bağışlanan ve Beyazıt Kütüphane-i Umumisi’nde sandıklar içinde yıllarca kapalı kalmış olan kitaplar da getirilmiştir. Bazı müderrisler kütüphanelerini Darülfünun’a vermişler, İstanbul’dan ve Avrupa’dan da sürekli kitap satın alınmıştır. Daha sonra

76 Baltacıoğlu, a.g.e.,s.265-266.

Yıldız Sarayı Kütüphanesi'nin de Darülfünun'a devredilmesi, mevcut dermeye müzeliğe değer taşıyan eserlerin dahil olmasını ve koleksiyonun zenginleşmesini sağlamıştır. M. Kemal Atatürk ve bazı vekillerin imzasını taşıyan, Yıldız Sarayı Kütüphanesi'ndeki yayınların Darülfünun'a devri hakkında 1.6.1924 tarih ve 565 sayılı Heyet-i Vekile kararı ile kütüphane eşyasının da devri hakkında 10.9.1924 tarihinde 867 sayılı Heyet-i Vekile kararı uyarınca, Yıldız Sarayı Kütüphanesi koleksiyonu Medresetü'l-Kuzat (Kadı Okulu) binasında bulunan Darülfünun Kütüphanesi'ne, Baltacıoğlu Rektörlüğü döneminde nakledilmiştir⁷⁷. Yıldız Kütüphanesi'nin Darülfünun'a devredilmesi sürecinin, Darülfünun Kütüphanesi'nin modern bir kütüphane olarak düzenlenmesine yönelik çalışmalarla hemen hemen aynı döneme rastlaması, koleksiyonun modern kütüphanecilik anlayışına göre düzenlenmesini sağladığı gibi bugünkü İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nin de sağlam temeller üzerinde kurulmasını sağlamıştır⁷⁸.

2.7.1934 tarihli ve 2741 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan, 2427 no.lu Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu kapsamında İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi de derleme alan kütüphanelerden biri olmuştur. Derleme Yasası'nın uygulanmasından sonra, Kütüphanenin dermesi hızla çoğalmaya başlamıştır. Bu yüzden, bir kütüphane binası olarak yapılmamış olan Medresetü'l-Kuzat binası, bu ağırlığı taşıyamaz hale gelince; önceki yıllardan biriken ve sürekli gelen yeni yayınları yararlanmaya sunabilmek amacıyla yer sorununu çözmek için Üniversitenin çeşitli binalarındaki uygun görülen alanlara bakım onarım çalışmaları yapılarak yeni depolar oluşturulmuş ve bazı dermeler bu depolara nakledilmiştir. Böylece, yapı-

77 Şenalp, *a.g.e.*, s. 12-13.

78 Atasoy, Nurhan, "Yıldız Sarayı Kütüphanesi", *Yıldız Sarayı'ndan İstanbul Üniversitesi'ne*, (Lale Uluç ed.), İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 2015, s.26.

makta olan yeni kütüphane binası tamamlanıncaya kadar, yeni yayınları koymak için yer kazanımı sağlanmıştır. O zamana kadar kitaplar, demirbaş defterine kütüphaneye geliş sırasına göre kaydedilmiş, dergilerin her bir cildine ayrı bir demirbaş numarası verilmiş, depolardaki yerleştirme ise konulara göre yapılmıştır. Ancak Derleme Yasası kapsamında yayın akışı hızlanınca, yayınların kataloglama, yerleştirme ve sayım süreçlerinde oluşan sorunlar sebebiyle depolarda yerleştirmenin yayının geldiği tarihe (aksesyon numarası) göre yapılmasına karar verilmiştir. 1981 yılında Beyazıt Meydanı'ndaki yeni kütüphane binasının yapımı tamamlanmış, yazma ve nadir eserler Medresetü'l-Kuzat binasında bırakılmış, diğer yayınlar yeni binaya taşınmıştır⁷⁹.

1.2.2. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Tarihine Emek Verenler

Tarih boyunca üniversite kütüphanelerinin oluşumu, gelişimi ve sürdürülebilirliği konusunda insan faktörünün önemi kaçınılmazdır, gönülden emek veren kütüphaneciler olmasaydı kütüphaneler bugünkü duruma gelemezlerdi demek abartı olmayacaktır. Çünkü süreçlerde görev alanların, bilhassa yöneticilerin yönetsel yetki ve yeterliliği gelişim süreçlerinde son derece önemlidir. Mevcut sistemler içinde yasal otoriteye dayalı olarak işleri yönetme, yönlendirme, koordine etmenin yanı sıra kütüphanenin amaçları ile toplumun bilgi hizmeti beklentileri ve gereksinimlerini uyumlaştıran ve bunları uygulayabilen emek sahipleri kütüphanelerin gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Bu yüzden İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinin kuruluşundan bugüne kadar yaşadığı gelişim süreçleri, 1925 yılından itibaren Kütüphaneyi bugünlere

79 Şenalp, *a.g.e.*, s. 22-27.

getiren, emek veren kütüphane yöneticilerinin dönemlerinin kronolojik olarak⁸⁰ ele alınması yoluyla anlatılmaya çalışılmıştır. Kütüphane yönetimi dönemleri anlatılırken literatür incelemesi yanı sıra yakın dönemleri yaşayan yöneticiler ve şahitlik eden çalışanlarla yüz yüze görüşmeler yapılmış, İstanbul Üniversitesi Personel Dairesi Başkanlığı ve Merkez Kütüphane arşivinde bulunan bilgi ve belgelerden faydalanılmıştır.

Sabri Kalkandelen (1925-1934): II. Abdülhamid'in 1909 yılında tahttan indirildiği dönemde, Yıldız Saray'ının büyük bölümü yağmalanmaktan kurtarılamamıştır. Nadir eserlerin bulunduğu kütüphaneye de girdiklerinde hâfız-ı kütüb Kalkandelenli Sabri Efendi engel olmuş, kütüphaneyi korumuştur. Yağmacıların da Kalkandelenli oluşu, kendisini tanıyanların şeyhimizin oğlu deyip saygı göstermeleri ve Sabri Efendi'nin kararlı duruşu sayesinde Yıldız Saray Kütüphanesi yağmalanmaktan kurtulmuştur. Kütüphane İstanbul Defterdarlığı idaresine verilmiş, Sabri Efendi Kütüphanenin başında kalmaya devam etmiştir. Yıldız Kütüphanesi 1924 yılında dönemin Rektörü İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun girişimleri ile Darülfünun Kütüphanesine nakledilmiş, Sabri Efendi de 1928'e kadar üniversite kütüphanesinde çalışmıştır. Yaş haddi sebebiyle emekliliği geldiği halde Vekiller Heyeti kararı ile görevine devam etmiş ve 1934'te emekli olmuş ve 1943 yılında vefat etmiştir⁸¹

80 İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde yönetici/daire başkanı olarak görev alan kişilerin tarih bilgileri İÜ Personel Daire Başkanlığı arşiv belgelerinden tespit edilmiştir.

81 Candemir, Murat, "Yıldız Sarayı Kütüphanesi: Saray'dan Üniversite'ye", *Tarih Dergisi*, sayı 45, 2007, s. 130; Sefercioğlu, Necmeddin, "Türk Kütüphaneciliğine Hizmet Edenler 13: Sabri Kalkandelenli", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 5, sayı 2, 1956, s. 182; Şehsuvaroğlu, Bedi N., "Nurettin Kalkandelen 1902-1974", *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXIV, sayı 4, 1975, s. 331; Özen, Onur, "Yıldız Kütüphanesini (Kütübhâne-i Hümayûn) Yağmadan Kurtaran Kütüphaneci Kalkandelenli Sabri Efendi". *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Toplum ve Siyaset*, (Ali Okumuş ve Ali Murat Kurşun Ed.), RDAF Ortadoğu ve Afrika Araştırmacıları Demeği, Taş Mektep Yayın Atölyesi, İstanbul 2016, s. 184.

H. Fehmi Ethem Karatay (1925-1953): Fethi Ethem Karatay'ın İstanbul Üniversitesi'ndeki hayatı 1924 yılında, Darülfünun Edebiyat Fakültesi Kütüphanesine görevlendirilmesi ile başlar⁸². Aynı yıl ülkemize gelen ünlü eğitimci John Dewey'in hazırladığı raporunda yer alan, kütüphanecilik öğrenmek üzere gençlerin yurt dışına gönderilmesi gerektiği önerisine uyularak⁸³, Karatay Darülfünun tarafından, 1925 Ekim ayında kütüphanecilik eğitimi almak üzere Paris'e gönderilir, buradaki okullarda modern kütüphaneciliğin esaslarını öğrenir ve kütüphanecilik diploması alır. İstanbul'a dönünce İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ne müdür olarak atanır⁸⁴. Kütüphanenin başarılarının temelinde Karatay'ın çalışmaları vardır⁸⁵.

Karatay mesleki anlamda önemli olan ilklere imza atmış çok önemli bir değerdir; modern kütüphaneciliğin Türkiye'deki ilk temsilcisi, yurtdışında eğitim alan ilk kütüphaneci, ülkemizde kütüphanecilik alanında ilk ve gerçek bir meslek kitabı neşreden kütüphaneci ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinin kurucusudur. 1926 yılında, Batı'daki kütüphanecilik anlayışını ve bilgilerini meslektaşlarına aktarabilmek amacıyla, bir yıl devam eden eğitim kursları düzenler. İstanbul kütüphanelerinde çalışanlar için düzenlenen bu kurslara 30 kadar kursiyer katılmıştır⁸⁶. Kendi ifadesiyle Karatay, dört memur ve biraz

82 Eyice, Semavi, "İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi Tarihçesine Dair", *Sosyoloji Dergisi*, III, sayı 4, 1995, s.1; Karatay, Fehmi Ethem, "Hayatımdan Parçalar", *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XVII, sayı 2, 1968, s. 73.

83 Çakın, İrfan, "Cumhuriyet'ten Günümüze Bilgi Profesyonellerinin Eğitiminde Başlıca Yönelişler", *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XIX, sayı 1, 2005, s.9.

84 Karatay, a.g.m., s. 73.

85 Baysal, Jale, "Leman Şenalp'ten Değerli Bir Araştırma: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi". *Cumhuriyet Kitap Sayı 508*, İstanbul 1999, s. 14.

86 Şenalp, a.g.e., s. 21; Atılğan, Doğan, "Türkiye'de Kütüphaneciliğin Gelişimi", *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, IX, sayı 1, 1995, s. 12; Şenalp, a.g.m., s. 41; Türk Kütüphaneciliği Dergisi Bülteni Yayın Kurulu, "Türk Kütüphaneciliğine Hizmet Edenler 2: H. Fehmi Ethem Karatay", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, V/1, Ankara 1952, s. 69; Ötügen, Adnan, "Türkiyede Kütüphanecilik Öğretiminin

Fransızca ve Almanca bilen bir personel yardımı ile işe Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinden başlar. Bu ekip tarafından, kütüphane desimal sisteme göre tasnif edilir, fişleri yazılır, katalogları yapılır. Sonra hukuk, fen, ilahiyat vd. kitaplar düzenlenir. Basma kitapların tasnif ve tertibi bittikten sonra sıra yazma eserlere gelir. Çok sayıda Arapça, Farsça yazmanın araştırmacılara hızlı erişimi için muazzam bir katalog hazırlanır⁸⁷. Ayrıca Karatay, 1926 yılında ‘İstanbul Darülfünunu Kütüphanesi Talimatnamesi’ni hazırlamıştır⁸⁸. “50 maddeden oluşan bu Talimatname, kütüphane’nin niteliği, bağlı olduğu birimler ve işlevleri konularındaki kuralları içermektedir. Ayrıca, kitabın demirbaş defterine kaydedilmesinden, kataloglama, onlu sınıflandırma ve yerleştirme düzenine kadar yapılması gerekli işlemler anlatılırken bir hayli bilgi de verilmiştir. Bu tarihten 62 yıl sonra yayımlanan Yönetmelikte, artık Kütüphane’nin organizasyonunun değiştiği ve işlevlerinin daha çok yaygınlaştığı görülmektedir. Türkiye’deki düşün ve sanat yapıtlarının derlenmesi söz konusu olduğunda, yine Karatay’ın çalışması karşımıza çıkar. 1925 tarihli Fransız Derleme Yasası’nı hemen hemen aynen dilimize çevirerek, ilk ‘Derleme Yasası Taslağı’nı hazırlamıştır. Fakat bu taslak, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde bazı milletvekillerce yeni bir vergi olarak algılanması nedeniyle yasalaşmamıştır. Yasa ancak, 1934 yılında ‘Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu’ adıyla çıkartılabildiği görülmüştür. Yasada, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinin de derleme nüshası alan kütüphaneler arasına alınması herhalde Karatay’ın etkisiyle olmuştur”⁸⁹.

Tarihçesi”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, VI, sayı 1-2, 1957, s. 1.

87 Karatay, a.g.m., s. 73-74.

88 Üstün, Ayşe, “Üniversite Kütüphaneleri”, *Türk Kütüphanecileri Derneği Bülteni*, XXVI, sayı 4, 1977, s. 230-235.

89 Şenap, a.g.e.,s.15

Karatay, 1953 yılında emekliye ayrılır ve Topkapı Sarayı Kütüphanelerinin tasnifi, yazmaların kataloglarının telif ve tertibi için sarayda çalışmaya başlar⁹⁰. Bibliyografik denetimin önemli araçları olan katalog çalışmaları yanı sıra, 1941'de Karatay'ın Fransa'da uygulanan sistemden esinlenerek hazırladığı Alfabetik Katalog Kaideleri adlı eser, kataloglama ve sınıflama işlemlerinin ulusal düzeydeki başlangıç girişimi olarak kabul edilebilir⁹¹.

Nurettin Kalkandelen (28.10.1953-12.05.1971): Sabri Kalkandelen'in oğlu olan Nurettin Kalkandelen de farklı disiplinlerde eğitim almasına rağmen kitap ve kütüphane sevdası ile babası gibi kütüphaneci olmuştur. 1934 yılında üniversite kütüphanesinde babasının halefi F.E.Karatay'ın yanında memur olarak çalışmaya başlamıştır. 1953 yılında Karatay'ın emekliliği sonrası müdürlük görevini üstlenmiş, 1967 yılında emekli oluncaya kadar görevini sürdürmüştür. Kütüphaneye bağlılığı ile tanınan Kalkandelen emekli olmasına rağmen görevini bırakmayarak 1974 yılına kadar çalışmaya devam etmiştir. Şehsuvaroğlu'nun bahsine göre; N. Kalkandelen binlerce kitap bilgisine hakim, arananları hemen bulabilen ve araştırmacılara benzer yayınları tavsiye edebilen kültürlü bir kütüphanecidir. Ölümünden önce son iş olarak, babasının yazdığı yazma eserler katalogunu yeniden elden geçirerek basıma hazırlamıştır⁹².

Leman Şenalp (13.05.1971-06.07.1977): Türk Kütüphaneciliğinin gelişim yıllarında meslek hayatına başlayan Leman Şenalp, Tarih Bölümü üçüncü sınıfta okurken, fakülte bünyesinde Adnan Ötügen tarafından açılan kütüphanecilik kurslarında

90 Karatay, a.g.m., s. 73-74.

91 Anameriç ve Rukancı, a.g.m., s. 64.

92 Şehsuvaroğlu, a.g.m., s. 332.

iki yıl eğitim alarak ‘uzman kütüphaneci’ unvanını kazanmıştır (1945). Aynı yıl, kendisine o sırada Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Müdürü olan Adnan Ötüken tarafından Yayınlar Müdürlüğü ‘kütüphane müdürlüğü’ görevi verilir. 1945-1949 yıllarında Milli Kütüphane Hazırlık Bürosu çalışmalarında büro işlerini yürütür. 1949-1951 yılları arasında İsviçre’de başta Milli Kütüphane olmak üzere çeşitli kütüphanelerde staj yapar ve incelemelerde bulunur. 1952’de yurda döndükten sonra Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğüne atanır. 1953-1955 yılları arasında Milli Kütüphanede uzman olarak çalışırken aynı zamanda 1957-1958 yılları arasında Türk Kütüphaneciler Derneği başkanlığı yapar. 1955-1960 yılları arasında Maliye Bakanlığı Kütüphane Müdürlüğü görevini üstlenir. 1960-1977 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde uzman ve yönetici olarak çalışır⁹³.

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde göreve başladığından emekli oluncaya kadar, kendi deyimiyle; “Kütüphaneyi bir medrese görünümünden kurtarıp, çalışılabilir modern bir kütüphane haline getirmek” amacıyla teknik ve fiziksel koşulların zorluğuna rağmen, yoğun emek sarf etmiştir. Kütüphanecilik bölümünden mezun genç meslektaşlarla, oldukça iyi bir ekip kurarak kütüphaneye işlerlik kazandırmıştır. Tüm kitap ve dergiler yanı sıra, yazma eserler, albümler, Birleşmiş Milletler yayınları gibi önemli koleksiyonların tasnif edilmesini, ilk defa sayım yapılmasını ve depoların düzenli hale gelmesini sağlamıştır. Yazdığı raporlar ve yönetim planları sonucunda personel kadrosunu hem sayısal hem de nitelik yönünden artırmıştır⁹⁴ Ayrıca, değerli yazma eserlerin korunmalarını ve

93 Türk Kütüphaneciliği Dergisi Editörler Kurulu, “Leman Şenalp Biyografisi”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXXII, sayı 2, 2018, s. 94; Gülçek, V., “Milli Kütüphane’nin İlk Kütüphanecisi Leman Şenalp ile Röportaj. H. Çimen (Yay. Haz.)”. *Kütüphaneciliğe Adanmış Bir Ömür : Leman Şenalp*, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, İstanbul 2012, s. 84-85.

94 Şenalp, Leman, “Kendi Kaleminden Leman Şenalp. H. Çimen (Yay. Haz.)”.

bakımlarını sağlamak amacıyla, bir “Kitap Sağlığı ve Onarım Merkezi” kurmak için UNESCO Genel Merkezinden teknik yardım ve uzman personel sağlamıştır⁹⁵.

Şenalp’in yayın çalışmaları da kütüphanecilik alanına sağladığı önemli katkılardan biridir; İki ciltlik *Atatürk Kaynakçası*, *Kitap Yılı*, *Dünya Çocuk yılı*, *Cumhuriyetin 50. Yılı ve son cildi emekliliği sonrasında yayınlanan İstanbul Üniversitesi Yayınları Bibliyografyası* gibi önemli kaynakçalar hazırlamıştır. Bu yayınların internet teknolojilerinden çok önce yapılmış olduğu düşünülürse, çalışmaların ne denli önemli ve anlamlı bilgi kaynakları olduğu anlaşılmaktadır. Şenalp’in Türk kütüphanecilik alanına önemli katkılarından birisi de yeni kurulmuş akademik disiplin alanında bir sözlük yayımlamasıdır. 1959 yılında yayınlanan “*Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü*”, kütüphanecilik alanında kullanılacak terimlerde birliği sağlamak, aynı terimle aynı şeyi ifade etmenin geliştirici yolunu açmak anlamı taşımaktadır. Bu girişimi Batı dillerindeki karşılıklarıyla birlikte vermek de kütüphanecilik alanı için oldukça önemlidir⁹⁶. “İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinin Tarihçesi”nin ilk basımı 1998’de, ikinci basımı 2001’de Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Merkezi’nce yayımlanmıştır. Kitap sonunda ekli belgeler, şimdiye kadar üzerinde durulmayan ya da yanlış bilinen konularda doğru bilgilere ulaşılmasını sağlamıştır⁹⁷. “Şenalp, hazırladığı referans kaynakçalar ve yazdığı makaleleri ile vefatına kadar mesleğe maddi ve manevi desteğini eksik

Kütüphaneciliğe Adanmış Bir Ömür: Leman Şenalp içinde (s. 17-33), Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, İstanbul 2012, s. 26.

95 Şan, Ayten, “Kuruluşunun 50. Yılında Milli Kütüphane’nin İlk Kütüphanecisi Leman Şenalp ile Söyleşi. H. Çimen (Yay. Haz.)”, *Kütüphaneciliğe Adanmış Bir Ömür: Leman Şenalp*, İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD), 2012, s. 55.

96 Keseroğlu Hasan S., “Leman Şenalp”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXXII, sayı 2, 2018, s. 98-100.

97 Şenalp, a.g.m., s.31.

etmemiştir”⁹⁸ (Kartal, 2018, s. 96). “Leman Şenalp’in başarısının tesadüf olmadığı çalışmaları incelendiğinde daha iyi anlaşılıyor. Mücadeleci, düzenli, dikkatli, sabırlı kişiliği sayesinde bitmek tükenmek bilmeyen bir enerji ile özverili ve disiplinli bir şekilde çalışması, kendisine camiada her zaman takdir ve saygı kazandırmıştır”⁹⁹.

Erol Pakin (07.07.1977-28.01.1987): İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmakta iken aynı zamanda 10 yıl kadar Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığına emek veren Erol Pakin, “Türkiye’de ‘sınıflama’ konusundaki uzmanlarımızın en önde gelenlerinden biri olmuştur”¹⁰⁰. “Pakin’in bir Alfabetik Konu Başlıkları çalışması gerçekleştirmesi konu kataloglarının kullanımını kolaylaştırmış, 1981 yılında yapımı tamamlanan yeni üniversite kütüphanesi binasına geçişte çok değerli çalışmaları olmuştur”¹⁰¹. Halen Nadir Eserler Kütüphanesinin hizmet verdiği Medresetü’l-Kuzat olarak bilinen binada hizmet veren Merkez Kütüphane, Pakin döneminde yeni yapılan Merkez Kütüphane binasına taşınmıştır. Merkez Kütüphane yapılanması açısından önemli bir çalışma yapılmış, o günün koşullarında tam olarak amaca uygun gerçekleştirilememiş olsa da koleksiyon, harf devrimi öncesi ve sonrası olarak ikiye ayrılarak iki ayrı kütüphane oluşturulmuştur. Nadir Eserler

98 Kartal, Ali Fuat, “Leman Şenalp”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXXII, sayı 2, 2018, s. 96.

99 Manyas, Mehmet, “Önsöz”. *Kütüphaneciliğe Adanmış Bir Ömür : Leman Şenalp*, Hacer Çimen (Yay. Haz.), Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, İstanbul 2012, s. 9.

100 Baysal, Jale, “İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü’nde Yirmi Beş Yıl”, *İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Araştırmaları*, sayı 1, 2008, s.79.

101 Şenalp, a.g.e., s. 27; Baysal, Jale, “Leman Şenalp’ten Değerli Bir Araştırma: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi”. *Cumhuriyet Kitap*, sayı 508, İstanbul, 1999, s. 14.

Kütüphanesi Osmanlıca, Farsça, Arapça olan yazma ve basma eserler, albümler, haritalar, müzik notaları, Osmanlıca gazeteler ve eşyalardan, Merkez Kütüphane ise harf devrimi sonrası Latin alfabesiyle basılan yayınlardan oluşturulmuştur. Bu dönemde yapılan önemli bir çalışma da; Dr. Erol Pakin, Prof. Dr. Nurhan Atasoy, Hüsametdin Aksu, Nihat Ergin ve Nur Taviloğlu'ndan oluşan beş kişilik bir ekip ile hazırlanan II. Abdülhamid fotoğraf albümleri dizinidir. 1982 yılında başlayan ve yaklaşık beş yıl süren bu çalışma için N. Atasoy; “arkadaşlar tarihe geçecek bir çalışmanın altına imza attılar” diye anlatır. II. Abdülhamid fotoğraf albümleri dizini halen kütüphane web sayfasında yer almakta ve araştırmacılar bu dizin üzerinden yaptıkları araştırma sonucunda eserlerin dijital kopyalarına ulaşabilmektedirler. E. Pakin dönemine ilişkin önemli bir çalışma da nadir eserlerin ilaçlanması konusu ile ilgilidir. O zaman ki şube müdürü Nur Taviloğlu ve Prof. Dr. Nurhan Atasoy’un destekleri ve Erol Pakin’in girişimleri ile Türkiye’de bulunamadığı için UNESCO’dan nadir eserlerin ilaçlanması için özel bir ilaç talep edilmiştir. Erol Pakin ve eser ilaçlama konusunda uzman ziraat mühendisi Hayrettin Selçuk, UNESCO tarafından Nadir Eserler Kütüphanesine bağışlanan, tüpler içerisindeki bu ilaçları almak için fırtınalı bir havada dalgalarla boğuşarak kiraladıkları sandalla Haydarpaşa açıklarında demirlemiş olan gemiye gidip ilaç tüplerini almışlardır. Daha sonra o ilaç tüplerinden bazıları Süleymaniye Kütüphanesine verilmiş ve her iki kütüphanenin de bazı yazmaları ilaçlanmıştır¹⁰². İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı arşivindeki dosyasında yer alan yazışmalardan anlaşıldığı üzere; E. Pakin, Prof. Dr. Nurhan Atasoy ve Nur Taviloğlu desteği ile Ankara Atatürk Kültür Merkezinde

102 Yasemen Akçay (Öğr. Gör. Kütüphaneci, V.Şb.Md.), kişisel iletişim, 17.05.2019; Erol Pakin (Dr. Öğr.Gör., 07.07.1977-28.01.1987 dönemi Daire Başkanı), kişisel iletişim, 27.05.2019.

“Atatürk ve Yetiştığı Çevre ve Yıldız Saray Kütüphanesinden Okuduğu Kitaplar” konulu bir serginin de düzenlenmesini sağlamıştır. E. Pakin Şubat 1987 tarihinde Başkanlık görevinden ayrılmış, Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü’ne öğretim görevlisi olarak atanmıştır.

Gülgün Sayarı Bostancı (26.03.1987-18.10.1994): Sanat Tarihi Bölümü mezunu olan, G. Sayarı Bostancı, Merkez Kütüphanede önce şube müdürü olarak görev yapmış, Erol Pakin’den sonra Daire Başkanı olarak görevlendirilmiş ve yaklaşık 7 yıl emekli oluncaya kadar görevi sürdürmüştür. İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı arşivindeki dosyasında yer alan yazışmalardan anlaşıldığı üzere, G.Sayarı, mesleki gelişime katkı amacıyla, çeşitli ülkelerde düzenlenen, Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu (International Federation of Library Associations and Institutions = IFLA) toplantılarına katılmıştır, çeşitli ülkelerden gelen kütüphanecilik alanında yetkin isimlerin konuşmacı olduğu, “Kütüphaneler ve Enformasyon Araştırmaları”, “Kütüphanelerde Otomasyona Geçiş” gibi konularda seminerler düzenlemiştir. Sayarı 1990 yılında British Council organizasyonu ile İngiltere’de bulunan üniversite kütüphanelerini yerinde incelemiş ve dönüştürme raporunu hazırlayarak Üniversite yönetimine sunmuştur. Bu çalışma sonrası, 1990 yılında Rektörlük tarafından kendisine bu gayretleri ve özverili çalışmalarından dolayı takdirname belgesi verilmiştir. Sayarı 15.11.1994 tarihinden itibaren emekliye ayrılmıştır.

Meral Alpay (19.10.1994-21.10.2005): Prof. Dr. Rudolf Juchoff tarafından kuruluş çalışmaları yapılan, İÜ Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Kürsüsünün ilk öğretim elemanları, Juchoff

ve o zaman asistan olan Meral Şenöz (Alpay)'dır¹⁰³. “Bölümün gelişimiyle Meral Alpay'ın meslek yaşamının gelişimi paralellik arz etmektedir”¹⁰⁴. “...devletin kuruluş felsefesi, hayatta en hakiki yol gösterici bilimdir görüşüyle oluşturulmuştur. O da kütüphanesiz olmaz. Kütüphaneler artık hâfız-ı kütüb değil de kütüphanecilerle işletilip yönetilecektir. Artık kitabı korumak değil, okutmak daha önemlidir. Kütüphane artık hayır kurumu değil, yarar getirmesi beklenen bir işletmedir”¹⁰⁵ diyen Meral Alpay, yetiştirdiği öğretim üyeleri ve öğrencileriyle olduğu kadar, bir araştırmacı olarak ülke sorunlarına öncelik veren, özgün, derinlikli araştırmalarıyla da bilim alanımızın kuramsal gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Kuram, uygulama ve araştırmayı etkin bir şekilde bütünleştirebilen nadir hocalardandır¹⁰⁶.

1986 yılında Rektör Prof. Dr. Cemi Demiroğlu tarafından yeni bir kütüphane yönetmeliği hazırlamakla görevlendirilen Prof. Dr. Meral Alpay'ın hazırladığı yönetmelik 1988'de yürürlüğe girmiştir. Alpay, 31 Mart 1994'te fakülte kütüphaneleriyle Merkez Kütüphanesi arasındaki mesleki ilişkileri düzenlemek üzere görevlendirilir. 1994 yılı sonlarında vekaleten Daire Başkanı olarak atanır¹⁰⁷. Alpay'ın İÜ Merkez Kütüphanesinin yeniden yapılandırılması sürecini kendine bir misyon edindiği söylenebilir¹⁰⁸. Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı yaptığı 11 yıl boyunca, İstanbul Üniversitesi Kütüphanelerini bir sistem

103 Atılgan, a.g.m., s. 13; Atılgan, Doğan, “Türkiye’de Kütüphanecilik Eğitimi ve Yeni Bin Yılda Hedefler”. *Bilginin Serüveni: Dünü, Bugünü, Yarını: Türk Kütüphaneciler Derneği'nin Kuruluşunun 50. Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD), Ankara 1999, s. 148; Baysal, a.g.m., s. 77–78.

104 Kayaoğlu, Hülya Dilek, ed. *Meral Alpay'a Armağan*. İstanbul: Bayrak Matbaası, 2007, s. 10.

105 Alpay, Meral Şenöz, “İstanbul Üniversitesi’nde Yeni Bölüm: Jale Baysal’ın Anısına”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXIII, sayı 3, 2009, s. 624.

106 Kayaoğlu, a.g.e., s. 10.

107 Şenalp, a.g.e., s. 27.

108 Arıkan, Aykut, “Prof. Dr. Meral Alpay’ın Bilimsel Düşünce Sistemi”, H.D. Kayaoğlu (Yay. Haz.). *Meral Alpay'a Armağan* içinde, İstanbul: Bayrak Matbaası, 2007, s. 300.

içinde çalıştırmanın altyapısını hazırlamış, yeniden yapılanma süreci başlatmıştır. İzmir’de 2002 Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği (ÜNAK) Sempozyumu’nda sunduğu bildiride, bu sürece ilişkin olarak “Bu süreç hiç bitmeyecektir. Evrimsel gelişim süreci yakalanıncaya kadar yasaların elverdiği ölçüde hep devrimsel bir tutumla yeniyi izleyecek, eskiyi de koruma altında tutarak kullanıma sunacağız” diyen Alpay, yönetici olduğu bu dönemde hem 1999 Körfez Depremi’nin yarattığı olumsuz sonuçlarla, hem de birçok haksız eleştiriyle kendine yakışır bir biçimde savaşmış, bu savaştan yüzünün akıyla da çıkmıştır¹⁰⁹.

Bu dönemde, “Prof. Alpay’ın öngörüsü ile hayata geçirilen ve kendi deyimiyle ‘etkileşimli yöntem’le, Kütüphanecilik Bölümü öğretim üyeleri, öğretim görevlileri ve öğrencilerinin kütüphaneye bilimsel, yöntemsel ve profesyonel katkı sağlamaları, bu etkinlikler sayesinde de gerçek yaşamda, katılımlı olarak gözlemleyebilecekleri somut mesleki ve bilimsel sorunlardan mesleki ve bilimsel kurama katkı sağlamaları hedeflenir”¹¹⁰. Bu etkileşim çalışmaları sonucunda, tez, makale, bildiri, kitap vb. bilimsel üretimi, UFUK adlı Kütüphane Otomasyonu sistemi, Bilimsel Süreli Yayınları Elektronik Toplu Kataloğu, Elektronik Bilimsel Yayınlar Kataloğu, Öz Çevirileri Dizini, biri uluslararası olmak üzere, birçok sergi kataloğu, faaliyet raporları vb. gibi profesyonel ürünler ortaya çıkar¹¹¹.

Alpay dönemin değişen teknolojik gelişmelerine uyumlu bir yönetim politikası uygulamıştır. Nitekim İÜ Merkez Kütüphanesi UFUK adlı ilk kütüphane otomasyon sistemi kullanımı 1996’da Alpay döneminde başlamıştır. Otomasyon sistemi kullanılmaya başlandıktan bir süre sonra üst yönetimin desteği ile tüm bağlı birimlerin bir kütüphaneler sistemi içinde

109 Kayaoğlu, *a.g.e.*, s. 10.

110 Arıkan, Aykut, *Bilgi Erişimde Dil Sorunları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 2005, s. 99.

111 Arıkan, *a.g.e.*, s. 100.

entegre edilmesi süreci başlatılmıştır. “Bu çerçevede İstanbul Üniversitesi Rektörlüğünün kararıyla sayıları 160 civarında olan irili-ufaklı bağlı birim kütüphanesinin dermeleri, 19 fakülte kütüphanesine katılır ve bu 19 kütüphane de Merkez Kütüphane ile profesyonel olarak entegre edilir”¹¹².

M. Alpay ile birlikte çalışan deneyimli kütüphanecilerden Sedat Aksoy’a göre; Alpay, imkanları iyi kullanmaya çalışmış, olumsuz eleştiri, baskı yapılsa dahi, kurumun amaçları doğrultusunda faydalı iş yapmak için gerekirse şartları zorlamaktan çekinmemiştir. Örneğin dikkati çeken konulardan biri kütüphanenin, 1994’ten itibaren uygulamaya koyduğu öğretim üyeleri dahil hiç kimseye ödünç kitap vermeme politikasıdır. Akademik çevre başta olmak üzere, yoğun tepki ve şikayetler olmasına rağmen bu adımdan vazgeçmemiştir. Bu kararını savunurken; *Derleme Kanunundan yararlanan bir kütüphane olarak derleme nüshalarının kütüphaneye gelen çok sayıda kullanıcının hizmetine sunulması gerekirken kütüphane dışına çıkarılıp ödünç verilmesinin doğru olmayacağı, nitekim geçmiş yıllarda bazı öğretim üyeleri tarafından ödünç alınan çok sayıda eserin senelerce geri gelmediği* gerçeklerini hatırlatmış, geri adım atmamıştır. Nitekim, 2012’de yenilenen Derleme Kanununa dayanılarak çıkarılan Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Yönetmeliğine “Derleme Kütüphaneleri, Derleme Kanunu kapsamındaki derleme nüshalarını hiç bir şekilde ödünç veremez” maddesinin de eklenmiş olduğunu belirtmekte fayda vardır. Uygulamaktan vazgeçmediği konulardan biri de Başkanlığı döneminde Edebiyat Fakültesi Seminer Kitaplıklarının kapatılmasıdır. Alpay, çoğu atıl halde ve kayıtları elektronik ortamda olmayan, sorumlu kişinin belirsizliğinden dolayı erişim sorunu yaşanan yayınları içeren bir yapıyı kapatma kararının doğru olduğu, bu işlemeyen düzeni değiştirerek daha faydalı ve verimli hale getirmek gerektiğin-

112 Arıkan, a.g.e., s. 100.

den hareketle merkezi sistemi savunmuştur¹¹³. Nitekim Rektör Prof. Dr. Kemal Alemdaroğlu'nun 02.02.2012 tarihli, *bölüm, anabilim dalı ve bilim dallarındaki kütüphanelerin kapatılarak bunların Fakülte Kütüphanesine devredilmesi* kararı ile tüm bölüm kütüphaneleri kapatılmıştır.

Alpay, akademik kariyerini, birikimini ve ilişkilerini Merkez Kütüphane işlerinde etkin bir şekilde kullanmıştır. Alpay ile uzun yıllar birlikte çalışan şube müdürü Şenay Erendor'un anlattığı bir anekdot hocanın etkisinin ispatı gibidir; otomasyon sistemi çalışmalarının başladığı yıllarda, kütüphanenin sunucu cihazı ihtiyacının karşılanması talebiyle açılan ihaleye katılan, o zaman bölümde araştırma görevlisi olan Aykut Arıkan ve Şenay Erendor'a, ihale kapsamında istenilen nitelikte sunucu cihazının alınamayacağı bildirilir, alınabileceği söylenen cihazın özellikleri ileriye dönük ihtiyacı karşılayamayacak düzeydedir. Bunun üzerine Arıkan ve Erendor hocaya durumu haber verirler, hoca gelir, kararlı tavrıyla ihtiyacın gerekçelerini anlatır ve "eğer ihtiyaca uygun olan cihazı almayacaksanız hiç almayın" diyerek tepkiyle ayrılır. Bu tepki ve kararlılık üzerine gerekçenin sağlamlığı anlaşılmalı ve bir çözüm metodu bulunmuştur ki birkaç gün sonra ilgili birimden istenilen özelliklerde sunucu cihazının alınacağı bilgisi gelir ve konu kütüphane yararına sonuçlanmış olur¹¹⁴.

Alpay döneminde yaşanan 1999 depremi kütüphane için de zorlu bir süreç olmuştur. O süreci Alpay ile birlikte yaşayan Nadir Eserler Kütüphanesi Şube Müdürü Yasemen Akçay şöyle anlatıyor: "Depremde Nadir Eserler Kütüphane binası hasar görmüştü. Eserleri kurtarmak, iyi şartlarda muhafazasını sağlayabilmek için Meral Hoca dahil tüm personel elbirliği ile binayı boşalttık, bazı eserler uygun görülen depolara ve bazıları da Rektörlük binasına yerleştirildi, kütüphane bina-

113 Sedat Aksoy (kütüphaneci), kişisel iletişim, 10.05.2019

114 Şenay Erendor (Şube Müdürü), kişisel iletişim, 16.05.2019

sının güçlendirme ve onarım çalışması başlatıldı. Ocak 2003 tarihinde Rektörlük, merkez binanın ‘Bilim ve Sanat Merkezi’ olarak hizmet vermesine ve Nadir Eserler Kütüphanesinin de burada yer almasına karar verdi. Yoğun bir çalışma sonucunda, 31 Mayıs 2003 tarihinde İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Bilim ve Sanat Merkezinde, koleksiyondan seçilen bazı eserlerden oluşan Kitap Galerisinde hizmet vermeye başladık. Bu süre içinde kütüphanemiz hem sergi alanı olarak hizmet veriyor, ziyaretçiler tarafından geziliyor hem de kütüphane olarak araştırmacılarımıza hizmet veriyordu. 2003 yılında Rektörlük binasında hizmete açıldığı dönemde, yer sorunu sebebiyle, Merkez Kütüphane depolarında bulunan ‘1-200.000 grubu’ olarak adlandırılan yayınlardan bir kısmı Nadir Eserler koleksiyonuna katılmak üzere Rektörlük binası giriş katında kütüphaneye tahsis edilen odalara taşındı ve yerleştirildi. Yerleştirme işini henüz tam olarak bitirdiğimiz günlerde, Nadir Eserler Kütüphanesi binasının bittiği ve tekrar toplanıp taşınmamız gerektiği bildirildi. Bu sırada hocamızın yaş haddinden emekli olma zamanı gelmişti, istemeyerek ve üzgün bir şekilde çok sevdiği çalışma hayatını bitirmek zorunda kaldı. Ayrıca Meral Hocamız tarafından gerçekleştirilen *İÜ Merkez Kütüphanesinde İz Bırakanlar Sergisi (1924-1998)* kendisinin aynı zamanda yapılan işlere, emeğe olan saygısını gösteren bir vefa örneğidir¹¹⁵

Alpay’ın başkanlığı döneminde Merkez Kütüphanede yaşanan ilkler sıralandığında, Alpay’ın teknoloji uyumlu ve öngörülü yönetici yaklaşımları açıkça görülmektedir;

- İlk hafızalı-elektrikli daktilo satın alınarak katalog kartlarının çoğaltılma işi hızlandırılmış, 1994 yılında ilk bilgisayar satın alınmıştır.

115 Yasemen Akçay (Öğretim Gör. Kütüphaneci, V.Şb.Md.), kişisel iletişim,20.05.2019.

- 1995 yılında İstanbul’da gerçekleşecek IFLA toplantısı için İstanbul Üniversitesinin organizasyon komitesinde yer almasını sağlamış ve dünya kütüphaneleriyle iletişim için internet aboneliği sağlamıştır. Üniversitede ilk internet bağlantısı 1994 yılında kütüphanede gerçekleşmiştir.
- İnternetin işlevini ve internetle dünya kütüphanelerine bağlanıp araştırmalarda nasıl kullanılabileceğini öğrenmek üzere, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) Marmara Araştırma Merkezi’ne eğitim amaçlı 3 kütüphaneci görevlendirmiştir.
- Kütüphanenin kart kataloglarının yerine bilgisayara geçişini sağlayan ilk programın yazılımını sağlamış, UFUK adı verilen ilk kütüphane kataloglama programının uygulama geçirilmesini sağlamıştır.
- Eski gazete ve dergilerden fotokopi isteklerini, yayınların yıpranmalarını için fotoğraf makinası ile dijital çoğaltı hizmeti başlatmıştır. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü’nün bir monografisi dijitalleştirilmiş ve ilk defa bir yayın pdf olarak web sayfasına eklenmiştir.
- AAKK2 (Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları)’nin harita, fotoğraf ve müzik notaları ile ilgili bölümlerinin Türkçeye çevrilmesini sağlamıştır.
- Nadir Eserlerde bulunan albümler içinde yer alan fotoğrafların “Fotoğraf Albümleri Dizini”nin kütüphane web sayfasında erişilebilir hale getirilmesini sağlamıştır.
- 1999 yılında “Çeviri Bürosu”nu kurmuş, Yabancı Diller Bölümünden 4 çevirmen bu büroda görevlendirilmiştir. Sosyal, Sağlık ve Teknik Bilimler olmak üzere üç ana başlık altında, seçilmiş bilimsel makalelerin abstraktlarının İngilizce’den Türkçe’ye çevirileri yapılarak yılda 4 fasikül halinde fakültelere dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

- Tez çalışmalarında veya araştırmalarında kullanılmak üzere; yapılmış tezlerden fotokopi istekleri belirli sınırlar çerçevesinde tutulmuş ve intihali önlemek için, tez danışmanları veya araştırmanın yürütüldüğü bölümlerin resmi yazı ile bilgilendirilmesini sağlamıştır.
- Basılı dergilerin elektronik erişim yöntemi ile başlayan e-kaynak hizmeti, ANKOS (Anadolu Üniversiteleri Konsorsiyumu) kurulması ile beraber 2000 yılında, veritabanı abonelikleri şeklinde sürdürülmeye başlanmıştır.
- Kütüphanenin akademik bir birim olduğunu ve bu birimde çalışanların da akademik çalışmalara katkı sağlamasını ve makale/bildiri, vb. yayınlar üretmesini teşvik etmiştir. Meslek elemanlarının yeniliklerden haberdar olması için ilgili konularda kongre, seminer, sempozyum vb. etkinliklere katılımını sağlamıştır¹¹⁶.
- Kütüphanecilik Bölümü öğrencilerini saat başı belli bir ücretle çalıştırarak personel açığını kapatma yolunu bulmuştur¹¹⁷.

Prof. Dr. Meral Alpay, işini severek yapan, teori ve pratiği birleştirebilen, vizyon sahibi, pragmatik bir bilim insanı olması yanı sıra uygulamaları, ürettikleri ve fikirleriyle düşündüren, bilgi ve belge yönetimi alanına yenilik ve gelişim sağlayan, kütüphanecilik camiasında iz bırakan önemli bir değerdir.

Ümit Konya (02.11.2005-09.11.2006): Prof. Dr. Ümit Konya, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde Yard. Doç.Dr. olarak görev yaptığı dönemde, 02.11.2005-09.11.2006 tarihleri arasındaki bir yıl, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı görevini vekaleten yürütmüş, Kütüphanenin gelişimi için önemli katkılar sağlamıştır.

116 Güler Demir (Öğr. Gör., Merkez Kütüphane), kişisel iletişim, 17.05.2019.

117 Şenalp, *a.g.e.*, s.28.

Bu dönemde, Nadir Eserler Kütüphanesinde bulunan eserlerin yıpranmasını önleyerek gelecek nesillere daha sağlıklı ulaşmasını sağlamak ve kullanıcı isteklerini modern imkânlarla dijital ortamdaki en hızlı şekilde sağlamak amacıyla, ilk defa dijitalleştirme/sayısallaştırma çalışmalarına başlamaya karar verilmiştir. Dijitalleştirme işinin maliyetli olması sebebiyle, finansal destek sağlayabilmek için o zamanki rektör yardımcısı Prof. Dr. Şafak Ural'ın destekleri ve Başkanlığın girişimleri ile başlatılan sponsor arayışı sürecinde başvurular değerlendirilerek, eser hakları ve teknik açıdan şartlarda anlaşmaya varılan Teknosa firmasında karar kılınmıştır. Gerekli teknik donanımın doğru şekilde seçimi ve alımı için araştırmalar ve ön çalışmalar bu dönemde yapılmıştır.

Meral Alpay Başkanlığı döneminde bahsi geçen bina onarımı sebebiyle, 2003 yılında Rektörlük binasına taşınan Nadir Eserler Kütüphanesi koleksiyonu, onarım işinin tamamlanmasıyla beraber 2006 yılında kendi binasına taşınmıştır. Ancak, Rektörlüğe taşınan '1-200.000 grubu' diye adlandırılan yayınlar, Merkez Kütüphane ve Nadir Eserler Kütüphanesinin depolarında yer olmadığı için İ.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü deposuna kolilenerak taşınmıştır.

Bu dönemde, Merkez Kütüphanede fotokopi hizmeti işi ilk kez ihale usulü ile verilmeye başlanılmış, güvenlik görevlisi görevlendirilmiş, asistan öğrenci sayısı artırılmıştır. Nadir Eserler Kütüphanesine kamera sistemi kurulmuştur. Ayrıca, yabancı basılı kitap alımı için çaba sarfedilmiş ama bütçe koşulları sebebiyle alınamamıştır. Aynı şekilde personel ve öğrenciler için sosyal etkinlik alanları yapılması istenilmiş ancak bütçe koşulları sebebiyle yapılamamıştır¹¹⁸.

118 Ümit Konya (Prof.Dr.,02.11.2005-09.11.2006 dönemi daire başkanı), kişisel iletişim, 12.12.2019.

Sinan Altınok (15.11.2006-25.11.2008): Sinan Altınok Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Fakülte Sekreteri görevini sürdürmekte iken Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığına görevlendirilmiştir. Altınok, kütüphaneci olmadığı ve kütüphanecilik alanında tecrübeye sahip olmadığı halde, iki yıllık süreçte Merkez Kütüphane ekibinin destekleri ile Kütüphanenin gelişimine katkı sağlamaya gayret etmiştir.

Ümit Konya döneminde çalışmaları başlatılan “Zamana Direnen Eserler Projesi I”ın gerçekleştirilmesi için Rektörlük makamı ve Teknosa Firması arasında 26.12.2006 tarihinde protokol imzalanmıştır. Kütüphaneye A0, A1 ve A2 modellerinde birer adet tarama cihazı (Zeutschel) alındıktan sonra Ekim 2007 tarihinde tarayıcılar kütüphaneye gelmiş, görev alacak olan personele eğitim verilmiştir. Sayısallaştırılacak öncelikli eserler belirlenerek 1 Ocak 2008 tarihinde çalışmalara başlanmıştır.

Bu dönemde, veritabanı aboneliklerinin yapıldığı yayın alımları bütçesini destelemek, mevcut aboneliklerin sayısını arttırmak amacıyla İ.Ü. Bilimsel Araştırma Projeleri Birim’inden İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Veritabanlarının Performans Ölçümü ve Elektronik Bilgiye Erişimde İstanbul Üniversitesi’nin Kullanıcı Performansı adlı iki adet güdümlü proje yapılmıştır. Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç.Dr. Ümit Konya yürütücülüğünde gerçekleştirilen Proje 04.03.2008 tarihinde başlamış ve 21.07.2011 tarihinde sona ermiştir. Bu proje kapsamında daha önce 6 olan veritabanı sayısı artırılarak 26 adet veritabanına abone olunması sağlanmıştır.

Necla Aslan (16.04.2007-18.06.2007/ 02.08.2007-21.09.2007)¹¹⁹: İstanbul Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanı olan Necla

119 Sinan Altınok başkanlığı döneminde; Sinan Altınok’un devam eden resmi süreçlerinden dolayı oluşan mecburi zamanlarda, İÜ Öğrenci İşleri Daire Başkanlığını sürdüren Necla Aslan aralıklı olarak Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığına vekaleten görevlendirilmiştir. Bu sebeple, görevlendirildiği tarih aralıkları iki dönem olarak verilmiştir.

Aslan, Sinan Altınok'un Başkanlığı döneminde idari sebeplerle oluşan yaklaşık 1 aylık boşlukta Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığını vekaleten yürütmüştür. Bu bir aylık zamanda, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 44.Maddesine göre düzenlenip, 18 Ocak 2007 tarih ve 26407 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Taşınır Mal Yönetmeliği ile ilgili eğitimler Strateji Geliştirme ve Daire Başkanlığı tarafından yapılmıştır. Merkez Kütüphanede, fakülte kütüphane sorumluların da katıldığı konu ile ilgili toplantılarda, Yönetmelik kapsamında görevlendirmeler yapılmış, Bilgi İşlem Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan programa taşınır kayıt işlemleri girilmeye başlanmıştır.

Şenay Erendor (25.11.2008-23.11.2011): Merkez Kütüphanede 29 Haziran 1987 yılından itibaren memur olarak göreve başlayan Şenay Erendor, 25.11.2008 tarihinde vekaleten daire başkanlığına görevlendirilmiş ve üç yıl görevini sürdürmüştür. Kütüphanecilik eğitimi almamış olmakla beraber, çok uzun yıllardır Merkez Kütüphanede çeşitli görevlerde özveri ve güçlü bir aidiyet duygusu ile çalışan Erendor, Başkanlık görevi süresince de Kütüphane hizmetlerinin yürütülmesi ve gelişimi için çabalamıştır. Bu dönemde yapılan işler aşağıdaki gibi özetlenebilir;

2006 yılında yer sorunu sebebiyle, geçici olarak İ.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü deposuna yerleştirilen '1-200.000 grubu' yayınların, ilgili Müdürlüğün deposunun boşaltılması talebi üzerine, 2008 yılında Merkez kütüphaneye tekrar taşınma işlemi yapılmıştır. Bu sırada Merkez Kütüphane binasında oluşan yıpranma ve arızalar sebebiyle bir bakım onarım çalışması başlatılarak; kitap deposu onarımı, deponun asma tavanı ve ışıklandırma sisteminin yenilenmesi, yayın deposunu su basma tehlikesi oluşmaması için bahçede bulunan kanalizasyon logar

onarımı yapılmıştır. '1-200.000' grubunun yer aldığı, kolilerin yerleştirilme işlemi onarım tamamlandıktan sonra yapılmıştır.

Geçen zamanda oluşan ihtiyaçlar sebebiyle, 2006 yılı son aylarında Kütüphane binasında tekrar daha kapsamlı bir onarım çalışması başlatılmıştır. Başkanlık talebi ile Yapı İşleri Teknik Daire Başkanlığı tarafından 2008 yılı sonunda başlatılan ve 2009 yılında biten büyük onarım süresince kütüphane 6 ay kullanıcı hizmetine kapatılmıştır. Bu onarım kapsamında; çatının onarılması, tüm binanın çerçeve ve camlarının değiştirilmesi, zemin kaplamalarının yenilenmesi, tuvaletlerin yeniden yapılması, kalorifer petekleri ve boruların değiştirilmesi, kullanıcı masalarının tablalarının ve elektrik tesisatının yenilenmesi, şahıs ve kitap asansörlerinin yenilenmesi, kütüphanenin iç ve dış cephe boyalarının yapılması sağlanmış, güvenlik kamerası sistemi kurulmuştur. Kullanıcı hizmetlerinin ön ve arka kısmına yeni bilgisayar masaları yaptırılmış ve yeni bilgisayarlar alınmıştır. Kitap deposunda bulunan tezlerin yer sorunu nedeniyle, 2. kattaki okuma salonunun bir bölümü tez odasına dönüştürülerek tezler buraya yerleştirilmiştir.

Aynı dönemde, Nadir Eserler Kütüphanesi binasının deprem açısından güçlendirilmesi ve nadir eserlerin daha sağlıklı ortamda muhafaza edilebilmesi için binada bakım onarım yapılmasına karar verilmiş ve 1 Kasım 2010 tarihinden itibaren Nadir Eserler Kütüphanesi hizmete kapatılarak onarım başlatılmıştır. Bu bakım onarım çalışmaları kapsamında; iklimlendirme, klima ve yangın alarm sistemi kurulumu, kalorifer tesisatı değiştirilmesi, jeneratör alımı, yayın depolarının camlarına kepenk yapılması, bina çerçevelerinin değiştirilmesi, elektrik tesisatı, internet hatları ve güvenlik kamera sisteminin yenilenmesi, binanın iç, dış boyama, kapı bakımları, okuma salonu ve müze odası parke yer döşemesi işlemleri yapılmıştır. Bakım onarım çalışmasının başlatılabilmesi için 24-25,27.12.2010 tarihlerinde, eserler (el yazması eserler, matbu

kitaplar, tablolar, fotoğraflar, albümler, haritalar, müzik eserleri ve tüm müze materyalleri) Rektörlük binası 2. katında bulunan ve o zaman resim galerisi olarak kullanılan, 10-13 numaralı odalara taşınmıştır. Eserler taşınmadan önce, depolarda sayım yapılmış ve kütüphane personeli tarafından depo numaraları ve eser kodlarına göre eserler listelenerek toplanmıştır. Bu işlem ile hangi kolide hangi kitabın bulunduğu belgelenmiştir. Taşınma sırasında; mevcut listelerden iki kopya alınmış ve bir nüsha depo çıkışında Şube Müdürü tarafından, bir nüsha kamyonda Taşınır Kayıt Kontrol Yetkilisi tarafından işaretlenmiş ve eserler güvenlik görevlileri ve kütüphane personeli kontrolünde kamyonlara yüklenmiştir. Başkanlıkça hazırlanan teknik şartnameye uygun olarak İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen ihale sonrasında üst düzey güvenlik önlemleri alınarak taşıma işlemi gerçekleştirilmiştir. Kamyonlar taşıma sırasında güvenlik görevlileri ve personel tarafından takip edilmiş ve aynı işlem eserlerin araçlardan boşaltılması sırasında da yapılmıştır. Taşınma sonunda güvenlik amirleri eşliğinde kapılar mühürlenmiştir. Ayrıca, eserler Rektörlük binasına taşınmadan önce muhafaza edilecekleri odalar için gerekli olan ısı, ışık, nem, kamera kaydı ve güvenlik tedbirleri sağlanmıştır. Nadir Eserler Kütüphanesi eserlerinin yerleştirildiği aynı odalarda Feyhaman Duran'a ait tablolar da duvarlarda asılı olarak, eserlerin ait olduğu Sanat Tarihi Bölümü öğretim üyelerinin denetiminde muhafaza edilmiştir. Taşınma ve yerleştirme işlemi tamamlandıktan sonra eserlerin bulunduğu tüm odaların kapıları güvenlik görevlileri nezaretinde mühürlenerek kapatılmıştır. Kütüphane personeli, Feyhaman Duran tablolarından sorumlu öğretim üyeleri ve güvenlik görevlileri eşliğinde eserler düzenli aralıklarla kontrol edilmiş, tutanaklar hazırlanmış ve her seferinde kontrol için açılan odaların kapısı mühürlenerek tekrar kapatılmıştır.

2009 yılında Üniversite üst yönetimi, İÜ Kütüphanelerinde kullanılmakta olan Ufuk Kütüphane Otomasyon Sisteminin yenilenmesi gerekliliğini gündeme getirmiştir. İlk etapta KOHA adındaki açık kodlu otomasyon sisteminin Üniversite için uygun olup olmadığı üzerinde incelemeler yapılmış, yerinde inceleme ve görüşmeler yapmak üzere o zaman bu programı kullanmakta olan Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi kütüphanesine gidilmiştir. Ancak bu sistemin Merkez Kütüphane nitelikleri ve gelişim planları için yeterli olmadığına karar verilmiştir. Bu yüzden, ulusal birkaç otomasyon sistemi araştırılmış, görüşmeler yapılmış ve teklifler alınmıştır. Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ve Merkez Kütüphane ekibi birlikte programları incelemişler ancak bütçe sorunundan dolayı herhangi bir işlem yapılamamıştır.

2009 yılına kadar, Merkez Kütüphane aracılığı ile fakülte kütüphanelerine yurtdışından satın alınan süreli yayın alımları devam etmiş ancak 2010 yılında bütçede yapılan kesintiden dolayı yabancı süreli yayın alımı yapılamamıştır. Basılı dergi alımı sonlandırılmış ve dergilerin elektronik olarak alınmasına devam edilmiştir.

Ümit Konya döneminde başlatılan ve Sinan Altınok döneminde devam eden Zamana Direnen Eserler 1 Projesi, 31 Aralık 2010 tarihinde tamamlanmıştır. Proje bitiminde sayısallaştırılan verilerin güvenliğinin sağlanması, depolanması ve kullanımında günün koşullarına uygunluğunun ve geleceğe dönük olan gereksinimlerin karşılanması amacıyla gerekli olan sistem alt yapısının araştırılması için çalışmalar başlatılmıştır. Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ve BUYAMER (Bilgisayar Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi) ile konu hakkında 4 Ağustos 2010 tarihinde yapılan ilk toplantıda, mevcut sayısal verilerin niteliği ve niceliği hakkında teknik bilgiler verilmiş ve mevcut sistem incelenmiştir. 5 Mayıs 2011 tarihinde yapılan 6. ve son toplantıda donanım, yazılım ve sistem odasıyla ilgili hazırlanan teknik şartname ve alınan fiyat teklifleri ön değerlendirmede

incelenmiş, tüm işlemler tamamlandıktan sonra sistem odası ile ilgili talep yazısı üst yönetime bildirilmiştir. Bütçe sebebiyle sonuç alınamamıştır¹²⁰.

1934 Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu kapsamına alınan ve Derleme Kanununa bağlı ilk ve tek üniversite kütüphanesi olan, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nin bina, personel ve bütçe sıkıntıları nedeniyle Derleme Kanunu'ndan çıkma isteği Prof. Dr. Meral Alpay Daire Başkanlığı dönemi olan 11 Ekim 1995 tarihinde, Kültür Bakanlığı'na gönderilen bir yazı ile bildirilmişti. Bu istek 'Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu' taslağında dikkate alınarak Komisyon görüşmelerine dahil edilmişti. Ancak, 2011 yılında Şenay Erendor Başkanlığı döneminde, Derleme kapsamında olmanın Kütüphanenin hizmetleri için önemli ve gerekli olduğu gerekçesi ile Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Milli Eğitim Komisyon Başkanlığına Kütüphanenin mevcut Derleme Kanunu taslağından çıkarılmaması ve kanun kapsamına tekrar alınması için yazı yazılmıştır. Ayrıca, Kütüphanede görevli Uzman Selçuk Süzmetaş Ankara'da konu hakkında görüşmeler yapmak üzere görevlendirilmiştir. O dönemde Prof.Dr. Nabi Avcı Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Başkanı olarak görev yapmaktadır, Selçuk Özdağ aynı komisyonda görevlidir ve Ali Odabaş da, Selçuk Özdağ'ın danışmanıdır. Selçuk Süzmetaş aracılığı ve Türk Kütüphaneciler Derneği Başkanı Ali Fuat Kartal, TBMM'de kütüphaneci olarak görev yapan Erol Yılmaz ve Ali Odabaş işbirliği ile konu Selçuk Özdağ'a iletilmiş ve o zaman milletvekili olan İÜ öğretim görevlisi Prof. Dr. Nur Serter'in de destekleri ile İÜMK'nin Derleme Kanunu'nda kalma talebi kabul edilmiştir¹²¹. 6279 No.lu Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu yenilenerek

120 Şenay Erendor (Şube Müdürü, 25.11.2008-23.11.2011 dönemi vekil daire başkanı), kişisel iletişim, 29.11.2019.

121 Selçuk Süzmetaş (Öğretim Görevlisi, Merkez Kütüphane), kişisel iletişim, 06.12.2019; Şenay Erendor, kişisel iletişim, 29.11.2019.

29 Şubat 2012 tarihli ve 28219 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiş, İÜMK de derleme kütüphanesi olarak Kanun'da yer almıştır. Daha sonra, 08.08.2012 tarihli ve 28388 sayılı Resmi Gazetede Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Yönetmeliği yayınlanmıştır.

2010 yılından itibaren, üst yönetimin talebi doğrultusunda, Merkez Kütüphane okuma salonları güvenlik görevlilerinin kontrolünde saat 23.00'e kadar kullanıcı hizmetine açılmıştır¹²². Bu dönemde, Kütüphane Haftası etkinlikleri kapsamında çok sayıda etkinlik (bildiri, söyleşi, panel, seminer, sergi ve müzik dinletisi) düzenlenmiştir¹²³.

Figen Cihan (24.11.2011-20.04.2012): Figen Cihan İstanbul Üniversitesi AUZEF Fakülte Sekteri görevini yürütmekte iken Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı olarak görevlendirilmiştir. Figen Cihan Başkanlık yaptığı 5 aylık sürede Merkez Kütüphanenin değişimi yönünde önemli katkılar sağlamıştır.

O dönemin Rektörü Prof. Dr. Yunus Söylet'in destekleri ve İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi (ENUYGAR) Müdürü Prof. Dr. Resa Aydın'ın öncülüğü ile hazırlıkları yaklaşık iki yıl süren, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi (EBM) için çalışmalar bu dönemde hızlandırılmış ve 18 Ocak 2012 tarihinde hizmete açılmıştır. İstanbul Üniversitesi'nin 'Engelsiz Üniversite' projesi içerisinde engelli öğrencilerin bilgiye rahat ulaşabilmeleri için Merkez Kütüphanede Engelsiz Bilgi Merkezi açılmıştır.

48. Kütüphane haftası etkinlikleri kapsamında, 'Kütüphanecilik Zirvesi 2012: Çözüm ve Dönüşüm' adıyla, ülkedeki

122 2012 yılından itibaren Merkez Kütüphane okuma salonları güvenlik görevlileri nezaretinde 7/24 (yedi gün 24 saat) hizmet vermeye başlamıştır ve binanın yeniden yapılmak üzere boşaltılması sürecine kadar 7/24 hizmet sürdürülmüştür.

123 Şenay Erendor (Şube Müdürü, 25.11.2008-23.11.2011 dönemi vekil daire başkanı), kişisel iletişim, 29.11.2019.

kütüphane yöneticileri ve akademisyenlerin yoğun katılımı ile iki gün süren etkili bir konferans gerçekleştirilmiştir. Zirvede; Tüm Yönleriyle Bilgi ve Belge Yönetimi Eğitimi, Halk Kütüphaneleri ve Geleceği, Üniversite Kütüphanelerinin Geleceğine Yön Vermek, Çok Kültürlülük ve Halk Kütüphaneleri konuları ele alınmış, yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri görüşülmüştür. Ayrıca 48. Kütüphane haftası etkinlikleri kapsamında kütüphanede ilk kez bir bilgi yarışması yapılmıştır. İlk kez yapılan diğer bir etkinlik İstanbul Üniversitesi kütüphanelerinde 15 yılını dolduran kütüphaneciler için plaket töreni gerçekleştirilmesidir. Bu etkinlik kütüphaneciler için önemli bir motivasyon sağlamıştır.

Bu dönemde gerçekleştirilen iki sanal kütüphane projesi de İÜ kütüphanelerinin değerli koleksiyonlarına ve dijitalleştirme çalışmalarına farkındalık oluşturulması açısından oldukça önemlidir. Bunlardan ilki olan Atatürk'le Okumak Projesi kapsamında; Atatürk'ün İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi'nden yararlanarak okuduğu 175 kitap dijital ortama aktarılmış ve Kütüphanenin fiziki yapısı sanal kütüphanede birebir yansıtılmıştır (<http://ataturkleokumak.istanbul.edu.tr/giris.php>). Diğer bir sanal kütüphane olan Cihan Hükümdarı Projesi kapsamında; ilk defa önemli bir mimari eserin, Süleymaniye Camii'nin, interaktif simülasyonu oluşturulmuştur. Ayrıca, Nadir Eserler Kütüphanesi koleksiyonunda yer alan Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'ne ait 3 adet çok değerli tek nüsha yazma eser (Divan-ı Muhibbi, Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakayn, Kitab-ı Bahriye) dijital ortama taşınmıştır (<http://cihanhukumdari.istanbul.edu.tr>).

Pervin Bezirci (21.04.2012–halen devam ediyor):İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kütüphanesi Müdürlüğü yapmakta iken dönemin Rektörü Prof. Dr. Yunus Söylet tarafından Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı ola-

rak görevlendirilen ve halen göreve devam eden Dr. Pervin Bezirci'nin başkanlığı döneminde yapılan çalışmalar kitabın ikinci bölümünde İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2012-2020) başlığı altında detaylı olarak anlatılmaktadır. Ancak, bu kısımda sadece çalışmanın kronolojik iş akışı gereğince; Nadir eserler koleksiyonunun Rektörlük binasından Nadir Eserler Kütüphanesi binasına geri dönüşünün anlatılması uygun olacaktır.

Nadir Eserler Koleksiyonunun Rektörlük Binasından Nadir Eserler Kütüphanesi Binasına Geri Dönüşü: Yukarıda bahsedildiği gibi, 1 Kasım 2010 tarihinde başlatılan Nadir Eserler Kütüphanesi binasının bakım onarım çalışması sebebiyle, Rektörlük binası 2. katındaki 10-13 numaralı odalara taşınan Nadir Eserler Kütüphanesi koleksiyonunun, bina bakım onarım çalışmasının tamamlanması sebebiyle, mevcut haliyle (mühürle kapatılmış kolilerin içinde), tekrar kendi binasına getirilerek hizmete sunulması gerekiyordu.

Bu yüzden taşıma öncesi; ilk önce tüm ahşap dolapların ilaçlama işi yapıldı. Daha sonra Kültürel Varlıkları Koruma Bölümü ve Yapı İşleri Daire Başkanlığı bilirkişileri tarafından mevcut kıymetli tüm mobilyalar incelenerek restorasyon ve bakım yapılması konusunda bir rapor hazırlandı. Bu rapora göre, onarım ve bakım yapılması gereken tüm mobilyaların restorasyon işinin piyasa araştırması yapılarak maliyetler tespit edildi. Ancak bütçe yılı sonu olması ve Kütüphanenin daha fazla gecikmeden hizmete açılabilmesi için işin bölünerek yapılmasına karar verildi. Öncelikli işler belirlenerek, okuma salonu mobilyası tamamen restore edildi, odanın yapısına uygun masalar ve kütüphane girişi için mevcut dokuya uygun vestiyer yaptırıldı. Daha sonra taşıma süreci planlandı ve 23-27 Temmuz 2012 tarihinde eserler kendi binası olan Nadir Eserler Kütüphanesine geri taşındı. Eserlerin Rektörlük binasına ilk

taşıma sürecinde olduğu gibi, Nadir Eserler Kütüphanesine geri dönüş sürecinde de; Başkanlıkça hazırlanan teknik şartnameye uygun olarak İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen ihale sonrasında, üst düzey güvenlik önlemleri alınarak taşıma işlemi gerçekleştirildi. Taşınma sırasında eser listelerinden iki kopya alındı ve bir nüsha Rektörlük odaları çıkışında Şube Müdürü tarafından, bir nüsha kamyonla yüklenirken Taşınır Kayıt Kontrol Yetkilisi tarafından kontrollü olarak işaretlendi. Eserlerin yüklendiği kamyonlar güvenlik görevlileri ve personel nezaretinde Nadir Eserler Kütüphanesi binasına vardıldıktan sonra da aynı şekilde liste kontrol işlemi titizlikle uygulanarak koliler yerlerine ulaştırıldı. Taşımanın tüm detayları güvenlik görevlileri tarafından kamera ile kayda alındı. Sonra Nadir Eserler Kütüphane binasında, eserler paketlerinden çıkarıldı, evsafalarına uygun şekilde temizlenerek ve envanter çalışması yapılarak yerlerine yerleştirildi. Eser temizliği sürecinde, Taşınabilir Kültürel Varlıkları Koruma Bölümü işbirliği ile eserlerin bakımı ve sağlıklı korunması için gereken tedbirlerin alınması yönünde bir rapor hazırlandı. Bu rapora göre, çok titiz ve uzun süreli bir çalışma ile tüm nadir eserler elden geçerek özel malzemelerle tek tek sayfaları çevrilerek kütüphane personeli tarafından temizlendi. Eser temizliği, sayım ve yerleştirme işi tamamlandıktan sonra 24 Aralık 2012 tarihinde Nadir Eserler Kütüphanesi tekrar hizmet vermeye başladı.

II. BÖLÜM

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

KÜTÜPHANE VE DOKÜMANTASYON

DAİRE BAŞKANLIĞI (2012-2020)

İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Merkez Kütüphane ve Nadir Eserler Kütüphanesi olmak üzere iki ayrı binada hizmet vermektedir. Çalışmanın bu kısmında Merkez Kütüphane ve Nadir Eserler Kütüphanesi hakkında genel bilgiler verilerek, 2012-2020 yılları arasında sürdürülmekte olan çalışmalar; birimler, projeler, açık erişim, taşınma süreci ve etkinlikler başlıkları altında detaylı olarak anlatılmaktadır.

2.1. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi (İÜMK)

İstanbul Üniversitesi, ülkemizin ilk üniversitesi olma özelliğinin yanı sıra; tarihimizin kültürel mirasını koruyarak gelecek nesillere aktarma misyonunu içeren, bilimin ışığında aydınlık bir geleceğe katkı yapmış önemli bir bilim yuvasıdır¹²⁴. Bu kapsamda İÜMK, üniversitenin amaç ve hedeflerine ışık tutmuş, en önemli birimlerinin başında gelmektedir. İÜMK öğretim, araştırma faaliyetleri ve topluma hizmet için gerekli güncel, güvenilir ve evrensel bilgiye çağdaş olanaklarla erişilmesini sağlamak, üniversitenin kültürel ve tarihi değerlerini korumak, gelecek nesillere aktarmak misyonu ile hizmet vermektedir. Geleceğin bilgi gereksinimine uygun her türlü çağdaş teknolojiye ve fiziksel olanaklara sahip, zaman ve mekandan bağımsız tüm

¹²⁴ İstanbul Üniversitesi, 15.12.2019 tarihinde, <http://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/content/hakkimizda/tarihce>, adresinden erişildi.

paydaşlarına en iyi hizmeti sunabilen, ulusal ve uluslararası alanda referans olmayı başarmış, güçlü, zengin bir bilgi merkezi olmak vizyonu çerçevesinde çalışmalar yürütülmektedir.

İÜMK taşıdığı birikimle sadece bir üniversite kütüphanesi değil, 1934 yılından bugüne ulusal bir derleme kütüphanesidir. Ülkede yayınlanmış tüm yayınların bir nüshasının zorunlu olarak gönderilmesine hükmeden derleme yasasına¹²⁵ tabi 6 (altı) kütüphaneden biri olan İÜMK, bu niteliğe sahip tek üniversite kütüphanesi olma ayrıcalığı taşımaktadır. Dolayısıyla, ulusal bir arşiv niteliği kazanan İÜMK, aynı zamanda bir üniversite kütüphanesi olmasından dolayı tüm araştırmacılara, akademisyen ve öğrencilere hizmet veren, bir araştırma kütüphanesi olma özelliğini de taşımaktadır. Dermesindeki zenginlik ve çeşitlilikle ülkenin önemli bilgi merkezlerinden biridir. Bulunduğu konum ve İstanbul Üniversitesi gibi büyük ve marka değeri olan önemli bir üniversitenin kütüphanesi olması sebebiyle yurt içi ve yurt dışı araştırmacıların ilgi odağı durumundadır. Günde yaklaşık 4000 kişinin giriş çıkış yaptığı bir yoğunlukta 7/24 hizmet vermektedir¹²⁶.

125 1934’de “Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu” yürürlüğe girmiştir. Yasa doğrultusunda 5 kütüphane derleme kapsamına alınmıştır (2527 Sayılı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu 1934, 2 Temmuz, *Resmi Gazete* Sayı: 2741). Bu sayı, 1976 yılında TBMM Kütüphanesi de yasaya eklenerek 6’ya çıkarılmıştır. Yasanın değişen gereksinimleri karşılayabilmesi, eksikliklerini giderebilmesi ve daha işlevsel olabilmesi için birçok rapor verilmiş, tasarılar hazırlanmış ve değişime olan ihtiyaç çok sık dile getirilmiştir. Böylece, 2012 yılında yeniden çıkarılan “6279 Sayılı Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu” yürürlüğe girmiştir. Yasanın 8. Maddesinin (a) bendi uyarınca; *Milli Kütüphane, İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, İzmir Milli Kütüphane Vakfı Kütüphanesi, Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi (Bakanlıkça belirlenen bir kütüphane)* derleme kütüphanesi olma özelliklerini korumuşlardır (Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini, 2017). 3 Haziran 2017 tarihli ve 30085 sayılı Resmi Gazete Yönetmeliği ile “Ankara Adnan Ötügen İl Halk” ibareleri “Cumhurbaşkanlığı” şeklinde değiştirilmiştir (6279 Sayılı Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu, 2012, 29 Şubat, *Resmi Gazete* Sayı: 28219).

126 Çalışmanın ‘Taşınma Süreci’ başlığı altında detaylı olarak bahsedildiği gibi, Merkez Kütüphane binasının yeniden yapım aşaması sebebiyle, okuma salonları 18 Haziran 2018 itibarıyla geçici olarak hizmete kapatılmıştır.

İÜMK’da günümüz teknolojik gelişmelerine uygun olarak, uluslararası standartlarda bir kütüphanecilik anlayışı yürütülmektedir. Kütüphanede, bilgiye erişimin kolay ve doğru yollardan sağlanması için 2012 yılından bu yana uluslararası standartlarda Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi (SirsiDynix Symphony) kullanılmaktadır. Uluslararası standartlara uygun veri girişi ve indeksleme yeteneği sayesinde, zengin kütüphane koleksiyonunun web tabanlı her ortamdan erişilebilmesi mümkündür. Şube kütüphanelerin verileri de sisteme aktarılmıştır (<http://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/>). 7/24 erişim sağlanabilen sistemde, kütüphane koleksiyonunun yanı sıra, yürütülen projelerde üretilen eserlerin dijitalleştirilmiş tam metinleri de yer almaktadır, bilgiye erişim için her türlü imkân sağlanmaktadır. Ayrıca, her yıl elektronik kaynak koleksiyonu, talep ve ihtiyaçlar doğrultusunda zenginleştirilmeye çalışılmaktadır (<http://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/content/aboneveritabanlari/tum-liste>).

İÜMK’de, derleme yoluyla yayın sağlamanın yanı sıra, bağış yoluyla gelen kitap, dergi ve tezler de koleksiyona katılmaktadır. Derleme yolu ile 3 ayda bir yaklaşık 15.300 kitap, tez, kitap dışı belge ve 23.700 süreli yayın fasikülü (dergi ve gazete) olmak üzere yılda yaklaşık 156.000 adet yayın gelmektedir. Derlenen yayın sayıları yıllara göre değişmekte, sayılar her yıl bir önceki yıla göre artış göstermektedir. Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi güncel kayıtlarına göre; Merkez Kütüphane koleksiyon sayısı yaklaşık 1.200.000, İstanbul Üniversitesi kütüphaneleri toplam koleksiyonları sayısı yaklaşık 2.200.000’dir.

Başkanlık bünyesindeki Merkez Kütüphane ve Nadir Eserler Kütüphanesinde, 26’sı bilgi ve belge yönetimi bölümü mezunu olmak üzere, 33’ü lisans ve 16’sı yüksek lisans, 2’si önlisans, 9’u lise, 10’u ilk ve ortaokul mezunu olan, çeşitli kadro ve görev tanımlarında çalışan toplam 71 personel çalışmaktadır.

İÜMK, çalışma konuları ve yayın türlerine bağlı olarak oluşturulan birimler şeklinde örgütlenmiştir. Bunlar; Derleme ve Kataloglama Birimi (Teknik Hizmetler I), Süreli Yayınlar Birimi (Teknik Hizmetler II), Kullanıcı Hizmetleri Birimi, Sayısallaştırma/Dijitalleştirme Birimi, Elektronik Kaynaklar Birimi, Halkla İlişkiler Birimi, Engelsiz Bilgi Merkezi ve Staj Birimi'dir.

2.1.1. Derleme ve Kataloglama Birimi (Teknik Hizmetler-I)

Teknik Hizmetler-I olarak adlandırılan derleme ve kataloglama biriminde kitap ve tez formatındaki yayınların teknik işlemleri yapılmaktadır. Merkez Kütüphaneye gelen yayınlar "6279 sayılı Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu" ve "Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu Yönetmeliği" ne uygun olarak ve bağış yolu ile ulaşır. Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'ne bağlı Müdürlük ve İl Halk Kütüphaneleri bünyesinde toplanan yayınlar Merkez Kütüphaneye gönderilir. Kütüphaneye gelen yayınlar Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü derleme programında (<http://www.ekygm.gov.tr/masde/index.php/masde/login>) Teknik Hizmetler Personeli tarafından kontrol edilir ve alındı işlemleri gerçekleştirilir. Merkez Kütüphaneye, Üniversiteler Yayın Yönetmeliği, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, özel kişilerden olmak üzere bağış yoluyla gelen yayınların kabul işlemleri de yürütülmektedir.

Kütüphane dermesine katılacak kitaplar sırt uzunluğuna göre ayrılır, aidiyet kaşesi basılır, manyetik bant takılır ve demirbaş etiketi yapıştırılır. Kitaplar demirbaş numarasına göre, bibliyografik veri girişi yapılacak kitaplar rafına yerleştirilir. Kitaplar raftan kataloglama işlemini gerçekleştirecek teknik hizmetler personeli tarafından alınır ve bibliyografik veri girişi yapılması için entegre kütüphane otomasyon sisteminde kontrol

edilir. Bibliyografik veri girişi yapılmış olan kitaplar çoğaltma yolu ile kaydedilir. Bibliyografik veri girişi yapılmamış olan kitapların bibliyografik veri girişleri, Anglo Amerikan Kataloqlama Kuralları 2 (AAKK2) ve MARC21 standartlarına göre yapılır. Bibliyografik veri girişi oluşturulan kitaplar, ilgili depolara gönderilmek üzere demirbaş numarasına göre raflara yerleştirilir. Bütün işlemleri tamamlanan kitaplar kitap deposuna gönderilir ve yerleştirilir. Bağış kitaplar, derleme yoluyla gelen kitaplarla aynı teknik işlemlere tabi tutulur.

İstanbul Üniversitesi Enstitülerinden onaylanmış tezler yazarı tarafından Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığına teslim edilir, teknik hizmetler biriminde tezlere aidiyet kaşesi basılır ve demirbaş etiketi yapıştırılır. Entegre kütüphane otomasyon sisteminde kontrol edilir; bibliyografik veri girişi yapılmış olan tezler çoğaltma yolu ile kaydedilir, girişi yapılmamış olan tezlerin bibliyografik veri girişleri, AAKK2 ve MARC21 standartlarına göre yapılır, demirbaş numarasına göre raflara yerleştirilir. Tezlere ait cd'ler elektronik ortamda kullanılmak üzere harici belleğe kaydedilir, İÜ bulut sistemine aktarılır. Bütün işlemleri tamamlanan tezler tez deposuna gönderilir.

Bu birimde görevli personel sayısı 15 olup, 11'i kataloglama işlemi yapan kütüphanecilik/bilgi ve belge yönetimi formasyonuna sahip kütüphanecilerden oluşmaktadır. Geriye kalan 4 personel, yayınların Derleme Müdürlüğü'nden teslim alınması, derleme yoluyla gelen paketlerin açılması, Derleme Müdürlüğü otomasyon sisteminden alım işlemlerinin yapılması, etiketlenmesi ve kataloglamaya hazır hale getirilmesi ile görevlidir.

2.1.2. Süreli Yayınlar Birimi (Teknik Hizmetler II)

Teknik Hizmetler II olarak adlandırılan süreli yayınlar biriminde dergi ve gazete gibi süreli yayınların teknik işlemleri yapılmaktadır. Bu birimde 3 kütüphaneci görev yapmaktadır.

Sürelî yayınlar (dergi); yabancı yayınlar, yerel yayınlar ve üniversite yayınları olarak ayrılır, alfabetik olarak raflarda sıralanır ve bibliyografik veri girişi yapılması için entegre kütüphane otomasyon sisteminde kontrol edilir. Fazla nüsha olan dergiler açık raf bölümüne götürülmek üzere ayrılır. Bu dergilere açık raf etiketi verilir ve rafa yerleştirilir. Bibliyografik veri girişi yapılmamış olan dergilerin bibliyografik veri girişleri, AAKK2 ve MARC21 standartlarına göre yapılır, aidiyet kaşesi basılır. Tüm işlemleri biten dergiler depoda alfabetik olarak yerleştirilir.

Merkez Kütüphaneye gelen yayınların koruma ve bakım işlemleri, Teknik Hizmetler Sorumlusu koordinasyonunda teknik hizmetler personeli tarafından Kütüphane Yayınlarını Koruma ve Bakım Talimatına uygun olarak gerçekleştirilir. Her yıl, kütüphane dermesindeki yayınlardan ciltleri yıpranan yayınlar tespit edilir ve bütçeye bağlı olarak ciltleme prosedürü uygulanır.

2.1.2.1. Teknik Hizmetler Birimlerinin Derleme Niteliği Açısından Değerlendirilmesi

Bilginin her geçen gün çığ gibi artışıyla beraber, derlenmiş eserlerin niteliği ve niceliğinde de devasa artışların meydana gelmesi, bilginin organizasyonu ve düzenlenmesinin unsurlarından biri olan kataloglama uygulamalarını da etkilemiştir. Kendi başına birçok kural ve standartları içinde barındıran kataloglama uygulamaları ülkemizde zaten bir dizi sorunu beraberinde taşımakta iken, dermesine çok çeşitli ve farklı türde materyali sağlayan derleme kütüphanelerinden biri olan İÜMK söz konusu olunca, sorunlar çeşitlilik göstermektedir. Derleme özelliğinin; koleksiyon zenginliği sağlamak, farklı nitelikteki kullanıcılara nitelikli hizmet imkanı gibi önemli avantajları yanı sıra dezavantajları da bulunmaktadır. Bu noktada, bilhassa teknik hizmetler birimlerinin kataloglama işlemleri

süreçlerinde yaşanan, söz konusu dezavantajlardan kaynaklı bazı sorunlardan bahsetmek faydalı olacaktır¹²⁷;

Kapalı Raf Sistemi; Derleme yasasından dolayı kapalı raf sistemiyle çalışan İÜMK'da sınıflama sistemi kullanılmamakta, yayınlar aksesyon (geliş) sırasına göre etiketlenmektedir. Kataloglama işlemi biten yayınlar depoya gönderilmekte ve kullanıcı kütüphane otomasyon sistemi ara yüzünden yayına istek yaparak erişebilmektedir. Kapalı raf sistemi sebebiyle kullanıcıların raflarda dolaşıp yayın seçmeleri söz konusu değildir. Bu bağlamda, kapalı raf sistemiyle çalışan İÜMK'da, kataloglama işlemi kullanıcı ile yayın arasındaki tek köprü görevindedir. Bu durum, yayının kütüphaneye ulaştığı andan tüm teknik işlemleri tamamlanıp kullanıcıyla buluşmaya hazır hale geldiği son noktaya kadar her aşamasında İÜMK'da yapılan kataloglama uygulamalarının hassasiyetini ve önemini arttırmaktadır.

Standart Veri Girişi; Standartlar olmadan iyi bir katalog kaydından, dolayısıyla işlevsel kataloglardan bahsetmek mümkün değildir. Standartlar, takip edilmesi halinde dünyadaki farklı kütüphaneler arasında güçlü bir ağ kurabilmektedir. Ancak standartlara uyulmaması, bir merkez kütüphanenin şube kütüphanelerinde dahi farklılıklara yol açabilmektedir. Nitekim, İÜMK ve şube kütüphaneler incelendiğinde; veri yönetiminin şube kütüphanelerle ortak olması, İÜMK tarafından yapılan nitelikli kataloglar üzerinde de riskler oluşturmakta, aynı eserlere ait farklı kataloglama kayıtları oluşturulması gibi sorunlar göze çarpmaktadır. Bu konuda en büyük sorun, özellikle

127 Teknik hizmetler biriminde yaşanan sorunlar kısmı, aşağıda bilgileri yer alan "Derleme Kütüphaneleri ve Kataloglama; İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Örneği" adlı çalışmanın güncellenmiş ve kısaltılmış halidir. Bezirci, Pervin ve Ahmet Dernek. "Derleme Kütüphaneleri ve Kataloglama: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Örneği." *Bilgi ve Belge Yönetimi Alanında Bilgiye Erişim/Kataloglama Sorunları Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Yay. Haz. Elsa Bitri ve Hasan S. Keseroğlu, İstanbul, Hiperlink Yayınları, 2018, ss.91-106.

kütüphanecilik/bilgi ve belge yönetimi formasyonu olmayan personel tarafından kataloglama işleminin yapılması ve verilen konu başlıklarının standartlara uygun verilememesidir. İÜMK gibi kapalı raf sistemiyle çalışan bir kütüphanede kataloglama niteliğinin ve konu başlıklarının kullanıcılar için bilgiye erişim açısından ne denli önemli olduğu açıktır.

Personel Niteliği ve Niceliği; Bir kütüphanedeki kütüphanecilerin niteliği ve niceliği verilen hizmetlerin kalitesine doğrudan yansır. Ancak ne yazık ki, ülkemizdeki kütüphanelerde diğer çalışan personele oranla kütüphaneci sayısının düşük olması hizmetlerde olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Nitekim, İÜMK açısından durum değerlendirildiğinde, derleme niteliği sebebiyle yoğun yayın akışı alan, Türkiye'nin öğretim üyesi ve öğrenci sayısı bakımından en büyük üniversitelerinden birine hizmet veren ve yoğun kullanıcı oranına sahip bir kütüphane olmasına rağmen çalışan kütüphaneci sayısının (26) iş yoğunluğu açısından oldukça yetersiz kaldığı görülmektedir. Açılan kadro sayılarının yetersizliği sebebiyle, Üniversite yönetimi konuya hassasiyetle yaklaşmakta, nakil kontenjanlarının da yetersizliğine rağmen, hemen her yıl İÜMK'ya nakil yoluyla atanmak isteyen adaylar değerlendirilerek kütüphaneci artırımını sağlamaktadır. Ancak bununla beraber, İÜMK'nın kütüphaneciler için adeta uygulamalı bir eğitim alanı olma özelliği sebebiyle, bir süre İÜMK'de çalışarak tecrübe ve eğitim alan bazı kütüphaneciler üst kadrolara atanma yoluyla yeni açılan üniversitelere veya çeşitli kurumlara görevlendirilmektedir. Dolayısıyla, bir taraftan personel artırımını sağlanırken diğer taraftan azalma yaşanmakta ve yoğun iş yükünün gereği kadar kütüphaneci sağlamak güçleşmektedir. Bu sebeplerle, şube kütüphanelerin hepsinde yeterli kütüphaneci görevlendirilememektedir; halen şube kütüphanelerde sadece (Edebiyat Fakültesi 3, Hukuk Fakültesi 2, İlahiyat Fakültesi 1, İstanbul

Tıp Fakültesi 1, İşletme Fakültesi 1, Siyasal Bilgiler Fakültesi 1, Su Bilimleri Fakültesi 1, Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi 1 olmak üzere) 11 kütüphaneci görev yapmaktadır.

Dolayısıyla, İÜMK'nin bazı şube kütüphanelerinde, kütüphanecilik formasyonuna sahip olmayan personelin kataloglama işlemi yapması ya da kütüphaneci olmasına rağmen çeşitli sebeplerle (kendini geliştirme özensizliği, eğitim sorunu, dikkatsizlik, isteksizlik vs.) mesleki yeterliliğe sahip olmaması, standartlara ve kurallara uyulmama sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Şube kütüphanelerde var olan diğer bir sorun da, kütüphaneci olmayan personelin sıklıkla değişmesidir. İÜMK tarafından, her şube kütüphane personeli otomasyon desteği ile kataloglama yapabilmek için eğitilmektedir. Bilhassa kütüphaneci olmayan personelin katalog kayıtları İÜMK katalog ekibi tarafından kısmen kontrol edilmektedir. İşte tam da bu aşamada emek ve zaman harcanmışken çeşitli sebeplerle (görev değişikliği vs.) yaşanan personel değişimi sürecin tekrarına dolayısıyla ciddi bir emek ve zaman kaybına, yanı sıra standart sorununa sebep olmaktadır.

Toplu Kataloglar; Ülkemizde hem maliyeti azaltacak hem de bibliyografik verilerde standardı yakalamamızı sağlayacak işlevsel, denetimli bir toplu katalogun varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim, İÜMK'da kataloglama yapılırken karşılaşılan en büyük sorunlardan biri de, zaten denetimi olmayan toplu kataloglardan çoğu zaman faydalanamamaktır. Derleme yoluyla sağlanan materyallerin, popüler olarak nitelendirilebileceğimiz eserler dışında kalanlarının diğer kütüphane kataloglarında olmaması, dolayısıyla çoğu yayının İÜMK tarafından ilk defa kataloglama işleminin yapıyor olması bu durumun ana nedenidir. Bu durum, kataloglama işlemlerinde uyulması gereken kurallar ve standartları daha önemli hale getirmektedir. Eserin konu başlığı seçiminden,

niteleme alanlarına, temel girişinden ek girişlerine kadar doğru katalog yapma zorunluluğu, sadece katalog kütüphanecisinin nitelikli katalog yapabilme yeteneğine bağlı kalmaktadır. Özellikle çok spesifik konulardaki eserlere konu başlığı seçimi, İÜMK katalog kütüphanecilerini dayanaksız bırakmaktadır. TO-KAT gibi toplu kataloglarda bulunan kayıtların da çoğu zaman farklılık göstermesi, kayıtlar arasında bütünlük olmaması, güvenli bir katalog kaydı olmadığını göstermektedir. Ayrıca, kataloglama işlemi yapılırken, dikkat eksikliği, eserin yeterince incelenmemesi, yayın hakkında araştırma yapılmaması gibi faktörler katalog kaydını doğrudan etkilemektedir. Nitekim, toplu kataloglara bakıldığında, zaman zaman çok ilgisiz konu başlıklarının sorgulanmadan başka kütüphaneler tarafından çekilip kullanıldığı görülmektedir.

Dil Sorunu; İÜMK'da derleme yoluyla gelen materyallerden farklı dillerde basılmış eserler, kataloglama uygulamalarında bir diğer sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. İngilizce'yi bir tarafa bırakacak olursak, Almanca, Latince, Kürtçe, Fransızca hatta alfabesi bile katalog kütüphanecileri tarafından okunamayan Çince, Korece, Rusça, Japonca dillerinde yazılmış eserler, toplu kataloglardan bulunamadığında ya da internetten yapılan araştırma sonucunda bibliyografik verilerine ulaşamadığında, eserin ne ile ilişkilendirilmesi gerektiği, nasıl bir konu başlığı verilmesi gerektiği büyük bir çıkmaz oluşturmaktadır. Yanlış verilen konu başlıkları hatta bu tür yabancı eserlerin bir tek harfinin bile yanlış yazılması durumu, eserin kapalı raf depo sisteminde ebediyen işlevini kaybetmesine yol açmaktadır.

Derme Niteliği ve Zaman Yönetimi; Derleme kütüphaneleri yasa gereğince her tür materyali dermesine almaktadır. Bu da derleme kütüphanesinin derme geliştirme politikası oluşturmasını engellemekte, yayın seçme, sağlama kriterlerini bir anlamda işlevsiz hale getirmektedir. Ancak, İÜMK'da amaca

uygun bir derme geliştirilebilmesi için Üniversite Yönetim Kurulu Kararları kapsamında, derleme yoluyla gelen yayınların kontrollü bir şekilde dermeye katılması yoluna gidilerek, sorun kısmen çözülmeye çalışılmaktadır.

Derleme niteliği taşıyor olmanın dezavantajlı yanlarından bir diğeri, kataloglama kütüphanecilerinin iş yoğunluğu ve zaman yönetimi konusunda yaşadığı zorluklardır. İÜMK katalog kütüphanecileri, nitelikli kataloglama politikası kapsamında, bir yandan derlenen eserlerin katalog kayıtlarını oluştururken bir taraftan da otoritesi olmayan, niteliksiz, düzeltilmesi gereken kayıtlara zaman ayırmak zorunda kalmaktadır. Ancak iş yükünün çok, zamanın ve personelin kısıtlı olması bu amaca tam anlamıyla ulaşmaya engel olmakta, uygulamada farklılıklara yol açmakta bu da İÜ Kütüphane katalogları bütünlüğünü bozmaktadır. Örnek vermek gerekirse İÜMK’da geçmişten bugüne Sabahattin Ali’ye ait 145 eser kataloglanmış, bu eserlerden 95 tanesi temel girişi “Ali, Sabahattin” olarak almışken geriye kalan ve son dönemlerde girilen kayıtlarda “Sabahattin Ali” olarak temel giriş belirlenmiştir. Yine temel girişle ilgili örnekler arasında “Yaşar Kemal” ve “Kemal, Yaşar” girişlerindeki farklılıklar da göze çarpmaktadır. Buna benzer kayıtların sayısı hiç de az değildir.

İÜMK’da, OCLC, TO-KAT ya da farklı kütüphane kataloglarında bulunamayan, karmaşık yapılı eserlerin kataloglama işlemi geniş zaman almaktadır. İÜMK katalog kütüphanecilerinin, ilk defa kataloglama işlemi yapılacak olan yayınların kayıt işlemlerini daha da özenli kayıt yapması gerekmektedir. Çünkü söz konusu eserlerin kayıtlarının başka kütüphaneler tarafından İÜMK’den çekilebilmesi yüksek ihtimali, nitelikli katalog oluşturmanın ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

Bunların yanı sıra, derleme özelliğinin avantajından dolayı, İÜMK’nın yerli yayın derme niteliği ve niceliği açısından

diğer üniversite kütüphanelerine göre daha iyi bir durumda olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İÜMK yerli yayınlar için, araştırma ve üniversite kütüphanesi derme özelliğini taşımaktadır. Yabancı yayınlar ihtiyacı da abone olunan ve/veya satın alınan elektronik veri tabanları ve e-kitaplar ile karşılanmaktadır. Bütçe, disiplinler arası ihtiyaçlar ve kullanım oranları kriterlerine bağlı olarak her yıl yabancı yayın koleksiyonu artışı sağlanmaktadır.

Konu Başlıkları; İÜMK’da da konu başlıkları verilirken, katalog kütüphanecileri standart konu başlıklarına uymaya çalışmakta, verilen konu başlığının Kongre Kütüphanesi Konu Başlıkları Listesi’nde bulunmasına özen gösterilmektedir. Bunu yaparken toplu kataloglar ve ÜNAK Konu Başlıkları Listesi’nden faydalanılmaktadır. Ancak daha önce belirtildiği gibi çok çeşitli materyalleri kataloglayan İÜMK için toplu kataloglar ya da Türkçe konu başlıkları listeleri bazen yetersiz kalmaktadır. Özellikle İÜMK kataloglarında bulunmayan yeni bir materyale konu başlığı verilirken, İngilizce konu başlığı Türkçe’ye çevrilmektedir. Bu çeviri işleminde yorum farkları çok sık yaşanmaktadır.

Konu başlığı verme aşamasında temel alınan bir konu başlığı listesi (LC konu başlıkları gibi) olmasının yanı sıra bazı durumlarda karar verme aşamasında kataloglama uzmanının yaklaşımı da önemli olduğundan, İÜMK’da ilk defa kullanılacak konu başlıklarıyla ilgili, kendi politikasına bağlı olarak katalog kütüphanecileri arasında fikir alış-verişi ile bütünlük sağlamaya çalışılmaktadır. Ancak geçmişten bugüne Türkçe konu başlıklarının verilmesindeki farklılıklar katalog kayıtlarında oldukça fazladır. Örnek vermek gerekirse, tek bir konu başlığı olan “Early works to 1800” konu başlığı, İÜMK ve şube kütüphane kataloglarında “1800’e kadar olan çalışmalar”, “1800’den önceki çalışmalar”, “1800’e kadar ilk çalışmalar”,

“1800 yılına kadar olan çalışmalar” olarak 4 farklı şekilde görülebilmektedir.

Depolama ve Fiziksel Alan; Kütüphanelerin günün koşullarına ve amaca uygun kaliteli hizmet verebilmesi için gerekli şartlardan biri de kütüphane binalarıdır. Kütüphane binaları, personelin yüksek performansla, işinin gereğine göre hizmet verebileceği, kullanıcıların rahatça yararlanabileceği, ihtiyaca göre geliştirilebilir, sosyal ve kültürel amaçlara uygun, yaşam merkezi olarak kullanılacak yapılar olmalıdır. Elbette kütüphane binalarının depolama alanları da, bilhassa derleme niteliği taşıyan ve sürekli gelişen kütüphaneler açısından son derece önemlidir. Konu İÜMK açısından değerlendirildiğinde bu konuda çeşitli sorunlar görülmekteydi; İÜMK binası¹²⁸ altı katlıydı ve 8500m²lik alanda aynı anda yaklaşık 1200 kişiye hizmet verecek okuma salonu kapasitesine sahipti. Binada hepsi ayrı katta olmak üzere toplam 4 depo bulunmaktaydı. Depo alanı yaklaşık 4500 m², depo raf uzunluğu yaklaşık 34.210 m.’den oluşmaktaydı. Sayısal olarak bakıldığında yeterli gibi görünmekle beraber, daha önce bahsedildiği üzere, İÜMK’ya derleme yoluyla sağlanan yayınların sürekli artması, mevcut depolama alanlarının yetersiz kalmasına neden olmuştur. Fiziksel alan yetersizliğinden dolayı, derleme yolu ile gelen ve henüz teknik işlemleri yapılmamış binlerce yayının, kataloglama işlemi yapılacak olan yayınlarla kısmen bir arada bulunması, kataloglama personelinin çalışma alanının daralması ve dikkat dağınıklığı gibi çeşitli olumsuzluklara yol açmaktaydı. Ayrıca yoğun yayın akışı sebebiyle depoların yetersizliği sorunu yaşanmaktaydı. İÜMK’daki fiziksel alan yetersizliği, geçici çözümlerle giderilmeye çalışılmaktaydı. Ancak, bu çalışmanın hazırlandığı sıralarda, MK binası yeniden yapılmak üzere yı-

128 Bu çalışmanın hazırlandığı sıralarda, çalışmanın ‘Taşınma Süreci’ başlığı altında detaylı olarak anlatıldığı üzere, MK binası yeniden yapılmak üzere yıkılmış ve yeniden yapım çalışmaları başlatılmıştır.

kılmış ve yeniden yapım çalışmaları başlatılmıştır. Çalışmanın Taşınma Süreci bölümünde kütüphane binası konusu detaylı olarak anlatılmaktadır.

Derleme Kütüphanelerinde Kataloglama Farklılıkları; Ne yazık ki, ülkemizde kataloglama uygulamalarına yönelik etkin bir politika ve işbirliği ortamı bulunmaması sebebiyle, derleme yasası kapsamında 6 ayrı derleme kütüphanesine gönderilen yayınlar, her kütüphanede 6 defa kataloglanmaktadır. Üstelik, denetimden yoksun bir şekilde 6 defa ayrı ayrı işlem gören kataloglar incelendiğinde, birbirinden farklı kayıtlarla karşılaşılmaktadır. Bu mükerrer girişler çoğu zaman hem kataloglama kuralları ve standartlarına uymamakta hem de emek ve zaman israfına neden olmaktadır. Personelin niteliği ve niceliği de düşünüldüğünde, ortaya kamu maliyesini önemli ölçüde zarara uğratan bir uygulama çıkmaktadır.

2.1.3. Kullanıcı Hizmetleri Birimi¹²⁹

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Türkiye'deki koleksiyon olarak en zengin, fiziksel olarak da en büyükler arasında olan ve derleme niteliği taşıyan tek araştırma üniversitesi kütüphanesi olması özellikleri ile önemli bir kütüphanedir. Sadece öğrenci ve akademisyenler için değil Türkiye'nin her yerinden her kesimden araştırmacıya 7/24 hizmet vermektedir. İÜMK, araştırmacıların, öğrencilerin çok yoğun kullandığı (ortalama günde 3-4 bin kişi), araştırma yapmak yanı sıra ders çalışmak için alışkanlık hatta bağımlılık yapan bir kütüphane özelliğine de sahiptir. Özellikle sınav dönemlerinde

¹²⁹ Bu çalışmanın 'Taşınma Süreci' başlığı altında detaylı olarak anlatıldığı üzere, Merkez Kütüphane binasının yeniden yapılması süreci sebebiyle, 18 Haziran 2018 itibarıyla kullanıcı hizmetleri kapsamındaki okuma salonu ve basılı yayın hizmetleri geçici olarak durdurulmuştur ancak elektronik kaynaklar, İLL ve Engelsiz Bilgi Merkezi hizmetleri ve teknik hizmetler sürdürülmektedir. Bu bölümde verilen bilgiler hizmete kapanmadan önceki döneme aittir.

masa ve sandalyeler dolduğu halde merdivenlere dahi oturmayı göze alarak burada çalışmayı tercih eden bir müdavim kitleye sahiptir. Sürekli artan bu yoğunluk ve okuma salonu kapasitelerinin yetersiz kalması sebebiyle, 2013 yılından itibaren, İÜ akademik takvimine bağlı sınav dönemlerinde İÜ mensupları dışında okuma salonlarına kullanıcı kabul edilmemesi kararı alınmasına rağmen, bu dönemlerde bile İÜ dışındaki çok sayıda araştırmacı e-posta, telefon ve/veya sözlü başvurular ile İÜMK da çalışma isteklerini bildirmektedir ki bu da kütüphanenin vazgeçilmezliğini göstermektedir. İÜMK son yıllarda bilgiye hızlı ve güncel erişimin odak noktalarından biri haline gelmiştir.

Tablo 1'de de görüldüğü üzere; yayın isteyen kullanıcı sayısının yıllık ortalama 15.000, kullanılan yayın sayısının yıllık ortalama 50.000 olduğu görülmektedir. Kütüphane giriş çıkış sayaç verilerine göre ise; günlük ortalama 3-4 bin kişi, yıllık ortalama 1.500.000 kişi giriş çıkış yapmaktadır. Tablo 2.de görüldüğü üzere; yararlanılan yıllık yayın sayısı ortalama 45.000 civarındadır.

Yıl	Okuyucu Hizmetlerinden Yararlanan Kullanıcı Sayısı	Genel Kütüphane Hizmetlerinden Yararlanan Kullanıcı Sayısı	
		Yıllık	Günlük
2014	9.337	1.500.000	3.500
2015	15.483	1.458.821	3.996
2016	21.295	1.496.377	4.099
2017	12.644	1.136.050	3.112
2018 (18.06.2018'e kadar) ¹³⁰	5.878	556.195	3.310

Tablo.1 Okuyucu Hizmetlerinden Yararlanan Kullanıcı Sayısı

130 18 Haziran 2018 tarihi itibarıyla Merkez Kütüphane binası yenilenme süreci ve taşınma hazırlıkları sebebiyle okuyucu hizmetleri geçici süre için durdurulmuştur.

Yıl	Kitap	Dergi	Tez	Gazete	Ayrıbasım	Toplam
2014	33.099	910	8.521	552	387	43.469
2015	36.113	1.528	8.423	473	352	46.889
2016	40.202	1.127	4.196	594	632	46.751
2017	40.749	1.148	734	1.737	641	45.009
2018 (18.06.2018'e kadar)	20.596	554	85	683	217	22.135

Tablo 2. Materyal Türlerine Göre Yararlanılan Yayın Sayısı

(Bunların yanı sıra 2017 yılında 33270 adet PDF gazete ve 746 adet PDF tez; 2018 yılında 34492 PDF gazete, 319 adet PDF tez ve 2019 yılında 44530 adet PDF gazete kullanıma sunulmuştur.)

Kullanıcı Hizmetleri Birimi; Referans/danışma ve yararlandırma hizmeti, kullanıcı kayıt, yayın isteme, kütüphane içi yayın ödünç verme-yayın iade alma, depo hizmeti, kütüphaneler arası ödünç verme sistemi, kullanıcı eğitim-destek okuyucu hizmetleri faaliyetlerini kapsar. Kütüphane ve kaynaklarının etkin kullanımını sağlamak amacıyla, kullanıcıların gereksinim duyduğu bilgiye en hızlı ve en doğru biçimde ulaşabilmesi için gerekli yardım sağlanır. Bu yardım, Kütüphanecilik eğitimi almış referans/ danışma kütüphanecisi tarafından yüz yüze veya telefon, e-posta aracılığıyla verilmektedir. Kullanıcıların aradığı materyalin türüne göre kullanıcılara danışmanlık hizmeti ve kütüphane koleksiyonunda bibliyografik tarama ve yayınlara erişim konusunda bilgi verilir. Kütüphane dermesinde yer alan her türlü yayından yararlanmak isteyen kullanıcının başvurusundan yayının çıkışına kadar geçen tüm süreçlerin gerçekleşmesi sağlanır. Kart katalog veya bilgisayarda yayın arama, hesap açma, istekte bulunma, istekleri farklı depolara yönlendirme, yayın isteme bankosuna geldiğinde kimlik karşılığı yayını kullanıcıya verme, işi biten yayınlar için kullanıcı kimliğinin geri iadesi ve fişlerin iptali veya bilgisayardaki kayıtların kapatılması, yayının depoya iadesini gerçekleştirir. Kullanıcılar,

kullanmak istedikleri yayınları entegre kütüphane otomasyon sistemi kullanıcı arayüzü olan <http://katalog.istanbul.edu.tr/> internet adresinden talep edebilmektedirler.

Kütüphane içi yayın ödünç verme-yayın iade alma işlemleri Ödünç ve İade Talimatına uygun olarak yapılmaktadır. Yararlandırma personeli tarafından, kullanıcının rezerv işlemi yaptığı yayınları ödünç vermek için entegre kütüphane otomasyon sistemi ödünç verme sekmesi üzerinden gerekli işlemler gerçekleştirilir. Kullanıcılar tarafından yapılan yayın istekleri entegre kütüphane otomasyon sistemi içindeki depo modülünde yazdırılır.Yayın isteklerinin yer aldığı fişler üzerinde, yayını talep edenin adı soyadı, kitabın adı, yazarın adı ve demirbaş numarası yer alır. Depo personeli tarafından yayın isteklerini demirbaş numarasına göre raflardan bulunur. Bulunan yayınların manyetik bandının olup olmadığı kontrol edilir, manyetik bantı olmayan yayınlara manyetik bant takılır. Bulunan yayınlar okuyucu hizmetlerine gönderilmeden önce depo arayüzü programında gönder tuşuna basılır. Bulunan yayınlar, kitap asansörüne yerleştirilir ve okuyucu hizmetlerine gönderilir. Okuyucunun iade ettiği, depoya geri gönderilen yayınlar asansörden alınır ve demirbaş numarasına göre raflara yerleştirilir.

Kütüphaneler Arası Ödünç Verme Sistemi (International Library Loan -ILL); Merkez Kütüphane ve bağlı birim kütüphanelerinde mevcut olmayan yayınlar için yapılacak işlemler Kütüphanelerarası Ödünç Verme Sistemi Yayın İsteme Talimatına uygun olarak yapılmaktadır. Üniversitenin akademik, idari personeli ve yüksek lisans/doktora öğrencileri tarafından talep edilen makale ve kitaplar Ulusal Toplu Katalog üzerinde aranır, KİTS aracılığı ile Türkiye’de bulunan diğer üniversite kütüphanelerinden ödünç istenir. Bu sistem üzerinden temin edilen kitaplar, kargo aracılığıyla merkez kütüphaneye ulaştırılır.

lır. İlgili personel, gelen yayını isteyen kullanıcıya ödünç verir. Ödünç süresi dolan yayınlar, kullanıcıdan alınır, tekrar kargo aracılığıyla ait olduğu kütüphaneye gönderilir. Türkiye’deki diğer üniversite kütüphanelerinden gelen ödünç yayın talepleri İÜMK derleme kanunu gereğince ödünç veremediğinden, fakülte kütüphaneleri dermesinden temin edilerek KITS aracılığı ile isteyen kütüphaneye gönderilir.

Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinden karşılanamayan yayınlar, OCLC aracılığıyla yurtdışındaki kütüphanelerden talep edilir. OCLC platformu üzerinden, talep edilen yayın aranır ve bulunduğu kütüphaneden ödünç istenir. Yurtdışından temin edilen yayınların geliş ücretleri İstanbul Üniversitesi OCLC hesabından karşılanır. Bu sistemle temin edilen yayınlar isteyen kullanıcıya teslim edilir. Kullanım süresi sona eren yayınlar kullanıcıdan iade alınır ve ait olduğu kütüphaneye gönderilir. Yurtdışındaki kütüphanelerden, kütüphanemize gelen ödünç yayın talepleri de, merkez kütüphane derleme kanunu gereğince ödünç veremediğinden, fakülte kütüphaneleri dermesinden temin edilerek, OCLC aracılığıyla isteyen kütüphaneye ödünç gönderilir. Yurtdışından temin edilen yayınların kargo şirketleri tarafından faturalandırılan dönüş kargo ücretleri, istek yapan kullanıcı tarafından karşılanır. Bu işlemlerin yürütülmesi için uygulanan ILL kuralları ve ilgili formlar İÜMK web sayfası “<http://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/content/hizmetler/kutuphaneler-arasi-odunc-verme-ill>” üzerinden işlem yapılır. Tablo 3’de yurt içi ve yurt dışı kütüphaneler arası ödünç hizmeti sayıları görülmektedir.

Yıl	Yurt İçi Getirilen Yayın	Yurt İçi İstek Yapan Kullanıcı	Yurt İçi Gönderilen Yayın	Yurt İçi Gönderilen Kullanıcı	Yurt Dışı İstenen Yayın	Yurt Dışı İstek Yapan Kullanıcı	Yurt Dışı Gönderilen Yayın	Yurt Dışı Gönderilen Kullanıcı
2014	272	44	658	76	174	26	18	12
2015	184	82	593	142	176	61	23	15
2016	139	64	449	188	59	36	11	11
2017	147	73	342	161	75	40	3	3
2018	258	130	429	147	60	27	8	6
2019	289	139	486	248	38	15	8	6

Tablo 3. Kütüphaneler Arası Ödünç Hizmeti 2014-2019

Ayrıca, kullanıcılar kütüphane içinde ödünç aldığı yayınları okuyucu hizmetleri bölümünde yer alan tarayıcıları kullanarak Tarayıcı Kullanım Talimatına uygun şekilde tarayabilmekte veya kütüphane içinde yer alan fotokopi hizmetinden yararlanabilmektedirler. Kullanıcı hizmetleri biriminde 2'si kütüphaneci olmak üzere toplam 4 kişi görev yapmaktadır.

2.1.4. Sayısallaştırma/ Dijitalleştirme Birimi

Merkez kütüphane ve Nadir Eserler kütüphanesi koleksiyonunda yer alan değerli eserlerin korunması, yıpranmasının önlenmesi, kullanımının yaygınlaştırılması, kültürel mirasın gelecek nesillere güvenli bir şekilde aktarılması ve ulusal/uluslararası tanıtımı amacıyla Başkanlık tarafından çeşitli dijitalleştirme projeleri yürütülmektedir. Bu projelerin belirlenen standartlar, kurallar ve teknik gerekliliklere uygun olarak başarılı şekilde yürütülebilmesi için dijitalleştirme birimi oluşturulmuştur. Dijitalleştirme Birimi hazırlık sürecinde; Sunucu ve veri depolama ünitesi ile tarayıcı ve iş istasyonlarının belirlenmesi, iş süreçleri ve görev tanımları oluşturulması sağlanmış, dijital çekim ve kontrol kriterleri, kataloglama işlemleri kontrol kriterleri, tarayıcı ve iş istasyonu bakım-kullanım talimatları belirlenmiştir.

Sunucu ve Veri Depolama Ünitesinin Belirlenmesi; Merkez Kütüphane ve Nadir Eserler Kütüphanesinde yürütülmekte olan sayısallaştırma çalışmalarında üretilen görüntü sayıları

ve gelecekte üretilecek olan görüntü sayıları dikkate alınarak, veri depolama ünitesinin kapasitesi ve üretilen görüntülerin intranet ve/veya internet üzerinde erişime açılabilmesi için gerekli olan sunucu özellikleri hakkında Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ile koordineli çalışmalar 2012-2015 yılları arasında yapılmıştır. Bilgi İşlem Daire Başkanlığında mevcut sistem alt yapısının özellikleri de dikkate alınarak NetApp Veri Depolama Ünitesi ve sanallaştırılmış sunucular 2015 yılı sonunda devreye alınmıştır. 450 TB. kapasiteli iki ayrı data merkezinde senkronize olarak yedekleme yapılmaktadır.

Bilgi İşlem Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan “İÜ Bulut Hizmet Düzeyi Sözleşmesi” için Başkanlığın ihtiyaçları dikkate alınarak gerekli sanal sunucuların veri depolama alanları belirlenmiştir. KDDB ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı arasında ilgili sözleşme 2015 yılı sonunda imzalanmıştır. Sayısallaştırılan verilerin İÜ Bulut Sistemine gönderilmesi için Nadir Eserler Kütüphane binasında mevcut internet alt yapısında iyileştirme yapılmıştır. Saniyede yaklaşık 80-100 MB.lık veri İÜ Bulut Sistemine gönderilmektedir.

Tarayıcı ve İş İstasyonlarının Belirlenmesi; Yapılan araştırma ve incelemeler sonucunda; gazeteler için A0, nadir eserler, kitaplar, tezler, dergiler için A1 ve A2 beşikli, 300-600 dpi optik çözünürlük, CCD line sensör ve mercek yapısı, ICC renk profili standartlarına uygun, TIFF, TIFF G4, JPEG, JP2, çoklu tiff, PDF, BMP gibi görüntü formatlarını sağlayan satır tarayıcılar tercih edilmiştir. Tarayıcılarla entegre olarak çalışacak iş istasyonları için de en az intel xeon 2,4 GHz işlemci, paylaşımsız 4 GB. ekran kartı, 16 GB. DDR4 toplam bellek, en az 1 TB. sata harddisk biçiminde tercih edilmiştir.

Merkez Kütüphanede 1 adet A0, 4 adet A2, 5 adet beşik-siz A3 ve 2 adet beşikli A3 olmak üzere 12 tarayıcı ve Nadir

Eserler Kütüphanesinde 1 adet A0, 2 adet A1, 2 adet A2 olmak üzere 5 adet tarayıcı olmak üzere toplam 17 adet tarayıcı ile çalışılmaktadır. Ayrıca, bazı nadir eserlerin tarayıcılarla dijitalleştirilmesi uygun olmadığından yüksek donanımlı fotoğraf makinası stüdyosu kurulmuştur. Çünkü;

- ✓ Hassas ve kırılğan yapıdaki eserler tarayıcılarla dijitalleştirilmeye uygun değildir.
- ✓ Hasarlı ve kapakları rahat açılmayan kitaplar tarayıcıda çekilirse, 180 dereceye kadar açmaya zorlayacağından eserde hasar oluşma riski vardır.
- ✓ Kitap ortasının bombe oluşu sebebiyle tarayıcı cam kapağına tam temas etmeyeceğinden netlik problemleri yaşanmaktadır.
- ✓ Tarayıcıdaki alan derinliği fotoğraf makinesine göre zayıftır.
- ✓ Eser ile elde edilen görüntü renkleri arasında fark vardır. Tarayıcı renkleri fotoğraf makinesi renklerine göre daha soluk ve cansızdır. Fotoğraf makinesinin görüntüleri orjinaline en yakın kaliteyi verir.
- ✓ Tarayıcılar daha çok dijital arşiv oluşturmak için uygundur. Fotoğraf makinesi (orta format teknik kamera) daha iyi ışık performansı sağlaması, daha yüksek alan derinliği sağlaması, daha yüksek dinamik aralık sağlaması ve yüksek çözünürlüğe imkan tanınması sebebiyle özellikle müze eserleri (kitap, fotoğraf, obje) için ideal performans sağlar. Elde edilen görüntüler tıpkı basım kalitesindedir.

Foto 1. Fotoğraf Makinası Stüdyosu

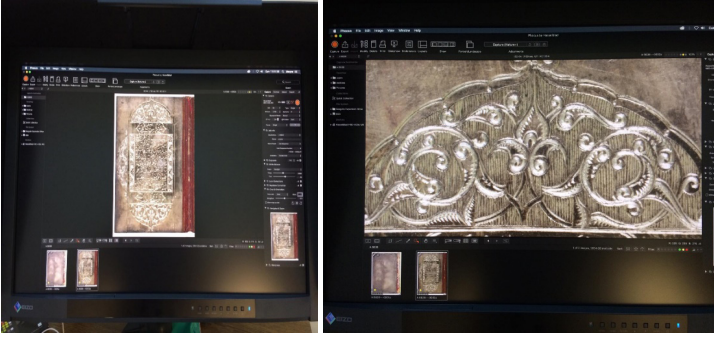

Foto 2. Bir eserin fotoğraf makinası çekimi sonrası gözle görülemeyen detayı yansıtan görüntüsü

Sayısallaştırma Bölümü Genel İş Akışı;

- ✓ Sayısallaştırılacak yayınların tespit edilmesi ve demirbaş numaralarının listelenmesi,
- ✓ Tespit edilen yayınların yayın depolarından, Sayısallaştırma Bölümüne taşınması ve sayısallaştırılan yayınların, ilgili yayın depolarına iade edilmesi,
- ✓ Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi üzerinden kontrol edilerek kataloglamasında olası eksiklik ya da

yanlışlıklar varsa tamamlanması ve kataloglanmamış yayınların kataloglarının yapılması,

- ✓ Her bir yayının, belirlenmiş olan standartlar dikkate alınarak sayısallaştırmasının yapılması, yayının kontrol edilmesi,
- ✓ Sayısallaştırılan ve kontrol edilen yayının belirlenmiş olan formatlara dönüştürülmesi,
- ✓ Sayısallaştırılan yayınların İÜ Bulut Sistemine aktarılması için, belirlenmiş olan harici diskler üzerine aktarılması,
- ✓ Harici diskler üzerinde yer alan yayınların, oluşturulan sistem üzerinden İÜ Bulut Sistemine aktarılması.

Başkanlık tarafından oluşturulan, yayın türüne göre değişkenlik göstermekle beraber, eserin orijinaline uygun renk ve görüntü kalitesini sağlayacak çözünürlük elde etme amacına uygun teknik detayları içeren dijital çekim ve kontrol kriterlerine göre çekim işlemleri yapılmakta ve kontrol süreçleri gerçekleştirilmektedir. Katalog künye bilgilerinin de, Kütüphanede kullanılan otomasyon programı üzerinde eksiksiz bir şekilde kaydedilmesi sağlanmaktadır.

2.1.5. Elektronik Kaynaklar Birimi

Elektronik kaynaklar birimindeki çalışmalar abonelik/satınalma, erişim ve kullanıcı eğitimi üzere üç aşamadan oluşmaktadır:

Elektronik yayın ihtiyaçlarının belirlenmesi ve abonelik /satınalma işlemleri; Öncelikle, tüm bilim dallarının ihtiyaçlarının belirlenmesi için talepler resmi yazı ve elektronik posta yolu ile alınır. Elektronik yayınlar için yayınevlerinin kurumsal tanıtım toplantı ve seminerlerinden elde edilen notlar, broşürler, yayınevinin web sayfası ve içerik incelenir, daha önce deneme erişimine açılmışsa ve deneme kullanım istatistikleri mevcutsa

ön değerlendirmeye alınır. Kullanım istatistikleri sonuçları ile bütçe doğrultusunda talepler ve mevcut durum Daire Başkanı, ilgili Şube Müdürü ve elektronik kaynaklar ekibi tarafından değerlendirilir, temel koleksiyonun maliyet hesabından sonra yeni taleplerden ve ön değerlendirmeye alınmış olanlardan koleksiyon, bütçe ve içerik açısından uygun olanlar belirlenir ve abonelik /satınalma işlemi başlatılır. Veritabanlarının abonelik işlemlerinde ANKOS konsorsiyumu çerçevesinde yer alanlar için her yıl belirlenen fiyatlardan Üniversitenin içinde bulunduğu grubun fiyatı geçerlidir. ANKOS Konsorsiyumu içinde yer almayan veritabanları için ise yayınevlerinden fiyat teklifleri istenerek değerlendirilir.

Aboneliği gerçekleştirilen elektronik kaynaklara erişim için üç aşamalı işlem yapılır; Erişimin kontrolü ve kütüphane sayfasına eklenmesi, kütüphane ve üniversite ana sayfasında duyurusunun sağlanması, kütüphane katalogunda ve toplu tarama motorunda erişimi ve görünürlüğü. Üniversitenin IP (İnternet Protokol) aralığı ilgili firmaya bildirilir ve bu aralık ilgili firma tarafından eşleştirilir. Eşleştirme sonucunda ilgili kaynağa erişimin sağlanıp sağlanamadığı kontrol edilir. Erişimde sorun varsa, problemin kaynağına göre ilgili firma ve/veya Bilgi İşlem Daire Başkanlığına sorun çözüm için iletilir. Abone olunan elektronik kaynağın kütüphane web sayfasında ilgili "E-Kaynaklar" sekmesine eklenmesi ve araştırmacılara duyurulması için kaynağın erişim adresi, içeriğe ilişkin ayrıntılar, varsa kullanım klavuzlarını da içeren duyuru metni hazırlanır. Elektronik kaynağın araştırmacılara ulaşması, üniversite ana sayfasında ve kütüphane sayfasında yayınlanması veya kullanıcılara e-posta/sms yoluyla bildirilmesi için ilgili kişi ve birimlere (İÜ Kurumsal İletişim Koordinatörlüğü, bilişim hizmetleri ve web sorumlusu) hazırlanan duyuru metni gönderilir. Elektronik kitaplar için duyuru ve kontrol işlemleri

dışında katalog bilgilerini içeren MARC varsa kayıtları sağlanır ve bu kayıtların entegre kütüphane kataloğuna aktarılma işlemi yapılır. Abonelik çerçevesinde erişim sağlanan elektronik yayınların asıl sahibi yayınevleridir, yayınevinin belirlemiş olduğu kurallar çerçevesinde kullanım/erişim gerçekleşir.

Kullanıcı/Araştırmacı Eğitimleri; Elektronik kaynakların kullanımı konusunda, akademisyenler, araştırmacılar için yayınevleri ve kütüphane işbirliği ile tanıtım ve veritabanı eğitim toplantıları yanısıra, araştırma yöntemleri, araştırmanın rapor ve makaleye dönüşümü, ulusal veya uluslararası dergilerde yayınlanma aşamalarını kapsayan bilimsel yayın hazırlamayı destekleme amacıyla eğitim ve çalışmalar düzenlenmektedir.

Kütüphane tarafından hazırlanan ve yayınevlerinin kurallarını içeren “Elektronik Yayınları Kullanma Kuralları” kütüphane web sayfasında son kullanıcılar için hizmete sunulur. Kurallar ihlal edilirse ilgili firma tarafından uyarı gönderilir. Bu uyarılar Bilgi İşlem Daire Başkanlığına gerekli önlemlerin alınması ve tespiti için e-posta ve/veya Resmi yazı (EBYS) ile gönderilir. Elektronik kaynakların kullanım istatistikleri periyodik olarak yayınevi sayfalarından takip edilir, indirilen tam metin makale sayıları yıllık excel çizelgesine işlenir. Bu çizelgeler üzerinden o yıla ait maliyet analizi gerçekleştirilir. Kullanıcı adı ve şifresi mevcut olmayan veritabanları için yayınevinden/sorumlusundan istatistikleri varsa temin edilir.

E-Kaynak Bütçe Durumu; İstanbul Üniversitesi öğrenci, akademisyen ve tüm araştırmacıları da akademik çalışmalarında yoğun olarak veritabanı kaynak türünü kullanmaktadır. Üniversitenin sahip olduğu bilim dalı çeşitliliği, öğretim üyesi ve öğrenci sayısı çokluğu sebebiyle de her geçen gün veritabanı talebi nitelik ve nicelik olarak artmaktadır. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere; 2012 yılından itibaren ilgili Bakanlık görüşmeleri ve Üniversite yönetimi desteği ve çabalar netice-

sinde 2019 yılına kadar olan her yıl e-kaynak bütçesinde artış sağlanarak kaynak sayısı artırılmıştır. Ancak, 2019 yılında veritabanı ve elektronik yayın alımı bütçesi ihtiyaca oranla çok yetersiz kalmıştır. 2018 yılında 4.500.000 TL olan elektronik kaynakları içeren yatırım bütçesine sadece 1.000.000 TL. tahsis edilmesi nedeniyle var olan veritabanlarının abonelikleri iptal edilmek zorunda kalmıştır. 2018 yılındaki 63 adet veritabanından 2019 yılı için onaylanan 1.000.000 TL'lik bütçe ile sadece 9 adet veritabanının aboneliği gerçekleştirilebilmiştir. 2020 Ocak ayı itibariyle açıklanan yeni bütçeye göre ise; İÜ KDDB e-kaynak bütçesi sadece 2.000.000 (iki milyon) TL. olarak belirlenmiştir.

Yıllara Göre Yayın Alımı Bütçesi								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Resmi bütçe	1.220.000,00	992.000,00	1.783.000,00	4.500.000,00	4.000.000,00	5.000.000,00	4.500.000,00	1.000.000,00
Ek bütçe	925.000,00	1.247.521,00	1.001.186,00	0	0	2.000,00	197.000,00	100.550,00
Toplam bütçe	2.145.000,00	2.239.521,00	2.784.186,00	4.500.000,00	4.000.000,00	5.002.000,00	4.697.000,00	1.100.550,00
Bütçeden alınan veritabanı sayıları	39	49	48	75	70	73	63	9
ULAKBİM'den alınan veritabanı sayıları	9	9	10	11	11	17	26	26
E-kitap konu paketi sayıları	10	17	47	69	71	81	81	81

Üniversitemizde yapılan bilimsel çalışmalarda yoğun şekilde kullanılmasına rağmen, 2019 ve 2020 yılında abonelik oranının düşmesi, devam eden çok az sayıda veritabanına abonelik sağlanabilmesi, üniversitemizin bilimsel ihtiyacını karşılamaktan çok uzak kalmıştır. Bütçe çalışmaları kapsamında yapılan değerlendirmelere göre; Üniversitede tüm disiplinler için asgari düzeyde temel e-kaynak ihtiyaçlarının sağlanabilmesi için e-kaynak bütçesinin 8 milyon TL. olması gerekmektedir. Konu hakkında, Türkiye'deki diğer üniversite bütçeleri ile karşılaştırma verilerini de içeren rapor hazırlana-

arak Üniversite üst yönetimi ile görüşülmüş, İÜ Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı desteği ile ilgili Bakanlığa yazılı artış talebinde bulunulmuş, bütçe görüşmeleri sırasında gerekçeli olarak anlatılmıştır. Üniversite yönetiminin desteği ile bütçenin düzeltilmesi yönünde çabalar devam etmektedir.

2.1.6. Halkla İlişkiler Birimi

Hizmet verilen hedef kitle ile daha etkili iletişim kurmak, farkındalık ve fark yaratmak, kütüphane hakkında bilgilendirmek, kütüphane kullanımını özendirmek ve artırmak, hizmet kalitesini yükseltmek amacıyla Halkla İlişkiler birimi oluşturulmuştur. Halkla İlişkiler birimi ekibi yardımıyla İÜ KDDB tarafından, kütüphane hizmetleri yanı sıra kütüphaneye olan ilgi ve farkındalığı artırmak, mesleki gelişim sağlamak, kütüphane ve kütüphanecilerin enerjik, dinamik yapısını yansıtmak amacıyla düzenli olarak çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Halkla ilişkiler birimi, ulusal/uluslararası bilimsel etkinlikler, işbirliği organizasyonları, yurtiçi/yurtdışı konukların Merkez ve Nadir Eserler Kütüphanesi tanıtımı ve ziyareti programları, sergiler düzenlenmesi, kullanıcıların bilgilendirilmesi, sosyal medya ve kütüphane web sayfasının sürekli olarak güncellenmesi faaliyetlerini yürütmektedir. Bu kapsamda, 2012-2019 yılları arasında gerçekleştirilen çok sayıda bilimsel toplantı ve faaliyet bu kitabın 'Ulusal/Uluslararası İşbirlikleri ve Etkinlikler' bölümünde yer almaktadır.

2.1.7. Staj Birimi

Bu birimde, Başkanlıkta çalışan yarı zamanlı öğrencilerin, çalışma birimlerine göre koordinasyonu sağlanır, yarı zamanlı öğrencilerin işe başlangıç ve işten ayrılış işlemlerinin takibi yapılır. Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı işbirliği ile

gerekli prosedürler gerçekleştirilir. Aynı zamanda, İÜ Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Staj Uygulamaları 1 dersi ve Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Topluma Hizmet Uygulamaları kapsamındaki staj uygulamalarının koordinasyonu sağlanır, staj programı doğrultusunda prosedürler uygulanır.

İÜ Merkez Kütüphanesinde, İÜ Kütüphaneleri Yönetmeliğinin 6. maddesinin 'f' fıkrası dikkate alınarak, üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerine staj yapma olanağı sağlanmaktadır. Staj dönemlerinde öğrencilerin; İÜMK, üniversite kütüphaneciliği ve derleme kütüphaneleri hakkında bilgiler edinmesi, mesleki alanla ilgili uygulamalı olarak eğitim alması ve yetenekleri doğrultusunda kariyer planlarına yardımcı olunması amaçlanmaktadır.

Staj süresi yaz dönemi içinde (15 Temmuz – 14 Eylül) olmak üzere iki dönem olarak ve üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin belirlemiş olduğu sürelerde, en az 20 en fazla 40 iş günü olarak yapılmaktadır. Staj Yapılan Bölümler; kataloglama öncesi teknik işlemler, kataloglama işlemleri, okuyucu hizmetleri, Engelsiz Bilgi Merkezi, sayısallaştırma bölümü, elektronik kaynaklar bölümü, Nadir Eserler Kütüphanesi'dir. Her dönem için ayrılan kontenjan 15'er kişidir ve başvuru duyurusu, <http://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/> adresinde duyurular bölümünde yayınlanmaktadır.

2.1.8. İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi¹³¹

Tüm araştırmacılar gibi engelli araştırmacılar için de kaliteli koşullarda bilgiye erişim hizmeti verebilmek amacıyla İstanbul

131 Bu bölüm aşağıda bilgisi yer alan "Engelliler için Bilgiye Engelsiz Erişim Hizmetleri" adlı kitabın ilgili bölümünden özetlenerek ve güncellenerek alınmıştır: Bezirci, Pervin ve Mustafa Özyürek, "Engelliler için Bilgiye Engelsiz Erişim Hizmetleri: İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi", Pervin Bezirci (Ed.), *Bilgiye Erişimde Engellilere Yönelik Kütüphane Uygulamaları*, İstanbul, Hiperyayın, 2019.

Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi (İÜ KDDDB EBM) kurulması düşüncesi ortaya çıkmıştır ve dönemim Rektörü Prof. Dr. Yunus Söylet'in destekleri, İÜ Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi (ENUYGAR) Müdürü Prof. Dr. Resa Aydın'ın girişimleri ve İÜ Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı desteği ile 18 Ocak 2012 tarihinde EBM açılarak, Merkez Kütüphanede bilgiye engelsiz erişim hizmeti başlamıştır¹³².

İlgili yönetmelik ve standartlara uygun olarak İÜ EBM'nin bulunduğu Merkez Kütüphane dış ve iç mekanı, bina koşullarının elverdiği ölçüde engelli kullanıcılar için ulaşılabilir nitelikte düzenlenmiştir. Bu kapsamda, caddeden binaya kadar olan merdivenlere bedensel engelliler için rampa ve görme engelliler için hissedilebilir yüzey yaptırılmıştır. Yine aynı şekilde bina girişindeki basamaklar kaldırılarak rampa yapılmış ve girişten okuyucu hizmetleri bankosuna ve Engelsiz Bilgi Merkezi'ne kadar hissedilebilir yüzey uygulaması yapılmıştır. Asansör düğmelerine rakamların altına Braille alfabesi rakamları eklenmiş ve hangi katta olduğunu belirten sesli sisteme çevrilmiştir. Tuvaletlere tekerlekli sandalyenin girebileceği ve içeride rahat manevra yapabileceği ek kabinler eklenerek lavabo ve klozetler standarda uygun hale getirilmiştir. Ayrıca, Engelsiz Bilgi Merkezi girişinde fotoselli ve açıldığında sesli uyarı otomatik kapı yaptırılmış, bedensel engellilerin masayı ve-

132 İÜ KDDDB EBM, kuruluş tarihi olan 2012 yılından, 1 Temmuz 2019 tarihine kadar Merkez Kütüphane binası içinde hizmet vermiştir. Merkez Kütüphane binasının yenilenme sürecinden dolayı taşınması sebebiyle, MK'da yürütülmekte olan Engelsiz Bilgi Merkezi hizmetleri kapsamındaki seslendirme kabinleri ve engellilerin kullanımına uygun bazı cihazlar (ekran büyütücü, grafik kabartma ve doküman okuma makinası, engelliler için özel yazılımlar içeren bilgisayar) İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde KDDDB için geçici olarak tahsis edilen bir odaya yerleştirilmiştir. Başkanlık kontrolünde engelliler için bilgiye erişim hizmetlerine 10 Eylül 2019 tarihinden itibaren İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde devam edilmektedir. Merkez Kütüphane yeni binası yapıldığında EBM hizmetleri kütüphane içinde yürütülmeye devam edilecektir.

rimli kullanabilmesi için tekerlekli sandalyenin rahatça altına girebileceği türde ve yükseklikte masalar tercih edilmiştir.

Temel hizmet noktası engellilerin bilgiye eşit ve engelsiz erişimini sağlamak olan Merkez faaliyetleri kapsamında aynı zamanda, toplumun engelli farkındalığını artırmak ve engellilerin hayatın her alanında yer almasına katkı sağlamak için sosyal, kültürel ve bilimsel etkinlikler düzenlenmektedir.

Sadece görme engellilere değil tüm engellilere bilgi hizmeti vermek hedefiyle kurulan Merkez bu hedefe yönelik kullanıma sunduğu yardımcı teknoloji ürünleri sayesinde tam anlamıyla engelsiz erişim merkezi özelliği taşımaktadır ve engellilerin bilgi kaynaklarına kimseye ihtiyaç duymadan erişebilmelerini de sağlamaktadır. Ancak bu teknolojiler tek başına yeterli olmadığından, basılı bilgi kaynaklarının özellikle görme engelliler için erişilebilir formatlara çevrilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda gerçekleştirilen hizmetler;

- ✓ Sesli kitap oluşturma,
- ✓ E-kitap oluşturma,
- ✓ Braille doküman oluşturma,
- ✓ Üç boyutlu kabartma şekil-grafik doküman oluşturmadır.

Sesli Kitap Oluşturma: Gönüllü okuyucular tarafından yapılan seslendirme işlemleri, ısı ve ses yalıtımı yapılmış profesyonel ses stüdyosu özelliği taşıyan kabinlerde yapılmaktadır. Kitap seslendirmek için gönüllü olmak isteyenler Merkeze başvuru yaptıklarında öncelikle deneme ses kaydı alınır. Ses kaydı bir Merkez ve bir ENUYGAR çalışanı olmak üzere iki görme engelli personel tarafından değerlendirmeye alınır. Diksiyon bozukluğu ve dinlerken dikkati dağıtacak düzeyde okuma bozukluğu olmaması özelliklerine göre değerlendirme yapılır. Deneme kaydı uygun bulunmayan gönüllülere, kitap seslendirmek yerine merkezimizde e-kitap oluşturmak için

destek olabilecekleri teklifi sunulur. Deneme kaydı olumlu değerlendirilen gönüllü okuyucuyla okunacak kitap ile okuma gün ve saati belirlenir. Okunacak kitaplar tespit edilirken engelli kullanıcılar tarafından gelen taleplere öncelik verilir. Eğer hali hazırda bekleyen bir talep yoksa okunacak kitaba gönüllü okuyucuyla birlikte karar verilir. Karar verme aşamasında mükerrer kayıt oluşturmanın önüne geçmek amacıyla eserin daha önce merkezimizde veya diğer kütüphanelerde (Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı GETEM, Altı Nokta Körlere Hizmet Vakfı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Görme Engelliler Bilgi Merkezi, Türkiye Görme Özürlüler Kitaplığı TÜRGÖK vd.) okunup okunmadığı tespit edilir. Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve Milli Kütüphane'deki eserlerin künye bilgisi üyeler dışına ve kurumsal üyeliğe kapalı olduğu için söz konusu işlem bu kütüphaneler için geçerli değildir. Okuması tamamlanan kitapların KDDB EBM personeli tarafından dip güvencesinin kaldırılması, yanlış okunan bölümlerin çıkartılması gibi işlemlerden oluşan montaj işlemi yapılarak süreç sonlandırılır.

Kitap seslendirme süreci, KDDB EBM Kitap Seslendirme Kurallarına uygun olarak gerçekleştirilmektedir. Bu kurallar, Türkiye'de engellilere hizmet veren kurumların bir araya gelerek oluşturduğu Görme Engelli Kütüphaneleri Eşgüdüm Komitesi toplantılarında yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıkan kitap seslendirme süreçleri ile ilgili bazı kriterlere uygun olarak hazırlanmıştır. Halen 302 sesli kitap hazırlanmıştır, kütüphane web sayfasından erişilebilir durumdadır (<http://engelsizkutuphane.istanbul.edu.tr/>). Sesli kitap sayısı düzenli olarak artmaktadır.

E-Kitap Oluşturma: Sesli kitapta olduğu gibi e-kitap oluşturma için de engelli kullanıcılar e-posta ve web sayfası vasıtası ile başvuru yaparak veya doğrudan kendileri gelerek taleplerini

iletirler. Talepler MK EBM personeli veya gönüllüler tarafından tarayıcılar kullanılarak dijital ortama aktarılır. Dijital ortama aktarılan eser OCR (Optical Character Recognition) yapılmak üzere bilgisayara kaydedilir. ABBYY FineReader programında açılan eserde hatalı veya bozuk çekimler varsa ilgili sayfaların taranması yeniden yapılarak eklenir ve hatalı, bozuk çekimler çıkartılır. OCR işlemi biten eser word ve pdf formatlarında kaydedilerek kullanıma hazır hale getirilmiş olur. OCR yapılmış bir eserin diğer avantajı ise, gören görmeyen tüm kullanıcılar metin içerisinde herhangi bir bölümü veya kelimeyi arama özelliği ile bulabilir yada istediği kısmı kopyalayarak kendisine özet metin oluşturabilir. Böylelikle metni tekrar okumak isteyen bir görme engelli yaptığı özet metni de kullanabilir. Halen 12.645 adet e-kitap, kütüphane web sayfasından erişilebilir durumdadır (<http://engelsizkutuphane.istanbul.edu.tr/>).

Braille Doküman Oluşturma: Braille alfabesi görme engelliler için günümüzde hala geçerliliğini korusa da teknolojinin gelişmesiyle beraber kullanım alanları iyice azalmıştır. Bilgi teknolojilerinin gelişmesinin yanı sıra Braille doküman hazırlamak maliyetli ve kullanımı daha zahmetlidir. Braille doküman hazırlamak için kullanılan kağıt (160 gr. Bristol) normal A4 yazıcı kağıtlarına (80 gr.) göre iki katı kalınlıkta ve 4 katından daha pahalıdır. Aynı zamanda Latin alfabesiyle 1 sayfa olan bir metin Braille alfabesiyle yaklaşık 4 sayfa tutmaktadır. Basit matematik hesabıyla 16 kat daha maliyetlidir. Bununla birlikte 1 cm. kalınlığında bir kitap Braille alfabesiyle hazırlandığı zaman kalınlığını da hesaba katarsak yaklaşık 6 cm. olmaktadır. Bu durum maliyetinin yanı sıra fiziksel olarak büyüklüğünden dolayı taşınabilir olmasını da zorlaştırmaktadır. Aynı şekilde uzun süre muhafaza etme durumunda şayet üst üste istiflenirse ki, yer kaplaması açısından en uygun yöntem bu, kabartmalar zamanla çökecek yani yazılar silinecektir.

Kullanım uygunluğu açısından değerlendirdiğimizde; görme engellilerin daha hızlı okuyabilmek için Braille metinleri, yaygın olarak her iki ellerini kullanarak okuduklarını göz önünde bulundurursak, Braile yönteminin okuma alanlarını kısıtladığı sonucuna varabiliriz. Görme engelli kişinin metni okumak için sabit olması, baston gibi ellerini meşgul edecek başka bir şeyin olmaması gerekir. Ayrıca, bu yöntem ile uzun metinlerde bir görme engellinin aradığı herhangi bir başlığı, bölümü bulması e-kitap kadar kolay olmayacaktır. Metin içerisinde istediği bölümleri sonraki zamanlarda kullanmak üzere özet oluşturacak şekilde derlemesi de mümkün değildir, tekrar yazması gerekecektir. Tüm bu etkenler yanı sıra hedef kitlenin, bilgisayar, tablet veya akıllı telefonda ekran okuyucuları kullanabilen, lisans ve lisansüstü düzeyindeki öğrenciler olduğunu düşünecek olursak, Braille kitap kullanımının bilgiye erişim için artık pratik bir yöntem olmadığı anlaşılmaktadır.

Bahsedilen bu gerekçeler yanı sıra, görme engelli kullanıcılardan talep de olmadığından bir eserin tamamı Braille alfabesiyle hazırlanmamaktadır. Talep ve ihtiyaca bağlı olarak, sadece kısa ders notları ve etkinlik programları gibi bilgileri içeren dokümanlar hazırlanırken Braile yöntemi kullanılmaktadır. Pdf veya fotoğraf görüntüsü şeklindeki metinler Word formatına aktarılıp bir yardımcı yazılım aracılığıyla Braile formatına dönüştürülür. Braille yazıcıda tanımlı ayarlarla aynı ayarları bilgisayarda yaptıktan sonra yazıcı çıktısı alınır.

Üç Boyutlu Kabartma Şekil-Grafik Doküman Oluşturma: Braille, sesli ve e-kitap şeklinde hazırlanan dokümanlar, özellikle doğuştan veya bebeklik döneminde görme yetisini yitirmiş bireyin bazı şekilleri anlaması için yeterli olmamaktadır. Örneğin bahsi geçen grupta yer alan bir görme engelliye geometrik şekilleri veya günlük hayatımızda yer alan ama dokunarak anlamamanın imkansız olduğu nesnelere anlaması için veya

tüm görme engelliler için özellikle X, Y diagramı gibi görsele dayalı bilgiler içeren dokümanların anlaşılabilmesi için PIAF Kabartma Grafik cihazıyla grafik ve şekiller üç boyutlu olarak yazdırılmaktadır.

İÜ KDDB EBM'de Engellilerin Bilgiye Erişiminde Kullanılan Donanımlar

Braille Yazıcı: Bilgisayar ortamındaki metin formatındaki dokümanların braille alfabesiyle kağıt ortamına aktarılmasına yarayan cihazdır. Görenlerin kullandığı alfabeyle yazılmış metinler bilgisayar ortamında Braille alfabesine çevrildikten sonra yazdırma komutu verilir ve yazıcıdan çıktılar alınır. Bu çeviriciler aynı zamanda kısaltma yapmak için de kullanılır.

Piaf Kabartma Resim Baskı Makinesi: Piaf kontrollü ısı kaynağı sayesinde basılı veya kapsül kağıt üzerine herhangi siyah çizgiler, harfler veya çizilmiş kopyalanır şekiller kabartarak anında doküman grafik elde edilmesini sağlar. Kapsül kağıt olarak olarak anılan özel kağıdın üzerine elimizle keçeli kalem kullanarak çizdiğimiz veya yazıcıdan çıktısını aldığımız kağıdı PIAF cihazına yerleştiririz. Cihazda 1'den 9'a kadar ayar derecesi vardır ve rakam yükseldikçe kabartma oranı da doğru orantılı olarak artar. Şekillerdeki siyah olan kısımlar beyaz kısımlara göre ısıyı daha fazla alır ve ısı belirli bir seviyeye gelince siyah renkli kısımlar kabarır.

PAC Mate: Görme engelli veya hem işitme hem görme engelli bireylerin işyerlerinde evlerinde veya yolda sürekli internet bağlantısında kalmaları için tasarlanmış kabartmalı ve konuşan bilgisayardır. Jaws ekran seslendirme programı kısayol tuşları sayesinde Windows içerisinde hızlı gezinmeyi sağlar. Aynı zamanda Windows içerisindeki metinleri Braille olarak formatında ekran klavyesi üzerinde gösterme özelliği vardır. USB bağlantı noktasını veya Bluetooth'u kullanarak bilgisayara bağlanabilir ve USB kullanarak bağlandığında, bilgisayardan

USB bağlantı kablosu ile beslendiği için dahili pili şarj eder. Klavyeyi kullanarak bilgisayardaki e-postalar, belgeler veya dokümanlardaki metinler hemen çevrilir ve braille olarak yazı yazma olanağı sağlar.

SARA Ce: Sara okuma makinesi; dergi, kitap gazete, kartvizit vs. gibi değişik dillerdeki basılı dokümanları tarar ve ardından sesli ve az görenler için LCD ekranıyla kontrastlar yaparak aynı anda ekrandan akar şekilde gösterir. Bir görmeyen ya da az gören tek başına bu cihazı sesli olarak kullanabilir. Basılı dokümanların fotoğrafını çekerek A4 boyutundaki metni saniyeler içerisinde OCR (Optik Karakter Tanımlama) yaparak sesli okuyabilir. Üzerindeki düğmeler sayesinde okuma hızı ve ses yüksekliği ayarları yapılabilir. Büyüteç ekranlara bağlayabilme özelliği sayesinde az görenler de küçük puntolu yazıları görme derecelerine göre metinleri büyütür ve metin arkaplan renk ayarlarını değiştirerek okuyabilirler. Yön tuşları sayesinde ileri geri sarma, duraklatma, sözcükleri heceletme ve satır atlama özelliği sunar. Dosyalar kendi hafızasına veya USB disk sürücüsüne sesli (mp3) veya metin (WORD) formatlarında kaydedilebilir. En önemli özelliğinden diğeri ise Daisy kitap okuma özelliğidir.

Büyüteç Ekran: Bu cihaz, basılı dokümanları ekrana yansıtır ve az görenlerin bilgiye erişmelerine olanak sağlar. Cihaz, üzerine konulan dokümanları 20 katına kadar büyütür ve renk körleri için değişik renk kombinasyonları ile arkaplan ile yazı arasında renk zıtlığı oluşturarak daha rahat okunmasını sağlar.

Bilek ve Ayak Mouse: MK EBM’de görme engelliler gibi beden engellilerin de bilgisayarlar aracılığıyla istedikleri bilgiye ve bilgi kaynaklarına erişebilmeleri hedeflenmektedir. Bu amaçla kullanılan, bilek ve ayak mouse’u, el veya parmaklarını sonradan kaybedenler, doğuştan olmayanlar ve elini kullanmasına engel olacak derecede kas güçlüğü yaşayan kullanıcıların

bilgisayar kullanmalarını sağlamaktadır. Aynı şekilde ayak mouse, kollarını da kullanamayan kullanıcılar için bilgisayarı ayaklarıyla kontrol edebilmelerini sağlamaktadır. İlk tıklamayla ekrandaki işlevsel düğmeler sınıflandırılarak hücrelere ayırılmaktadır. Sonraki her tıklamada ekranı alt sınıf seçeneğine indirgeyerek her hücrede 1 saniye beklemek üzere gezinmekte tıklanılan hücrenin işlevini yerine getirmektedir.

Tarayıcı: A3 boyutuna kadar 300 Dpi çözünürlükle renkli ve siyah beyaz tarama özelliği olan tarayıcı pdf ve jpeg formatlarında doğrudan usb belleğe kayıt yapabilmektedir. Çizgi, eğiklik-bombe düzeltme özelliği ve sensörleri aracılığıyla eserin sayfa kenarlarını otomatik algılayarak görüntüyü önizleme ekranına aktarır.

İÜ KDDB EBM'de Engellilerin Bilgiye Erişiminde Kullanılan Yazılımlar

Jaws For Windows Ekran Okuma Programı: Görme engelliler tarafından kullanılan en yaygın ekran seslendirme programı olan Jaws Windows işletim sisteminin ve OCR yapılmış pdf dosyalarının, Word, Excel gibi ofis dosyalarının ve web tarayıcılarının rahatça kullanılabilmesini sağlar. Özellikle, geliştirilmiş kısa yolları sayesinde hızlı ve pratik bir kullanım olanağı sağlar.

ZoomText: Az görenlerin bilgisayarı rahatça kullanabilmelerini sağlayan ZoomText ekrandaki metin ve görselleri netliği bozmadan 36 katına kadar büyülebilmektedir. İmlecini ekrandaki yerine odaklanarak kullanıcının rahatça dolaşmasını sağlamaktadır. Arka plan metin renklerini isteğe bağlı olarak zıtlıklar oluşturma özelliği sayesinde gözü daha az yoracak şekilde ayarlama yapılabilir.

ABBYY FineReader: FineReader, belgelerle çalışırken iş verimliliğini artırmaya yönelik bir hepsi-bir-arada OCR yazılım uygulamasıdır. Yazılım, kağıda basılı belgelerde ve PDF'lerde

gömülü bilgilere erişmek için güçlü, ancak kullanımı kolay araçlar sağlar. Bilgisayar ortamındaki pdf dosyalarını ve TIFF, JPEG, PNG gibi formatlardaki resim dosyalarını 190 dilde OCR yaparak işlenebilir ve içerisinde aranabilir hale getirir, DOC(X), XLS(X), PDF, PDF, TXT, CSV, EPUB, HTML vb. formatlara çevirerek kaydetme olanağı verir. Bu sayede taramacı aracılığıyla dijital ortama aktarılmış basılı dokümanlara, ekran okuyucular aracılığıyla görme engellilerin erişimi olanaklı hale gelir.

NetOKUR: Dijital ortamdaki metinleri mp3/wav formatına çevirebilen programdır. Tercihe göre konuşma hızını ve ses yüksekliğini ayarlama özelliği sunmaktadır.

FreeTalk: Bilgisayarı sesli komutlarla kumanda edebilmeyi sağlamaktadır. Bu sayede yazılı not alamayan görme engelliler ve bedensel engelliler ses kayıtlarını metne dönüştürerek yazılı not oluşturabilmekte ve bilgisayarı mouse ve klavyeye dokunmadan kullanabilmektedir.

Sound Forge: Profesyonel ses kayıt ve düzenleme programıdır. Program sayesinde görme engelliler için gönüllüler tarafından oluşturulan ses kayıtlarındaki dış gürültüyü kaldırma, okuma esnasındaki yanlış okumaları kesme, ses seviyesini istenilen seviyede ayarlama gibi işlemleri yapılabilmektedir.

Hazırlanan Kaynakların Hizmete Sunulması: Engelsiz Bilgi Merkezi hizmetlerinin ilk aşamasında yukarıda bahsi geçen yöntem ve donanımlar kullanılarak erişilebilir kaynaklar oluşturulması ardından ikinci aşamada da kaynakların bibliyografik olarak düzenlenmesi ve erişilebilirlik çerçevesinde hizmete sunulması sağlanır. Dijital ortama aktarılan eserler kütüphanecilik standartlarına göre kataloglanarak, W3 web erişilebilirlik standartlarına göre hazırlanmış olan web sayfasından (<http://engelsizbilgimerkezi.istanbul.edu.tr>) hizmete açılır.

Veri Girişlerinin Yapılması: E-kitaplar ve sesli kitapların MARC21 standartlarına göre kütüphane otomasyon sistemine bibliyografik veri girişleri yapılmaktadır. Kataloglama işlemine başlamadan önce eserin basılı formatının kütüphanede olup olmadığı ve künye girişinin yapıp yapılmadığı kütüphane otomasyon sisteminden kontrol edilir. Kataloglama yapılacak olan eserin basılı nüshasının kataloglama işlemi yapılmışsa kayıt kopyalanır. Eğer kütüphane otomasyon sisteminde söz konusu eserin önceden yapılmış kaydının olmadığı tespit edilir ise, toplu katalog (TOKAT), OCLC gibi kaynaklarda tarama yapılır ve bu kaynaklarda eser kaydı bulduysa, yine dijital kaynaklar için gerekli alanlar eklenerek yeni kayıt yapılır. Hiçbir yerde katalog kaydı bulunmaz ise yeni kayıt işlemi yapılır.

Taleplerin Alınması ve Üyeliklerin Yapılması: Engelli kullanıcılar seslendirilmesini veya e-kitap olarak hazırlanmasını istediği eserin İÜ Merkez Kütüphanesinde olup olmadığını öğrenmek için öncelikle kütüphane otomasyon sisteminden (<http://katalog.istanbul.edu.tr/>) tarama yapar. Eğer aradıkları eser varsa, EBM web sayfasındaki (<http://engelsizbilgimerkezi.istanbul.edu.tr/>) kitap talep formunu doldurarak talepte bulunurlar ya da doğrudan EBM'ye kitaplarını getirerek taleplerini iletirler.

Talepler doğrultusunda hazırlanan ve sisteme aktarılan kaynaklardan faydalanmak isteyen engelli raporu veya engelli kimlik kartına sahip kullanıcıların web sayfasındaki linkten (<http://engelsizbilgimerkezi.istanbul.edu.tr/>) ilgili taahhütnameyi onaylayarak üyelik başvurularını yapmaları gerekmektedir. Üyelik başvurusundaki bilgiler ve engelliliği gösterir belge incelenir, aday şartlara haiz ise, kütüphane otomasyon programına tam üyelikleri yapılır ve kullanıcıya bildirilir. Böylelikle talep sahibi engelli kullanıcının kütüphane otomasyon programına girişi yapılmıştır ve tüm kaynaklardan sınırsız olarak faydalanma hakkına sahip olur.

2.2. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi (İÜ NEK) binası, “Mimar Kemaleddin Bey (1870-1927) tarafından tasarlanan ve yapımı 1913 yılında tamamlanan Medresetü'l-Kuzat'ın (Kadılar Medresesi) binasıdır. Cumhuriyet ile birlikte medreselerin kapatılmasıyla, bina 1924'te Darülfünun'a devredilmiştir. Burada, medreselerden gelen öğrenciler, İlahiyat Fakültesi derslerini görmekteydi. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, bu fakültenin öğrencilerini Harbiye Nezaretinden boşalan binaya (Merkez Bina) naklederek, Medresetü'l-Kuzat binasında Darülfünun için bir genel kütüphane kurma çalışmalarını başlatmıştır”¹³³. Nadir Eserler Kütüphanesi aynı binada¹³⁴ hizmete devam etmektedir. Bina iki katlı ve 677m²'dir, 20 kişilik okuma salonu kapasitesine sahiptir.

Nadir Eserler Kütüphanesi (NEK), Türk toplumunun tarihi, siyasi, kültürel ve sosyal hayatına ışık tutacak nitelikte seçkin ve çok değerli yazma ve nadir eser örneklerini bünyesinde barındırmaktadır. NEK koleksiyonunda 2019 yılı sayım sonuçlarına göre toplam 102.833 adet eser (Türkçe, Arapça, Farsça, Latince ve diğer dillerdeki basma ve yazma kitap, dergi, gazete, albüm, pafta ve rulo haritalar, nota, plak, hat ve levhalar,

133 Günergun, Feza ve Sevtap Kadioğlu, “İstanbul Üniversitesi'nin Yerleşim Tarihçesi Üzerine Notlar”, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, VIII/1, 2006, s.150.

134 Nadir Eserler Kütüphanesi, 20.01.2020 tarihinde, <https://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/content/nadir-eserler-kutuphanesi/iletisim>, adresinden erişildi.

tablolar, mobilyalar, porselen ve cam eşyalar, yazı araçları ile müzelik değer taşıyan parçalar) bulunmaktadır.

Koleksiyonda, 1924 yılında İstanbul Üniversitesi Kütüphanesine devredilen¹³⁵, Sultan II. Abdülhamid'in Yıldız Sarayı'nda kurduğu zengin kütüphanesine ait; albümler, harita ve planlar, müzik notaları, Avrupa nadir eserler, matbu eserler, Türkçe, Arapça ve Farsça ve diğer dillerdeki yazmalar, süreli yayınlar, gazeteler, objeler ve mobilyalardan oluşan toplam 27.783 adet eser yanı sıra, Rıza Paşa, Halis Efendi, Mollazade İbrahim Bey, Hakkı Paşa, Şevki Paşa ve İbn'ül Emin Mahmud Kemal İnal'ın eserleri de yer almaktadır.

135 2016 yılında Cumhurbaşkanlığı tarafından alınan, Türkiye'deki farklı kurumların bünyesinde bulunan tüm Yıldız Sarayı koleksiyonunun tek bir mekanda, eskiden olduğu gibi Yıldız Sarayı'nda toplanması kararı uyarınca; İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi'nde bulunan Yıldız Sarayı'na ait koleksiyonun da devri ile ilgili çalışmaların başlatılacağı Kültür Bakanlığı tarafından Mayıs 2016 tarihli bir yazı ile bildirilmiştir. Konu hakkında, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ve Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı'nın ilgili birimleri işbirliği halinde çalışmaktadır. Eserlerin muhafaza edilmesi planlanan Yıldız Sarayı'nın hazırlık çalışmaları devam etmektedir.

Değerli eserler koleksiyon türüne göre ve demirbaş numarasına göre binada bulunan 11 adet oda/depoda yerleştirilmiştir. Tüm odalarda 2010-2012 yılları arasında yapılan bakım onarım çalışmaları ile iklimlendirme, güvenlik ve yangın sistemleri yenilenmiştir, ısı, ışık ve nem oranı sürekli kontrol altındadır. Ayrıca, binada güçlendirme çalışması yapılmıştır. İstanbul Üniversitesi Yönetim Kurulunun 12/10/2017 tarih ve 72. toplantısında alınan 23 numaralı kararı ile belirlenen kurallar¹³⁶ kapsamında kullanıcı hizmetleri sürdürülmektedir.

Nadir Eserler Kütüphanesi farklı disiplinlerden, ulusal ve uluslararası çok sayıda kullanıcının ilgi odağı durumundadır. Kullanıcı sayıları aşağıda tablo 1'de görüldüğü üzere sürekli olarak artmaktadır. Nadir eser kullanıcıları bizzat gelerek ve/veya uzaktan erişim (e-posta, telefon) yolu ile başvuru yaparak hizmet almaktadır. Eser niteliği ve kondisyon durumuna bağlı olarak kütüphane kuralları kapsamında, kullanıcının talep ettiği eser dijital ortama aktarılarak CD olarak teslim edilmekte veya kütüphane okuma salonlarında bulunan bilgisayarlardan erişim sağlanmaktadır. Ayrıca, işlemleri tamamlanarak dijital ortama aktarılan eserlerin okuma çözünürlüklerine kütüphane otomasyon sistemi üzerinden erişilebilmektedir.

Tablo 1. Nadir Eserler Kütüphanesi Kullanıcı Sayısal Verileri (2014-2019)							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Toplam
Kullanıcı Sayısı (Uzaktan Erişim: e-posta+tel)	5.681	7.648	5.175	6.567	8.192	7.599	40.862
Kullanıcı Sayısı (Okuma Salonu)	1.295	1.686	1.511	1.836	1.665	1.744	9.737
Toplam Kullanıcı Sayısı	6.976	9.334	6.686	8.403	9.857	9.343	50.599

136 İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi kullanım kuralları için bakınız; <https://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/content/nadir-eserler-kutuphanesi/kullanim-kurallari>

Tablo 2. de görüldüğü üzere; kullanıcılar istedikleri esere erişim için elektronik ortamı daha fazla tercih etmektedir. 2019 yılı verilerine göre; uzaktan erişim yolu ile başvuran kullanıcı sayısı 40.862 iken okuma salonu hizmeti alan kullanıcı sayısı 9.737'dir. Kullanılan orijinal eser sayısı 1.260 iken kullanılan dijital eser sayısı 132.569'dur.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Toplam
Kullanılan Orijinal Eser	4.747	3.366	600	3.658	536	1.260	14.167
Kullanılan Dijital Eser	22.972	46.139	89.314	833	88.391	132.569	380.218
Künye Tarama Hizmeti	233	422	1.500	795	422	112	3.484
Kullanıcı İçin Hazırlanan CD	615	693	554	607	658	891	4.018
Sayısallaştırılan Görüntü	86.008	788.649	104.734	53.228	190.684	216.840	1.440.143
Yayın İzni	27	30	38	30	38	43	206
Araştırma İzni	28	29	16	31	25	36	165

Nadir Eserler Kütüphanesi'nde en eski eserler en yeni teknolojik sistemlerle hizmete sunulmaktadır. Değerli eserlerin korunması, yıpranmasının önlenmesi, kullanımının yaygınlaştırılması, kültürel mirasın gelecek nesillere güvenli bir şekilde aktarılması ve ulusal/uluslararası tanıtımı amacıyla Başkanlık tarafından çeşitli dijitalleştirme projeleri yürütülmektedir¹³⁷. Yukarıda 'Dijitalleştirme/Sayısallaştırma Birimi' bölümünde bahsedildiği gibi, Nadir Eserler Kütüphanesi dijitalleştirme çalışmaları kapsamında; matbu eserler için 1 adet A0, 2 adet A1, 2 adet A2 olmak üzere 5 adet tarama cihazı (Zeutschel) kullanılmaktadır. Ayrıca, hassas ve kırılğan yapıdaki özel yazma eserlerin tarayıcılarla dijitalleştirilmesi uygun olmadığından

¹³⁷ Koleksiyonda bulunan yazma eserler, albümler, müzik eserleri ve haritalar ile ilgili gerçekleştirilen projeler bu kitabın "Projeler" başlığı altında detaylı olarak anlatılmaktadır.

yüksek donanımlı (sensör çözünürlüğü ve sensör boyutları yüksek, orijinal görüntü formatı RAW, lenslerinin büyütme oranı en az 1:1 olan orta format) fotoğraf makinesi stüdyosu kurulmuştur.

Dijitalleştirme projeleri ve çalışmalar kapsamında tablo.3'de görüldüğü üzere; Nadir Eserler Kütüphanesi koleksiyonunda bulunan yazma, matbu, dergi, gazete, hat, levha, müzik notaları ve albüm türündeki eserlerden 19.908 adedi dijital ortama aktarılmış ve 2.716.275 kare görüntü oluşturularak internetten erişilebilir hale getirilmiştir (<http://katalog.istanbul.edu.tr/client/tr-TR/default-tr/>).

Tablo 3. Nadir Eserler Kütüphanesi Dijitale Aktarılan Eser Sayıları (2008-2019)		
Eser Türü	Çekilen Eser Sayısı	Çekilen Kare Sayısı
Arapça Yazma Eserler	5.993	812.192
Avrupa Nadir Eserler	50	21.405
Dergiler	5	1.355
Diğer Dildeki Eserler	14	1.255
Farsça Yazma Eserler	1.399	214.279
Gazeteler	181	115.336
Hat ve Levhalar Koleksiyonu	317	821
İbnülemin Mahmut İnal Koleksiyonu	1.313	139.422
Matbu Eserler	1.401	457.569
Müzik Notaları	304	25.235
Plan ve Haritalar	930	5.216
Türkçe Yazma Eserler	7.044	846.394
Bağış Yazmalar	3	685
Uygurca Eserler Koleksiyonu	43	111
Yıldız Albümleri	911	75.000
TOPLAM	19.908	2.716.275

Koleksiyon ve eser örnekleri; Nadir Eserler Kütüphanesi şüphesiz başlı başına bir kültür hazinesidir. Koleksiyonun tamamını burada anlatmak çalışmanın kapsamı bakımından mümkün olmamakla beraber, öne çıkan bazı koleksiyon ve eser örneklerinden bahsetmek faydalı olacaktır.

Kuran-ı Kerimler; Nadir Eserler Kütüphanesi koleksiyonunda değişik biçimlerde ve özelliklerde hazırlanmış çok değerli, farklı dönemlere ait Kuran-ı Kerim'ler bulunmaktadır. Sancak, tomar şeklinde ve parşömen üzerine yazılmış Kuran-ı Kerim'ler yanı sıra murassa ciltlerle bezenmiş çok özel, değerli eserlerden oluşan koleksiyonda toplam 269 adet Kuran-ı Kerim, sure ve cüz bulunmaktadır. Bazı değerli Kuran-ı Kerim eser özellikleri aşağıdaki gibidir.

A 6626; Parşömen, 150 mm. boy ve 100 mm. eninde 271 yaprak; sahifede 65 mm. uzunluğunda kûfi yazı ile 25 satır. Hicri IV/X. Asır. Harekeleri kırmızı ile, sure başları, duraklar yaldızlı. Baş taraftan ve son taraftan eksik olan bu mushaf, sûrat al-A'râf (7)ın 64. ayetinden surat al-Kamer'in (54) 16. ayetine kadardır. Cildi kahverengi meşindir.

A 6627; Sekizgen sancak Kur'anı. 1.cilt, ketebe 2. ciltten (A 6628): 935/1528-29, Azizullah b. Abdullah Kazvinîni, İran, Safevî dönemi, 218 varak, 11 satır gubâri nesih, 1 çift sayfa takdim tezhibi, on sekiz-on dokuzuncu yüzyıl iran, Kaçar dönemi lake cilt, madenî bir kutu içinde, 5.5x5.5x1.2 cm.¹³⁸

A 6628; Sekizgen Sancak Kur'anı, 2. Cilt, 935/1528-29, Azizullah b. Abdullah Kazvinî ketebeli, İran, Safevî dönemi, 273 varak, 11 satır gubârî nesih, on sekiz-on dokuzuncu yüzyıl İran, Kaçar dönemi lake cilt, madenî bir kutu içinde, 5.1x5.1x1.4 cm.¹³⁹

A 6760; Kur'an-ı Kerim sayfaları, onuncu yüzyıl, kuzey afrika, abbasi dönemi, 13 parşömen varak, 14 satır kûfi, altın yaldız beynessüturlu besmele satırları, altın yaldız rozetler, yeşil kumaş kaplı karton cilt, 26.5x19.5x0.9 cm¹⁴⁰.

F 1446; Kur'an-ı Kerim, Farsça meal ve tefsirli, 1112/1700-01, Hüseyinî ketebeli, İran, Safevî dönemi, 92 varak, Kur'an metni

138 Uluç, Lale (Ed.), *Yıldız Sarayı'ndan İstanbul Üniversitesi'ne*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2015.

139 Uluç, a.g.e.,s.46.

140 Uluç, a.g.e.,s.42.

kırmızı nesih, Farsça meal metni siyah nestalik, beynessü-turlu, miklepli, kalıpla altın yıldız baskı şemse ve köşebentli kahverengi deri cilt, 24.4x38.5x2 cm.¹⁴¹

Ayrıca, Nadir Eserler Kütüphanesi Yıldız Sarayı Kütüphane koleksiyonunda, şehzadelerin saraydaki dil eğitimleri sırasında kullanıldığı tahmin edilen 3 adet kıymetli, yazma eser niteliğinde “Elif-bâ” diye adlandırılan alfabe kitabı bulunmaktadır¹⁴². Bu eserlerin özellikleri aşağıdaki gibidir.

A 6378; Elif-bâ, 1263/1846-47, Mustafa Vasıf (öl.2853) ke-tebeli, İstanbul, Osmanlı dönemi, 18 varak, 7 satır mavi ve kırmızı mürekkeple yazılmış nesih, 1 çift tezhipli alfabe sayfası, tezhipli pervazlar, miklepli, altın yıldız bezemeli yeşil deri cilt, 21.5,16x0.6 cm.¹⁴³

6378

6378

A 6475; Elif-bâ, on yedinci yüzyıl sonu, Hafız Osman (öl.1698) ketebeli, muhtemelen İstanbul, Osmanlı dönemi, 17 varak, nesih hatlı, 1 başlık tezhibi, tezhipli şeşberkler ve pervaz süsleri, miklepli, kalıpla altın yıldız baskı şemseli siyah deri cilt, 24x17x0.6 cm.¹⁴⁴

141 Uluç, *a.g.e.*,s.43.

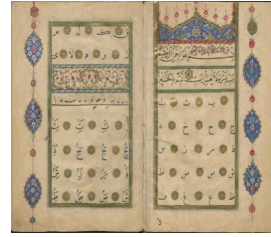
142 Bezirci,Pervin, “From Yıldız Palace Library Collection with Examples; Language Policies and Language Education in the Period of Sultan Abdülhamid II.”, <https://azbuki.bg/en/editions/journals/foreign> Foreign Language Teaching, Volume 46, Number 3, 2019, s. 281. s.275-287.

143 Uluç, *a.g.e.*,s.69.

144 Uluç, *a.g.e.*,s.70.

A 6475

A 6475

A 6519; Elif-bâ, on dokuzuncu yüzyıl, İstanbul, Osmanlı dönemi, 34 varak, nesih hatlı, 1 çift tezhipli alfabe sayfası, tezhipli pervazlar, miklepli, altın yıldız bezemeli mor deri cilt, 12.2x16x0.4 cm.¹⁴⁵

A 6519

A 6519

Yazma eserler; koleksiyonun en değerli ve özel bölümünü oluşturmaktadır. Yazma eserlerin pek çoğu yazarı tarafından padişaha takdim edilmek üzere yazıldığından en kaliteli kâğıt ve mürekkep kullanıldığı gibi, sayfaları desenlerle bezenmiş, değerli taşlarla süslü, sırma işlemeli, sedef veya lake ciltli yazmalar, yazı, süsleme ve cilt sanatının şaheserleridir. Dermede tek nüsha eserler, müellif hattı yazmalar, tezkireler, divanlar, seyahatnameler, şarkı mecmuaları, münşeat gibi değişik edebî türlerin seçme örnekleri ile uygulamalı bilimlere ait eserler vardır. Bu kitapların çoğu çok eski tarihlerde yazılmış kitaplardır.

¹⁴⁵ Uluç, a.g.e.,s.71.

olup XV. Yüzyıldan yani Fatih Sultan Mehmed döneminden kalma eserlerdir.¹⁴⁶

Nadir Eserler Kütüphanesi koleksiyonunda Türkçe, Arapça, Farsça ve diğer dillerde olmak üzere toplam 19.955 yazma eser bulunmaktadır. “Konuları bakımından bu eserler İslâmî bilimler (hadis, fıkıh, kelim, tefsir), dilbilgisi kitapları (sarf, nahiv, lügat), manzum ve nesir olarak kaleme alınmış edebiyatla ilgili kitaplar, tarih ve coğrafya gibi ilimler”¹⁴⁷, tıp, astronomi, askerlik, astroloji, ziraat-hayvancılık, ulaşım, siyaset, eğitim, metafizik, felsefe, fizik-kimya, matematik-geometri, gezi, gramer, sosyoloji, spor, istatistik, biyografi, maliye ve müzikle ilgili eserlerdir.

Koleksiyonda yer alan her bir ayrı değerdeki yazma eserlerden dünyaca ünlü bazı seçkin örnekler aşağıda yer almaktadır.

Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn TY 5964; Sultan Süleyman I (1520-1566), 1533-1536 yıllarında İran ve Irak’a yaptığı seferi İstanbul-Tebriz yolu üzerinde konaklanan menzilleri konu alır. Topografik manzaralardan oluşan bu menziller detaylı ve önemli

TY 5964

yapıları ile betimlenmişlerdir. Eser Matrakçı Nasuh tarafından yazılıp resimlenmiştir. 8b-9a varaklarında İstanbul ve Galata’yı anlatan çok güzel bir minyatür mevcuttur. Minyatür 16.yy’ın bütün önemli yapılarını göstermektedir. Bu eser dünyada tek nüshadır. Bu yüzden yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından çok

146 Üyepazarıcı, Erol, “‘İl. Abdülhamid’in Özel Kütüphanesi’”, *Müteferrika: Kitabiyyat Dergisi*, sayı 32, 2007, s. 108.

147 Üyepazarıcı, a.g.m., s. 108.

kullanılan nadir bir yazmadır. Eserde 128 adet renkli minyatür bulunmaktadır.

Şehinşahname FY 1404; Seyyid Lokman Hüseyine'l Aşûrî, İstinsah Alaaddin Mansûr 986/1581. Şehname'de Sultan Murad III (1574-1595) devri saltanatının olayları anlatılmaktadır. İstanbul semasında 1577 tarihinde görülen ve Takiyüddin tarafından izlenen kuyruklu yıldız minyatürü eserin 58a varlığında bulunmaktadır. Takiyüddin ve arkadaşlarının Tophane sırtlarında Galata Sarayı yakınlarındaki rasathanede ölçüm yapmalarını gösteren iki minyatürde eserin 56b ve 57a varaklarında bulunmaktadır. Eser dünyada tek nüshadır.

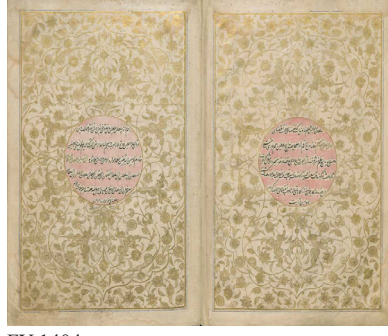
Eser, kırmızı-bordo renginde, üst ve alt kapakları farklı bir tarzda süslenmiş miklâpsız meşin bir cilt içerisinde. Neredeyse hepsi tam sayfa boyutunda 58 adet minyatüre sahiptir. Bunlar günümüze kadar korunarak gelmiştir. Eserin tamamı 153 yapraktan ibarettir. Eser III. Murad devrinin 1574-1581 yılları arasında geçen olayları Şehnâme tarzında anlatır. Başta III. Murad'a eserin ithafına dair mensur kısa bir takdimden sonra manzumen Allah'a münacaat, Peygamber'e naat ve dört halifeden bahseder. Sultan III. Murad'ın tahta çıkışı uzun uzun anlatıldıktan sonra dönemin olaylarına dair bilgiler verilir. Minyatürleri XVI. yy Osmanlı Minyatür sanatının özelliklerini taşır, ancak minyatürlerin kimler tarafından yapıldığı belli değildir.¹⁴⁸

148 Aksu, Hüsamettin, "Sultan III. Murad Şehinşahnamesi", *Sanat Tarihi Yıllığı*, sayı 9-10/1979-1980, İstanbul:

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Enstitüsü, 1981, s.6-9.

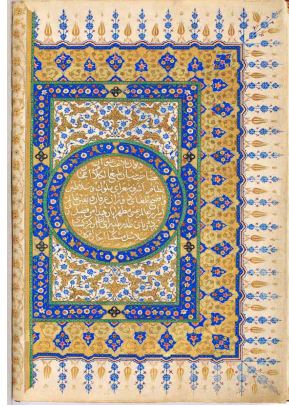

FY 1404

FY 1404

Divan-ı Muhibbi TY 5467; “1566 tarihli *Divân-ı Muhibbî* nüshası (T 5467) İstanbul Üniversitesi Nadir eserler Kütüphanesi’ndedir. Yazma 17 x 26,2 x 4,3 cm boyutlarında ve 370 yaprak olup metin 356a’da biter. Baştaki üç sayfanın cetvel içleri boş olmakla beraber, dışları halkârlıdır. Sonunda da metinsiz fakat tezhipli sayfalar vardır. Eserin cildi daha sonra, bilmediğimiz bir tarihte yenilenmiştir. Bu yenileme sırasında sayfa kenarlarından bir miktar kesil-

TY 5467

miş olduğu, bazı sayfalardaki halkârların kesik olmasından da anlaşılmaktadır. Vişne çürüğü deriden cildin eserin istinsah edilip tezhiplendiği devre ait olmadığına dair bir gösterge de, cilt içinin kırık beyaz renkte hareli Avrupa kâğıdıyla kaplı oluşudur. Eserin ön sayfalarındaki notlar ve mühürlerin bize verdiği bilgiler şunlardır: Kara Memi’nin tezhiplendiği, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’nde bulunan bu nüsha (T 5467) yalnız kendi devrinde değil, tüm Osmanlı sanatı tarihinde çok özel yere sahip bir şaheserdir. Hattat Mehmed Şerif’in elinden çıkan ve 973/1566’da tamamlanmış olan eserde, nakkaşın adı 367 ve

375'inci sayfalardaki özel imza alanlarında geçer: "Müzehhib el-fakir Kara Memi el-hakir"¹⁴⁹. Dünyada tek nüshadır.

Şah Tahmasp Albümü FY 1422: Şah Tahmasp tarafından hazırlatılarak III. Murad'a hediye edilen Farsça eserdir. Çeşitli minyatür, tezhip ve hatlardan oluşur. Oldukça nadir bir eserdir.¹⁵⁰ Safevi şahı Tahmasp (1524-1576) ithafı, 1530-1563 civarı, Tebriz, Safevi dönemi. 89 varak, kat'ı, altı kalem (aklam-ı sitte), nestaljik ve talik (divani) hat örnekleri, çizimler, resimler ve tezhipli örnekler, zereşanlı ve renkli pervazları miklepli, lake zemin üzerine kalıpla altın baskı figüratif desenli şemse ve köşebentli siyah deri cilt. 29x39x4.8 cm¹⁵¹.

FY 1422

FY 1422

Divan-ı Selimi FY 1330:

İstinsah Şehsuvar es-Selimi, Divan Sultan Selim I (1512-1520)'in Selimi mahlasıyla yazdığı Farsça şiirlerini içerir. 1520-25 civarı, İstanbul, Osmanlı dönemi. Sayfa kenarları halkâr ve zereşanlıdır.

Şiir araları melek tasvirleri FY 1330

149 Atasoy, Nurhan, *Kara Memi*, İstanbul: Mas Matbaası, 2016, s.70.

150 Ergin, Nihat, *Yıldız Sarayı'nda Müzik: Abdülhamid II Dönemi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1999, s.37

151 Uluç, a.g.e., s.125.

ile süslüdür. Eser 68 varak, iki sütun üzerine 11 satır nestalik hatla yazılmıştır. 2 çift sayfa resim, 2 başlık tezhibi, tezhibli alt başlık ve koltuklar, miklepli, altın yaldız bezemeli kahverengi deri cilt¹⁵².

Kitâb-ı Bahriye TY 6605; 932/1525-1526, Ünlü denizci ve kartograf Piri reis İbn Hacı Mehmed tarafından hazırlanan Bahriye Kitabı. Akdeniz’le o zamanlar Akdeniz kıyılarında bulunan şehirleri haritalarla anlatır. Denizcilik ve gemicilikle ilgili

TY6605

çok önemli bilgileri içerir. Eser Gelibolu’da hazırlanmış ve Sultan Süleyman I (1520-1566)’e sunulmuştur. Eserin içindeki her haritada bezemeli bir ölçek göstergesi vardır.

Murakkaa FY 1426; Eser Şah Mahmud Nişaburi tarafından talik hattıyla 16. yy. da yazılmıştır, İstanbul Osmanlı dönemi eseridir, satırları muhtelifdir, 48 varaktan oluşmaktadır. Nestalik hat örnekleri, 2 sülüs kompozisyon, kat’ı bir bahçe kesimi, çizimler, tezhipli örneklerden oluşmaktadır. Eser kaplumbağa kabuklarından yapılan çok özel, şemse ve köşebentli iki farklı renkte bağa cilde sahiptir. 29x39x4.8 cm.¹⁵³

TY 5650

Mecmua-i Gazeliyyat TY 5650; Şiir mecmuası, 1139/1726-27, Derviş Mustafa b. el-Hac Mehmet ketebeli, nakkaş

152 Uluç, a.g.e., s.111.

153 Uluç, a.g.e., s.129,135.

Ali Üsküdari imzalı, İstanbul, Osmanlı dönemi.106 varak, 10 satır nestalik, 30 çiçek remi, 15 başlık tezhibi,'zehebehu Ali Üsküdari' imzalı, 1140/1727-28 tarihli lake cilt¹⁵⁴.

Hubanname ve Zenanname TY 5502; Enderunlu Fazıl (öl.1810), 12 Rebiülevvel 1208/18 Ekim 1793, İstanbul, Osmanlı dönemi. 152 varak, 15 satır nestalik, 83 minyatür, 2 başlık tezhibi, 68 halkârlı, halkârlı pervazlar ve alt başlıklar, miklepli, kalıpla altın yıldız baskı,

şemse ve köşebentli kahverengi deri cilt, 14x24.5x2.8 cm.¹⁵⁵ Çeşitli ülkelerin kadın ve erkek güzelliğini anlatan Hubânname Zenân-name bir 'kıyafet albümü' niteliğini taşır. NEK de bulunan bu eserin minyatürlü nüshasının dünyada tek olduğu bilinmektedir. Yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından çok kullanılan bir eserdir.

*Harita ve planlar*¹⁵⁶; İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde Yıldız Sarayı Kütüphanesi'nden gelen yaklaşık 1529 adet pafta/rulo harita, plan, atlas ve çizim kitabı bulunmaktadır. II. Abdülhamid devri harita ve plân örneklerinden oluşan haritaların büyük çoğunluğu; 19. yy. son çeyreğinde İstanbul ve çevresindeki padişah mülklerini, suyolları ve bentleri, askeri binalar yanı sıra birçok ülkenin tarihi, kültürel, sosyal ve askeri gelişmeleriyle birlikte nüfus hareketlenmelerini, deniz ve karayollarını, limanları, yer altı zenginliklerini,

154 Uluç, a.g.e., s.85.

155 Uluç, a.g.e., s.84.

156 Harita koleksiyonu ile ilgili hazırlanan "Eski Dünya'ya Yeni Bakış: II. Abdülhamid Dönemi Harita ve

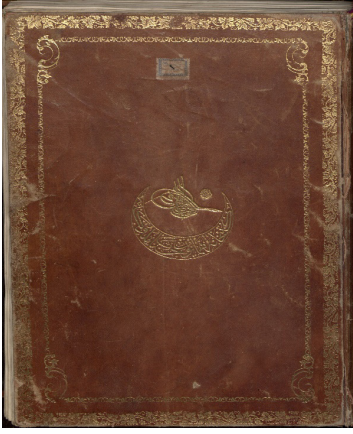
Planları Projesi" bu kitabın Projeler kısmında detaylı olarak anlatılmaktadır.

çeşitli dönemlere ait savunma hazırlıklarını, imar faaliyetlerini içermektedir. Ayrıca harita koleksiyonunda yer şekillerini gösteren fiziki haritalar, ülke sınırları ve şehirleri gösteren siyasi haritalar, nüfusa göre dağılım, ırk, dil ve dinlere göre çizilen beşeri haritalar, yeryüzü şekillerini ayrıntılı gösteren topografya haritaları, denizcilikle ilgili iskandil haritaları ile plan ve atlaslar bulunmaktadır. Koleksiyondaki haritalar, Bulgarca, Rusça, Fransızca, Almanca, Arapça, İngilizce, İtalyanca, Latince, Rumca, Macarca ve Osmanlıca dillerinde hazırlanmıştır. Haritaların çoğu el yapımı, bir kısmı matbudur. Geneli özel harita kağıdı üzerine yapılan haritaların arka kısımları atlas kumaş ile kaplı, bazıları karton üzerine renkli hazırlanmıştır.

Kütüphanede bulunan en eski harita 1221/1806-1807 tarihli olup, İstanbul'da inşa edilen tabyalarda yer alan toprakların menzillerini göstermektedir. Hendesehane ürünü olan harita, 82x92 cm. ebadında renkli el yapımıdır. 1256/1841 tarihli Marmara haritası ise Mekteb-i Bahriye-i Şahane'de tab olunmuş, 56x81 cm. boyutlarında gemiciler için hazırlanmış bir iskandil haritasıdır. En yeni harita, Küçükçekmece kazasına tabi Alibeyköyü Çiftliği'nin karton üzerine bez, renkli, el yapımı, 134x190 cm. ebadında ve 1319/1902 tarihlidir. Bu hususi çalışmanın yanısıra bütün Osmanlı ülkesini gösteren meşhur kartolog Kiepert'in haritasından tercüme edilerek basılan karton üzerine bez, renkli, 145x130 cm. ebadındaki harita 1317/1900 tarihlidir¹⁵⁷.

Koleksiyonda yer alan her biri ayrı değerdeki haritalardan dünyaca ünlü seçkin üç eser örneği aşağıda bahsedilmektedir.

157 Sultan II. Abdülhamid Devri Harita ve Planlarında İstanbul, Fatih Dalgacı (ed.), A.Yaşar Koçak, Abdullah Ademoğlu, Atilla Beşli, Zekiye Eraslan, N.Yasemen Akçay (Yay.Haz.), İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, s.66.

Piri Reis Kitabü'l-Bahriye 6605; Çizdiği haritalarla tanınmış büyük bir Türk denizcisi, amirali ve coğrafya bilgini Piri Reis'e ait olan Kitab-ı Bahriye, Türklerin coğrafya alanında oluşturduğu eserlerin en mükemmelidir. Batı ülkelerinde Akdeniz'i bu denli ayrıntılı olarak anlatan portolona rastlanmamaktadır¹⁵⁸. Akdeniz kıyılarına

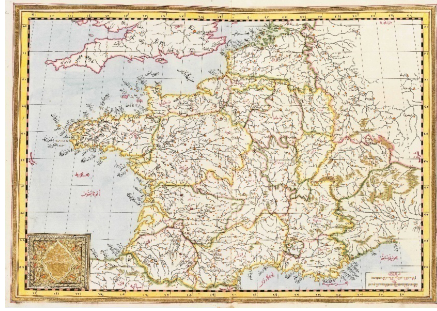
ait ayrıntılı bir harita kılavuzudur. Eser Gelibolu'da hazırlanmış ve 1526'da Kanuni Sultan Süleyman'a sunulmuştur. Akdeniz ve Ege'nin 290 haritasını içeren eserin içindeki her haritada bezemeli bir ölçek göstergesi vardır¹⁵⁹.

Atlas Maior; 1684 yılında Ebû Bekir b. Behrâm edDımaşki, Atlas Maior mütercimi olarak tanınmaktadır. Onun Wilhelm ve Joan Blaeu'nün on bir ciltlik Atlas Maior çevirisini verdiği dokuz ciltlik Nusretü'l-İslâm ve'ssûrûr fi tahrîri Atlas Maior adlı eserinde toplam 243 harita bulunmaktadır. Bu tercümeden yaptığı telhis olan İhtisârı Tahrîri Atlas Mayor da yine bol haritalıdır. Belki daha önemlisi, Dımaşki'nin isimsiz Cihannümâ zeylinde büyük ölçüde Anadolu şehirlerinin harita planlarının verildiği on beş çizim yer almakta ve ayrıca eserde parçalar halinde karşılaşılan harita çalışmaları da bulunmaktadır¹⁶⁰.

158 Önder, Mehmet, *Geçmişten Günümüze Resimlerle Türk Haritacılık Tarihi*. Ankara: M.S.B. Harita Genel Komutanlığı, 2002, s.66.

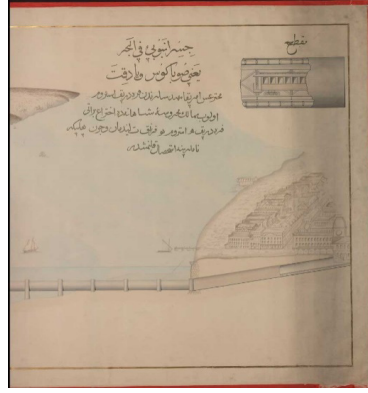
159 Sarıcaoğlu, Fikret, *Kitab-ı Bahriyye*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.26, 2002, s.72-75.

160 Sarıcaoğlu, Fikret, *Dünya Haritaları*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.16, 1997, s.210-216.

Tüp Geçit Projesi 93295 Tünel

-i Bahri; Amerikalı mühendis Frenk E. Storm, Frank T. Lindman ve John A. Hilliker tarafından hazırlanmıştır. Karton üzerine, renkli, el yapımı 98x200 cm boyutunda bir plandır. Bu planı Sultan II. Abdülhamid Han 1902 yılında Amerikalı mühendislere yaptırmıştır. “Tünel-i Bahri” ismi verilen tüp geçidin içinden, ikisi yolcuya

93295

biri de eşyalara mahsus üç vagonlu tren yapılması, Yenikapı ile Harem arasındaki tüp geçidin, Harem kısmının bir demir yolu ile Haydarpaşa'ya bağlanması planlanmıştı 1902 yılında çizdirilen projede köprülerin çelik teknolojisiyle yapılması hedefleniyordu¹⁶¹.

Sultan II. Abdülhamid Dönemi Yıldız Fotoğraf Koleksiyonu¹⁶²; 19. yüzyıla ait dünyanın en büyük görsel arşivi olarak

161 Sultan II. Abdülhamid Devri Harita ve Planlarında İstanbul, Fatih Dalgacı (ed.), A. Yaşar Koçak, Abdullah Ademoğlu, Atilla Beşli, Zekiye Eraslan, N. Yasemen Akçay (Yay. Haz.), İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, s.107-108.

162 Sultan II. Abdülhamid Fotoğraf koleksiyonu ile ilgili hazırlanan “Sultan II.

tanımlanabilecek, Sultan II. Abdülhamid döneminde çekilen fotoğraflardan oluşan Yıldız Fotoğraf Koleksiyonu, Nadir Eserler Kütüphanesi'nde özenli koşullarda muhafaza edilerek hizmete sunulmaktadır. Koleksiyon 918 adet fotoğraf albümü ve bunların içinde yer alan 36.585 adet fotoğraftan oluşmaktadır. Bu fotoğraflar, sadece İstanbul ya da Osmanlı topraklarının değil, neredeyse tüm dünyanın eski bir tapusu niteliğindedir. Albümler, sadece mimari açıdan değil, döneme ait sosyal dokuyu yansıtmaları ve yakın tarihimiz açısından da paha biçilmez hazine niteliğinde kaynaklardır.

Fotoğrafların konuları çok çeşitlidir. Bunların küçük bir kısmı Amerika, Avrupa ile başta Japonya olmak üzere bazı Uzakdoğu ülkelerindeki şehir ve tabiat güzelliklerini, sarayları, fabrikaları, gemi, silah ve çeşitli sanayi ürünlerini, din ve devlet büyüklerini, müze ve sanat eserlerini konu olarak alır. Ancak çoğunluğunu Osmanlı İmparatorluğu topraklarındaki şehirler, adalar, kaleler, köprüler, fabrikalar, gemiler, karakollar, çeşmeler, camiler, türbeler, okullar, hastaneler, şehir panoramaları, sportif gösteriler, arkeolojik yöreler, törenler, yabancı devlet başkanlarının İstanbul ve Kudüs'ü ziyaretleri, demiryolları, istasyonlar, sergiler, çiftlikler, Osmanlı sarayları,

Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi” bu kitabın Projeler kısmında detaylı olarak anlatılmaktadır.

köşkler ve kasırlar, saray mücevherleri, saray tiyatrosu, şehzade ve sultanlar, zabıt ve yaverler gibi çok çeşitli konular oluştururlar. Albüm kapaklarında genelde bordo ve yeşil kadife tercih edilmiştir. Albümler arasında 78x55 gibi büyük ebatlarda ve ağır albümler yanı sıra 41x32 gibi küçük ebatlarda albümler de bulunmaktadır. Çeşitli kompozisyonlar içeren albümlerin kapak süslemelerinde ortak özellik Osmanlı arması kullanılmasıdır¹⁶³.

Fotoğraf Albümlerinin ilk kataloğu, Dr. Erol Pakin'in daire başkanlığı döneminde, Prof. Dr. Nurhan Atasoy'un girişimleri ve desteği ile kurulan, Hüsamettin Aksu, Nihat Ergin ve Nur Taviloğlu ve Erol Pakin'den oluşan beş kişilik bir ekip ve bir grup öğrenci ile hazırlanmıştır. 1982 yılında başlayan ve yaklaşık beş yıl süren bu çalışma için N. Atasoy; "arkadaşlar tarihe geçecek bir çalışmanın altına imza attılar" der. Katalogda fotoğrafçının adı, çekim tarihi, fotoğraf adedi, albüm cildinin özelliği gibi bilgilere yer verilmiştir. II. Abdülhamid fotoğraf albümleri dizini halen kütüphane web sayfasında yer almakta ve araştırmacılar bu dizin üzerinden yaptıkları araştırma sonucunda eserlerin dijital kopyalarına ulaşabilmektedirler (<https://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/content/katalog/fotograf-albumleri-dizini>)¹⁶⁴.

Polisiye romanlar; Sultan II. Abdülhamid'in polisiye romanı meraklısı olduğu bilinmektedir. Büyük çoğunluğu Fransızca'dan olmak üzere çeşitli dillerden çevirilen polisiye romanlar, her gece yatmadan önce Esvapçıbaşı tarafından padişaha okunurdu. Sultan II. Abdülhamid kütüphanesine ait 1026 adet

163 Atasoy,Nurhan, *Yıldız Sarayı Fotoğrafları Albümlerinden Yedigâr-ı İstanbul*, İstanbul: Akkök Yayınları, 2007, s.8-9.; Dördüncü,M. Bahadır, *II. Abdülhamid Yıldız Albümleri Mekke-Medine*, İstanbul: Yitik Hazine Yayınları, 2006, s.14.

164 Atasoy,Nurhan, *Sultan II. Abdülhamid'in Aile Albümü*, "Görsel Tarihin Tapusu", Hakan Yılmaz (Ed.), İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2009,s.22-23;Atasoy,Nurhan, *Yıldız Sarayı Fotoğrafları Albümlerinden Yedigâr-ı İstanbul*, İstanbul: Akkök Yayınları, 2007, s.8-9.

polisiye roman Nadir Eserler Kütüphanesinde bulunmaktadır. TY 08314 Sac gerdanlık, TY 08544 Polis hatıraları, TY 08194 Kapalı kapılar arkasında, T 8032 Bir dağ esrarı adlı eserler polisiye romanlardan örneklerdir.

Müzik eserleri¹⁶⁵; Nadir Eserler Kütüphanesi'nde 323 adet müzik notası, 2004 yılında İÜ Devlet Konservatuvar'ından devredilen 4.295 adet plak, 15 adet Hamparsum notası, 164 adet müzik konusu ile ilgili kitap ve süreli yayın, 18 müzik nota defteri olmak üzere toplam 4815 adet müzik eseri bulunmaktadır, bunlardan 39 adet müzik notası Topkapı Sarayı'ndan İÜ Fen Fakültesi Matematik Enstitüsü'ne oradan da Nadir Eserler Kütüphanesine devredilmiştir. 246 adet müzik notası Yıldız Saray Kütüphanesi koleksiyonundandır. "Yıldız Saray'ndan intikal etmiş ve saraya ithaf edilmiş tek nüsha el yazması bes-telerin çoğu Sultan Abdülhamid'e ithaf edilmişlerdi. İçlerinde Abdülmecid 1, Abdülaziz, Mehmed Reşad gibi padişahlara sunulanlar bulunduğu gibi, bir tanesi de Abdülhamid'in oğlu Burhaneddin Efendi'ye ithaf edilmiştir. Pek azında ise, padişahın kimliği belirtilmemiştir. El yazması bu eserler, 102 adettir. Bunların 6 tanesi Türk Müziği, 10 tanesi Çoksesli Türk Müziği ve 86 tanesi Batı Müziği tarzındadır. Türk Müziği ve Çoksesli

165 Müzik eserleri ile ilgili hazırlanan "Müzik Eserleri Projesi; Sırlanmış Sesler" bu kitabın Projeler kısmında detaylı olarak anlatılmaktadır.

Türk Müziği besteler, Mızık-a-i Hümayun ile saray çevresinden Türk müzisyenlere aittir. Batı Müziği eserleri ise, hem Türk hem de yabancı sanatçılar tarafından yapılmışlardır¹⁶⁶. Bu eserlerden iki örnek eser bilgisi aşağıdaki gibidir;

T 8998; Yıldız Sarayı Tiyatrosu opera yöneticisi Arturo Stravolo (öl. 1956), “Opera, Operet Programı” isimli repertuvar defteri, 13/11/1895, İstanbul, Osmanlı dönemi, 9 elyazması sayfa, suluboya çiçek demeti ve deniz manzarası resmi bulunan başlık sayfası, ön

T 8998

kapakta altın yıldız II. Abdülhamid (1876-1909) tuğrası, arka kapakta Osmanlı Armalı beyaz ipek cilt. Her sayfada saray tiyatrosunda oynanan operaların isimleri, bestecileri, kaç perde olduğu ve oyuncuların listesi belirtilmiştir. 12.8x19x1 cm.¹⁶⁷

700B/332; II. Abdülhamid’in oğlu Mehmed Burhaneddin Efendi (öl. 1949), Marche (Marş), II. Abdülhamid (1876-1909) ithaflı, 1894, İstanbul, Osmanlı dönemi. Elyazmasından çekilmiş 8 adet nota fotoğrafı, Burhaneddin Efendi’nin fotoğrafı bulunan matbu bir başlık ve ithaf sayfası, ön kapakta altın yıldız II. Abdülhamid tuğrası, arka kapakta Osmanlı Armalı yeşil kadife cilt. 33x36.5x3.5 cm¹⁶⁸.

İbn’ül Emin Mahmud Kemal İnal koleksiyonu; Prof. Dr. Kazım İsmail Gürkan’ın belirttiğine göre; İbn’ül Emin Mahmud Kemal İnal 1949 yılında -ölümünden sonra alınması şartıyla-

166 Ergin, *a.g.e.*, s.41.

167 Uluç, *a.g.e.*, s.154.

168 Uluç, *a.g.e.*, s.155.

kütüphanesini Üniversiteye bağışladığına dair noter senedi imzaladı. 1953’de ölümüne bağlı olma kaydını da kaldırarak bu değerli koleksiyonun sağlığında Üniversiteye mal olmasını sağladı. Konağına ait müzelik eşyayı da bağışladı. 1953 yılı Mart ayında İstanbul Üniversitesi’nce şerefine düzenlenen büyük jübilede, bu zengin hazineyi milletin istifadesine bağış jestine resmen teşekkür edildi¹⁶⁹. İbn’ül Emin Mahmud Kemal İnal koleksiyonu kapsamında; yazma, süreli yayın, gazete, Türkçe ve Osmanlıca matbu kitaplar, fotoğraf albümü, hat ve levhalar, mobilya ve müzelik eşyalar olmak üzere toplam 3803 eser bulunmaktadır.

Atatürk’ün okuduğu kitaplar; Atatürk’ün, İstanbul Üniversitesi (Darülfünun) Kütüphanesinden ödünç alarak okuduğu düşünülen 180 adet, tarihten edebiyata, sosyolojiden siyasete birçok konudaki kitap, Nadir Eserler Kütüphanesinde korunmakta ve hizmete sunulmaktadır. Bu değerli kitaplara erişimi kolaylaştırmak amacıyla ‘Atatürk’le Okumak’ projesi gerçekleştirilmiştir. Atatürk’ün İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’nden alıp okuduğu kitapların bibliyografik künyesi çıkarılmış ve

169 İbn’ül Emin Mahmut Kemal İnal Hayatı ve Eserleri, İstanbul: İbn’ül Emin Mahmut Kemal İnal Vakfı, 2007, s.8.

dijital ortama aktarılarak okuyucuların istifadesine sunulmuştur (<http://ataturkleokumak.istanbul.edu.tr/>).

Tıpkı basım (röprodüksiyon) çalışmaları; Nadir Eserler Kütüphanesinde bulunan bazı değerli el yazması seçme eserlerin yayın dünyasına kazandırılması ve tanıtılması amacı ile hazırlanmaktadır. 2013-2016 yılları arasında, 4 farklı eserin tıpkı basım çalışması yapılmıştır; *T 5964 Beyan-ı Menazil-i Seferi Irakeyn*, *T 5467 Muhibbi Divanı ve F 1422 Şah Tahmasp Albümü* (basım aşamasında). Tıpkı basım çalışmaları, Prof. Dr. Nurhan Atasoy ve ekibi ile kütüphane personeli işbirliği, sponsor desteği ve gönüllülük esası ile yürütülmektedir.

Müze ziyaretleri; Nadir Eserler Kütüphanesi kullanıcı hizmetleri kapsamındaki uygulamalardan biri de Kütüphanede bulunan Müze Odası ziyaretleridir. Müze odasında Yıldız Saray Koleksiyonu ve İbn'ül Emin Mahmud Kemal İnal'a ait eserler arasındaki müzeliik objeler sergilenmektedir. Müze Odası yanı sıra Yıldız Saray Kütüphanesi mobilyalarını içeren okuma salonu da ilgi çekmektedir, yurt dışından ve yurt içinden çok sayıda kişi ziyaret etmektedir. Ayrıca, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü ziyaret programları dahilindeki resmi konukların çoğu da Kütüphaneyi ziyaret etmektedir. Her yıl ortalama ziyaretçi sayısı 400-500 civarındır, istatistiklere göre, 2019 yılında 509 kişi, 2014-2019 yılları arasında toplam 2.209 kişi Kütüphaneyi ziyaret etmiştir.

2.2.1. Ali Nihat Gökyiğit Restorasyon ve Konservasyon Atölyesi

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi koleksiyonunun daha iyi şartlarda korunması, mümkün olanların onarım/iyileştirme çalışmalarının yapılması amacıyla Nadir Eserler Kütüphanesi Restorasyon ve Konservasyon Atölyesi kurulması girişimleri 2012 yılında başlatıldı. Çalışma o dö-

nemin Rektörü Prof. Dr. Yunus Söylet tarafından başlatıldı. Daha sonra Rektör Prof.Dr. Mahmut Ak'ın destekleri, Prof. Dr. Nurhan Atasoy'un katkı ve danışmanlığı ve TekFen Holding Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Ali Nihat Gökyiğit sponsorluğu ile Nadir Eserler Kütüphanesi Ali Nihat Gökyiğit Restorasyon ve Konservasyon Atölyesi kuruldu.

Kütüphane binasının 2. katında 11 no.lu odada, 30.10.2014 tarihinden itibaren çalışmalara başlandı. Bu odanın çalışmalar için yetersiz kalması sebebiyle, Atölye Ekim 2015 tarihinde, Nadir Eser Kütüphanesi giriş katında bulunan daha

büyük bir odaya taşındı ve 18 Mart 2016 tarihinde açılış töreni gerçekleştirildi.

İtalya'da eğitim almış tecrübeli Amerikalı bir restoratör kadroya alınarak atölyede görevlendirildi. Bir süre sonra İÜ Rektörlüğü'nün destekleri ile restorasyon ve konservasyon alanında lisans eğitimi almış 2 restoratör daha kütüphane kadrosuna dahil edildi. Atölye zaman içinde gelişerek çalışmalarını çeşitlendirdi. Rektörlük ve Ali Nihat Gökyiğit Vakfının katkılarıyla atölye için gerekli malzeme ve donanımlar (kitap şoklama kabini, pres, makas, mikroskop, buzdolabı, taşınabilir harddisk, PC, dizüstü bilgisayar, yazıcı, makro yapı görüntüleme mikroskobu, mengene, cilt bezleri, ham deri, sarf malzemeleri ve benzeri araç-gereçler vd.) ihtiyaca uygun olarak sağlandı ve çalışmalar yoğunlaştırıldı.

Eserler, atölyede hem önleyici koruma ile hem de aktif koruma yani onarım ile korunmaktadır.

Önleyici/pasif koruma; hasarsız eserlerin uzun ömürlü olmaları için ideal koşullarda saklanması, hasarlı eserlerin hasarlarının ilerlememesi için tedbir alınmasıdır. Bu kapsamda özellikle biyolojik bozulmalar, şoklama denilen yöntemle bertaraf edilmektedir. Önleyici korumanın bir diğer basamağı,

Resim 1. Atölyenin Genel Görünümü

eserlerin, nem, toz, ısı ve ışık gibi hasar verici unsurlardan zarar görmemesi için iklimlendirmesi yapılmış ortamlarda saklanmasıdır. Koruma amacıyla eserler için şoklama yöntemi de uygulanmaktadır.

Nadir Eserler Kütüphane koleksiyonu için şoklama yöntemi uygulamasına geçmeden önce, hangi yöntemin eser sağlığı açısından daha doğru olduğuna karar vermek için bir araştırma yapılmıştır. Prof. Dr. Nurhan Atasoy danışmanlığında yürütülen süreçte; uzman görüşlere başvurulmuş, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, Kitap Şifahanesi ve Arşiv Dairesi Başkanlığı'ndan yazılı görüş alınarak şoklama yöntemi uygulanmasına karar verilmiştir. Şoklama kabininin hazırlanan teknik şartnameye uygun şekilde üretilmesi sağlanmış ve 28.08.2015 tarihinde kabin teslim alınarak şoklama işlemleri başlatılmıştır. Şoklama yönteminde; streç film kaplanarak hava ile teması kesilen eserlerin, -25°C'de 48 saat bekletilmesi şeklinde uygulanır. Bu sayede eser içinde bulunan kitap kurdu, böcek, mantar ve güve gibi zararlılar öldürülmüş olur. Nadir Eserler Kütüphane koleksiyonundaki tüm eserlerin şoklanma işlemlerine sistemli ve kontrollü bir şekilde devam edilmektedir.

Kütüphanede yapılan bir diğer önleyici koruma çalışması ise onarım sırasını bekleyen eserlere asitsiz kartondan sarma kutu yapılmasıdır. Kutular sayesinde eserler, özellikle fiziksel bozulmalara karşı korunmaktadır.

Aktif koruma/onarım bağlamında yapılan çalışmalar ise; hasarlı eserin tespiti, inceleme, belgeleme, uygulama raporunun hazırlanması, uygulama, uygulama sonrası rapor hazırlanması şeklinde sıralanır. Onarımlarda, geri dönüşümü olan ve eserin doğal yapısına uygun malzemeler kullanılır.

Uygulama aşamaları; Eserin ilk halinin fotoğraflanması, temizleme, tespit/teşhis, kullanılacak malzemenin belirlenmesi, sağlamaştırma, tümleme/tamamlama, eserin son halinin fotoğraflanması ve onarım sonrası raporun hazırlanması aşamalarından oluşur. Kâğıt onarımlarında, sağlamaştırma ve tamamlama için el yapımı Japon kâğıtları, yapıştırıcı olarak ise ihtiyaca göre metil selüloz, buğday nişastası veya jelatin kullanılır. Deri cilt onarımlarında, ham deri atölyede işlenip boyanarak kullanılmaktadır. Minyatürlü eserlerde meydana gelen boya kabarmaları ve dökülmeler de sabitlenip sağlamaştırılmaktadır. Yapılan tüm çalışmalar belgelenecek kayıt altına alınmaktadır.

Atölyenin kurulumundan günümüze kadar yapılan işlerden bir kısmı şu şekilde özetlenebilir; 2015 yılında, İÜ II Bayezid Türk Hamam Kültürü Müzesi'nde açılan Yıldız Sarayı'ndan İstanbul Üniversitesi'ne sergisi ile aynı müzede 2016 yılında açılan Bilim Aletleri Sergisi kapsamında sergilenen eserlerin bakım ve onarımları yapıldı. Bilim Aletleri Sergisi için 26 adet yazma ve matbu eser ile 1 adet albümün ön incelemesi yapılmış, raporları hazırlanmış ve onarımları gerçekleştirilmiştir. Aynı sergi için kütüphanemize ait 5 adet objenin kuru temizliği de atölyede yapıldı. Sergilenecek eserlerin sergi alanına taşınmasında zarar görmemeleri için eserlerin asitsiz kağıtlar

ile paketlenip taşınmalarına nezaret edildi. Sergiler süresince, sergi mekanının nem ve ışık kontrolleri düzenli olarak atölye personeli tarafından takip edildi.

2018 yılında Cumhurbaşkanlığı himayesinde Milli Saraylar işbirliği ile düzenlenen 'Abdülhamid Han 100. Yıl Anma Sergisi'ne kütüphanemizden giden eserlerin de bakım ve onarımları yapıldı, eserlerin uygun şekilde nakledilmeleri için paketlenmelerine nezaret edildi.

Atölyede yazma ve matbu eserlerin bakım ve onarımları dışında, kütüphane envanterinde bulunan, mobilya, tekstil, metal, alçı ve harita gibi birçok farklı eserin de bakım ve onarımları yapılmaktadır. Yıldız Sarayı koleksiyonuna ait; sedef besmele levha, dört bölmeli etajer, Edirnekâri sehpa, kamış ayaklı sigara sehпасı, büyük saat, 7 adet levha, 1 adet harita sandığı, üç bölmeli etajer raf, sigara altlığı, ahşap matbu eser kutusu, 4 döner etajer, ahşap döner koltuk, süslü/tornalı masa altlığı, tornalı masa, ahşap köle, dolap, İbn'ül Emin tablosu, 1 adet çekmeceli raflı sehpa fotoğraflanıp şoklanıp temizliği yapılmıştır.

İbn'ül Emin Koleksiyonuna ait kıyafetlerin kuru temizliği ile aynı koleksiyona ait 12 adet ahşap hat levha, çerçeve, kalemlik, porselen, kıyafet, mühre takımı gibi objelerin fotoğrafları çekilip, kıyafetlerin kuru temizliği ve iki adet ahşap hat levhanın onarımı yapıldı.

Devam eden dijitalleştirme çalışmalarında çekimleri yapılacak olan eserlerin, çekime uygun olmayanların tespiti ve onarımı da atölyede yapılmaktadır.

Kurulduğu günden bugüne kadar atölyede; toplam 19.071 yazma ve matbu, 39 mobilya şoklama işlemine tabi tutulmuş ve temizlenmiştir, yazma ve matbu eserlerin 2.827 adedinin kuru temizliği yapılmıştır. Yazma ve matbu eserlerin 17.644 adedinin onarım önceliğini belirleyen kondisyon notları alınmıştır.

Fiziksel bütünlüğü bozulmuş ve okuyucuya çıkamayacak durumda olan yazma ve matbu eserlerden 133 adedinin onarımı tamamlanmıştır.

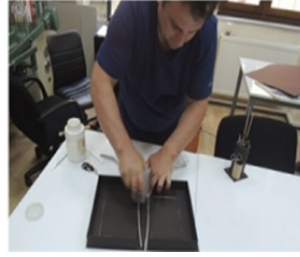
Sergilenecek eserler için 27 adet rahle yapılmış, Yıldız Saray Koleksiyonuna ait 20 adet albüm incelenerek onarım raporu hazırlanmıştır.

Kütüphane müzesi eserlerinden 16 adedine kutu yapılmış, yine müze ve depolarda muhafaza edilen eserlerden toplam 415 adedine asitsiz kartondan sarma kutu yapılmıştır¹⁷⁰.

Uygulama Örnekleri:

Resim 2. Sarma Kutu

Resim 3. Kutu Yapımı

Resim 4. Şoklama öncesi eserlerin streç ile sarılması

Resim 5. Şoklama cihazına kitapların yerleştirilmesi

170 Fahrettin Ceylan ve Abdülbari Demir (Restoratör), kişisel iletişim, 16.12.2019; Veriler, İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı aylık raporlarından alınmıştır.

Resim 6. Şoklama sonrası kuru temizleme işlemi

Atölyede onarımı yapılan eserlerden bir örnek, Arapça yazma koleksiyonunda bulunan A5936 demirbaş numaralı Nezilü't-Tenzil adlı eserdir. Resim 7 de görüldüğü üzere, biyolojik ve fiziksel hasarı oldukça fazla olan eserin bütünlüğü bozulmuş ve sayfalar tamamen tahrip olmuş durumdaydı.

Resim 7. A5936 Demirbaş numaralı eserin onarım öncesi hali

Resim 8. A5936 Demirbaş numaralı eserin onarım öncesi hali

Resim 9. A5936 Demirbaş numaralı eserin onarım aşaması

Resim 10. A5936 Demirbaş numaralı eserin onarım sonrası hali

Resim 11. A5936 demirbaş numaralı eserin onarım sonrası hali

Atölyede onarımı yapılan eserlerden bir diğeri F 1422 demirbaş numaralı, Şah Tahmasp Albümü olarak bilinen değerli bir eserdir. Söz konusu eser, kütüphanemizin en önemli eserlerinden biri olup muhafazası ile onarılmıştır. Kimi sayfaları minyatürlü olan eserin minyatür sağlamlaştırması restorasyon ve konservasyon atölyesinde, mikroskop altında yapılmıştır.

Resim 12. F1422 Demirbaş numaralı eserin onarım öncesi hali

Resim 13. F1422 Demirbaş numaralı eserin onarım aşaması

Resim 14. Mikroskop altında minyatür sağlamlaştırma

Resim 15. F1422 Şiraze örülmesi

Resim 16. F1422 Onarım sonrası hali

Resim 17. F1422 Muhafaza onarım öncesi hali

Resim 18. T 4410-12 Muhafazası onarım öncesi hali

Resim 19. F1422 Onarım sonrası hali

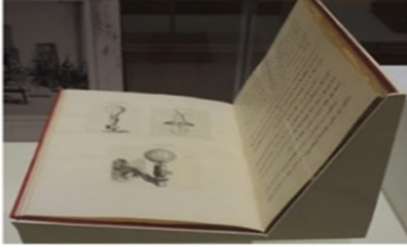
Kütüphanede bulunan İbnül Emin Mahmut Kemal İnal koleksiyonuna ait levha, çerçeve, kalemlik, porselen, kıyafet, mühre takımı gibi objelerin kuru temizliği ve Kütüphane eserlerinden olan alçı kabartma volkan parçasının kuru temizliği de yine Atölyede yapılan işler arasındadır.

Resim 21. Tekstil kuru temizliği

Resim 22. Alçı kabartma kuru temizliği

Resim 23. Sergi için rahle

Bilim Aletleri Sergisi için hazırlanan, asitsiz kartondan ve esere zarar vermeyecek yapıştırıcı kullanılarak yapılan bir rahle örneği.

Rektör Prof.Dr. Mahmut Ak'ın
Atölye ziyareti

2.3. Projeler

Merkez kütüphane ve Nadir Eserler kütüphanesi koleksiyonunda yer alan değerli eserlerin korunması, yıpranmasının önlenmesi, kullanımının yaygınlaştırılması, kültürel mirasın gelecek nesillere güvenli bir şekilde aktarılması ve ulusal/uluslararası tanıtımı amacıyla Başkanlık tarafından çeşitli dijitalleştirme projeleri yürütülmektedir. Bu bölümde, dijital erişimin başlangıcı olan yeni Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemine geçiş aşamasından itibaren gerçekleştirilen; Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi, Zamana Direnen Eserler Projesi II-III, Yazma Eserler Projesi, Eski Dünya'ya Yeni Bakış: II. Abdülhamid Dönemi Harita ve Planları Projesi, Gazeteden Tarihe Bakış Projesi, Müzik Eserleri Projesi, İstanbul Üniversitesi Yayınları ve Tezleri Projesi, “Yeter ki Okuyun İstanbul Üniversitesi Sizi Destekliyor” Sosyal Sorumluluk Projesi, Sesli Soru Bankası Projesi kısaca anlatılmaktadır.

2.3.1. Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi Projesi

İÜMK’da 1998 yılına kadar kart katalog sistemi kullanılmış, 2002 yılında Merkezi bir kütüphane olmanın gerekliliği ve bibliyografik verilerin bütünlüğünü sağlamak amacıyla, “İstanbul Üniversitesi Kütüphaneler Sisteminin Yeniden Yapılandırılması” adlı bir proje kapsamında geliştirilen UFUK adlı otomasyon sistemine geçilmiş, şube kütüphaneler de kütüphane otomasyon sistemine dahil edilmeye başlanmıştır¹⁷¹. Bu otomasyon sistemi 2012 yılına kadar kullanılmıştır. Bilindiği gibi kütüphane otomasyon sistemleri;

- ✓ Kütüphaneler için üretilen kayıtların etkin kataloglamasını standartlaştırır,
- ✓ Kaynak paylaşımı için ağların oluşturulmasına (çevrimiçi erişim, ortak veri tabanları) fırsat verir,
- ✓ MARC (Machine Readable Cataloging), kütüphanelerin bibliyografik paylaşımını sağlar,
- ✓ Kütüphanelerin, günün koşullarına uygun kütüphane otomasyon sistemine kolaylıkla geçmesine yardımcı olur (Idiegbeyan-ose, Ifijeh, Adebayo ve Adeniran, 2016)¹⁷².

Bu hizmetlerin eksiksiz ve doğru şekilde yerine getirilebilmesi, günün koşullarına uygun geliştirilebilir ve bilgiye engelsiz erişim sağlamak amacıyla, İÜMK’nin de otomasyon sistemini değiştirmesi ve uluslararası entegre kütüphane otomasyon sistemine geçişi kaçınılmaz hale gelmiştir. Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları’na uygun olmakla birlikte, MARC 21 standartları ve gelişen teknolojik koşullar açısından

171 Süzmetaş,Selçuk, “İstanbul Üniversitesi kütüphanesi otomasyon sistemi”, *ÜNAK’03: Bilgiye Erişimde Değişen Yollar ve II. Tıbbi Bilgi Yönetimi ve Teknolojileri Sempozyumu*, 2003.

172 Idiegbeyan-ose, J., Ifijeh,G., Adebayo,A. ve Adeniran, C.S., New Paradigms in Cataloguing in the 21st Century: A Review of Implications and Adoption of New Strategies for Nigerian Libraries, *Bilgi Dünyası*, 17(1), 2016, s.122.

artık ihtiyaçları karşılayamayan Ufuk otomasyon sisteminin değiştirilmesi zorunluluğu oluşmuştur.

2.3.1.1. Yeni Otomasyon Sistemi Alım Aşamaları

Otomasyon sisteminin değiştirilmesi zorunlulukları sebebiyle, 2012 Mayıs ayı itibariyle, yeni bir otomasyon sistemi alınabilmesi çalışmalarına başlandı ve hangi otomasyon sisteminin ihtiyaçlara ve kurumsal koşullara göre daha uygun olduğunun tespit edilebilmesi için yaklaşık 3 ay süren detaylı bir araştırma çalışması yapıldı. Bu çalışma kapsamında öncelikle kurumsal koşullar dikkate alınarak İÜMK'nin gelişimi ve mevcut durumuna uygun ihtiyaç tespiti yapıldı ve mevcut otomasyon sistemlerinin (Millennium, Exlibris, SirsiDynix Symphony, Yordam ve Milas) tümü incelenerek, sistemlerin özelliklerini ortaya koyan bir kıyas raporu hazırlandı. Bu raporda detaylı olarak; *kullanıcı sayısı (kütüphane çalışanı), eş zamanlı OPAC kullanıcı sayısı (üye kullanıcı sayısı), gelişmiş arama motoru lisanslı kullanıcı sayısı, Türkçeleştirilmiş Kullanıcı Arayüzü, Mobil Uygulamalara Entegrasyon, Sosyal Paylaşım Ağlarına Entegrasyon, Kullanıcılara özelleştirilebilir Web Arayüzü, Türkiye ofisleri var mı? Modüller; ana paket modülleri, sağlama modülü, elektronik kaynakların yönetimi modülü, dijital kaynakların yönetimi modülü, ILL sistemi modülü, raporlama ve istatistik modülü, süreli yayınlar modülü özellikleri, MARC ve Meta-data uyumlu mu? OCLC uyumu, SIP2 Modülü (RFID uygulaması), Yazılım UNİCODE tabanlı mı? Entegre Yazılım Lisansı var mı?, Üniversitenin kullandığı diğer yazılımlar ile entegrasyonu mümkün mü? Kütüphane Yazılımlarının piyasaya arz metotları nasıldır? Ürünlerin maliyetleri nedir? Referans kütüphaneler hangileridir?* gibi karşılaştırma konularına yer verildi ve soruların yanıtları tespit edildi.

Daha sonra o dönem mevcut olan ulusal ve uluslar arası otomasyon sistemi yazılım firması (Millennium, Exlibris, SirsiDynix Symphony, Yordam ve Milas) temsilcileri görüşmeye davet edildi, davete dönüş yapan her firmanın tanıtım sunumları İÜMK personelinin de katılımı ile yapılan toplantılarda ayrı ayrı ele alındı ve detaylı olarak görüşüldü. Bu toplantıların sonuçları daha önce hazırlanan ihtiyaç raporu ile kıyaslanarak, sistemlerin uygunluk durumları teknik detayları ile not edildi.

Otomasyon sistemi yazılımı temsilcileri ile yapılan bu toplantılar ardından, yaşanan deneyimler ve uygulama örneklerinden de faydalanmak amacıyla, İstanbul Üniversitesi ile emsal ya da benzer şartlara sahip olup, farklı otomasyon sistemleri kullanan çok sayıda üniversite kütüphanesi yöneticisi ile görüşülerek, memnuniyet oranları, olumlu/ olumsuz kanaatleri ve tecrübeleri hazırlanan rapora eklendi. Uzun soluklu bu süreçlerin ardından, İÜMK uzman personeli ile yapılan toplantılarda, tüm otomasyon sistemlerinin özellikleri ile analiz sonuçları İÜMK koşulları ve ihtiyaçlarına uygunluğu açısından artı ve eksi yönleri dikkate alınarak değerlendirildi.

Daha sonraki aşamada, İÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı teknik personeli ve Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı İÜMK uzman personeli işbirliği ile İÜMK Entegre Otomasyon Sistemi Teknik şartnamesi hazırlandı. Şartnamede aşağıda bir kısmı bulunan sistem özelliklerine yer verildi;

- ✓ *Sistem bileşenleri birbiriyle entegre olmalıdır; bütün modüller bibliyografik veri tabanı ve personel ara yüzü ile ortak çalışmalıdır.*
- ✓ *Sistem Windows Server, Linux veya Solaris işletim sistemleri üzerinde çalışmalıdır.*
- ✓ *Sistem Oracle veya MSSQL veri tabanları üzerinde çalışmalıdır. Sistem, desteklediği veri tabanlarının en son sürümleriyle uyumlu olmalıdır.*

- ✓ *Personel ara yüzü, Microsoft Windows XP, Microsoft Windows 7, LINUX platformlarında çalıştırılabilir.*
- ✓ *Sistem yöneticisi bireysel kullanıcılar için veya spesifik fonksiyonlar için güvenlik ayarı yapabilmelidir.*
- ✓ *Sistem özellikleri ile ilgili aşağıdaki maddeler yüklenici tarafından sunulacaktır.*
- *Sistem tasarımı ve mimarisi*
- *Sistemin gelecekteki gelişimi için planlar*
- *Sistem için eğitim ve bakım planı*
- *İmplementasyon planları, bu planlar veri aktarımına ait tanımları ve beklenen zaman süreçlerini de her aşama için net olarak içerecektir.*
- *Sistem güvenliğinin bir tanımı yapılacaktır. Bu tanım içerisinde yedekleme ve yeniden yaratma özellikleri ve sistemin tamamı veya bir parçasının çökmesi durumunda ihtimal planları dahil olacaktır.*
- *Güncellemeler, yamalar ve diğer yazılım bakımları mevcut kütüphane servislerini minimal düzeyde etkileyecek olup, kütüphane politikası net olarak oluşturulacaktır.*
- ✓ *Microsoft Internet Explorer 8.0 ve üstü, Mozilla Firefox 12.0 ve üstü, Safari ve Google Chrome internet tarayıcıları desteklenmelidir.*
- ✓ *Sistem MARC21(Machine Readable Cataloging-Makinece Okunabilir Kataloglama) formatını desteklemelidir. Sistemde kataloglama işlemi AACR2 kurallarına göre MARC alanları üzerinden yapılabilir.*
- ✓ *Sistem, Z39.50 bibliyografik veri değişim standardı üzerinden bilgi sağlayabilecek yapıda olmalıdır.*
- ✓ *Sistem gerçek zamanlı etkileşimli (real time interactive mod) olarak da çalışabilmeli ve bütün koleksiyona erişilebilmelidir.*

- ✓ *Sistem üzerindeki her veri için dinamik indeksleme sağlanmalıdır.*
- ✓ *Sistem ekran görüntüsünü ve formatları raporlama imkanı sunmalıdır.*
- ✓ *Sistem günlük, aylık ve belirlenen dönemler halinde rapor verebilmeli ve hazırlanan raporlar istenilen kullanıcıların hesabına otomatik olarak gönderilebilmelidir.*
- ✓ *Sistem sürekli yedekleme yapabilmeli, bu yedeklemeyi otomatik olarak gönderilebilmelidir.*
- ✓ *Sistem yönetim bilgisi için bilgi kaynağı, kullanım ve kullanıcı konularında Word, excel, pdf gibi değişik formatlarda rapor hazırlayabilmelidir.*
- ✓ *Sistem MARC formatını kullanan diğer bilgi sistemlerinden veri alışverişi yapabilmelidir.*
- ✓ *Sistem, kütüphane personeline çevrim içi ve kullanılan alanlara hassas yardım sayfası sağlamalıdır. Yardım, mevcut kütüphane pratikleri ve kullanımı açısından gerekirse kütüphane ekibi tarafından değiştirilebilen yapı sunmalıdır.*
- ✓ *Sistem e-dergi, e-kitap, elektronik veri tabanı gibi elektronik kaynakların yönetimi için gerekli uygulamaları kapsamalıdır.*
- ✓ *Sistem farklı kurulum programı gerektirmeden farklı yetkilere sahip kullanıcı profilleri sunabilmelidir.*
- ✓ *Sistem kütüphane personelinin yaptığı işlemin takibini kolaylaştıracak fonksiyonlar sunmalıdır.*
- ✓ *Sistem, mobil telefonlar ve tablet PC'ler üzerinden kullanılabilir. Android ve IOS uygulamaları hali hazırda bulunmalıdır ve ek ücret gerektirmemelidir.*
- ✓ *Sistem SIP2 protokolü ile RFID, Self-check gibi uygulamalarla uyumlu olmalıdır. SIP3 altyapısı yazılımsal*

olarak hazırlanmış olmalı ve protokol desteğinin ne zaman aktif olacağını resmi olarak teyit edilmelidir. SIP Protokolü lisanslama modeli sınırsız cihaz/terminal şeklinde olmalı ve yeni eklenecek cihazlar için ilave maliyet talep edilmemelidir.

- ✓ Sistem çok katmanlı mimari (n-tier) altpayısında olmalıdır.
- ✓ Sistem EDI (Elektronik Veri Değişimi) Protokolünü sunabilmeli ve sağlayıcılar ile tüm EDI entegrasyonu yüklenici firma tarafından gerçekleştirilmelidir.
- ✓ Sistem sosyal ağlar üzerinden (Facebook) katalog taraması, kaynak uzatma, kaynak ayırtma ve kullanıcı üzerinde bulunan cezanın görüntülenebilmesine olanak sağlamalıdır.
- ✓ Personel için kurulacak istemci programın lisans sayısı en az 100 (yüz) kişi, tercihen sınırsız olmalıdır.
- ✓ Sistem yabancı menşeli bir sistem olması durumunda hem İngilizce hem Türkçe dil seçenekleriyle çalışabilmelidir.
- ✓ Sistem, Kültür Bakanlığı Derleme ofisine gelen isteklerin kendi sağlama modülü içerisine otomatik olarak sipariş oluşmasına olanak sağlamalıdır. Ayrıca kurumun derleme yasası kapsamında yürüteceği işlemlerde kullanabileceği takip raporlarını oluşturabilmelidir.
- ✓ Sisteme yüklenen PDF dosyalarının tam metin olarak indekslenmesine olanak sağlanmalıdır.
- ✓ Sistem zengin içerikteki (resim, ses, video, word, excel, powerpoint, v.b.) kaynakların yüklenebilmesine ve belirlenen üst veri standartlarında (Dublin Core XML, RDF, MARC21 XML) tanımlanabilmesine olanak sağlamalıdır.
- ✓ Çoklu kütüphaneleri tek bir veritabanından yönetip, istenildiği gibi farklı haklar verebilme imkanı sağlamalıdır.

- ✓ *Kataloglamada yeni belirlenen standartlar (RDA_Resource Description Acces) hâli hazırda yazılıma uyarlanmış olmalıdır.*
- ✓ *Sistemin, Elektronik Kitapların Yönetimi için kullanılacak DRM (Digital Rights Management-Dijital Haklar Yönetimi) desteği olmalıdır.*
- ✓ *Dijital objelerin yüklenebilmesi sistemde kayıt açılması, objelerin transfer edilebilmesi, objenin bulunduğu dizinin değiştirilebilmesi, objenin küçük resminin veya tam metninin yaratılabilmesi, kullanım raporunun basılabilmesi mümkün olmalıdır.*
- ✓ *Kütüphanede envanterinde bulunan dijital obje (resim ve benzeri) dosyaları için kolaylıkla XML dosyası yaratılabilmeli ve bu dosya yüklenerek bibliyografik kayıt yaratılabilmeli, ilgili bibliyografik kayıttan her dijital obje için bir link bağlanabilmelidir.*
- ✓ *Kayıt çekim işlemlerinde kayıt sayısı sınırsız olmalıdır.*
- ✓ *E-tezlerin tam metin olarak sisteme atılması OCR (Optical Character Recognition-Optik Karakter Tanıma)'dan geçirilmesi ve otomatik olarak tam metin indekslenmesine olanak sağlamalıdır.*
- ✓ *Tezlerin belirtilen düzeylerde (Kampüs içi, her yerden ve gerektiğinde kullanıma kapatma vb.) erişimine olanak sağlanmalıdır.*
- ✓ *Sistem Kampüs bilgi sistemleri (personel ve öğrenci otomasyonu, Taşınır Mal Yönetmeliği otomasyonu vb.) ile tam entegre çalışabilmelidir.*
- ✓ *Tekbir kullanıcı adı ve şifre ile veri tabanlarını kullanabilmeye olanak sağlamalıdır. Bu bağlamda İstanbul Üniversitesi bünyesinde bulunan Kimlik Doğrulama Altyapısı (Free Radius) ve LDAP (Lightweight Directory*

Access Protocol- Hafifletilmiş Dizin Erişim Protokolü) yapısıyla uyumlu çalışabilmelidir.

- ✓ *Sisteme 7/24 teknik destek (uzaktan veya yerinde destek seçenekleriyle) Türkiye ofisinden sağlanmalıdır.*
- ✓ *Yazılım geliştirici firma tarafından yazılım ile ilgili satın alma tarihi itibariyle 1 takvim yılı içerisinde gerçekleştirmeyi planladığı güncellemeler ve yeni sürümler, eklenmesi planlanan özelliklerin detayları ile birlikte teklif ekinde bildirilmelidir.*
- ✓ *Sözleşme sürecince ortaya çıkacak teknolojik gelişmeler kapsamında İstanbul Üniversitesi Kütüphanelerinin yeni geçiş yapacağı bilgisayar, sunucu, donanım altyapısı, yeni bir Kampus Bilgi Sistemi, Akıllı Kart Sistemleri, Kredi Kartlı ödeme sistemleri vb. gibi gelişmeler kapsamında sistem uyum sağlayabilmelidir.*
- ✓ *Sistem yeni sürüm güncellemeleri esnasında kurulum ve yükseltme işlemleri yüklenici firma tarafından ek bir ücret talep edilmeden gerçekleştirilmelidir.*
- ✓ *Web keşif aracı ve diğer tüm modüllerine, sınırsız kütüphane personeli (staff user) giriş yapabilmelidir.*
- ✓ *Sistem çoklu dil desteği verebilmeli, kullanıcı ara yüzleri, kolaylaştırılmış olmalı ve en az iki dilde (Türkçe ve İngilizce) hizmet verebilmelidir.*
- ✓ *Sistem, OPAC (Online Public Access Catalog), sağlama (aksesyon), bütçeleme, kataloglama, veri tabanı bakımı, otorite dizinlerinin kontrolü, süreli yayın kontrolü, dolaşım (sirkülasyon) (kullanıcının self servis işlem olanağı dahil), rezerv uygulamaları, ödünç, ILL (Inter Library Loan), DRM (Digital Rights Management), web keşif aracı modüllerinden oluşmalıdır.*

Hazırlanan teknik şartnameye ve mevzuat koşullarına bağlı olarak İÜ İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı tarafından, 09.10.2012 tarihinde yapılan ihaleyi Informascope firması SirsiDynix Symphony ürünü ile kazandı ve MARC 21 tabanlı Sirsi Dynix Entegre Otomasyon Sistemi satın alındı. Böylece 2012 yılı Kasım ayı itibarıyla, nitelikli kataloglama politikasıyla Sirsi Dynix Entegre Otomasyon Sistemi proje çalışmasına başlandı.

2.3.1.2. Yeni Otomasyon Sistemi Uygulama Aşamaları

İlk etapta, otomasyon firması ekibi ve kütüphane ekibi işbirliği ile mevcut kullanılan otomasyon sistemleri ve kütüphane politikaları tespit edilmiş, örnek kayıtlar alınmış, yapılması gereken entegrasyonlar ve SirsiDynix Symphony kütüphane otomasyon sisteminin kurulumu sonrası yapılacak iş akışları belirlenmiştir.

İÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı tarafından Informascope'a sağlanan Windows 2008 R2 işletim sistemli sunucuya SirsiDynix Symphony 3.4.1 sürümü Oracle veritabanı ile beraber sisteme kurulmuştur. Ayrıca katalog.istanbul.edu.tr adresinde çalışan SirsiDynix Portfolio gelişmiş katalog tarama arayüzü için ise yine Bilgi İşlem Başkanlığı tarafından sağlanan Linux Red Hat 5 sunucuya Portfolio 4.3 sürümü kurulmuştur.

Yapılan görüşmeler ve incelemeler sonucu İstanbul Üniversitesi kütüphaneleri kapsamında Merkez Kütüphane'de Ufuk Yazılımı, bazı şube kütüphanelerde Yordam yazılımı, bazılarında ise excel kullanımı tespit edilmiştir. Informascope ve Merkez Kütüphane ekibinin ortak çalışmaları ile kullanılan otomasyon sistemlerinden örnek veriler alınmış, MARC21 standardına dönüşüm esnasında ortak kurallar ve politikalar belirlenmiştir. Bu sistemler alınan mevcut konfigürasyonlar (kütüphane isimleri, kütüphane lokasyonları, materyal tür-

leri, demirbaş türleri, demirbaş kategorileri, kullanıcı türleri, kullanıcı kategorileri vb.) SirsiDynix Symphony'e aktarım için hazır hale getirilmiştir.

5 Aralık 2012 tarihinde belirlenen aktarım şablonlarına göre, kütüphane ekibi ile örnek kayıtlar hazırlanmıştır. Kayıtlar için İÜMK eski kütüphane otomasyon sistemi Ufuk yazılımı, bazı şube kütüphanelerinde kullanılan Yordam yazılımı ve bazılarında kullanılan excel verileri işleme alınmıştır. 20.12.2012 tarihinde ilk test kayıtları aktarılmış, kataloglama ekibi ile gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra tekrar aktarılmıştır. Uzman kataloglama personelinin detaylı kontrolleri sonrası yapılan geri bildirimler ve isteklere yönelik düzeltilen kayıtlar tekrar 21.01.2013 tarihinde aktarılmıştır.

28 Ocak – 01 Şubat tarihleri arasında personele gerekli eğitimlerin verilmesi ardından tüm fakülte kütüphaneleri tek tek ziyaret edilerek istekler ve talepler belirlenmiştir. Bu tarihten sonra kütüphane ekibi ile yine aktarım sonrası hatalar ve yeni istekler belirlenmiş olup 11 Şubat haftası içerisinde son aktarım kayıtları hazırlanmıştır. Bu tarihe kadar kataloglama ara yüzü görselleştirilmiş, kütüphane personel hesapları oluşturulmuş ve diğer senaryolar ve politikalar kütüphane otomasyon sisteminde belirlenmiştir. Nihayetinde, 18 Şubat 2013 tarihinden sonra aktarım süreci tamamlanmıştır. 28.02.2013 tarihinde, tüm şube kütüphaneleri dahil olmak üzere sistem kullanılmaya başlanmıştır.

Ayrıca, Merkez Kütüphane'de kullanılan kapalı raf sisteminin işletilebilmesi için depolar ile entegrasyon sağlanmıştır. Kullanıcı katalog tarama bilgisayarlarından istek yaptıktan sonra ilgili isteklerde alt katta yer alan depo birimine ulaşmakta olup, akabinde istekler asansörler ile ödünç verme birimi üzerinden kullanıcılara sağlanmıştır. Bu sürecin tüm takibinin entegrasyonu kütüphane otomasyon sistemi ve katalog tarama ara

yüzünde yapılmıştır. Ayrıca kullanıcılar istek yaptıktan sonra isteklerinin durumunu Merkez Kütüphane ödünç verme salonunda yer alan ekrandan güncel olarak takip edebilmişlerdir.

İstanbul Üniversitesi kullanıcı ve personelinin sisteme kayıt olabilmesi için öğrenci işleri ile entegrasyon sağlanmıştır. Eğer kullanıcı kütüphaneye ilk kez kayıt olur ise T.C. numarasını sisteme girerek kayıt işlemini otomatik olarak sağlamaktadır. T.C. kimlik numarası ile öğrenci işlerinde en güncel verisine ulaşılarak sisteme kayıt edilmektedir. Daha sonra katalog sayfasından kütüphane hesabım alanına giriş yaparak hesabım özelliklerini kullanabilmektedir. Ayrıca kayıtlı kullanıcı her sisteme giriş yaptığıında öğrenci işlerinden alınan bilgileri kütüphane otomasyon sistemi tarafından güncellenmektedir.

Kullanım sonrası süreçte, SirsiDynix tarafından Symphony otomasyon sistemi, Portfolio gelişmiş tarama sistemi ve Symphony otomasyon sisteminin web servisleri için yazılım güncellemeleri sağlanmıştır. Informascope firması tarafından indekslemeler, zamanlanan raporlar, veritabanı bakımı vb. rutin işler günlük, haftalık, aylık ve 6 aylık çalışmalar halinde sağlanmıştır. 3.4.1 versiyonu ile kullanılmaya başlanılan Symphony, sırası ile 3.4.1.1, 3.4.1.2, 3.4.1.3, 3.4.1.4, 3.5, 3.5.1 ve son olarak 3.5.2 sürümüne güncellenmiştir. Ayrıca Portfolio ürünü de 4.2.1 sürümü ile kullanılmaya başlanmış olup, en son 4.5 (36068) sürümüne güncellenmiştir¹⁷³.

2.3.1.3. Yeni Otomasyona Geçişte Yaşanan Sorunlar ve Çözümler

Bütün kurumlar gibi kütüphaneler de hayatta kalabilmek için gelişmelere paralel olarak değişimler yaşamak zorundadır. Oldukça büyük bir yapıya ve kütüphaneler ağına sahip İÜMK'nın

173 Görkem Sönmez (Informascope Teknik Destek Müdürü), kişisel iletişim, 31.07.2019.

da değişimi için kaçınılmaz olan yeni otomasyon sistemine geçiş sürecinin kolay ve sorunsuz olmasını beklemek elbette imkansızdı. Nitekim yeni otomasyona geçiş süreci hiç kolay olmadı ve üstesinden gelinen çeşitli sorunlarla karşılaşıldı;

İlk etapta yaşanan en büyük sorunlardan biri, farklı kurumsal yapılarda da görüldüğü üzere, bazı çalışanların eski düzene karşı korumacı bir yaklaşım sergileyerek, yenilik ve değişimlere karşı gösterdiği dirençti. Bu korumacı yaklaşım bazen değişimi kabullenmemenin ötesinde iş aksamaları sorunları oluşturan düzeye kadar gidebildi. Çalışanlar çeşitli nedenlerle (ekonomik, sosyolojik, psikolojik ve rasyonel) değişime direnç gösterebilmektedir. Değişime direnç, örgütsel değişim çabalarına etki edebilen önemli bir faktördür. Bu direnç davranışları, örgütsel kaynakların etkin ve verimli kullanılmasını engelleyebilir, değişim yönetiminin başarısızlığına yol açabilir. Bu yüzden değişim yönetiminin başarısı için öncelikle çalışanların değişime karşı gösterdikleri direncin giderilmesi gerekmektedir¹⁷⁴.

Nitekim İÜMK’da da bu direncin kırılması ve yeniliğin benimsenmesi için çeşitli yöntemler uygulandı; değişimle ilgili kurumun her düzeyi tarafından paylaşılacak bir vizyon ve onunla uyumlu stratejiler ve aktif katılımı sağlamak için çalışanlar arasında işbirliği oluşturuldu. Değişimden en çok etkilenecek kişi ve mevkilere motor roller verildi. İletişim, ikna ve eğitim faaliyetlerine önem verildi, katılımcı ve yaratıcı yöntemleri ön planda tutan çabalara ve faaliyetlere ağırlık verildi. Her aşamada toplantılar ve yerinde ziyaretlerle ilgili personeli haberdar ederek, olumlu/olumsuz görüşleri, fikirleri içtenlikle dinleyerek, değişimin neden ve sonuçlarının neler olacağını paylaşarak, birlikte değerlendirerek etkili ve sürekli bir iletişim

174 Tunçer, Polat “Değişim Yönetimi Sürecinde Değişime Direnme”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 2013, s.375.

sağlandı. Yanı sıra, planlama ve uygulama aşamalarına daha çok çalışanın katılımı teşvik edildi, işin kilit noktalarında yer alarak sorumluluk almaları fırsatı verildi. Böylece zamanla eski alışkanlıkların terk edilmesi ve yeni otomasyon sistemi değişiminin kabul edilmesi sağlandı.

Ayrıca yeni otomasyona geçiş sürecinde yaşanan sorunlardan biri de, kataloglama konusu ile bağlantılı teknik sorunlardı. Ufuk otomasyon sisteminden, Sirsi Dynix Entegre Otomasyon Sistemine geçiş sürecinde, Ufuk sisteminde mevcut kayıtların MARC tabanlı olmaması sebebiyle, kayıtların aktarımı sonrası yapılan tespitlerde bazı aktarılan kayıtların uyumsuz olduğu gözlemlendi. Dilden kaynaklanan hataların yanı sıra, MARC alanlarındaki verilerin yanlış alanlarda yer alması, belirteçlerin yanlış atanması, özellikle konu başlıkları alanındaki hatalar gibi aktarım uyumsuzluğundan kaynaklı çeşitli teknik hatalar tespit edildi. Uzun süreli ve dikkatli ekip çalışmaları ile bu teknik sorunlar giderildi.

Diğer bir sorun, şube kütüphanelerin çoğunda çalışan, Kütüphanecilik/Bilgi ve Belge Yönetimi eğitimi almamış personelin nitelik farklılıklarından kaynaklı zorluklardı. MARC tabanlı olan ve mesleki profesyonellik gerektiren sistem, şube kütüphanelerde bir dizi sorunları beraberinde getirdi. Yeni sisteme nitelikli kayıt yapılabilmesi için mevcut kütüphane personelinin alışkanlıklarını değiştirmek önemli sorunlardan biriydi. Yeni otomasyon sürecine geçişin her aşamasında, Merkez ve şube kütüphanelerde çalışan yaklaşık 100 kütüphane personeline, tüm İstanbul Üniversitesi kütüphaneleri verilerinin standartlaştırılması için yeni otomasyon sistemi üzerinden kataloglama eğitimleri verildi. Kataloglama işinin, sürekli eğitim gereksinimi duyulan bir sürece sahip olması nedeniyle, temel eğitimin yanı sıra ihtiyaca bağlı olarak çeşitli aralıklarla, entegre kütüphane otomasyon sistemi kullanımı, Anglo Amerikan

Kataloglama Kuralları, MARC 21 kuralları, konu başlıkları, yetke dizinleri ve istatistik konularında tüm şube kütüphane personeline ihtiyaçlara bağlı olarak belli aralıklarla eğitimler verilmeye devam edildi.

İÜMK kataloglama ekibi gerek yerinde ziyaretler gerek e-posta ve telefon görüşmeleri yolu ile şube kütüphane personeline sürekli destek sağlamaktadır. Ayrıca, İstanbul Üniversitesi kütüphaneleri olarak kataloglamada standardın sağlanabilmesi için şartların elverdiği ölçüde, eski ve uyumsuz kayıtların da düzeltilmesi hedefi ile çalışmalar devam etmektedir.

Yeni entegre kütüphane otomasyon sistemi ile beraber;

- ✓ Uluslararası standartlara uygun veri girişi ve indeksleme yeteneği sayesinde, zengin kütüphane koleksiyonunun web tabanlı her ortamdan erişilebilmesi,
- ✓ Mobil uygulamalara ve sosyal paylaşım ağlarına (facebook, twitter) entegrasyonu sağlayan sistem ile araştırmacıların her yerden kütüphaneye erişimi,
- ✓ BookMyne adı verilen mobil uygulama ile cep telefonu ve tablet bilgisayarlar üzerinden kütüphane katalogunun taranabilmesi,
- ✓ Entegre Kütüphane Otomasyonu Sisteminin, üniversite-deki diğer otomasyon sistemleri ile (Öğrenci ve Personel Otomasyonu, Taşınır Kayıt Kontrol Sistemi, Akademik Veri Tabanları) entegre çalışması,
- ✓ Merkez Kütüphane ve şube kütüphaneleri tek çatı altında birleştirildiğinden Üniversitenin sahip olduğu koleksiyonların tam bilgisi ve sayımının sistem üzerinden takip edilebilmesi,
- ✓ Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi ile Sağlama, Elektronik ve Sayısallaştırılmış Kaynakların Yönetimi, Kütüphanelerarası Ödünç Hizmeti (Inter Library Loan) ve

bibliyografik verilerin denetlenmesi hizmetleri yönetiminin bir arada yürütülebilmesi,

- ✓ Sistem modern meta-data uyumunu sağladığından ve gelişen teknolojilere (SIP2, RFID, OCLC) entegre edilebilir özellikte olduğu için uzun vadeli getirilerin var olması,

sağlanmıştır.

2.3.2. Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi

İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Nadir Eserler Kütüphanesi'nde muhafaza edilen, Sultan II. Abdülhamid Han'ın Yıldız Fotoğraf Koleksiyonu, 918 albüm içinde 36.585 kare fotoğraftan oluşan dünyanın en zengin görsel arşivlerinden biridir.

Sultan II. Abdülhamit Han'ın Yıldız Fotoğraf Koleksiyonu, sadece Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemine ışık tutmaz, aynı zamanda dünyanın birçok ülkesine, oralara hâkim olanlara da tanıklık eden zengin bir fotoğraf hazinesini barındırır. Bir anlamda Yıldız Fotoğraf Koleksiyonu dünya genelinde kapanmakta olan bir devrin canlı tanıklığını yapan sadece ülkemiz için değil dünya kültürü için de eşsiz değere sahip kültürel bir mirastır. Dünyanın çeşitli ülkelerinde, çekildiği dönemin

rejimlerini, sosyal ve siyasal yapılarını belgeleyen adeta son tanıklardır.

Bu projede büyük bir kısmı II. Abdülhamid'in talimatıyla 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyılın başında çekilmiş fotoğraf koleksiyonunun son teknoloji ile dijitalleştirilmesi, albümlerle ilgili gerekli şekil ve içerik tasniflerinin yapılarak fotoğraf veri tabanının oluşturulması ve araştırmacıların erişimine açılması planlanmıştır. Proje sonucunda; koleksiyonun kültürel mirasımız olarak değerinin ortaya konulması, korunması ve tanıtılması hedeflenmiştir.

Bu değerli koleksiyonun dijitalleştirilerek, kullanıcıların hem fotoğraflara ait meta dataları hem de fotoğraf içeriklerini birlikte sorgulayarak hızlı ve güvenli bir şekilde erişebilmeleri

amacıyla, Cumhurbaşkanlığı himayesi, İstanbul Üniversitesi ve TBMM Genel Sekreterliği (Milli Saraylar) işbirliği ile Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi gerçekleştirilmiştir. Proje kapsamında ilk aşamada tek tek fotoğrafların dijital ortama aktarılabilmesi için çekim çalışmaları yapılmış, sonra ki aşamada ise kataloglama çalışmaları yapılmıştır¹⁷⁵.

Yıldız Fotoğraf Albümleri Çekim Çalışmaları; Çekim aşamasında konusunda uzman yetişmiş 2 personel ile reproduksiyon masası ve ışık sistemi Nadir eserler kütüphanesine kuruldu. Reproduksiyon masasının özelliği açılır kapanır hidrolik kapaklı camlı sistemdir. Cam özel bir cam olup zararlı UV ışınlarına karşı fotoğraflanacak eserleri %99 koruma sağlayan, %97 ışık geçirgenliğine, en yüksek parlaklık ve kontrasta sahip gerçek renk iletiminde gözle görülebilir fark yaratan nano teknoloji ithal bir camdır.

Işık sistemi İsviçre menşeli uluslararası standartlara sahip hep aynı renk kalitesinde 5500 Kelvin renk ışıması veren RFS (Radyo Frekans Sistemi) bir sistemdir. Fotoğraf makinesine bağlı 2 adet ışık kaynağı senkronizasyonlu olarak saniyenin 1/8000 de çalışmaktadır. Bu süre koruma altındaki eserlere minimum sürede maksimum ışık sağlayarak en ideal objektif diyafram değeriyle(f22) homojen ışık sağlamaktadır. Işık kaynakları önüne takılan ışık miktarını dengeleme eşit ağırlıklı dağıtım sağlayan yumuşatıcı aksesuarlar kullanılmıştır.

175 İÜ Yönetim Kurulu'nun, 24 Haziran 1982 tarihli ve 16 no.lu toplantısının 10. Maddesinde yer alan karar uyarınca; İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde bulunan Abdülhamid dönemi albüm fotoğrafları ilk defa IRCICA tarafından, analog fotoğraf makineleri ile çekim yapılarak roll film denilen filmle kaydedilmiştir. Ancak gelişen teknoloji ile beraber yapılan bu çekim kalitesi yetersiz kalmıştır. Cumhurbaşkanlığı himayesi, İstanbul Üniversitesi ve TBMM Genel Sekreterliği (Milli Saraylar) işbirliği ile yapılan 'Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi' ile fotoğraflar daha detaylı ve yüksek çözünürlüklü olarak yeniden çekilmiştir. Proje başlangıcında, IRCICA ile işbirliği görüşmeleri yapılmış ve IRCICA ekibi tarafından yapılan fotoğraf künyeleri İstanbul Üniversitesi ile paylaşılmıştır. Ancak Proje kapsamında katalog künye çalışmaları da daha detaylı olarak yeniden çalışılmıştır.

Fotoğraf makinesi orta format diye sınıflanan yüksek teknoloji ürünü 60 megapiksel bir kameradır. Kamera görüntü çıktı boyutları ham data 8984x7732 piksel olarak Raw format ta sıkıştırılmalı 80MB, sıkıştırılmıyız 60,5 mega piksel TIFF Formatta 200-300 Mb, Jpeg Formatta 20 MB fotoğraf üretmektedir. Kamera da takılı prime lens diye tabir edilen zoom olmayan 80 mm ve 120 mm objektifler kullanılmıştır. Eserlerin görüntülenmesinde kamera direkt olarak bir bilgisayara USB 3.0-Fireweri 800 kablo ile bağlanıp çekimler bilgisayar üzerinden kontrollü bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

Eserlerin renk tonları ve spektralleri, renk kontrolleri %18 kodak gri kart, gratağ macbeth Color Checker Rendition chart test ünitesi ile sağlanmış olup ekran kalibrasyonları X-rite densitometre ve spekto fotometre ile gerçekleştirilmiştir.

Fotoğrafi çekilecek eser reproduksiyon masasına geldiğinde micro fiber anti statik bez ile silinir nano teknoloji çok ince kıllı özel fırçalarla tozu alınır temizliği yapılır. Çekime geçmeden önce fotoğraf albümü, portfolio yada kitap sırt kısmı incelenir. Sırt kısmının zarar görmemesi için cam altındaki platforma yerleştirilir. Albüm sırt kısmı boşlukta olacak yaylı mekanik bir sistemle durdurulur. Albüm ortadan ikiye açılır kapak, iç astar sayfası gömlek ya da ebrulu olan sayfalardan çekime başlanır. Kamera tam ortada tepede 90 derecelik dik bir açıyla raylı bir sistemde konumlanmıştır, gerekli ön ayarlar yapıldıktan sonra (renk kalibrasyon, kompozisyon, beyaz ayarı ve gri ayarı, netlik her 10 fotoğrafta tekrar focus Pulling) çekime başlarken albüm kod numarası envanter no özel bir klasörler sistemi olarak bilgisayara girilir. Bir test çekimi yapılır. Bilgisayar ekranında karşılaştırmadan sonra ayarlar sabitlenir her albüm yeni bir kalibrasyon ve ayar demektir. Çekime devam edilir; her 10-12 Fotoğrafta bir referanslar tekrar tekrar kontrol edilir. Albüm iç sayfaları çekimi bittikten sonra beyaz

sonsuz özel fon kâğıdı üzerinde 3 açıdan albüm ön arka kapak ve sırt özel ve sabit açılarla fotoğraflandır.

İş istasyonu bilgisayar üzerinde çekilen fotoğraflar sayfa numaraları, renk netlik, beyaz dengeleri, sayfa boşlukları, kenar biyeleri tek tek kontrol edilir. Her şey bir sıra dahilinde orijinal kaynağa göre gitmelidir. Nadir Eserler Kütüphanesinden bir editör çekilen görüntüleri onaylandıktan sonra 3 farklı formatta görüntü çıktıkları alınır network sistemden yedekleme ünitelerine ve bulut teknolojisine aktararak yedeklenir. Yeni bir eser albüm çekimi için görevliden yeni bir albüm iş istenir. İş güvenliği ve koruma açısından personel eldiven gözlük maske ve şapka takmak zorundadır¹⁷⁶.

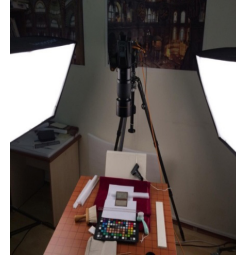
Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Proje çalışması 2 etapta gerçekleştirilmiştir; 19.02.2018 - 20.12.2018 tarihleri arasında gerçekleştirilen 1. Etap kapsamında; 45.000 kare 05.01.2019 - 07.04.2019 tarihleri arasında gerçekleştirilen 2. Etap kapsamında; 30.000 kare görüntü çekimi yapılarak toplam 75 bin kare görüntü elde edilmiştir.

Kataloglama Çalışmaları; Proje kapsamında, Millî Saraylar tarafından görevlendirilen tarih ve sanat tarihi uzmanları ve kataloglama uzmanı olan İÜMK kütüphanecileri tarafından yapılan katalog çalışmalarında, fotoğraflarda yer alan her tür detayın azami ölçüde tanımlanmasına, olası tüm arama kriterleri ile bulunabilir üst düzey nitelikte fotoğraf künyelerinin çıkarılmasına özen gösterilerek yaklaşık 40.000 fotoğrafın tek tek künye çalışmaları yapılmıştır. Fotoğrafların tamamı elektronik ortamdan, kütüphane web sayfası (<https://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/content/iu-sanal-kutuphaneleri>) adresinden erişilebilir durumdadır.

¹⁷⁶ İsmail Haykır (fotoğraf sanatçısı), kişisel iletişim, 25.10.2018.

İÜ Rektörü Prof.Dr. Mahmut Ak ve Milli Saraylar Daire Başkanı Dr. Yasin Yıldız'ın Albüm Projesi ziyareti.

2.3.3. Zamana Direnen Eserler Projesi II-III

İÜ Nadir Eserler Kütüphanesinde bulunan eserlerin yıpranmasını önleyerek gelecek nesillere daha sağlıklı ulaşmasını sağlamak ve kullanıcı isteklerini modern imkânlarla dijital ortamdan en hızlı şekilde sağlamak amacıyla, 2008 yılında Teknosa firması sponsorluğunda başlatılan, Zamana Direnen Eserler I projesinin devamı olarak Zamana Direnen Eserler II-III gerçekleştirilmiştir.

04.07.2013 tarihinde başlayıp 21.11.2013 tarihinde bitirilen Zamana Direnen Eserler II Projesi kapsamında; muhtelif ebatlarda 4 adet tarayıcıyla 1688 adet eser taranarak 282.500 kare dijital ortama aktarılmıştır. Bütçe takvimi sebebiyle ikiye bölünerek gerçekleştirilen aynı projenin devamı olan, 10.10.2014 tarihinde başlayıp 04/12/2014 tarihinde bitirilen Zamana Direnen Eserler III Projesi kapsamında; muhtelif ebatlarda 4 adet tarayıcıyla 337 adet eser taranarak 49.000 kare dijital ortama aktarılmıştır. Proje sonunda Teknosa firması ile anlaşma sağ-

lanarak, proje kapsamında kullanılan tarayıcı cihazlar (4 adet) İstanbul Üniversitesi'ne devredildi.

Zamana Direnen Eserler I, II ve III Projesi Kapsamında Dijitale Aktarılan Eserler Tablosu

(01.01.2008-31.12.2014)

Eserin Türü	Çekilen Eser Sayısı	Çekilen Kare Sayısı	Dijitalleşmenin % değeri
Arapça Yazma Eserler	3178	501219	% 38,94
Diğer Dildeki Eserler	6	239	% 7,40
Dergiler	5	1352	% 0,21
Farsça Yazma Eserler	1395	213.907	% 85,84
Gazeteler	173	110.441	% 23,76
Matbu Eserler ve Avrupa Nadir Eserler	81	10.611	% 0,06
Müzik Notaları	271	23849	% 69,48
Plan ve Haritalar	803	4746	% 50,73
Türkçe Yazma Eserler	4526	590.469	% 39,32
Yıldız Albümleri	582	25.596	% 63,88
Katalog, Çizim ve Matbu Albümler	0	0	% 0
Hat ve Levhalar	0	0	% 0
Uygurca Metinler	35	118	% 100
Atatürk' le Okumak Projesine Ait Eserler	192	169.285	% 100
Toplam	11353	1.641.659	% 17,55

2.3.4. Yazma Eserler Projesi

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi koleksiyonunda bulunan, paha biçilemez değerinde ve çoğu dünyada tek nüsha olan çok önemli yazma eserleri içeren kültür mirasımızın

gelecek kuşaklara korunarak aktarılması, erişilebilirliğinin artırılarak Dünya kültür mirasına katkı sağlanması ve kültürler arası diyalogu geliştirmek amacıyla, Üniversite üst yönetimi desteği ve İÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi (BAP) desteği ile Yazma Eserler Projesi gerçekleştirilmiştir. Koleksiyondaki çok değerli ve yıpranmış el yazması bazı eserlerin restore edilerek korunabilmesi, dijitalleştirme, teknik okuma çalışmalarının yapılarak, katalog bilgisi olmayan eserlerin künyelerinin oluşturulması ve otomasyon sistemi üzerinden erişimin sağlanması hedeflenmiştir. Hizmet alımı yoluyla yapılan Proje Temmuz 2015’de başlamış ve Aralık 2015’de tamamlanmıştır. Proje kapsamında; 5.844 eserden 741.500 kare görüntü çekilerek İÜ Bulut Sistemine aktarılmıştır. 10.000 Türkçe Yazma Eserin künyesi hazırlanmış ve Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemine yüklenmiştir.

Yazma Eserler Projesi Kapsamında Dijitale Aktarılan Eserler Tablosu
(02.07.2015-31.12.2015)

Eserin Türü	Toplam Eser Sayısı	Çekilen Eser Sayısı	Çekilen Kare Sayısı	Dijitalleşmenin % değeri
Arapça Yazma Eserler	6967	2798	308936	% 40,16
Diğer Dildeki Eserler	81	1	36	% 1,23
Matbu Eserler	33695	545	185312	% 1,61
Türkçe Yazma Eserler	9957	1393	136083	% 13,99
İbn’ül Emin Mahmut Kemal İnal Koleksiyonu	3.808	1125	110388	% 29,54
Gazeteler		1	745	
Toplam	54.508	5.863	741.500	% 10,75

2.3.5. Eski Dünya'ya Yeni Bakış: II. Abdülhamid Dönemi Harita ve Planları Projesi

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde bulunan haritalar şehirlerin çehresinin değiştiğini gösterirken; geçirdiği değişim ve dönüşüm kadar 200 yıl öncesindeki haline tanıklık etmekte olan belge niteliğindedir. Bu belgelerle dünya kültür mirasını erişilebilir kılmak ve gelecek kuşaklara teknolojinin sunduğu çağdaş olanaklarla hizmete sunmak, bu zengin harita koleksiyonundan da çok sayıda araştırmacının yararlanabilmesi amacıyla, “Eski Dünyaya Yeni Bakış: II. Abdülhamid Dönemi Harita ve Planları Sanal Kütüphanesi” projesi gerçekleştirilmiştir (<http://haritalar.istanbul.edu.tr/>).

Bu proje ile gelişen teknolojinin avantajları değerlendirilerek, koleksiyonda bulunan nadir nitelikteki kıymetli haritaların açığa çıkarılması, araştırmacıların seçkin haritalara, istediği yerden, istediği ölçüde ve kolaylıkla sanal ortamda erişebilmesi ve değerli haritalara farkındalık yaratılarak tüm ilgiler ile buluşturulması hedeflenmiştir. Bu kapsamda, dijitalleştirme ve bibliyografik künye çalışması tamamlanan yaklaşık 789 adet harita koleksiyonu içinden seçilen, tek nüsha ve uluslararası tarihi değeri olan 120 seçilmiş örnek harita sanal kütüphane içinde erişime açılmıştır. Yüzyıllar boyu coğrafi ve fiziki sınırları değişen yeryüzünün 21.yy.da sınırsız erişimle dünyaya açılan tarihi kapısı olması amacıyla, koleksiyondaki diğer haritalara

da entegre kütüphane otomasyon programı (<http://kutuphane.istanbul.edu.tr>) üzerinden erişilebilmektedir.

İÜ Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi (AUZEF) desteği ile gerçekleştirilen sanal kütüphane, projeyi anlatan bir tanıtım filmi, haritalar, atlas ve planların ayrı ayrı ve istenilen ölçüde büyütülerek detaylı incelenebildiği bölümlerden oluşmaktadır. Ayrıca, görsel zenginliğin yanı sıra, araştırmacıların çalışmalarını daha zevkli hale getirebilmek için, projeye özel düzenlenen özel bir müzik arka fonda dinlenebilmektedir. Teknik özellikleri bakımından; sanal kütüphane tasarım aşamasında Photoshop, 3d Max ve Illustrator gibi programlar kullanılarak projenin amacına uygun görünüm yakalanmaya çalışılmıştır. Görsellerin tamamına yakını projeye özel olarak oluşturulmuştur. Html5, css ve Google uygulamaları kullanılarak hazırlanmış bir projedir. Gereklik durumunda php ve diğer kodlama dilleri de eklenebilecek şekilde esnek bir arka plan hazırlanmıştır. Sitede kullanılan ses ve videolar java tabanlı player'lar olup arayüzler ve renkleri değiştirilebilmektedir.

2.3.6. Gazeteden Tarihe Bakış Projesi

Merkez Kütüphane koleksiyonunda yaklaşık 18.072 adet cilt gazete yer almaktadır. Gazeteler Osmanlıca, Rumca, Bulgarca, Fransızca, Almanca, İngilizce, Türkçe gibi çeşitli dillerde yayınlanmıştır. Dönemin tarihine ışık tutacak nitelikteki bu değerli gazete arşivinin korunması ve araştırmacıların hizmetine sunulması için “Gazeteden Tarihe Bakış Projesi” başlatılmıştır. Proje kapsamında, bu değerli koleksiyondan 1928-1942 yıllarını kapsayan yaklaşık 1200 cilt yerel ve ulusal gazetenin dijital ortama aktarılarak web tabanlı erişiminin sağlanması hedeflenmiştir. Günlük erişilebilir şekilde ve OCR metodu ile halen yaklaşık 482 cilt, 55 başlık ulusal ve yerel gazeteden 581.106 sayfa görüntü taranmış durumdadır ve çalışma de-

vam etmektedir. Gazetelerin dijital görüntülerine kütüphane otomasyon sistemi üzerinden erişilebilmektedir (<https://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/content/iu-sanal-kutuphaneleri/>).

Gazeteden Tarihe Bakış Projesi ile hem büyük ve ağır olmaları sebebiyle kullanıcı hizmeti açısından zor koşulları içeren gazetelere 7/24 her yerden online erişim mümkün hale getirilmiş hem de yıpranmış durumda olan, dönemin tarihine ışıktutacak nitelikteki gazete arşivinin korunması, kütüphane depolarında yer tasarrufu ve araştırmacıları ile daha kolay şartlarda buluşturulması sağlanmıştır. Telif hakları kapsamında dışında kalan 1942 yılı sonrası gazetelerin de, kütüphane içinde kullanıcıya sunulması koşulu ile dijitalleştirilme çalışmaları devam etmektedir.

Gazeteden Tarihe Bakış Sergisi; Aynı zamanda, Proje kapsamında işlemleri tamamlanan Türkçe gazetelerden seçilmiş, dönemin iktisadi, siyasi, kültürel, sanatsal olayları ve İstanbul Üniversitesi ile ilgili haberlerinden oluşan bir seçki ile Gazeteden Tarihe Bakış Sergisi hazırlanmıştır. Sergi içeriğinde, baş sayfa haberleri çoğunlukta olmak üzere, gazetenin iç sayfalarında yer alan haberlere de yer verilmiştir. Fotoğraflarda arka planda gazete mizanpajı kullanılmış, seçilen haberler üstüne çeşitli boyutlarda yerleştirilmiştir. Kütüphane deposunda neredeyse yüzyıla yakın zamandır yaşamları devam eden gazetelerde kullanılan haber dili ve resimler, daha ilk bakışta dönemin tarihini kendiliğinden hissettirmektedir.

54. Kütüphane Haftası kapsamında hazırlanan “Gazeteden Tarihe Bakış” sergisi 26 Mart 2018 tarihinde Ord. Prof. Dr. Cemil Bilsel Konferans Salonu fuaye alanında ve 27- 30 Mart 2018 tarihleri arasında İÜ Prof.Dr. Fuat Sezgin Kongre ve Kültür Merkezinde ziyarete açıldı.

2.3.7. Müzik Eserleri Projesi

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde kurulmuş olan, ülkemizin ilk resmî müzik okulu Dârü'l-Elhan'dan konservatuara intikal etmiş olup şu anda Nadir Eserler Kütüphanesinde muhafaza edilmekte olan değerli müzik koleksiyonunun araştırmacısı ile buluşturulması amacıyla, İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ile Osmanlı Dönemi Müziği Uygulama Araştırma Merkezi (OMAR) işbirliği ve Kültür Bakanlığı ile İÜ Rektörlüğü desteğiyle, Dârü'l-Elhan Dönemi 78 Devirli Plak Kayıtları 'Sırlanmış Sesler' Projesi gerçekleştirilmiştir. Projenin amacı, taş plaklardaki klasik eserleri ve konservatuar için Anadolu'da yapılmış derleme kayıtlarını Türk ve Dünya müzik tarihine kazandırmaktır.

Projede öngörülen hedefler:

- ✓ Yeni ses teknolojilerini kullanarak, plaklardaki ses kayıtlarının sonsuza dek korunmasını sağlamak,
- ✓ İçerdikleri müzik eserlerinin ulaşılabilir kılınmasını gerçekleştirmek,
- ✓ Plakları doğru tanımlamaya yönelik bir yöntemle form, makam, usûl, bestekâr ve icracı bilgileriyle tasnif etmek,
- ✓ Yayınlayarak yaygınlaşmasını sağlamak, ulusal kültürümüzün ve ortak hafızamızın geçmişteki zenginliğini günümüze taşımak,
- ✓ Bu alanda başka yerlerde rastlanmayacak nitelikteki ses kayıtlarından oluşturulan bu müzik arşivinin öğrencilere, araştırmacılara ve tarihî ses kayıtlarını, klasik-otantik icra tarzlarını merak eden, seven dinleyicilere ulaşmasını sağlamak,

- ✓ Böylelikle dinleyici bilinci seviyesini yükseltici nitelikte bir hizmet vermiş olmak.

Kapsam; Dârü'l-Elhan'dan konservatuara oradan da Nadir Eserler Kütüphanesi'ne devredilen plakların modern tekniklerle, olduğu gibi ses sayısal ortama aktarılarak orijinallerinin haliyle koruma altına alınması, gerekli ses temizliğinin yapıp çoğaltılması ve malzemeye çağdaş koşullarda ulaşılabilirliğin sağlanması.

Gerekçe;

- ✓ Osmanlı dönemi müziği klasik ve folklorik eserlerinin Dârü'l-Elhan tarafından yapılan tek nüsha plak kayıtlarının yok olmasını önlemek,
- ✓ Araştırmacıların bu eserler üzerinde çalışma yapabilecekleri uygun teknik koşulları sağlamak, öğrenci ve araştırmacılar için çalışma zemini ve malzeme-konu sağlamak,
- ✓ Araştırmacıların ve kamunun ulaşabileceği formatta, gerekli bilgilerle donatılmış yayınlar hazırlamak,
- ✓ Malzemenin hayata geçmesini, dönem müziğine ışık tutmasını ve müzik tarihine kazandırılmasını temin etmek.

OMAR ve Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı arasında imzalanan 25.10.2015 tarihli protokole göre; Nadir Eserler Kütüphanesi'nde bulunan müzikle ilgili yazmalar (güfte mecmuaları, edvârlar vb.), tüm nota sistemleriyle yazılmış eserler (Hamparsum, Batı notası, Bizans notası vb.), derleme plakları ve klasik eserlerin kaydedildiği taş plaklar gibi materyal üzerinde çalışmalar yapıldı. Yaklaşık 1 yıl süren çalışmalar sonucunda proje amaç ve hedefe uygun olarak tamamlanmış; plakların

sayısal ortama aktarılarak orijinallerinin haliyle koruma altına alınması, gerekli ses temizliğinin yapıp çoğaltılması ve malzemeye çağdaş koşullarda ulaşılabilirliğin sağlanması amacıyla modern tekniklerle sayısal ortama aktarılması çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Eserlere online olarak erişilebilmektedir (<http://osmanlimuzigi.istanbul.edu.tr/>)¹⁷⁷.

Proje tanıtımı, dönemin Kültür ve Turizm Bakanı Prof. Dr. Nabi Avcı ve İÜ Rektörü Prof. Dr. Mahmut Ak'ın katılımı ile Türkiye'nin ilk resmi müzik okulu olan Darülelhan'ın 100. kuruluş yıl dönümü ile birlikte 20 Mayıs 2017 tarihinde Aya İrini Kilisesi'nde verilen konserle gerçekleştirildi.

2.3.8. İstanbul Üniversitesi Yayınları ve Tezleri Projesi

İÜ Yayınları Projesi kapsamında; İÜ mensuplarının İÜ bünyesinde veya farklı yayınevleri kanalıyla yayınladıkları kitapların bibliyografyasını hazırlayarak öncelikle arşiv niteliğinde bir eser ortaya çıkarılması, tüm İÜ yayınlarının bir araya getirilerek derlenmesi, yok olma riski altında ve bazı yıpranmış olan İÜ yayınlarının koruma altına alınması, farkındalık oluşturulması ve elektronik ortamda erişilebilirliği yolu ile araştırmacıyla buluşması amaçlanmıştır.

¹⁷⁷ İstanbul Üniversitesi Osmanlı Müziği Uygulama ve Araştırma Merkezi, “Sırlanmış Sesler”, <https://osmanlimuzigi.istanbul.edu.tr/tr/content/yayinlar/sirlanmis-sesler>

2013 Şubat ayında başlatılan “İstanbul Üniversitesi Yayınları Bibliyografyası 1933-2014: Kitaplar” adlı çalışma 2014’te tamamlanmıştır. Her yıl güncellenen bu esere şu ana kadar yaklaşık 9100 veri girişi yapılmıştır. Bibliyografya çalışmasına, PDF (740 sayfa) ve Excel formatı ile kütüphane otomasyon sistemi üzerinden (<https://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/content/katalog/iu-yayinlari-katalogu>) erişilebilmektedir. Bibliyografyada yer alan eserlere entegre kütüphane otomasyon sistemi üzerinden tam metin erişim sağlanması için elektronik ortama aktarılması işlemleri yapılmaktadır.

İÜ Makaleleri; 2012 yılından bu yana yurtiçi ve yurtdışında yayınlanmış bilimsel çalışmalarda yer alan İÜ makaleleri (yaklaşık 4000 adet) elektronik ortamda (e-posta) alınarak arşiv oluşturulmaktadır. İÜ mensuplarının önceki yıllara ait basılı-fotokopi olan makaleleri (yaklaşık 7000 adet) ise sayısallaştırılarak elektronik ortama aktarılmıştır, entegre kütüphane otomasyon sisteminden (<http://katalog.istanbul.edu.tr>) erişilebilir durumdadır.

İÜ Tezleri Projesi kapsamında, ilk üniversite olan İÜ’deki ilk yapılan tezlerin gün ışığına çıkarılması ve araştırmacı ile buluşturulması amaçlanmıştır. Proje kapsamında; Üniversite bünyesinde yapılan -erişim izni olan- yaklaşık 25.000 adet tezin dijital kopyaları YÖK’den alınmış, Merkez Kütüphanede bulunan ancak YÖK’te dijital kopyaları bulunmayan tezlerin tespiti için eşleştirme çalışması yapılmıştır. Dijital kopyası bulunmayanlar tespit edilerek Aralık 2014 itibarıyla dijitalleştirme işlemine başlanmıştır. Halen devam eden çalışmalarda yaklaşık 11.238 adet tezin dijitalleştirme işlemi tamamlanmıştır ve elde edilen 642.527 görüntü entegre kütüphane otomasyon sisteminden (<http://katalog.istanbul.edu.tr>) erişilebilir durumdadır.

2.3.9. “Yeter ki Okuyun İstanbul Üniversitesi Sizi Destekliyor” Sosyal Sorumluluk Projesi

Bu projede; okul kütüphanelerinin koleksiyonlarının zenginleştirilmesi, bu koleksiyonların sınıflandırılarak kullanıma sunulması için destek sağlanması ve yaşam boyu öğrenmenin ön koşulu olan bilgi okuryazarlığı konusunda eğitimler düzenlemek amaçlanmıştır. Başkanlık, BBY bölümü öğrencileri ve kütüphaneciler işbirliği ile ihtiyaç sahibi okullar tespit edilmekte ve destek sağlanmaktadır. 2013 yılından bugüne kadar yaklaşık 389 okul desteklenmiştir.

2.3.10. Sesli Soru Bankası Projesi

Kredi Kayıt Bürosu öncülüğünde, Eğitimde Görme Engelliler Derneği ve İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi işbirliği ile başlatılan Sesli Soru Bankası Projesi kapsamında, lise ve üniversite merkezi giriş sınavlarına ait güncel kaynakları seslendirmek, dijital ortama aktarmak ve her yerden erişiminin sağlanması suretiyle engelli bireylerin üretim toplumuna dâhil olabilmeleri için fırsat eşitliğine dayalı kişisel, mesleki ve akademik eğitimlerine katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Sesli Soru Bankası projesi Kredi Kayıt Bürosu'nun (KKB) düzenlediği Hayal Edin Gerçekleştirilelim sosyal sorumluluk proje fikirleri yarışmasında 2016 yılı eğitim kategorisi birincisi oldu. Gazi Üniversitesi öğrencisi Emre Taşgın tarafından hazırlanan proje, KKB öncülüğünde, Eğitimde Görme Engelliler Derneği (EGED) ve İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi (İÜ KDDB EBM) ortaklığıyla hayata geçirildi.

Proje kapsamında KKB çalışanlarından oluşan gönüllüler üniversiteye hazırlanan görme engellilerin ihtiyacı olan merkezi sınav hazırlık kaynaklarını seslendirmekte ve seslendirilen kaynaklar İÜ KDDDB EBM tarafından dijital ortama aktararak düzenlenmektedir. Görme engellilere hizmet veren tüm kütüphanelere ileilmek üzere seslendirilecek kaynaklar yine bu kaynakları kullanacak olan görme engelliler ve onlara eğitim veren öğretmenler tarafından belirlenmektedir. Bu süreçte proje kapsamında proje paydaşlarından biri olan EGED tarafından www.eged.org'da açık uçlu bir anket düzenlendi. İki hafta boyunca katılıma açık olan bu ankete 100 kişi destek verdi. Bunun yanı sıra görme engellilere eğitim veren öğretmenler ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilerek öğrencilerin ihtiyacı olabilecek kaynak tipi ve yayınevi değerlendirmeleri yapıldı. Bu çalışmaların neticesinde de ihtiyacı karşılayacak kaynak temini İÜ KDDDB EBM kanalıyla sağlanarak seslendirme süreci başlatıldı.

Seslendirme sürecinde, Kredi Kayıt Bürosu, seslendirme yapacak gönüllü çalışanlarını belirlemek adına bir anket gerçekleştirdi. Çalışanların %25'inin gönüllü olmak istediğini belirttiği anket sonuçlarına göre, Türkçe, Matematik, Sosyal ve Fen Bilimleri alanındaki tüm eserler gönüllülerin eğitim ve bilgi düzeyine göre eşit olarak paylaştırıldı. Tüm eserler, EGED ve İÜ KDDDB EBM tarafından gönüllülere verilen seslendirme ve metin düzenleme eğitimleri çerçevesinde seslendirildi¹⁷⁸.

Projenin ilk fazında son 40 yılın çıkmış sorularından oluşan 1.600 soruluk 10 adet YGS testi 2 bini aşkın görme engelli öğrenciyi üniversite sınavına hazırlamak üzere KKB çalışanlarından oluşan gönüllü kişiler tarafından seslendiril-

¹⁷⁸ Kredi Kayıt Bürosu, 22 Ocak 2020 tarihinde, <https://www.kkb.com.tr/Resources/ContentFile/2931/kkb-sesli-soru-bankasi-kitapcigifinal.pdf>, adresinden erişildi.

lirken ikinci fazında, Kütüphane kaynaklarından e-kitap haline dönüştürülüp seslendirilmek üzere KKB ile paylaşılan 81 adet e-kitaptan; 325 sayfadan oluşan Coğrafya Soru Bankası ile 272 sayfadan oluşan Türkçe Deneme kitabı seslendirildi. Projenin üçüncü fazında ise, 413 sayfadan oluşan Matematik kitabı ile 40 farklı konu anlatımının yanı sıra 1.894 sorunun ve 303 sayfadan oluşan Tarih Soru Bankası ile 1.620 sorunun seslendirilmeye uygun hale getirilmesi sonucu toplamda 3.514 sorunun seslendirilmesi sağlandı. Böylece toplamda 7.468 soru seslendirilmiş oldu. Projenin dördüncü fazı da tamamlanarak bu rakam 10.000'i aştı.

2.4. Açık Erişim Süreci

Açık erişim okuyucunun bilimsel bilgiye (makaleler, kitaplar, araştırma verileri) ücretsiz erişimini ve bu bilgilerin lisanslanarak araştırmacılar, sanayi ve vatandaşlar tarafından daha çok kullanılmasını sağlayan uygulamadır. Budapeşte Açık Erişim Girişimi = Budapest Open Access Initiative (BOAI)'nin tanımına göre açık erişim; “Bilimsel literatürün İnternet aracılığıyla finansal, yasal ve teknik bariyerler olmaksızın, erişilebilir, okunabilir, kaydedilebilir, kopyalanabilir, yazdırılabilir, taranabilir, tam metne bağlantı verilebilir, dizinlenebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir olması”dır¹⁷⁹.

Konu ile ilgili, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Ocak 2014'te Yükseköğretim Akademik Arşiv Projesi (YAAP)'ni başlattı. YAAP projesi ile üniversitelerimizde üretilen tüm bilimsel çıktılarının kurumsal arşivlerde depolanması, düzenlenmesi ve erişime açılması, bu arşivlerin içeriğinin YÖK tarafından

¹⁷⁹ Açık Erişim Türkiye, 13.01.2020 tarihinde, <http://acikerisim.org/acik-erisim-nedir/>, adresinden erişildi.

harmanlanarak merkezi olarak da erişilebilir kılınması hedeflenmektedir. YÖK tüm üniversitelere açık erişim politikalarını oluşturmaları için örnek politikalar göndererek (MedOANet Açık Erişim Politikaları Uygulama İlkeleri 3 ve Örnek Üniversitesi Açık Erişim Politikası 4) üniversite yönetimlerini teşvik etmiş, üniversitelerde üretilen tüm yayınları oluşturulacak kurumsal arşivler aracılığıyla erişime açılmasını istemiştir.

19/02/2019 tarihli ve 12752 sayılı yazı ile tüm üniversitelere bildirildiği üzere; Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Prof. Dr. M. A.Yekta Saraç, 10 Ocak 2019 tarihinde gerçekleştirilen Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) toplantısında bilim dünyası için çok önemli ve bütün dünyanın gündeminde olan “Açık Bilim ve Açık Erişim” konusunda, YÖK bünyesinde yürütülen çalışmalar hakkında açıklamalarda bulunmuş ve bu konudaki gelişmeler ulusal basında da yer almıştır.

Bu kapsamda içerisinde rektörler, ilgili öğretim üyeleri, TÜBİTAK temsilcisi, kütüphane ve dokümantasyon alanında yetkin çalışanların yer aldığı “açık Bilim ve Açık Erişim Çalışma Grubu” kurulmuştur. Çalışma Grubu, 25.12.2018 tarihinde gerçekleştirdiği ilk toplantısında; ülkemizdeki bütün üniversitelerde uluslararası standartlarda “Açık Akademik Arşiv Sistemi” kurulması, üniversite arşivlerinin “Avrupa Açık Erişim Altyapısı (OpenAIRE)” ile bütünleşmesinin sağlanması, “Akademisyenlerin Araştırmacı Numaraları (ORCID veya benzeri)” kullanımına özen gösterilmesi konularını gündemine almıştır. Açık bilim ve açık erişim konusunda YÖK tarafından atılacak somut adımlar arasında:

1. Üniversitelerde açık bilim ve açık erişim çalışmalardan sorumlu rektör ya da rektör yardımcısı başkanlığında bir komisyon kurulması ve bu konuda farkındalığın

arttırılması için akademisyenlerin katılımıyla toplantılar düzenlenmesi,

2. Açık erişimdeki dergilerde yayın yapılması ve açık ders malzemesi üretiminin teşvik edilmesi amacıyla Akademik Teşvik Yönetmeliğinde düzenleme yapılması,
3. YÖK tarafından düzenlenecek eğitim toplantılarına üniversitelerin ilgili personelinin katılımının sağlanması,
4. Üniversiteler tarafından yapılan çalışmaların ve akademik arşivlerdeki yayın sayılarının altı aylık periyotlar ile YÖK'ün belirleyeceği yöntem ve formatta rapor edilmesi ve benzeri girişimlerin başlatılması

yer almaktadır.

Bu çalışmalar kapsamında üniversitelerden beklentiler aşağıda belirtilmiştir:

1. Üniversitelerde açık bilim ve açık erişimle ilgili çalışmalardan sorumlu rektör/rektör yardımcısı başkanlığında bir komisyon kurulması ve üniversite içerisinde açık bir ekosistem oluşturulması amacıyla akademisyenler için farkındalık toplantıları düzenlenmesi,
2. Uluslararası standartlarda Açık Akademik Arşiv Sisteminin kurulması,
3. Akademik Arşiv sorumlusu olarak bir kütüphaneci belirlenmesi,
4. YÖK tarafından gönderilecek çerçeve Açık Bilim Politikası temel alınarak üniversitenizin Açık Bilim Politikasının hazırlanması,
5. Akademik Arşiv içeriğine erişimi tekil bir web adresi ile sağlayacak Handle üyeliğinin yapılması,

6. Akademik Arşivlerin uluslararası harmanlama ve listeleme sistemlerine (TAA, DAI, BASE, OpenDOAR, ROAR, OpenAIRE. ROARMAP, DSpace) kayıt edilmesi,
7. Akademik Arşive kaydı yapılan yazarların ORC-ID'lerinin kayıtlara eklenmesi, ORC-ID'si olmayan yazarlara ORC-ID alınmak suretiyle kayıtlara eklenmesi,
8. Akademik Arşivlerin, TÜBİTAK Türkiye Akademik Arşivi ve uluslararası harmanlama sistemlerine uluslararası standartlarda veri sağlaması için OAI-PMH standartlarına göre veri üretilmesi
9. Akademik yükseltmede değerlendirilen yayınların akademik arşivde bulunmasının teşvik edilmesi,
10. Kurumsal akademik arşivlerin ivedilikle uluslararası standartlarda işler hale gelmesi için nitelikli insan kaynağı dahil olmak üzere gerekli her türlü desteğin verilmesi,
11. Açık erişimdeki dergilerde yayın yapılmasının ve açık ders malzemesi üretiminin teşvik edilmesi,
12. YÖK tarafından düzenlenecek toplantılara ilgili personelin katılımının sağlanması,
13. Yükseköğretim Bilgi Sistemi (YÖKSİS) üzerinden erişime açılacak olan ve bir örneği bilgilendirme amacıyla ilişikte gönderilen “Kurumsal Akademik Arşiv Bilgi Formu” nun Haziran ve Aralık aylarının son günü itibarıyla altı aylık periyodlar halinde doldurulması, gerekmektedir.

YÖK Açık Bilim Politikasına göre; Haklar, Sorumluluklar ve Görevler/Madde 2: Benzersiz tanımlayıcıların (DOI'ler, ORC-ID vd.¹⁸⁰) kullanımının zorunluluğunu sağlamak, Araştır-

180 DOI: Akademik Yayının Kimlik Numarası, Digital Object Identifier (Dijital Nesne Tanımlayıcı), internet üzerinde yayınlanan içeriğe kolay erişimi sağlayan benzersiz numaralandırma ve erişim sistemidir.

Orc-ID: Yazarın Kimlik Numarası; Tek bir dijital kimlik kullanmak suretiyle, bir araştırmacıya ait araştırma çıktılarının tamamının tek bir hesap altında toplanmasıdır.

macıların akademik arşive tam metnin (yayınlanmış makale veya makalenin yayınlanmadan önceki hakem kontrolünden geçmiş kopyası) yanı sıra ilgili üst verilerin önceden veya yayınlandıktan sonra makine tarafından okunabilir elektronik kopyasını koymasını zorunlu tutar. Araştırmacılar yayınlarının akademik arşive zamanında konulmasından sorumludurlar.

Bu kapsamda; İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı sayısallaştırma süreci kapsamında üretilen dosyaların açık erişim çalışmaları; Açık Erişimli Kurumsal Arşiv Politikası (Dspace), Entegre kütüphane otomasyon sistemi (Portfolio) ve Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi web sayfası (<http://engelsizkutuphane.istanbul.edu.tr/>) olmak üzere üç başlık ve hedef kitleye göre gruplandırılarak yürütülmektedir.

İÜ KDDB Açık Erişimli Kurumsal Arşiv Politikası Kapsamında Yapılan Çalışmalar:

- 1) 2012 yılından bu yana aşağıda yer alan Ulusal Açık Erişim Konferanslarına düzenli olarak katılım sağlandı;
 - 8-9 Kasım 2012 tarihlerinde Hacettepe Üniversitesi Kongre Merkezinde yapılan Ulusal Açık Erişim Çalıştayı.
 - 21-22 Ekim 2013 tarihlerinde Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS), Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler (AEKA) Grubu, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü işbirliği ile İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü ev sahipliğinde yapılan 2.Ulusal Açık Erişim Çalıştayı.
 - 3 Mart 2014 tarihinde tamamlanan Ulusal Akademik Arşiv Projesi eğitim semineri.

Handle: Yayının İnternet Adresi.

Handle (Kulp), ortak kayıt servisi CNRI tarafından atanan tekil kaynak erişim adresidir.

- Yükseköğretim Akademik Arşiv Projesi kapsamında, 30 Mayıs 2014 tarihinde Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Konferans salonunda Kurumsal Açık Erişim Arşiv Sistemlerine Veri Girişi Eğitimi.
 - 20-21 Ekim 2014 tarihlerinde Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS) Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler (AEKA) Grubu, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Kurumsal Arşivler ve Açık Erişim (KAAE) Grubu ve Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü işbirliği ile YÖK'ün ev sahipliğinde Ankara'da yapılan 3. Ulusal Açık Erişim Çalıştayı.
 - 4. Ulusal Açık Erişim Çalıştayı (AE2015) 19-21 Ekim 2015, TÜBİTAK.
 - 5. Ulusal Açık Erişim Konferansı (AE2016), 27 Ekim 2016, TÜBİTAK.
 - 6. Ulusal Açık Erişim Konferansı ve OpenAIRE2020 Çalıştayı 24-26 Ekim 2017, İYTE & Ege Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi.
 - Türkiye Açık Bilim Zirvesi 2018, 10 Eylül 2018, Sakıp Sabancı Müzesi, İstanbul.
 - Araştırma Verilerinin Yönetimi ve Açık Bilim Çalıştayı, 11 Eylül 2018, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
 - Açık Bilim Yolunda, 11 Nisan 2019 tarihinde "Bilimi Özgür Bırak" İYTE Gösteri Merkezi
 - 7. Ulusal Açık Bilim Konferansı ve OpenAIRE Advance Projesi Çalıştayı, 19- 20 Kasım 2019, İzmir.
- 2) YÖK açık erişim politikasına uygun şekilde İstanbul Üniversitesi Açık Erişimli Kurumsal Arşiv Politikası hazırlandı, 13/07/2017 tarihli senato toplantısının 22 No.lu, Ek 12 kararı ile kabul edildi. İstanbul Üniversitesi Açık Eri-

şimli Kurumsal Arşiv Politikası (<http://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=iu-ae-kurumsal-arsiv-politikasi.pdf>) adresinden yayınlanmaktadır.

İstanbul Üniversitesi Açık Erişim Politikası Amaçları:

- ✓ Uluslararası Açık Arşivler Girişim Standartlarına uygun açık erişim sisteminin kurulması,
- ✓ İÜ'ne ait akademik çalışmaların uzun dönemli derlemesinin ve korunmasının sağlanması,
- ✓ İÜ mensupları tarafından üretilen akademik çalışmaların açık erişimle görünürlüğünün artırılarak tüm kullanıcıların paylaşımına açılması,
- ✓ Atama ve yükselmeler ile diğer kurumsal değerlendirmelerde dikkate alınan bilimsel çalışmaların uluslararası standartlara uygun olarak depolanması ve listelenmesinin sağlanması,
- ✓ İÜ açık erişim stratejisinin belirlenmesi ve İÜ Açık Erişimli Kurumsal Arşivinin oluşturulması.

Depolama: Her İÜ Mensubu, yayın tarihinden geç olmamak koşuluyla, hakem değerlendirmelerinden geçerek, akademik bir dergide yayımlanmak için onay almış makalesinin dijital bir kopyasını İÜ Açık Erişimli Kurumsal Arşivi'nde depolar.

Açık Erişim/Seçimli Gecikmiş Açık Erişim: Yazar, çalışmalarının kamuya ivedilikle açılması için depolama sürecinde kullanılan açık erişim yazılımının ayarlarını "Açık Erişime İvedilikle Sunulması" seçimiyle gerçekleştirmesi yönünde desteklenir. Yazarın yayıncılarla yaptığı anlaşmalar ve kişisel arşivleme seçenekleri göz önüne alındığında çalışmalara erişim iki başlıkta uygulanacaktır; a) Kamuya Açık Erişim b) Ambargo Süresi Sonunda Açık Erişim

Lisanslama: Her İÜ Mensubu, entelektüel katkı sağladığı çalışmasının İÜ Kütüphanesi tarafından işletilecek İÜ Açık

Erişimli Kurumsal Arşivi'nde kamuya açık olarak açık dağıtım ve koruma prensiplerine uygun şekilde depolanacağını kabul eder.

3) Kurumsal Akademik Arşiv (Dspace) kuruldu; İÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı işbirliği ile kurulan Dspace; İstanbul Üniversitesinin entelektüel birikimini bir araya toplayarak bir açık erişim sistemi oluşturmayı ve uluslararası standartlarda erişime sunmayı amaçlamaktadır

Sistemin Kurumsal Yararları:

- ✓ Üniversitede yürütülen her türlü akademik faaliyetin bilimsel, toplumsal ve ekonomik ilişkisini ortaya koyarak Üniversitenin değerini arttıran bir uygulamadır.
- ✓ Üniversitenin görünürlüğünü ve saygınlığını artırır.
- ✓ Üniversitenin desteklediği çeşitli tanıtım ve araştırma sonuçlarına erişim sınırlamasını ortadan kaldırır.
- ✓ Üniversitenin desteklediği araştırmaları tekrar ücret ödeyerek ticari kaynaklardan satın almasını önler.

Sistemin Bireysel Yararları:

- ✓ İnternet sayesinde araştırma sonuçlarına ücretsiz ve hızlı erişim sağlar.
- ✓ Bilgi kaynaklarının daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayarak araştırmanın etkisini artırır.
- ✓ Bilgi kaynaklarının başka araştırmalara temel oluşturmaya aracılık eder.
- ✓ Araştırmaların tekrarını önler.

Neden Dspace?

- Dünya çapında kullanıcı topluluğu ve geliştiricilerine sahiptir.
- Ücretsiz, açık kaynak kodlu bir yazılımdır.
- Kurum ihtiyaçlarına göre tamamen özelleştirilebilir.

- Eğitim, kamu, özel ve ticari kuruluşlar tarafından kullanılır.
- Her türlü dijital içeriği muhafaza eder, yönetir ve erişime sunar.
- Verileri uluslararası Dublin Core standartlarında tutar.
- OpenAIRE uyumludur.
- Tüm içerik (word, ppt, pdf, video gibi) türlerini kabul eder. Okunabilir dosya formatlarını full-text indekleme yapar, araştırmacıyı doğrudan kaynağa götürür aynı zamanda kayıt giren kütüphanecinin yada müellifin gereksiz meta-data girmesinin önüne geçer.
- Özelleştirilebilir web ara yüzünü destekler.
- OAI (Açık Arşivler Girişimi) uyumludur.
- Ekleme / çıkarma yeteneği vardır.
- Onaylama, düzeltme, ret veya yazara dönülerek “işlemi azaltma” yoluyla içeriği oluşturma seçeneklerine sahip iş akışı özelliği vardır.
- Lucene arama motoru ile üst verilerde ve tam metinde arama imkanı verir.
- Java API (Uygulama Geliştirme Arayüzü) aracılığıyla geliştirilebilir.
- PostgreSQL, Oracle veya MySQL veri tabanlarını kullanır.

Kurumsal Akademik Arşiv (Dspace)de yer alması gereken olan içerik;

- Makaleler
- Ön baskı (pre-prints)
- Son baskı (post-prints)
- Tezler

- Proje çıktıları
- Kitap/kitap bölümleri
- Konferans bildirimleri/sunumlar
- Teknik dokümanlar / klavuzlar
- Veri setleri
- Öğrenim nesneleri

Harmanlama;

Google Akademik: Google tarafından hizmete alınan ve sadece akademik makaleler ve konularda arama yapan bir arama motorudur. Konuların altındaki atıflar bölümünde makaleye atıfta bulunan diğer makalelerin sayısını ve o makalelerin listesini verir.

ROAR: Kurumsal arşivlerin içeriğini harmanlayan ve içeriğinde toplu arama yapılmasını sağlayan bir sistemdir.

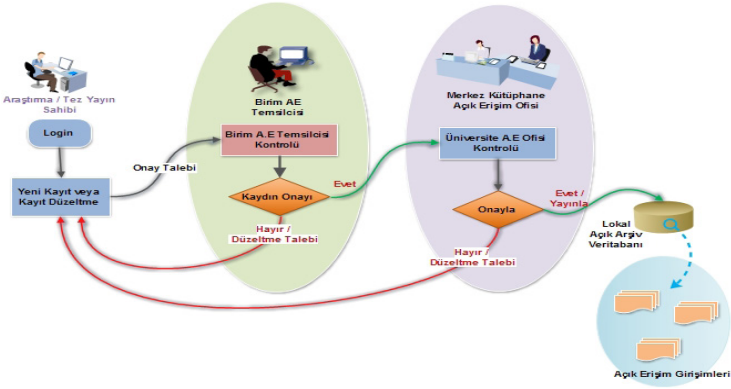
OpenAIRE: Avrupa'daki açık erişim arşivlerini harmanlar.

Harman: Ulusal Kurumsal Açık Arşiv içeriklerinin üst verilerinin harmanlanması ve Türkiye Akademik Arşiv adresi üzerinden erişimin sağlanması amaçlanmaktadır.

BASE: Almanya Bielefeld'deki, Bielefeld Üniversitesi Kütüphanesi tarafından oluşturulan bilimsel internet kaynaklarına yönelik çok disiplinli bir arama motorudur.

İÜ KDDB Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi (Portfolio) Üzerinden Yapılan Açık Erişim Çalışmaları: Sayısallaştırma çalışmaları kapsamında üretilen dosyaların, WorkFlows ve Portfolio sunucularının ileriye dönük yüklemelerde ve erişimde, yer ve hız sorunu oluşmaması için Bilgi İşlem Daire Başkanlığı işbirliği ile sunucu alanı genişletilmiştir. Sayısallaştırma

çalışmaları kapsamında; fotoğraf albümleri, yazmalar ve diğer nadir eserler, tezler ve İÜ yayınlarının teknik işlemleri (dijitalleştirme, dönüşüm, boyut küçültme ve buluta aktarma) tamamlananlar http://katalog.istanbul.edu.tr/client/tr_TR/default_tr/ adresinden erişilebilmektedir.

Şekil 1. İÜ KDDDD Açık Erişim İş Süreci

İÜ KDDDB Engelsiz Bilgi Merkezi Web Adresi Üzerinden Açık Erişim Çalışmaları: Bilgi İşlem Daire Başkanlığı yazılım ekibi işbirliği ile erişime açılan portal (<http://engelsizkutuphane.istanbul.edu.tr/>) üzerinde çalışmalar yürütülmektedir. EBM kapsamında üretilen, 12.645 adet e-kitap ve 302 sesli kitap kütüphane web sayfasından erişilebilir durumdadır.

2.5. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Taşınma Süreci

Dünya'daki büyük üniversitelerin öne çıkan en önemli özelliklerinden birinin sahip oldukları kütüphaneler olduğu bilinen bir gerçektir. Bir üniversite kütüphanesinin hizmet kalitesinin yüksek olması o üniversitenin akademik başarısı için kaçınılmaz unsurlardandır. Akademik başarının önemli araçlarından biri olan üniversite kütüphanelerinin amaçlarını yerine getirebilmesi için ise, altı temel unsur açısından sürdürülebilir niteliğe sahip olması gerekir. Bunlar; bina, bütçe, insan kaynakları, koleksiyon, teknoloji alt yapısı ve kullanıcı hizmetleridir.

Nitekim, Dünya'daki başarılı üniversite kütüphaneleri incelendiğinde tüm temel unsurlar yanı sıra bina koşulları ile de öne çıktıkları görülmektedir. Ülkemizdeki üniversite kütüphanelerinin de günün ihtiyaçlarına uygun koşullar sağlamak için binalarına daha fazla önem vermeleri gerekmektedir¹⁸¹. Kütüphane fiziksel alanları günümüzün yüksek beklentilerine sahip; modern, konforlu, emniyetli, teknoloji donanımlı, ferah, rahat ve merkezi olmalıdır¹⁸². Kütüphane alanının cazip ve kolay erişilebilir olması, etkinliklerin görünürlüğü açısından da önemli bir kalite unsurudur¹⁸³. İyi tasarlanmış alan, akademik bir kütüphanenin sunabileceği en önemli hizmetlerden biridir. Entelektüel verimlilik ve başarılı öğrenme, bir araştırma üniversitesinin motorudur ve iyi ta-

181 Bezirci, Pervin, "Dünya Üniversite Kütüphanelerinde Mükemmellik Örnekleri ve Gelecek", *Yükseköğretim Dergisi*, VIII, sayı 2, 2018, s. 235-240. doi:10.2399/yod.17.028.

182 Stokker, Juddy, "Library Futures: Queensland University of Technology", Australia, 7 Ağustos 2013. <https://www.theguardian.com/higher-education-network/2013/aug/07/library-futures-queensland-university-of-technology>; Bezirci, a.g.m.s.244.

183 Saharkhiz, Yasaman - Majid Valizadeh, Hengameh Salamat, "The Evolution of Academic Libraries in The Age of Technology", *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, V, sayı 4, 2016. doi:http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v5i4.615.

sarlanmış kütüphane mekanları bu motoru beslerler¹⁸⁴. “Bireyin ve toplumun bilgi gereksinimlerinin karşılandığı çok özel mekanlar olan kütüphaneler, çevresel açıdan kullanıcılarının gereksinimlerini karşılayabilecek ortamlar olarak tasarlanmış, üretilmiş ve kullanılıyor olmalıdır. Aksi takdirde kütüphane binası kullanıcılarının sağlığı, dolayısı ile kütüphane binalarının verimliliği olumsuz yönde etkilenir. Üniversite kütüphane binalarının standartlara uyumsuzluğunun giderilmesi, dış ve iç çevre koşullarının iyileştirilmesi kütüphane verimliliğini artıran etkenlerdir”¹⁸⁵.

Türkiye’nin ilk ve en büyük üniversitelerinden biri olan, üniversite deyince ilk akla gelen, bir marka değerine sahip İstanbul Üniversitesi’nin Merkez Kütüphanesi de, gerek koleksiyon zenginliği ve sistematik özellikleri gerek kullanıcı yoğunluğu açısından çok önemli ve nitelikli bir kütüphanedir. Dolayısıyla, İÜMK’nın bina koşulları açısından da çok daha iyi ve yeterli durumda olması, kütüphanenin gelişimi için olmazsa olmaz şartlardan biridir, hayati bir unsurdur.

İÜMK son yıllarda, sistematik ve teknik özellikleri itibariyle (koleksiyon değeri, otomasyon sistemi, kataloglama niteliği, kullanıcı hizmetleri, teknolojik donanımları, dijitalleştirme, açık erişim çalışmaları, personel niteliği vs.) uluslararası düzeye ulaşmıştır. Ancak, sistematik gelişimini tamamlamış ve gelişmeye devam eden önemli bir kütüphane olmasına rağmen, bina koşulları ne yazık ki son yıllarda son derece yetersiz ve problemlili hale gelmiştir. Kullanıcı memnuniyeti için kaliteli hizmet kadar; bilgiye erişimin günümüz koşullarında yaşadığı

184 Mandel, Carol, “Library Futures: New York University”, theguardian.com, 7 Ağustos 2013. <https://www.theguardian.com/higher-education-network/2013/aug/07/library-futures-new-york-university>.

185 Küçükcan, Berrin ve Ayşe Öztürk, *Kütüphane Binası Kullanıcıları Arasındaki İletişimde Binanın Rolü*, I. Uluslararası Bilgi Hizmetleri Sempozyumu 25-26 Mayıs 2006, İstanbul 2007, s.326-327.

hızlı gelişime uygun modern ve konforlu bir kütüphane binası artık kaçınılmazdır. Mevcut bina, can güvenliği riski oluşturacak düzeyde depreme dayanaksız olmasının yanı sıra, sürekli gelişen koleksiyonun gereksinimleri, sayı olarak sürekli artan kullanıcıların hızlı değişen taleplerini karşılayamaz duruma gelmiştir. Mevcut İÜMK binası koşullarının;

- ✓ Depreme dayanıksızlığının ilgili Kurul kararı ile onaylanmış olması, yoğun kullanıcı olan ve 7/24 hizmete açık bir kütüphanede personel ve kullanıcıların can güvenliği riski oluşturması¹⁸⁶,
- ✓ Alt yapı şartlarından dolayı sıklıkla bakım onarım (ısı ve elektrik sistemi, asansör,wc vs.) zorunluluğu oluşması,
- ✓ Derleme niteliği sebebiyle sürekli artan koleksiyon açısından depo koşulları yetersizliği (doluluk oranı %100),
- ✓ Fiziksel şartlardan kaynaklı depo alanı yerleşim düzeni sebebiyle yayın hizmeti hızı ve kalitesinin istenilen düzeyde sağlanamaması,
- ✓ Çalışanlar için sağlıksız depo ve çalışma odası şartları,
- ✓ Sürekli artan kullanıcı yoğunluğu sebebiyle, okuma salonları ve diğer alanların (wc vs.) yetersizliği,
- ✓ 7/24 hizmet kapsamında, binanın fiziksel özelliklerinden dolayı tüm okuma salonlarının açık tutulması, salon

186 Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından 16/01/2015 tarihinde Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığına gönderilen yazıya göre; depremsellik durumu ile ilgili çalışma yapılmış, bu çalışmanın sonuç raporunda yapının taşıyıcı elemanlarının donatı miktarlarının yetersiz olduğu ve hasar oluşturacak derecede korozyona maruz kaldığı ifade edilmiştir. Kütüphane binasının günümüz teknolojik ve konfor şartlarını sağlamadığı hususu ile birlikte, 2007 deprem yönetmeliğine göre can güvenliği açısından risk oluşturduğu, yoğun kullanıcı trafiği ve beklenen Marmara depremi göz önüne alındığında, binanın makul sürede boşaltılması yönünde gerekli çalışmalar yapılmasının zaruri olduğu değerlendirilmiş ve yeni bina yapılmasına karar verilmiştir.

- kısıtlaması yapılamaması sebebiyle enerji israfı, güvenlik zafiyeti, temizlik sorunu vs. yaşanması,
- ✓ Öğretim üyeleri ve öğrenciler için özel ve grup çalışma odaları oluşturulamaması,
 - ✓ Sosyal alan ihtiyacının (sergi, konferans salonu, araştırmacıların yoğun talep ettiği kantin/kafeterya vs.) karşılanamaması,
 - ✓ Teknolojik gelişmelere bağlı bilgiye erişim ihtiyaçlarına uygun alan yetersizliği (sayısallaştırma/dijitalleştirme çalışma odaları, multimedya odaları gibi),
 - ✓ Engelsiz Bilgi Merkezi'nin gelişimine uygun alan yetersizliği (seslendirme kabini ve diğer donanımlar için alan, ses yalıtımı ihtiyacı vs.),

gibi olumsuzluk ve sorunları sebebiyle, binanın bulunduğu yerde yeniden yapılması için İÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı tarafından gerekli prosedürler başlatıldı, yeni bina avan projesi hazırlandı. Ancak binanın yapılabilmesi için İÜMK'nın, hizmetlerini sürdürebileceği uygun bir binaya taşınması gerekiyordu. Üniversitenin çoğu binasında restorasyon ve yapım işlerinin yoğun şekilde sürüyor olması, fakülteler ve diğer birimlerin de bina ihtiyaçlarının bulunması, en önemlisi de Beyazıt Kampüsü civarında kütüphane hizmetlerine uygun yapı ve büyüklükte bir binanın bulunamaması sebebiyle yapım süreci başlatılamadı. Ancak, 23 Ocak 2015 tarihinde saat 12.19 civarı 4.5 şiddetinde yaşanan Marmara depremi sırasında kullanıcı kalabalığı ile oluşan sorunların binanın risklerini hatırlatması, öğrenci ve diğer kullanıcıların bina koşullarının yetersizliği konusunda şikayet, talep ve tepkilerini yoğun şekilde artırması, yaygın depolarının tamamen dolması, üretilen tüm geçici çözümlere rağmen yer sorununun teknik tüm işleri durma noktasına getirmesi sonucunda yeni kütüphane binası yapım sürecinin hızlandırılmasına karar verildi.

Bu karardan bir süre sonra, 23 Temmuz 2016 tarihli 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında, Fatih Üniversitesi kapatılarak geçici olarak İstanbul Üniversitesi'ne devredildi ve eski Fatih Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi Büyükçekmece/Hadımköy Kampüsü olarak adlandırıldı. Bu Kampüs alanlarının o zaman boş olması ve Beyazıt yerleşkesinde uygun yer bulunamaması üzerine, MK binası yapımının hızlandırılabilmesi için geçici olarak kütüphane hizmetlerinin İstanbul Üniversitesi Büyükçekmece/Hadımköy Kampüsü'nde sürdürülmesi olasılığı düşünüldü. Ancak, yapılan fizibilite çalışmaları sonucunda kütüphanenin bilgiye erişim hizmetlerinin hızlı ve güvenli olarak sürdürülebilmesi için teknik alt yapının (internet, kamera sistemi vd.) uygun olmadığı görüldü. Bilgi İşlem Daire Başkanlığı desteği ile koşulların uygun hale getirilebilmesi için ihtiyaç tespiti ve ardından piyasa araştırması ile maliyet çalışması yapıldığında teknik alt yapı maliyetlerinin bütçe koşullarına göre çok yüksek olduğu anlaşıldı. Ayrıca, kütüphane personelinin ulaşımı için gerekli olan servis hizmeti maliyeti de söz konusuydu. Bu sebeplerle, yeni İÜMK binası yapılanaya kadar, kütüphane teknik hizmetlerinin İÜ Beyazıt Kampüsü Vefa bölgesinde bulunan prefabrik binada yürütülmesine, yayınların Büyükçekmece/Hadımköy Kampüsü'nde bulunan depolarda kontrollü olarak muhafaza edilmesine karar verildi.

İÜMK binasının taşınması kararı üzerine; taşınma öncesi ve taşınma sürecindeki ihtiyaçları, sorunları ve çözümleri belirlemek, doğru sonuçlar alabilmek için bir fizibilite çalışması yapıldı. Çalışma sonuçları "Merkez Kütüphane Taşınma İş Planı" adı altında bir sunum ile Üniversite üst yönetimine detaylı olarak anlatıldı.

Fizibilite çalışması sonucunda;

- ✓ Kültür mirasımızın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için kütüphane koleksiyonunda bulunan, otomasyon sistemi öncesine ait ve MK Entegre Kütüp-

hane Otomasyon Sisteminde kayıtlı olmayan yayınların (kitap, tez, dergi, gazete) kayıt altına alınması, internet aracılığıyla yurt içinden ve yurt dışından araştırmacılara kaliteli, hızlı ve güncel bilgiye erişim hizmeti verilmesi,

- ✓ Tüm yayınların (kitap, tez, dergi, gazete) barkodlama ve sırt etiketleme işlemlerinin yapılması, genel düzen ve sayım işlemlerinde kolaylık sağlanması, manyetik güvenlik bandı takılma işlemlerinin yapılarak yayın güvenliğinin sağlanması,
- ✓ Tüm yayınların (kitap, tez, dergi, gazete) listelenerek kolileme işleminin yapılması ve taşımaya hazır hale getirilmesi,

amaçlarına uygun aşamaların gerçekleştirilebilmesi ve koleksiyonun taşıma işlemlerinin hızlı ve sağlıklı koşullarda, hatasız olarak yapılabilmesi için mevcut MK personel sayısının yetersiz olması sebebiyle, hizmet alımı desteği alınmasına karar verildi. Üniversite yönetiminin de onay ve destekleri ile “Merkez Kütüphane Dermesinde Yer Alan Yayınların Kataloglama/Niteleme, Barkod Sistemi ve Listelenerek Kolileme İşi” adı ile ihale edilen, kısaca “MK Taşınma Projesi” olarak anılan projenin uygulanma aşaması öncesi aylar süren detaylı hazırlık çalışmaları yapıldı. Bu hazırlık çalışmaları kapsamında, iş sırasına göre özetle aşağıdaki aşamalar gerçekleştirildi:

A) RFID ve barkod sistemi değerlendirme çalışmaları;

- a. RFID sistemi hakkında araştırma yapıldı. RFID UHF ve HF ürünlerini pazarlayan firmalardan detaylı bilgiler alındı. Bu firmaların uygulama yaptıkları kurumlarda, yerinde incelemeler, görüşmeler yapıldı, sistemi kullanan kurum çalışanları ve yöneticilerinden alınan bilgileri de kapsayan raporlar oluşturuldu.
- b. Değişik boyutlardaki yayınlar (kitap, dergi) kullanılarak RFID HF sisteminin demo çalışmaları yapıldı.

c. RFID HF demo çalışmasında okuyucu hizmetlerinde ödünç verme modülü, kitap deposunda sayım modülü test edildi.

d. RFID HF demo çalışması sonucunda;

- ✓ MK'nın derleme kütüphanesi özelliği sebebiyle kapalı depo sistemi ile hizmet veriyor olması yani kullanıcının doğrudan yayın raflarına erişemiyor olması,
- ✓ Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserleri Derleme Kanunu ve Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserleri Derleme Kanunu Yönetmeliği uyarınca kütüphane dışına ödünç verme hizmetinin olmaması,
- ✓ Raflarda bulunan, koleksiyona ait yayınların çok farklı boyutlarda olması,
- ✓ Derleme kapsamında yılda yaklaşık 120.000 materyal (kitap, tez, dergi ve gazete fasikülü, kitap dışı belge) gelmesi nedeniyle RFID HF sisteminin sürdürülebilir olmaması,
- ✓ Uygulamada karşılaşılan aksaklıklar -özellikle sayım modülünde, sayım sonuçlarında yaşanan farklılıklar-,
- ✓ RFID HF sisteminin maliyet ve sürdürülebilirlik açısından bütçeye getireceği yükün fazla olması,

nedeniyle RFID HF sisteminin MK sistemine uygulanmasının sağlıklı ve sürdürülebilir olmayacağına karar verildi. Bu karar, MK'da görevli olan, alanında yetkin ve uzman tüm teknik birim sorumlularının tecrübe ve görüşlerine bağlı kalınarak, olumlu ve olumsuz tüm sonuçlar görüşülerek alınmıştır.

e. RFID HF sisteminin MK sistemine uygulanmasının uygun olmadığı kararı sonrası diğer seçenek olan "barkod sistemi" hakkında araştırma yapıldı. Barkod uygulamasına ilişkin ürünleri pazarlayan firmalardan ve bu sistemi kullanan kurum yöneticisi ve çalışanlarından detaylı bilgiler alındı.

f. Barkod sisteminin demo çalışması yapıldı. Bu çalışmada da değişik boyutlardaki yayınlar (kitap, tez) kullanıldı.

g. Barkod sistemi çalışması sonucunda;

- ✓ Barkod sistemi uygulaması sırasında sayım işleminde isabetli sonuçların alınması,
- ✓ Barkod sisteminin maliyet ve sürdürülebilirlik noktasında dışa bağımlılığın en alt düzeyde olduğunun tespit edilmesi,

nedeniyle barkod sisteminin uygulanmasına karar verildi. Bu karar alınırken de MK'da görevli olan, alanında yetkin ve uzman tüm teknik birim sorumlularının tecrübe ve görüşlerine bağlı kalındı, olumlu ve olumsuz tüm sonuçlar görüşüldü, değerlendirildi.

B) Teknik şartname hazırlık çalışmaları; İşin olabildiğince kusursuz uygulanabilmesi için daha önce edinilmiş tecrübelerin dikkate alınması gereğince, İstanbul Üniversitesi kütüphanelerinde (Nadir Eserler Kütüphanesi, Hukuk Fakültesi Kütüphanesi, Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi vb.) ve diğer emsal kurumlarda (Cumhurbaşkanlığı Külliye Kütüphanesi, Milli Kütüphane vb.) yapılan benzer çalışmalarda uygulanan teknik şartname örnekleri incelendi. MK'da görevli olan, alanında yetkin ve uzman tüm teknik birim sorumluları ve çalışanların katılımı ile teknik şartname çalışmaları dikkatli bir şekilde yürütüldü. MK'nın fiziksel, sistematik ve koleksiyon özelliklerinin dikkate alınması kaydıyla, ihale işlemlerini ve mevzuat koşullarını uygulayacak birim olan İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı ile işbirliği halinde teknik şartname oluşturuldu.

Teknik şartnamede aşağıda özetle bahsedildiği şekilde yapılacak işin tanımı ve kapsamı, işin amacı, tanımlar, yapılacak işler,

iş takvimi, kullanılacak malzemeler, personel özellikleri, işin kontrol ve kabulü ile diğer hususlar ayrıntılı olarak açıklandı.

İşin Tanımı ve Kapsamı bölümünde; Kütüphane Otomasyon Sistemine uygun şekilde katalog künyeleri ve sayı girişleri yapılacak olan yayın sayısı, manyetik güvenlik bandı olmayan ve manyetik güvenlik bant takılma işlemleri yapılacak olan yayın sayısı, barkod ve etiketleme işlemlerinin yapılacağı yayın (kitap, tez, dergi, gazete) sayısı ve tüm yayınların listeleme ve kolileme işlemleri detaylı olarak yer aldı.

Tanımlar bölümünde şartnamede bahsi geçen iş süreçleri ile ilgili ifadeler;

Kurum: İstanbul Üniversitesi,

Birim: Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı,

Yüklenici: İhaleyi kazanan ve işi uygulamakla sorumlu olan tüzel kişiliği,

Yüklenici personeli: İhaleyi kazanan yüklenicinin çalıştıracığı kişiler,

Danışman: Yüklenici adına iş süresince personelin nitelikleme ve nitelikleme dışı teknik işlemlere ilişkin sorularını cevaplamakla görevli ve iş kapsamında sisteme girilen kayıtların doğruluğundan bilimsel olarak sorumlu olan kişi,

Koordinatör: Yüklenici adına ilgili birimlerle işbirliği içinde işi yürüten kişi,

İş: İhaleyi kazanan yüklenici firmanın Şartname hükümleri kapsamında yapacağı iş ve işlemler,

Machine-Readable Cataloging (MARC): Makine ile okunabilir kataloglama. Bibliyografik kayıtların bilgisayar ortamında oluşturulması için geliştirilmiş yapı,

Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları 2 (AAKK2): Eserlerin tanımlanması için geliştirilen MARC ile uyumlu kataloglama kurallar bütünü,

Sırt: Ciltte alt ve üst kapağı bağlayan kısım,

Aidiyet kaşesi: Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı yayınlarına basılan kaşe,

Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi: SirsiDynix Symphony WorkFlows yazılımı,

Manyetik Güvenlik Şeridi: Kitap, tez, dergi, gazete türündeki materyallerin kütüphane içerisinde izin verilmiş kullanım alanları dışına çıkarılmasının önlenmesi ile güvenliklerini temin amacıyla belli sayfa aralarına yerleştirilen ve materyallerin izin verilmiş kullanım alanları dışına çıkarılmaları halinde alarm sisteminin uyarı vermesini sağlayan şerit,

Niteleme: Yayınların (kitap, tez, dergi, gazete) ulusal ve uluslararası standartlarda (AAKK2, MARC 21'e dayalı) ve Merkez Kütüphane uygulamaları kapsamında kataloglanarak, bibliyografik künyesinin Merkez Kütüphane Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemine kaydedilmesi,

Basit Düzey Niteleme: Merkez Kütüphane uygulamaları kapsamında, belirlenen AAKK2, MARC 21 dikkate alınarak belirlenmiş alanların Merkez Kütüphane Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemine kaydedilmesi,

Ayrıntı Düzey Niteleme: Merkez Kütüphane uygulamaları kapsamında, belirlenen AAKK2, MARC 21 dikkate alınarak belirlenmiş alanların Merkez Kütüphane Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemine kaydedilmesi,

şeklinde detaylı olarak tanımlandı.

Yapılacak işler bölümünde; Yayınların (kitap, tez, dergi, gazete) katalog künyelerinin çıkarılmasında hazırlanan tablolarla belirlenmiş alanlar dikkate alınarak Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemine girişlerinin nasıl yapılacağı, barkod, sırt etiketi ve manyetik güvenlik şeridi takılması işlemleri, yayınların

listelerinin hazırlanan tablolara uygun olarak nasıl yapılacağı ve buna ilişkin kurallar detaylı olarak anlatıldı.

Personel özellikleri bölümünde; MK Taşınma Projesi kapsamında yüklenici firma tarafından sağlanan kataloglama işlemlerinde çalışacak olan personelin;

- ✓ MK’da görevli tecrübeli kataloglama personeli olan tüm kütüphanecilerin denetiminde çalıştırılması,
- ✓ Üniversitelerin Bilgi Belge Yönetimi (Kütüphanecilik ve/veya Arşivcilik) bölümlerinden mezun ya da son sınıf (4. sınıf) öğrencisi olması,
- ✓ Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü “Staj Uygulamaları 1” dersi kapsamında Merkez Kütüphanede staj yapmış olması ya da MARC 21 formatı ve AAKK2’ ye göre kataloglama işlemi yapılan kütüphane programlarında çalışmış olması,
- ✓ MK’da görevli tecrübeli, kataloglama personeli tarafından, kataloglama işlemlerinde çalıştırılacak görevlilere Entegre Kütüphane Otomasyon Sisteminin nasıl kullanılacağı hususunda öncelikle 5 (beş) iş günü eğitim verilmesi,
- ✓ yanısıra diğer detaylı kriterlere de uygun olarak çalışacak personelin MK yönetimi tarafından titizlikle seçilmesi,

kuralları yer aldı ve uygulamada bu şartlara uygun çalışma gerçekleştirildi.

Kullanılacak malzemeler bölümünde, barkod ve şeffaf etiket koruyucu ölçüleri ve özellikleri, manyetik bant özellikleri (tek parça, esnek, plastik film ile kaplanmış paslanmayan ince metal karışım biçiminde, üzerindeki esnek plastik filim tabakası kendi boyutunun en az iki katı kadar uzayabilmeli, bu özellik sayesinde büyük ebatlı materyallerde daha kolay yerleşim imkanı

sağlayabilmeli, bantlar bir kere takılacak ve performansından hiç kayıp vermeden sistemin yarattığı manyetik alana defalarca duyarlı ve duyarsız hale getirilebilmeli, kitabın ömrü kadar dayanmalı, tek tarafı ve çift tarafı yapışkanlı tipleri olmalı, çift taraflı manyetik bantlar kitap sayfalarının ciltle birleştiği kısmına çift taraflı, kendinden yapışkanlı tamamen gizlenebilir türde olmalı, tek tarafı yapışkanlı olan tipleri ise kitapla cilt arasına yapıştırılarak tamamen gizlenebilmeli, özel bantlar zaman içinde yapışkanlık özelliğini yitirmeyip gizliliğini muhafaza edebilmeli, bantlar kütüphane içerisindeki çevre şartlarından etkilenmeyecek özellikte olup, sistemin yarattığı manyetik alana zaman içerisinde duyarlılığını kaybetmemeli vd.) yanısıra koli ebatları ve özellikleri detaylı olarak açıklandı.

Diğer hususlar bölümünde; kurum yararı gözetilen ve işlerin sağlıklı yürütülebilmesi için uygulanan mevzuata uygun kuralları içeren maddeler yanı sıra, yıpranmış yayınların koruma altına alınabilmesi amacıyla, cildi bozulmuş ve yıpranmış ancak eser bütünlüğü bozulmamış olan yayınların Otomasyon Sistemine kataloglaması yapıldıktan sonra bakımları yapılmak üzere zarf içine konulması ve zarf üzerine barkod numarası yazılması, eser bütünlüğü bozulmuş olan (sayfaları eksik) yayınların mevcut tespit edilebilen bilgileri dikkate alınarak listelenmesi yapıldıktan sonra koli içine konulması gibi koruyucu maddeler yer aldı.

İşin kontrolü ve kabulü bölümünde, yüklenicinin ilk ve son kontrollerini niteleme/kataloglama ile birlikte eş zamanlı yürüteceği, ilk ve son kontrolü tamamlanan grupları belirlenen aralıklara göre ve şartnameye uygunluğuna dair danışman onaylı resmi yazı ile Kontrol Teşkilatına bildireceği kriterleri yer aldı. Şartnamede, *Kontrol Teşkilatı tarafından örneklem yöntemiyle katalog kontrolleri yapılır* yazılmasına rağmen, titiz

davranılarak, hatasız ve nitelikli kataloglama sonuçları elde edebilmek için kataloglanan tüm yayınlar MK kataloglama personeli tarafından birebir tek tek kontrol edildi. Kontrol Teşkilatı tarafından tespit edilen hatalar; “*Yüklenici tarafından düzeltilir. Kontrol Teşkilatı bu hataların düzeltilip düzeltilmediğine tekrar baktıktan sonra işin o günkü (o taksitteki) durumu için tutanak hazırlar. Yürütülen işin hangi aşamada olduğunu, işin ne kadarının bitirilip Kontrol Teşkilatınca incelemeye alındığını, bu incelemeler sonunda işin ne kadarlık kısmının kabule hazır olduğunu veya olmadığını gösterir bir tutanak, Yüklenici yetkilisi ve Kontrol Teşkilatı tarafından birlikte hazırlanacak ve imzalanacaktır*”, şeklinde kontrol süreci detaylı olarak belirtildi.

C) Taşınma ihalesi aşaması; Teknik şartnamenin hazırlanma süreci ardından, Kütüphanecilik/Bilgi ve Belge Yönetimi alanında kurumsal iş deneyimine sahip tüm yüklenici aday firmalar davet edildi. MK şube müdürleri, bölüm sorumluları katılımı ile toplantılar yapılarak ihtiyaçlar ve iş detayları anlatıldı. Yüklenici adaylarının yerinde keşif ve incelemeler yapmaları sağlandı. Ardından, piyasa araştırması ve yaklaşık maliyet çalışmaları yapıldı. Proje ihale aşaması MK’da görevli iki uzman personelin katılımı ile İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı tarafından yürütüldü ve ilgili mevzuat kapsamında tamamlandı.

D) MK Taşınma Projesi uygulama aşaması öncesi yapılan çalışmalar;

- ✓ Taşınma projesi kararının en başından itibaren tüm MK personeli ile zaman zaman yapılan toplantılarda sürecin detayları görüşüldüğü gibi, ihale sonrası yapılan toplantılarda da İÜMK personeli proje kapsamında yapılacak iş ve işlemler hakkında detaylı olarak bilgilendirildi.

- ✓ Proje boyunca çalışacak MK ekibinin görev dağılımı ve tanımı yapıldı.
- ✓ Yüklenici firmanın sağlayacağı ekibin yapacağı her işin, MK'da görevli işi en iyi bilen, tecrübeli kütüphaneci ve diğer personel tarafından birebir titizlikle kontrol edilmesi gereği önemle hatırlatıldı.
- ✓ İhtiyaç kapsamındaki tanımlı işin öncelikleri ve uygulama metotları uzun görüşmeler sonucu belirlendi.
- ✓ Proje ekibinin çalışma yapacakları sahalara için gerekli planlama ve hazırlıklar yapıldı.
- ✓ Proje ekibinin çalışacağı sahalarda gerekli olan internet ve elektrik alt yapı çalışmalarının, Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ve Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı ekipleri tarafından yapılması sağlandı.
- ✓ Proje ekibine Başkanlık personeli tarafından, Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi eğitimleri detaylı olarak verildi, uygulamalar yaptırıldı.
- ✓ Teknik şartnamede belirtilen yayın gruplarına göre, Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi üzerinden yayın listeleri oluşturularak işlemlerin uygulama aşaması için hazır hale getirildi.
- ✓ Yüklenici firma yetkililerinden planlama yapmaları ve işin metotları hakkında bir rapor/sunum hazırlayarak MK ekibine anlatmaları talep edildi ve birkaç aşamalı toplantı düzenlenerek yüklenici firma ekibi ve MK ekibi arasında işin detayları ve metotları konusunda uzlaşma sağlandı.
- ✓ Uygulama aşaması öncesi yapılan toplantılar ve hazırlanan şartname sonuçlarına göre tüm hazırlıklar tamamlandıktan sonra projenin uygulamasına geçilmesine karar verildi.

- ✓ Büyükçekmece/Hadımköy Kampüsü'ndeki depo olarak kullanılacak olan alanlar, Yapı İşleri Teknik Daire Başkanlığı tarafından, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığının belirlediği kriterlere göre, yayın kolilerinin uzun süre muhafaza edilebilmesi için ısı, ışık, nem ve güvenlik koşulları açısından uygun hale getirildi.
- ✓ KDDDB tarafından koli ebatları ve sayılarına uygun olarak yayınların depolara yerleşim planı yapıldı.

E) MK Taşınma Projesi uygulama aşaması; Büyük ve tarihi değere sahip bir kütüphanenin taşınması şüphesiz hiç kolay bir iş değildi, büyük emek, sorumluluk ve azami dikkat ile yoğun çalışma gerektiren bir süreçti. Bu karar aşamasına gelmek, taşınma aşaması hazırlıkları, okuma salonlarının kullanıcıya kapatılması mecburiyetleri kendini bilgiye erişime adanmış, gönül işi yapan biz kütüphaneciler için de hem duygusal olarak hem de mesleki açıdan zorlu bir tecrübeydi. Ama bu zorlu süreç yaşanmadan da ideal bir kütüphane binasına sahip olmak, hayalin gerçek olması mümkün değildi, o yüzden sorunları halının altına süpürmek yerine ortaya çıkardık ve çözüm için kolları sıvadık.

Kullanıcılarına daha kaliteli koşullarda hizmet verebilmek amacıyla Merkez Kütüphane binası yeniden yapılmak üzere, 18 Haziran 2018 tarihinden itibaren geçici süre ile hizmete kapatıldı. Ancak, 3 ayda bir gelen derleme koleksiyonunun alınması, teknik işlemlerinin yapılarak uluslararası kütüphane otomasyon sistemine kayıt süreci, açık erişim hedefi ile sayısallaştırma/dijitalleştirme çalışmaları ve elektronik kaynak hizmetleri yanı sıra Nadir Eserler Kütüphanesi ve fakülte kütüphaneleri ile MK'da yürütülmekte olan Engelsiz Bilgi Merkezi hizmetleri devam etti. Kullanıcılar basılı kaynaklar için, İÜ

fakülte kütüphaneleri ve İÜMK gibi derleme niteliğine ve aynı koleksiyona sahip Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ne yönlendirildi.

MK Taşınma Projesi birinci etabı hazırlıkları Nisan 2018 itibarıyla, fiilen de 18 Haziran 2018 tarihinden itibaren başlatıldı. Projenin uygulanma aşamasında kütüphane kullanıcıya kapatıldı çünkü iş kapasitesinin yoğunluğu ve çeşitliliği (kataloglama, barkot, listeleme ve kolileme) sebebiyle, çok sayıda kişinin eş zamanlı olarak çok büyük alanlarda çalışması gerekiyordu. Yayınların bir kısmının işlemleri depolarda yapıldı ancak depo alanlarının çalışma koşullarına uygun olmaması ve alan yetersizliği sebebiyle yayınların büyük çoğunluğu okuma salonlarındaki raflara ve büyük masalara taşındı, düzenli ve kontrollü olarak yerleştirildi. Okuma salonlarındaki bütün büyük masalar ve raflar kullanılmasına rağmen Proje takvimi ilerledikçe salonlar hareket alanını kısıtlayacak derecede yayın ve kolilerle doldu. Proje kapsamında, MK ve yüklenici firma personelinin oluşan farklı niteliklerde yaklaşık 150 kişi ile 8 ay süren oldukça yoğun bir süreçte çalışıldı.

Proje boyunca, tarihi bir sürecin sorumluluğu ile yorucu, stresli ama aynı zamanda çok zevkli ve duygusal zamanlar yaşandı. Çalışmaların neredeyse tamamında mesleki duyguların yansıması, aidiyet, kitap ve kütüphane aşkı vardı, emek verilmiş her sayfa hatta her satırın bir kütüphaneci için ne

kadar kıymetli olduğunu gösterir nitelikte özenli büyük bir çaba vardı. MK Taşınma Projesinin, muhteşem bir ekip çalışması ve eşsiz bir mesleki tecrübe olduğunu söylemek mübalağa olmayacaktır.

Çok yoğun araştırma/kullanıcı kitlesine sahip, Türkiye'nin ilk üniversitesine ait, en büyük ve derleme niteliği taşıyan tek

üniversite kütüphanesi olan İÜMK'nın sahip olduğu değerli koleksiyon bu Proje ile on yıllarca geriye dönük işleri de kapsayan çok kapsamlı bir düzenleme yaşadı. İşlemlerin her adımında adeta iğneyle dantel işlenen incelikte işler yapıldı;

- ✓ Eski yıllara ait, on yıllarca el değmemiş, sadece kart kataloglarda yer alan, otomasyon sisteminde kayıtsız olan tüm yayınların bibliyografik veri girişleri kütüphane otomasyon sistemine kaydedildi. Böylece araştırmacıların tüm yayınlara doğru ve eksiksiz erişimi mümkün hale getirildi.
- ✓ Çok eski yıllarda, farklı dönemlerde 3 farklı numara verilmiş olan ve sadece kart kataloglarda yer alan, “1-200.000 numaralı” veya “bölülüler” diye adlandırılan eserlere erişimi sağlayabilmek için, artık kullanılmayan kara kaplı eski demirbaş defterlerindeki numaralar ve eser üzerindeki numaralar tek tek kontrol edilerek, hatalı numaralar düzeltildi, kullanılan 3 farklı numara teke indirildi ve otomasyon sistemine kaydedildi.
- ✓ Harf devrimine kadar (1928 dahil) olan tüm yayınlar tek tek incelenerek ayrıştırıldı, kaydedildi ve Nadir Eserler Kütüphanesi koleksiyonuna dahil edildi.
- ✓ Tüm eserler tek tek elden geçirilerek hasarlı olanlar tespit edildi, mümkün olanlar onarıldı veya özel zarflarda kodlanarak bakımları yapılmak üzere ayrıldı.
- ✓ Demirbaş kaydı alan, tüm mevcut yayınlara barkod sistemi uygulaması (manyetik bant, iç kapak ve sırt etiketleri) yapıldı. Koleksiyonun daha kolay, doğru ve kısa zamanda sayım işleminin yapılabilir olması sağlandı.
- ✓ Koleksiyonda yer alan tüm mevcut yayınların listelenerek özenli ve uzun süre muhafaza edilebilir şekilde listeleme ve kolileme işlemi yapıldı. Böylece, Merkez Kütüphane

binasının yenilenmesi aşamasında, tüm koleksiyon taşınmaya hazır hale getirilmiş oldu.

- ✓ MK tarihinde ilk defa her yayın tek tek elden geçirilerek detaylı ilk sayım yapılmış oldu.
- ✓ Ülkemizde bulunan milli hafıza konumundaki derleme kütüphaneleri içerisinde, her yayını otomasyonda kayıtlı olan ve en güncel veri girişine sahip bir derleme kütüphanesi olunması sağlandı.
- ✓ Çalışmalar sırasında üzerine çeşitli notlar alınmış ilgi çekici, değerli yayınlar açığa çıktı; çeşitli dönemlerin bakanlarının MK'ye bağışladığı koleksiyonlar, hanedan üyelerine imzalı bağışlanan kitaplar, alanında tanınan hocalara ait, el yazısı notları içeren MK'ye bağışlanan değerli yayınlar vs. Bu özel yayınlar bilahere değerlendirilmek, sergilenmek üzere listelendi.
- ✓ İkinci etap kapsamında, MK personeli tarafından yoğunlaştırılmış bir çalışma ile derleme yoluyla gelen, 2019 ilk yarısına kadar olan tüm yayınlar kayıt altına alındı. Böylece geçmiş döneme ait kayıtsız yayın kalmadığından, bundan sonra kütüphaneye gelen her yayının en hızlı şekilde otomasyon sistemine aktarılması ve birikim olmadan güncel olarak kullanıcıyla buluşturulması hedefine ulaşıldı.

F) Taşınma İşinin Gerçekleştirilmesi ve Geçici Hizmet Binası; Yukarıda anlatıldığı gibi, MK Taşınma Projesi kapsamında yapılan kapsamlı çalışmaların tamamlanması ardından taşınma işinin gerçekleştirilmesi aşaması başlatıldı. Taşınma işi sırasında, önceden yapılan planlama ve görev dağılımına uygun olarak, her bölüm kendi koleksiyonunun taşınma aşamasından sorumlu olmak üzere, tüm MK personeli görev aldı.

Taşıma, İÜMK personelinden oluşturulan 3 ayrı ekip kontrolünde gerçekleştirildi.

Depo ekibi; taşınacak olan kolilerin raflardan liste sırasına uygun olarak hamallara düzenli ve kontrollü olarak verilmesini sağladı, verilen koli numarasını İÜMK Beyazıt Yerleşkesi Kitap Deposu Çıkış Kontrol Listesinde işaretledi.

Araç ekibi; depodan gelen, araca konulacak her koli numarasını İÜMK Beyazıt Yerleşkesi Kitap Deposu Araç Yükleme Kontrol Listesinde işaretledi, araca sıralı, düzgün ve kontrollü yerleştiril-

mesini sağladı.

B.Çekmece/Hadımköy ekibi; araçtan inen her kolinin numarasını İÜMK B.Çekmece Yerleşkesi Araçtan Boşaltma Kontrol Listesinde işaretledi. Her kolinin, önceden tespit edilen depo alanlarına düzgün ve sıralı olarak, numarasını İÜMK B.Çekmece Yerleşkesi Kitap Deposu Giriş Kontrol Listesinde işaretleyerek, yerleştirilmesini sağladı.

Yerleştirme işlemleri önceden koli ebatlarına göre ölçülerek planlaması yapılan odalara koli numarasına göre düzenli olarak yapıldı.

Taşınma azami güvenlik tedbirlerinin alınması suretiyle 3 etapta gerçekleştirildi; 1. Etap taşınma işi kapsamında, 11.12.2018 – 14.12. 2018 tarihleri arasında olmak üzere 4 günde, toplam 5008 adet koli Büyükçekmece Hadımköy depolarına taşındı. 2. Etap taşınma işi kapsamında, 22/04/2019 - 03/05/2019 tarihleri arasında olmak üzere 8 günde, toplam 8824 adet koli Büyükçekmece Hadımköy depolarına taşındı. 3. Etap taşıma kapsamında ise; 25.07.2019- 02.08.2019 tarihleri arasında olmak üzere 7 günde, toplam 1173 adet yayın kolisi Büyükçekmece Hadımköy depolarına taşındı. Ayrıca Merkez Kütüphaneye ait büro mobilyası, kırtasiye ve sarf malzemeleri ile elektronik cihazlar (tarayıcılar, bilgisayarlar vd. elektronik malzemeler) geçici hizmet binası olarak Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığına (KDDDB) tahsis edilen İÜ Beyazıt Kampüsü Vefa bölgesinde bulunan prefabrik binaya taşındı ve yerleştirildi.

Taşınma ardından yerleşim işi tamamlanarak, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Geçici Hizmet Binasında 19.08.2019 tarihi itibarıyla, teknik işlemler başlatılmıştır; yaklaşık 3 ayda bir gelen derleme koleksiyonunun alınması, teknik işlemlerinin (derleme otomasyonu kontrolü, manyetik bant, barkot etiketleme, kataloglama) yapılarak entegre kütüphane otomasyon sistemine kayıt süreci, açık erişim hedefi ile sayısallaştırma/dijitalleştirme çalışmaları ve elektronik kaynak hizmetleri geçici hizmet binasında devam etmektedir. Devam eden çalışmalar kapsamında teknik işlemleri tamamlanan yayınlar, geçici hizmet binasındaki yer sorunu sebebiyle özenle kolilenecek Büyükçekmece Hadımköy Depolarına yerleştirilmektedir. Yayın kolilerinin güvenli ve sağlıklı koşullarda muhafaza edilebilmesi için depolarda sabit bir personel görevlendirilmiştir.

Ayrıca haftada 2 kez olmak üzere MK'de görevli taşınır kayıt kontrol görevlisi bir kütüphaneci belirlenen kriterlere¹⁸⁷ uygun olarak depo odalarını ve kolileri kontrol etmekte, hazırlanan rapor ve tutanaklar düzenli olarak kayıt altına alınmaktadır. İki yılda tamamlanması düşünülen MK yeni binasının yapım süreci tamamlanıncaya kadar çalışmaların bu şekilde devam etmesi planlanmaktadır.

Yukarıda da bahsedildiği gibi, tüm çabalara rağmen kullanıcılara yayın ve okuma salonu hizmeti sunulabilecek uygun bir bina sağlanamadığından ve geçici hizmet binası koşullarının yer ve ağırlık kaldırma kapasitesi (Yapı İşleri Daire Başkanlığı uzmanlarının ağırlık ölçümüne göre) uygun olmadığından maalesef kullanıcı hizmetleri geçici olarak durdurulmuştur. Nadir Eserler Kütüphanesi ve fakülte kütüphaneleri hizmetleri devam etmektedir. Kullanıcılar basılı kaynaklar için, İÜ Fakülte Kütüphaneleri ve İÜMK gibi derleme niteliğine ve aynı koleksiyona sahip Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ne yönlendirilmektedir. Ayrıca, Merkez Kütüphane yapım aşamasında öğrencilerin okuma salonu sorunu olduğu için fakültelerin koşulları elverdiği oranda okuma salonu kapasiteleri artırılmaktadır.

Ayrıca, Geçici Hizmet Binasının koşulları engelliler için uygun olmadığından, MK'da yürütülmekte olan Engelsiz Bilgi Merkezi hizmetleri kapsamındaki seslendirme kabinleri ve engellilerin kullanımına uygun bazı cihazlar (ekran büyütücü, grafik kabartma ve doküman okuma ma-

187 B.Çekmece/Hadımköy Yayın Deposu Kontrol Tutanağı, Kolilerin kontrolü (deformasyon, çökme, bant açılması, nem vs. tespiti), camların kontrolü (kırılma, sızma vs. tespiti), elektrik sistemi, kalorifer petekleri ve kapıların kontrolü vd. kriterleri içermektedir.

kinası, engelliler için özel yazılımlar içeren bilgisayar) geçici olarak Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde KDDB için tahsis edilen bir odaya yerleştirilmiştir ve Başkanlık kontrolünde engelliler için bilgiye erişim hizmetleri de devam etmektedir.

İÜMK taşınmasının tarihi bir süreç olması ve kayıt altına alınması gerektiği düşüncesiyle, taşınma sürecinin hazırlık çalışmalarından sonuna kadar her adımı İÜ İletişim Fakültesi işbirliği ile fotoğraf ve video olarak kayıt altına alınmış, taşınmayı konu alan bir belgesel film hazırlanması sağlanmıştır. Taşınma filmi MK web adresinden (<https://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/>) erişilebilir durumdadır.

2.5.1. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Yeni Bina Özellikleri ve İkinci Kütüphane Binası İhtiyacı

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinin yeni bina projesi, alan koşullarının elverdiği ölçüde günümüz teknolojik ve kütüphane ihtiyaçlarına uygun şekilde, kullanıcılar için daha konforlu ve modern bir yapı olarak tasarlanmıştır. Projede, bireysel ve grup çalışmaları için çok amaçlı okuma salonları, 7/24 hizmet için araştırma alanlarından bağımsız okuma salonu, Engelsiz Bilgi Merkezi alanı, multimedya odası, sayısallaştırma birimi, toplantı ve konferans salonları, sergi alanları ve bir kafeterya yer almaktadır.

Çevresel şartlar binanın büyütülmesine uygun olmadığından, yeni İÜMK binasının mevcut yerinde 10.000 m2 alana yapılması planlanmaktadır. Yeni bina büyütülemeyeceği ve yapım planına göre yayın depolarından biri giriş katı olacağı için, depo yayın kapasitesi oldukça azalmaktadır. Mevcut hali ile yayın kapasitesi yaklaşık 1.000.000 iken yeni MK binasının yaklaşık 350.000 yayın kapasitesine sahip olacağı tahminen hesap edilmektedir. Bu durumda, mevcut hali ile bile tamamen dolu durumda olan MK binasının depolardaki yayınlarının tamamının ve derleme yoluyla sürekli artan koleksiyonun yeni MK binasına sığdırılabilmesi imkansız görünmektedir.

Bu yüzden, taşınma öncesi bina depo koşulları ile ilgili sorunlar ve çözüm önerileri Üniversite üst yönetimine bildirilmiş, Üniversite yönetiminin kütüphanenin ihtiyaçları ve gelişimi konusunda gösterdikleri özenli yaklaşım sonucu, İÜ Avcılar Kampüsü'nde ikinci bir kütüphane binası projesi çalışması başlatılmıştır. Yer/kapasite sorunu sebebiyle, Avcılar Kampüsü Kütüphanesi projesi ile MK yeni bina projesinin eş zamanlı ya da olabildiğince hızlı bitirilmesi ve MK koleksiyonunun bir kısmının Avcılar Kütüphanesinde hizmete sunulması planlanmıştır. Ancak, 18 Mayıs 2018 tarihli ve 30425 sayılı resmi gazete kararı ile İstanbul Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa adı ile ikiye bölünmüş, Avcılar Kampüsü İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa'ya verilmiştir. Bölünme ve genel ekonomik koşullar sebebiyle Avcılar Kampüsü Kütüphane Projesi belirsiz durumdadır.

Türkiye'nin en büyük araştırma üniversitesinin akademik başarısı için, yeni MK binası yapımının hızlandırılması ve ikinci bir ek kütüphane binası yapımının gerçekleştirilmesi hayati önem taşımaktadır. İkinci ek bina yapılıncaya kadar MK koleksiyonunun bir kısmının, Başkanlığa tahsis edilecek olan

bir alanda ‘depo kütüphane’ yöntemi ile hizmete sunulması planlanmaktadır.

2.6. Ulusal/Uluslararası İşbirlikleri ve Etkinlikler

İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, kütüphane hizmetleri yanı sıra kütüphaneye olan ilgi ve farkındalığı artırmak, kütüphane ve kütüphanecilerin enerjik ve dinamik yapısını yansıtmak ve mesleki gelişim amacıyla düzenli olarak çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. Bunlar; ulusal ve uluslar arası kurumlar, üniversiteler ve meslek dernekleri işbirlikleriyle mesleki alanda bilimsel toplantılar/konferanslar/seminerler, koleksiyondan kıymetli eserlerin tanıtımı için sergiler, çeşitli yayınevleri işbirlikleri ile nitelikli akademik yayın yapmaya katkı amacıyla yazar çalışmaları, veri tabanı kullanımlarının kolaylaştırılması ve artırılması için veritabanı tanıtım toplantıları, Merkez Kütüphane gelişmelerini tanıtmak için ilk kez başlatılan ve geleneksel hale gelen, kitapları ve kütüphaneleri şenlik havasında konuşturmak amacıyla düzenlenen Kütüphane Şenliği, konserler, yarışmalar, tiyatro oyunları vd. etkinliklerdir.

Ayrıca, Nadir Eserler Kütüphanesi ve Merkez Kütüphane personelinin mesleki gelişimine katkı amacıyla konferans ve seminerlere katılım sağlanmakta ve teşvik edilmektedir. Toplantılara katılım sağlayan personelin diğer personele edindiği bilgi ve deneyimleri aktarması amacıyla ‘Kurumiçi Paylaşım Toplantıları’ düzenli olarak gerçekleştirilmektedir. Edinilen bilgi ve tecrübelerin kuruma yansıtılması yönünde uygulamalar yapılmaktadır.

Başkanlığın önemli sosyal etkinlik alanlarından biri de ziyaret programlarıdır; yurt dışından ve yurt içinden çok sayıda kişi yanı sıra İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü ziyaret

programları dahilindeki resmi konukların çoğu Nadir Eserler Kütüphanesi ve Merkez Kütüphanesini ziyaret etmektedir.

Ayrıca, her yıl üniversiteye yeni kayıt yaptıran öğrencilerin kütüphane farkındalığını artırmak ve kütüphane kullanımını öğretmek amacıyla kütüphane oryantasyon eğitimleri düzenlenmektedir.

Çalışmanın bu kısmında 2012-2019 yılları arasında gerçekleştirilen bu etkinliklerden bir kısmı belirlenen konu başlıkları altında kronolojik sıra ile yer almaktadır¹⁸⁸.

2.6.1. Bilimsel Toplantılar

“Nadir Eserlerin Sayısallaştırılması ve Kullanıma Sunulması Çalıştayı” (28/03/2013); Çalıştay, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü’ne bağlı Atatürk Kitaplığı tarafından gerçekleştirildi. Nadir Eserlerin Sayısallaştırılması Uygulama Örnekleri, Sayısallaştırma Kataloqlama Standartları, Kurumlararası İşbirliği konularının farklı oturumlarda tartışıldığı çalıştayda Dr. Pervin Bezirci tarafından İÜMK tarafından yürütülmekte olan dijitalleştirme projeleri anlatıldı.

188 İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı etkinliklerinin tamamı kütüphane web sayfasında (https://kutuphane.istanbul.edu.tr/_) yer almakta ve sürekli güncellenmektedir.

“Bilgi Okuryazarlığıyla Gelen Katılımcılık: Kütüphaneler Kullanıcılarını Bilgi Toplumuna Hazırlıyor” Konferansı (29/03/2013); 49. Kütüphane Haftası kapsamında İstanbul Üniversitesi Merkez

Kütüphanesi, Goethe-Institut İstanbul ve Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi işbirliği ile düzenlenen konferans, İÜ Güzel Sanatlar Bölümü Konferans salonunda gerçekleştirildi.

50 Yıllık Vizyon: Öğrenen ve Öğreten Kütüphaneler Konferansı (01-02/04/2013); Kütüphane Haftasının 50. Yılı ve İÜ Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nün 50. kuruluş yılı olması nedeniyle; 1-2 Nisan 2014 tarihlerinde “50 Yıllık Vizyon: Öğrenen ve Öğreten Kütüphaneler” başlığı altında İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Edebiyat Fakültesi BBY Bölümü ve TKD İstanbul Şubesi işbirliği ile düzenlendi.

Engelsiz Bilişim 2013 Sempozyumu İstanbul Üniversitesi'nin Ev Sahipliği (10-12/09/2013); Engelsiz Bilişim 2013 Sempozyumu, 10-12 Eylül 2013 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi ev sahipliğinde İÜ Kongre Kültür Merkezi'nde gerçekleştirildi.

Referans Hizmetleri ve Sosyal Medya Semineri (19/11/2013); İÜ Merkez ve Fakülte Kütüphaneleri personeli için “Kütüphanelerde Referans ve Kullanıcı Hizmetleri, Halkla İlişkiler” ve “Kütüphanelerde Sosyal Medya Kullanımı” konulu bir eğitim semineri gerçekleştirildi. Bilgi

Üniversitesi Referans ve Kullanıcı Hizmetleri Bölüm Sorumlusu ve Kültür Paylaşım Platformu Yönetim Kurulu Üyesi Abdullah Turan ile Kültür Paylaşım Platformu Yönetim Kurulu Üyesi Kütüphaneci Bahar Biçen Aras'ın konuşmacı olarak katıldıkları seminerde, konu ile ilgili sorun ve çözüm önerileri interaktif bir şekilde görüşüldü.

Melcom Uluslararası Konferansı (26-28/05/2014); Her yıl farklı bir ülkede gerçekleştirilen MELCom (Middle East Libraries Committee = Ortadoğu Kütüphaneleri Komitesi) 2014, Uluslararası 36. Yıllık Konferansı İstanbul'da Sakıp Sabancı Müzesi'nde gerçekleştirildi. Konferansta, Daire Başkanı Dr. Pervin Bezirci tarafından “İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi ve Projeleri” anlatıldı.

İstanbul Üniversitesi İşbirliği ile ÜNAK 2014 Kongresi (17-20/09/2014); 2014 yılında ana teması “Uluslararası Kültürel Mirasın ve Kültürel Bellek Kurumlarının Yönetimi” olarak belirlenen geleneksel kongre, ÜNAK ve İstanbul Üniversitesi İşbirliği ile Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı’nda gerçekleştirildi. Çağrılı konuşmacı olarak, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünden Prof. Dr. Yaşar Tonta, İtalya Bologna Güzel Sanatlar Akademisinden Prof. Dr. Pietro Livi, Hollanda Europeana Kıdemli Projeler Koordinatörü Ad Polle, Almanya Bavyera Devlet Kütüphanesi’nden Dr. Claudia Fabian, gazeteci yazar Şeref Oğuz ile Hıfzı Topuz’un katıldığı kongrede yurtiçi ve yurt dışından 140 bildiri sunuldu, kongreye yaklaşık 400 kişi katıldı. Kongrede, Dr. Pervin Bezirci tarafından, “Eski Dünya’ya Yeni Bakış: II. Abdülhamit Dönemi Harita ve Planları” projesi ve Nadir Eser Kütüphanesi harita koleksiyonunu konu alan bir bildiri sunuldu. Ayrıca projenin seçkin örneklerinden hazırlanan aynı adlı sergi kongre boyunca ziyarete açıldı.

Engelliliğe Stratejik Bakış (10-16/05/2015); İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Kütüphane Dokümantasyon Daire Başkanlığı işbirliğiyle 10-16 Mayıs 2015 Engelliler Haftası Etkinliği Kapsamında, “Engelliliğe Stratejik Bakış” toplantısı düzenlendi.

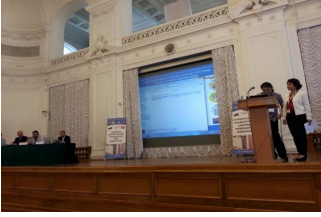
İÜ Merkez Kütüphanesi COIMBRA Konferansı'nda Dünya Üniversiteleri ile Buluştu. (01-04/06/2015); 1987’de kurulmuş ve bünyesinde birden çok akademik disiplini barındıran, yükseköğretim standartları belirleyen bir üniversiteler topluluğu olan Coimbra Grubu işbirliği ile Dünyadaki birçok üniversitenin temsilcilerinin bir araya geldiği konferans 1- 4 Haziran 2015 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi’nde gerçekleştirildi. Konferansın teması Yüksek Öğretimde Ağ Oluşturma (Networking in Higher Education) olarak belirlendi. Konferansın Üniversitenin Hazineleri (Treasures of Universities) bölümünde; İstanbul Üniversitesi’nden Yard. Doç. Dr. Güner Sağır İÜ müzelerini, Dr. Pervin Bezirci ise İÜ kütüphaneleri ve koleksiyonları tanıttı. Natalia Sokolova, Peter the Great St

Petersburg Teknik Üniversitesi kütüphane ağından bahsetti. Coimbra Grubu toplantıları boyunca dünya üniversiteleri ile işbirliği görüşmeleri yapıldı, görüşmelerin yeni projelere dönüşmesi adımları atıldı.

Türk & Rus Kütüphaneciler ARLICON 2015 Kongresi'nde İstanbul Üniversitesi'nde Buluştu (22-24/06/2015); 2015 yılında 14.'sü düzenlenen ve ana başlığı "Kütüphane Konsorsiyum Sistemleri: Teknoloji ve İnovasyon" olan kongre İstanbul Üniversitesi ortaklığı ile düzenlendi. Kongrenin ilk bölümü 22-24 Haziran 2015 tarihleri arasında Rusya St. Petesburg Politeknik Üniversitesi'nde gerçekleştirildi. Kongreye organizasyon komitesi üyesi olarak Daire Başkanı Dr. Pervin Bezirci yanı sıra, Uzman Güler Demir, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü Araştırma Görevlisi Eren Mühür katıldı. Kongre kapsamında aynı zamanda St. Petesburg kütüphaneleri ile bilgi ve tecrübe paylaşımı yapıldı. Kongrenin ikinci bölümü; 25-26 Haziran 2015 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi'nde gerçekleştirildi. İki ülke arasında kütüphanecilik ve bilgiye erişim alanında farklı uygulamalar ve projeler ile ilgili deneyimler paylaşıldı. Kongrenin son günü ise, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, II. Beyazid Türk Hamam Kültürü Müzesi, Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi, Nadir Eserler Kütüphanesi, İÜ Hukuk Fakültesi Kütüphanesi, Süleymaniye Kütüphanesi'nden oluşan gezi düzenlendi.

Kütüphane, Arşiv ve Müze Yöneticileri (KAM) Çalıştayı (12-15/10/2016); Antalya’da düzenlenen KAM Çalıştayı’nda Daire Başkanı Dr. Pervin Bezirci ve Uzman Selçuk Süzmetaş ‘Teknoloji ile Buluşan Nadir Eserler’ konulu bir bildiri ile katıldı.

Merkez Kütüphane 1. Engellilik Araştırmaları Kongresi (24-25/11/2016); İÜ Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi ile Hacettepe Üniversitesi Engelliler Araştırma ve Uygulama Merkezi’nin ortak olarak dü-

zenlediği 1. Engellilik Araştırmaları Kongresi, 24-25 Kasım 2016 tarihlerinde İÜ Kongre Kültür Merkezi’nde gerçekleştirildi. Kongrede Dr. Pervin Bezirci ve Mustafa Özyürek İÜ

Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi uygulamalarını anlattı.

“Üçüncü Mekan Kütüphaneler: Yeni Roller, Yeni Yaklaşımlar” Paneli (27/03/2017); 53.Kütüphane Haftası kapsamında, haftanın temasıyla aynı ismi taşıyan panel İÜ Merkez Kütüphane ve TKD İstanbul Şubesi işbirliği ile İÜ Kongre ve Kültür Merkezi’nde gerçekleştirildi. Moderatörlüğünü İÜ Bilgi ve Belge Bölümü Başkanı Prof. Dr. Mehmet Canatar’ın yaptığı panele, İÜ Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünden Prof. Dr. Selçuk Hünerli, İstanbul Adıgüzel Meslek Yüksekokulu öğretim üyesi Dr. Berrin Küçükcan ve İÜ Avcılar Kampüsü Kütüphanesi Mimarı Antonio D’addario konuşmacı olarak katıldı.

Bilgiye Erişimde Engellilere Yönelik Kütüphane Uygulamaları Paneli (29/03/2017); 53. Kütüphane Haftası etkinlikleri kapsamında, İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı,

Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi ve Kültür Paylaşım Platformu tarafından, 29 Mart 2017 tarihinde İÜ Doktora Salonu'nda gerçekleştirildi. Oturum başkanlığını Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünden Prof. Dr. Berat Bir'in yaptığı Panelin Uygulamalar ve Sorunlar adlı ilk oturumunda; Yrd. Doç. Dr. Berrin Küçükcan, "Bilgiye Erişimde Kütüphane Binasından Kaynaklanan Sorunlar", Abdullah Turan "Kütüphanelerde Engellilere Yönelik Teknoloji Uygulamaları", Bahar Biçen Aras "Türkiye'deki Engelli Kütüphaneleri ve Uygulamaları" başlıklı sunumlarını gerçekleştirdiler. "İyi Uygulama Örnekleri" başlıklı ikinci oturumda ise; Volkan Gülçek 'Beyazıt Devlet Kütüphanesi Görme Engelliler Bölümü', Esra Korkmaz 'İstanbul Görme Engelliler Bilgi Merkezi Projesi', Mustafa Özyürek 'İstanbul Üniversitesi Engelsiz Bilgi Hizmeti', Ilgın Aydınoglu 'Engelli Bir Kullanıcı Olarak Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri' başlıklı sunumlarını gerçekleştirdiler.

Cambridge Üniversitesi MELCOM Uluslararası Konferansı (03-05/07/2017); 3-5 Temmuz 2017 tarihlerinde gerçekleştirilen ve 22 ülkeden yaklaşık 100 kişinin katıldığı toplantıya Daire Başkanı Dr. Pervin Bezirci “Libraries During Sultan Abdülhamid II’s Era and Istanbul University’s Yıldız Palace Collection” adlı sunum ile katıldı. Ayrıca, İÜ Merkez Kütüphane ekibi, Cambridge Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Fakülte Kütüphaneleri ve Londra British Library’de incelemelerde bulundu.

ANKOS 6. Personel Değişim Programı İstanbul Üniversitesi Ev Sahipliği (11-15/09/2017); Anadolu Üniversiteleri Kütüp-

haneleri Konsorsiyumu (ANKOS) tarafından her yıl düzenlenmekte olan Personel Değişim Programı'nın altıncısı 2017 yılında İstanbul Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi ve Şehir Üniversitesi ev sahipliğinde 11 - 15 Eylül 2017 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirildi. Değişim programı kapsamında; yurt içi ve yurt dışından çeşitli üniversitelerin kütüphanecileri, 15 Eylül 2017 tarihinde İÜ Merkez Kütüphanesi'ni ziyaret ettiler. Engelsiz Bilgi Merkezi ve Nadir Eserler Kütüphanesi ile ilgili ayrıntılı bilgi alan katılımcılar, ziyaretlerin ardından İstanbul Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezinde düzenlenen toplantıda, kendi üniversite kütüphanelerinin tanıtımları ve ANKOS Personel Değişim programı boyunca edindikleri tecrübe ve izlenimleri içeren sunumlarını gerçekleştirdiler.

Dijital Okurun Geleceği Paneli (26/03/2018);

54. Kütüphane Haftası kapsamında “Dijital Okurun Geleceği” adlı panel İstanbul Üniversitesi'nin ev sahipliğinde Goethe Enstitüsü ve Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi işbirliği ile İÜ Fen Fakültesi Ord. Prof. Dr. Cemil Bilsel Konferans Salonu'nda gerçekleştirildi.

Kütüphaneciler için Büyük Fırsatlar: Büyük Veri Konferansı (29/03/2019); 55. Kütüphane Haftası kapsamında, İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon

Daire Başkanlığı ve Kültür Paylaşım Platformu İşbirliği ile 29 Mart 2019 tarihinde İÜ İletişim Fakültesi Konferans Salonunda gerçekleştirildi. Konferansa konuşmacı olarak katılan, Luteg Software Technologies'den CTO Murat Aras Dünyadaki teknolojik gelişmeler ve bu gelişmelerin kütüphanelere yansımalarından bahsetti.

Prof. Dr. Fuat Sezgin'in İstanbul Günleri ve Kütüphanesi Konferansı (Mart 2019); İstanbul Üniversitesi ve Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi işbirliği ile İÜ Cemil Bilsel Konferans Salonunda 55. Kütüphane Haftası kapsamında düzenlenen panelde, dünyanın önde gelen bilim tarihçisi Prof. Dr. Fuat Sezgin'in İstanbul günleri ve eşsiz kütüphanesi konuşuldu. 2019 Prof. Dr. Fuat Sezgin Yılı etkinlikleri kapsamında düzenlenen panelde, Prof. Dr. Sezgin'in bilim ve teknoloji tarihiyle ilgili binlerce kaynak eser içeren ve bir kısmı Almanya'dan Türkiye'ye getirilen eşsiz kütüphanesi ve İstanbul'da geçirdiği günler onunla çalışmış, anı biriktirmiş akademisyenlerin dilinden anlatıldı.

Leman Şenalp'i Anma Toplantısı (14/06/2019); Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi ev sahipliğinde, TKD İstanbul Şubesi ve İÜ Merkez Kütüphane işbirliği ile İstanbul Üniversitesi eski Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlarından Leman Şenalp'i Anma Toplantısı gerçekleştirildi. Prof. Dr. Tuba Çavdar Karatepe moderatörlüğünde; Prof. Dr. Hasan Keseroğlu, Prof. Dr. Hülya Dilek Kayaoğlu, TKD Başkanı

Ali Fuat Kartal, Milli Kütüphane eski Başkanı Tuncel Acar, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Aslı Davaz, Beyazıt Devlet Kütüphanesi eski yöneticilerinden Ayten Şan ve Özyeğin Üniversitesi Kütüphanecilerinden Fadime Taşçı'nın konuşmacı olduğu toplantıda Leman Şenalp'in mesleğe katkıları, arşivi, örnek kişiliği ve yaşanan anılar konuşuldu.

Büyük Veri Gelişmelerinin Bilgiye Erişime Yansımaları Semineri (24/06/2019); İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ve Enformatik Bölümü Başkanlığı işbirliği ile düzenlenen “Büyük Veri Gelişmelerinin Bilgiye Erişime Yansımaları” konulu seminer İÜ Doktora Salonunda gerçekleşti. Panelin açılış konuşmalarını, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı Dr. Pervin Bezirci ve Enformatik Bölüm Başkanı Prof. Dr. Sevinç Gülseçen yaptılar. Konuşmacılar, Enformatik Bölümünden Dr. Serra Çelik ve Dr. Murat Gezer yapay zekanın gelişimi ve kütüphane uygulamalarına yansımalarını anlattılar.

2.6.2. Veritabanı Eğitim Seminerleri ve Yazar Çalıştayları

E-Kitap Platformu Overdrive Eğitim Semineri (24/01/2014); “Elektronik Kütüphanemizi Birlikte Kuralım” sloganıyla hizmete sunulan elektronik kitap platformu OverDrive için düzenlenen eğitim semineri İletişim Fakültesi Cep Sineması’nda gerçekleştirildi.

Elsevier, Mendeley Platformunun Kullanıcı Eğitim Toplantısı (28/02/2014); ULAKBİM veri tabanlarından Elsevier Yayınevine ait SCOPUS ve Science Direct veri tabanlarının ve referanslarınızı düzenlemek için kullanabilecek Mendeley platformunun kullanıcı eğitim toplantısı Avrasya Enstitüsü Konferans salonunda gerçekleştirilmiştir.

Wiley Yayınevi Yazar Çalıştayı (07/05/2014); Wiley Yayınevi ve İÜ Merkez Kütüphanesi işbirliğiyle Marmara bölgesindeki üniversitelerin de katılımına açık, ana teması etki faktörü yüksek dergilerde başarılı makaleler yazmayı hedefleyen “Yazar Çalıştayı” Kuyucu Murat Paşa Medresesi’nde gerçekleştirildi.

Micromedex Eğitim Semineri (03/06/2014); Abone veritabanları içinde yer alan kanıta dayalı ilaç, teşhis ve tedavi veren MicroMedex Eğitim Semineri İstanbul Tıp Fakültesi Kemal Atay Amfisi’nde gerçekleştirildi.

CABI Veritabanı için Eğitim Semineri (18/06/2014); TÜBİTAK ULAKBİM EKUAL kapsamında erişime açık olan CABI veritabanı için Veteriner Fakültesi’nde 18 Haziran 2014 tarihinde Dekanlık Konferans Salonunda düzenlendi.

Endnote Eğitim Toplantısı (17/02/2015); 2015 Ocak ayında hizmete sunulan, EndNote programı için hazırlanan eğitim

toplantısı İ.Ü. Kongre Kültür Merkezinde gerçekleştirildi.

Turnitin Eğitim Toplantısı (17/02/2015); Tezlerde intihalleri ve usulsüz alıntıları engellemek amacıyla aboneliği başlatılan web tabanlı Turnitin sistemiyle

ilgili 17 Şubat 2015 tarihinde İÜ Kongre ve Kültür Merkezi'nde bir eğitim toplantısı gerçekleştirildi.

Yeni Seçenekler / Yeni Akademik Kaynaklar: Jaypee Dijital Sağlık Bilimleri Platformu ve Veritabanı Semineri (17/04/2015); Tıp, Diş Hekimliği ve Hemşirelik konularını içeren Jaypee Dijital Sağlık Bilimleri Platformu ve Veritabanı için bir eğitim ve tanıtım semineri düzenlendi.

Merkez Kütüphane Veritabanları İçin “Yeni Seçenekler/Yeni Akademik Kaynaklar” Eğitim Serisi (21/05/2015, 26/05/2015); “Yeni Seçenekler/Yeni Akademik Kaynaklar” başlığı altında ilgili fakültelerle işbirliği içinde düzenlenen seminerlere Mayıs 2015’te de devam edildi. Mühendislik Fakültesi Prof. Dr. Ali Rıza Berkem Konferans Salonu’nda iki seminer düzenlendi. 21 Mayıs 2015’de Knovel Mühendislik Platformu ve Veritabanı eğitim semineri ve 26 Mayıs 2015’de IEEE Xplore Veritabanı eğitim semineri IEEE Avrupa Temsilcisi Eszter Lukacs’ın sunumu ile gerçekleştirildi.

Uluslararası Akademik Dergilerde Makale Yayınlamak İçin: “Elsevier Yazar Semineri” (28/10/2015); Elsevier Yayınevi, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi işbirliği ile İstanbul Tıp Fakültesi Mono Blok İSTEM Salonu’nda düzenlendi.

Incites Eğitim Semineri (02/03/2016); İÜMK ev sahipliğinde; Incites akademik performans ölçüm sistemi online bilgi kaynağı

için personel/kütüphaneci yetiştirme programı düzenlendi. Boğaziçi, İstanbul Bilgi, MEF, Özyeğin ve İstanbul Üniversitelerinin katılımıyla gerçekleşen program çerçevesinde; Incites kapsamındaki tüm içerik ve modüllerinin detayları aktarıldı.

Endnote Eğitim Semineri (16/03/2016); EndNote yazılımının etkin kullanımına yönelik olarak Kongre Kültür Merkezi Büyük Salonunda düzenlediği Eğitim Semineri gerçekleştirildi.

Merkez Kütüphane Knovel Mühendislik Platformu Semineri (11/05/2016); Knovel Mühendislik Platformu için hazırlanan eğitim semineri İ.Ü. Mühendislik Fakültesi Prof. Dr. Ali Rıza Berkem Konferans Salonunda gerçekleştirildi.

Gale Dijital Kaynakları Tanıtım Toplantısı (04/10/2016); İstanbul Üniversitesi Profesörler Evi'nde gerçekleştirilen Programda Gale Cengage Learning'in koleksiyonlarından "Archives Unbound-Türkiye & Ortadoğu Koleksiyonları", "Gale Virtual Library e-kitap Platformu" ve "News Vault-Dijital Gazete Koleksiyonları" tanıtıldı.

Endnote Eğitim Semineri (11/11/2016); EndNote yazılımının etkin kullanımına yönelik, İstanbul Tıp Fakültesi İSTEM Toplantı Salonu'nda eğitim semineri yapıldı.

Wiley Yazar Seminerleri Uluslararası Akademik Dergilerde Yayın Yapmak: Adım Adım Bir Rehber (07/12/2016); İÜ Merkez Kütüphanesi ve Wiley Yayınevi işbirliği ile düzenlenen yazar semineri, İÜ İlahiyat

Fakültesi Konferans Salonu'nda gerçekleştirildi.

Mendeley Eğitim Semineri (19/12/2016); İstanbul Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi Büyük Salonda gerçekleştirildi.

Endnote Eğitim Semineri (19/01/2017); EndNote yazılımının etkin kullanımına yönelik olarak, Kongre Kültür Merkezi Büyük Salonunda Eğitim Semineri düzenlendi.

Statdx: Radyoloji Online Karar Destek Sistemi Eğitim Semineri (27/01/2017); Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Mesem salonunda düzenlendi.

Cambridge Yazar Çalıştayı (16/11/2017); İÜ İlahiyat Fakültesi Konferans Salonu'nda, gerçekleştirildi. Çalıştayda, Cambridge University Press'den Caroline Kerbyson ve Elizabeth Mantis tarafından, Cambridge University Press elektronik kaynakları hakkında bilgilendirme yapıldı.

Sage Yazar Çalıştayı (20/03/2018); İ.Ü. Kongre ve Kültür Merkezinde gerçekleştirildi.

Proquest ve Elsevier Veritabanları Eğitimi (01, 05/06/2018); İÜ Kongre ve Kültür Merkezinde yapıldı.

Turnitin Eğitim Semineri (23/10/2018); Yüksek lisans ve doktora tezlerinin kontrolünü sağlamak, intihalleri ve usulsüz alıntıları engellemek amacıyla kullanılan yazılım programı Turnitin hakkında eğitim semineri İÜ Kongre ve Kültür Merkezinde düzenlendi.

Elsevier Yazar Çalıştayı (10/12/2018); İÜ Kongre Kültür Merkezi Büyük Salonda, Elsevier Yayınevinin işbirliği ile yaklaşık 400 kişinin katılımıyla gerçekleştirildi.

Emerald Yazar Çalıştayı (11/02/2019); Emerald Yayınevi işbirliği ile düzenlenen, uluslararası yayınlarda akademik araştırma (makale, kitap, örnek olay/vaka) tasarlanması ve yayınlama sürecini kapsayan Yazar Çalıştayı, İstanbul Üniversitesi Prof. Dr. Fuat Sezgin Kongre ve Kültür Merkezi Büyük Salonda gerçekleştirildi. Akademisyenler, araştırmacılar ve lisansüstü öğrencilerden oluşan yaklaşık 300 kişi katıldı.

Mendeley Eğitimi Toplantısı (15/02/2019); Elsevier Yayınevi işbirliği ile düzenlenen Mendeley Eğitimi Toplantısı, Prof. Dr. Fuat Sezgin Kongre ve Kültür Merkezi Büyük Salonda, yoğun başvuru sebebiyle iki oturumda gerçekleşti. Akademisyenler, araştırmacılar ve lisansüstü öğrencilerden oluşan yaklaşık 600 kişi katıldı.

Springer Nature Yazar Çalıştayı (09/05/2019); Başarılı akademik yayın yapma aşamaları ve Springer Nature platformundaki değişiklikler ve güncel bilgiler aktarıldı.

De Gruyter Yazar Çalıştayı (17/09/2019); Başarılı akademik yayın yapma aşamaları ve Global Bilimsel Bir Yayınevi: De Gruyter başlıklı sunumda De Gruyter Yayınevi anlatıldı.

“Quality in Research” Yazar Çalıştayı (30/09/2019); Clarivate Analytics Company işbirliği ile düzenlenen yazar çalıştayı Prof. Dr. Fuat Sezgin Kongre ve Kültür Merkezi Büyük Salonda gerçekleştirildi.

2.6.3. Kütüphane Haftası Açılış Törenleri

Kütüphane Haftası 50. Yıldönümü (01/04/2014); 2014 yılı sloganı “Hayat Boyu Kütüphaneler” olarak belirlenen Kütüphane Haftası'nın açılış töreni 1 Nisan 2014 tarihinde İstanbul Üniversitesi ev sahipliğinde Kongre Kültür Merkezinde gerçekleştirildi.

53. Kütüphane Haftası Açılış Töreni İstanbul Üniversitesi'nin Ev Sahipliğinde Gerçekleştirildi

(27/03/2017); İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ve Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi işbirliği ile hazırlanan ve İstanbul Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen 53. Kütüphane Haftası Açılış Töreni,

“Üçüncü Mekân Kütüphaneler, Yeni Roller, Yeni Yaklaşımlar” teması ile gerçekleştirildi.

54. Kütüphane Haftası Açılış Töreni İstanbul Üniversitesi’nde Gerçekleştirildi (26/03/2018); 26 Mart-1 Nisan 2018 tarihlerinde “Yeni Nesil Çocuklar, Yeni Nesil Kütüphaneler” teması ile kutlanan 54. Kütüphane Haftası’nın Açılış Töreni, 26 Mart 2018 tarihinde İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Ord. Prof. Dr. Cemil Bilsel Konferans Salonu’nda gerçekleştirildi. Etkinliğin ardından “Gazeteden Tarihe Bakış Sergisi”nin açılışı yapıldı.

55. Kütüphane Haftası Açılış Töreni İstanbul Üniversitesi’nde Gerçekleştirildi (25/03/2019); İstanbul Üniversitesi, İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi iş birliği ile düzenlenen 55. Kütüphane Haftası’nın Açılış Töreni, 25 Mart 2019 tarihinde İÜ Fen Fakültesi Ord. Prof. Dr. Cemil Bilsel Konferans Salonu’nda gerçekleştirildi.

2.6.4. Kütüphane Şenlikleri

Kütüphane Şenliği I (28/02/2013); Merkez Kütüphane ile ilgili tüm gelişmeleri eğlencelerle tanıtmak, duyurmak, kütüphaneye olan ilgi ve farkındalığı artırmak, kütüphane ve kütüphanecilerin enerjik ve dinamik yapısını yansıtmak, kitapların sessizliğini insanların, sanatın ve teknolojinin sesiyle buluşturarak kitapları ve kütüphaneleri şenlik havasında konuşurmak amacıyla düzenlenen Kütüphane Şenliği'nin ilki; hizmete sunulan, Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi (Sirsidynix) ve yapılan tüm yeniliklerin yarışmalar ve eğlencelerle tanıtılması, duyurulması amacıyla düzenlendi. Öğrenciler ve personel işbirliği ile imece usulü o güne özel olarak süslenen Merkez Kütüphane okuma salonlarında düzenlenen şenlikte; Üniversite üst yönetimi, öğrenci, akademisyen ve kütüphaneciler bir araya geldi. Tiyatro oyunları, yerini otomasyon sistemine bırakan ve artık antika olan katalog kutularının çekmecelelerinden kitap fişi yerine sorular ve sürpriz hediyeler gizli olan 'kutu kutu' yarışması, fotoğraf sergisi, veritabanı stantları, canlı müzik ve ikramlar gerçekleştirildi.

Kütüphane Şenliği 2 (30/03/2015); Birincisi 28 Şubat 2013 tarihinde yapılan, yoğun talep ve beğeni ile her yıl tekrarla-

arak geleneksel hale gelen “Kütüphane Şenliği” etkinliğinin ikincisi 51.Kütüphane Haftası dolayısıyla 30 Mart 2015’de, İ.Ü. Rektörü Prof. Dr. Mahmut Ak’ın yanı sıra Genel Sekreter, Daire Başkanları, çok sayıda öğretim üyesi, kütüphaneci ve öğrencinin katılımıyla Merkez Kütüphanede düzenlendi. Merkez Kütüphane tarafından yapılan ödüllü “Kütüphane” konulu kısa film senaryo yarışmasında birinci olan “Rudolf Juchhoff Kimdir?” isimli kısa filmin gösterimi, bol ödüllü “Kutu Kutu” yarışması, “Kütüphaneci Gözüyle; Renkler Yüzler Şehirler” fotoğraf sergisi, canlı müzik ve kokteyl gerçekleştirildi.

Kütüphane Şenliği 3 (28/03/2016); 52. Kütüphane Haftası dolayısıyla kitap ve kütüphane dostları olan kullanıcı ve konukları ile özenle süslenmiş salonlarda düzenlenen Kütüphane Şenliği 3 kapsamında; üniversite kütüphanelerinin de konu edildiği, Art-Niyetliler Tiyatrosu “Oynatmak İstiyoruz” oyunu izlendi. Şenliğin vazgeçilmez haline gelen, “Kutu kutu” yarışması ile canlanan geleneksel katalog kutusunda gene eğlence, sorular ve sürpriz hediyeler vardı. Şenliği finansal olarak destekleyen sponsorlara teşekkür plaket takdimi, ses ve tanbur sanatçısı Hakan Dedeler’in katkıları ile hazırlanan, ünlü sanatçı Eflatun Konseri gerçekleştirildi. Uzman Güler Demir’in kamerasından “İşim, Gücüm, Emegim” fotoğraf sergisi ve veritabanı tanıtım stantları açıldı. Öğrencilere giydirilen kostümlerle canlanan tarih, rengarenk ve sürpriz tasarımlarda hayat bulan bir konsept oluşturuldu.

Kütüphane Şenliği 4 (28/03/2017); Kütüphane Şenliği 4, 53. Kütüphane Haftası dolayısıyla 28 Mart 2017 tarihinde her zaman olduğu Merkez Kütüphane okuma salonlarında gerçekleştirildi. Dördüncü Şenlikte; İstanbul Üniversitesi'nin öğretim üyelerinin yapımı Robot Rob gösterisi, Doç. Dr. Burak Şişman koordinatörlüğünde gerçekleştirildi. Art-Niyetliler Tiyatrosu, katalog kutularını yaşatmak amacıyla her şenlikte yapılan, çekmecelerinde kitap fişi yerine sorular ve sürpriz hediyeler gizli olan 'kutu kutu' yarışması, çeşitli kurumlarda çalışan kütüphanecilerin çektiği fotoğraflardan oluşan, 'Yaşamın içinden kütüphaneciler' adlı fotoğraf sergisi, veritabanı firmalarının tanıtım stantları, sponsorlara plaket takdimi ve ünlü sanatçı İlhan Şeşen ve Tanburi ses sanatçısı Hakan Dedeler ile müzikli söyleşi gerçekleştirildi. Şenliğe Üniversite üst yönetimi, çok sayıda öğretim üyesi, kütüphaneci, öğrenci ve kitap dostlarından oluşan yaklaşık 300 kişi katıldı.

2.6.5. Konserler/Müzikli Söyleşiler

Eflatun Konseri (28/03/2016); Ses ve tanbur sanatçısı **Hakan Dedeler**'in katkıları ile hazırlanan ünlü sanatçı Eflatun Konseri 3. Kütüphane Şenliği kapsamında gerçekleştirildi.

İlhan Şeşen İle Müzikli Söyleşi (28/03/2017); 4. Kütüphane Şenliği kapsamında gerçekleştirilen İlhan Şeşen ile müzikli

söyleşi tanbur ve ses Sanatçısı Hakan Dedeler moderatörlüğünde gerçekleştirildi.

Yeni Türkü İle Müzikli Söyleşi (29/03/2018);54. Kütüphane Haftası etkinlikleri kapsamında, İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından düzenlenen 'Yeni Türkü ile Müzikli Söyleşi' etkinliği tanbur ve ses Sanatçısı Hakan Dedeler moderatörlüğünde gerçekleştirildi.

2.6.6. Sergiler

Eski Dünyaya Yeni Bakış (31/03-04/04/2014); İÜ KDDB tarafından düzenlenen, II. Abdülhamit Dönemi Harita ve Planlarının yer aldığı Eski Dünyaya Yeni Bakış Sergisi İstanbul Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi'nde gerçekleştirildi.

İÜ II. Bayezid Türk Hamam Kültürü Müzesi, 'Yıldız Sarayı'ndan İstanbul Üniversitesi'ne' Sergisi (04/06/2015); Restorasyonu Tamamlanan II. Bayezid Türk Hamam Kültürü Müzesi, “Yıldız Sarayı'ndan İstanbul Üniversitesi'ne” Sergisiyle Sanatseverlerle buluştu. İstanbul Valiliği ve İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü işbirliği ile restorasyonu tamamlanan “II. Bayezid Türk Hamam Kültürü Müzesi” ve “Yıldız Sarayı'ndan İstanbul Üniversitesi'ne” sergisi eş zamanlı açıldı. İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi koleksiyonundan seçilerek oluşturulan sergide 91 adet değerli eser üç ay (04.06.2015-27.08.2015) ziyaretçilerle buluştu.

İstanbul Üniversitesi Koleksiyonlarında Bilimsel Aletler, Yazmalar, Baskılar Sergisi (26/09/2016); “İstanbul Üniversitesi Koleksiyonlarında Bilimsel Aletler, Yazmalar, Baskılar Sergisi” 26 Eylül 2016 tarihinde İstanbul Üniversitesi II. Bayezid Türk Hamam Kültürü Müzesi’nde açıldı. 26 Aralık 2016 tarihine kadar ziyarete açık kalan sergide İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi’nde bulunan çok değerli koleksiyonlar arasından seçilen yazma ve baskıların yanı sıra bilimsel aletlerden örnekler de sergilendi.

“Osmanlı – Fransız İlişkilerinde, Sultan II. Abdülhamid Yıldız Fotoğraf Koleksiyonu” Sergisi (06-12/04/2017); İstanbul Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sultan II. Abdülhamid Araştırma ve Uygulama Merkezi, T.C. UNESCO Daimi Temsilciliği işbirliği ile “Osmanlı-Fransız İlişkilerinde, Sultan II. Abdülhamid Yıldız Fotoğraf Koleksiyonu Üzerinden Karşılaşmalar” adlı fotoğraf sergisi gerçekleştirildi.

Coimbra 2017 (Edinburg Üniversitesi) Sanal Sergisi (17/07/2017); 35 üye kurumun işbirliğiyle, değerli koleksiyonlardan seçilerek bir araya getirilen, Avrupa'nın farklı bölge ve milyonlarca yıllık tarihinin farklı dönemine ait 70'den fazla obje, Haziran 2017'de Edinburgh Üniversitesi'nde düzenlenen COIMBRA Konferansı kapsamında sanal sergi ile erişime sunuldu (<http://www.collections.ed.ac.uk/coimbra>). Sanal sergide İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi koleksiyonundan bazı değerli eserler de yer aldı.

Vefatının 100.Yılında Sultan Abdülhamid'i Anlamak Sergisi (10/02/2018); T.C. Cumhurbaşkanlığı himayeleri ve destekleri, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Nadir Eserler Kütüphanesi, Yıldız Sarayı Müze Müdürlüğü ve Yıldız Teknik Üniversitesi II. Abdülhamid Araştırma ve Uygulama Merkezi işbirliği ile “Vefatının 100.Yılında Sultan

“Abdülhamid’i Anlamak” adlı sempozyum ve sergi açılışı, 10 Şubat 2018’de, Sayın Cumhurbaşkanının teşrifleri ile gerçekleştirildi. Sergide, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi koleksiyonunda yer alan Sultan Abdülhamid Han dönemine ait kıymetli eserler yer aldı.

Gazeteden Tarihe Bakış Sergisi (27-30/03/2018); 54. Kütüphane Haftası kapsamında Merkez Kütüphane tarafından hazırlanan “Gazeteden Tarihe Bakış” sergisi 26 Mart 2018 tarihinde Ord. Prof. Dr. Cemil Bilsel Konferans Salonu fuaye alanında, İstanbul Vali Yardımcısı İsmail Gültekin, Rektör Prof. Dr. Mahmut Ak, İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürü Dr. Coşkun Yılmaz ve Daire Başkanı Dr. Pervin Bezirci katılımlarıyla açıldı.

Gazeteden Tarihe Bakış Sergisi İstanbul Üniversitesi Rektörlük Sergi Salonunda (15-30/10/2018); 54. Kütüphane Haftası kapsamında Başkanlığımız tarafından hazırlanan “Gazeteden Tarihe Bakış” sergisi İstanbul Üniversitesi Rektörlük Bina-

sında tekrar sergilendi. Toplam 34 adet eserden oluşan sergi yeni eklenen haberlerle 15-30 Ekim 2018 tarihleri arasında ziyaretçileriyle buluştu.

Renkler Yüzler Şehirler Fotoğraf Sergisi (24/07/2019); İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nin 30 Mart 2015 tarihinde "Kütüphane Şenliği 2" etkinliğinde sunulan, Merkez Kütüphane çalışanı Öğretim Görevlisi

Güler Demir'in "Kütüphaneci Gözüyle: Renkler Yüzler Şehirler Fotoğraf Sergisi" İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü sergi alanında 24 Temmuz 2019 tarihinden itibaren yeniden sergilendi.

2.6.7. Yarışmalar

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi E-Kaynaklar Arama Motoru Ödüllü İsim Yarışması (18/12/2012); E-Kaynaklar Arama Motoru Ödüllü İsim Yarışması düzenlendi. 'Akademistanbul' isim önerisi sahibi Fen Fakültesi Matematik Bölümü öğrencimiz Serhat Sayın birinci seçildi ve ödülü 28 Şubat 2013 tarihli Kütüphane Şenliğinde takdim edildi.

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Ödüllü Logo Tasarım Yarışması (18/12/2012); İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinin kurumsal kimliğini yansıtacak ödüllü bir logo yarışması düzenlendi. Jüri kararı ile birinci seçilen İstanbul Üniversitesi öğrencilerinden Alper Zeki Kesim'e ödülü 28 Şubat 2013 tarihli Kütüphane Şenliğinde takdim edildi.

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi "Kütüphane" Konulu Kısa Film Yarışması (05/03/2015); 16 senaryo arasından seçilen, "Rudolf Juchhoff Kimdir?" isimli senaryosuyla İÜ BBY bölümü öğrencisi Serkan Güzel birinci oldu. 30 Mart 2015'de Merkez Kütüphane'de düzenlenen "Kütüphane Şenliği 2" etkinliğinde film gösterime sunuldu ve ödülü birinciye takdim edildi. "Rudolf Juchhoff Kimdir?" filmi, MK adresinden <https://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/> tanıtım filmleri linkinden izlenebilmektedir.

2.6.8. Kütüphane Personeli Eğitimleri

Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi II. Eğitim Programı (29/01/2013-13/02/2013); Yeni Entegre Kütüphane Otomasyon Sisteminin öğretilmesi ve doğru kullanılması amacıyla eğitim

programları gerçekleştirildi.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanelerinin Verileri Standartlaşıyor (14-15/02/2013); Entegre Kütüphane ve Otomasyon Sistemi

Projesi kapsamında, MARC 21 eğitimleri İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri personelinin katılımıyla gerçekleştirildi.

Kütüphane Otomasyon Sistemi Admin Eğitimi (3-4/04/2013); Başkanlık tarafından yürütülmüş olan İÜ Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi Projesi kapsamında sistem yöneticiliği ve raporlama modülü eğitimleri gerçekleştirildi.

Şube Kütüphanelerimiz ile KBS Toplantısı (18/05/2017); İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Dairesi Başkanlığında, Şube Kütüphaneler ile Kamu Harcama ve Muhasebet Bilişim Sistemi (KBS) toplantısı gerçekleştirildi. Toplantıda Taşınır Kayıt ve Yönetim Sisteminde kütüphane materyallerinin kaydedilmesi konusu ile ilgili kütüphanelerde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri görüşüldü.

2.6.9. Kurum İçi Paylaşım Toplantıları

Kurum içi Paylaşım Toplantıları, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nda görev yapan kütüphanecilerin, yıl içinde katıldıkları bilimsel toplantıların içerikleri hakkında, diğer kütüphanecileri bilgilendirmek amacıyla yapılmaktadır. Bunlardan bir kısmı özetle aşağıdaki gibidir;

13/06/2016 Toplantısı; Mayıs ayı içinde gerçekleştirilen “Paylaşım Toplantısı”, 9-11 Mayıs 2016 tarihleri arasında Antalya’da yapılan “İnternet Dünyası İçinde Akademik Kütüphane Deneyimini Güçlendirmek ve Bluecloud Projesi” Çalıştayı hakkında kütüphanecilerimiz Ali Tufan ve Okan Köseoğlu sunumu Merkez Kütüphanede görevli kütüphanecilerle anlatıldı.

03/08/2016 Toplantısı; 19-21 Ekim 2015 tarihinde, TÜBİTAK (Ankara)’da gerçekleştirilen, “4. Ulusal Açık Erişim Çalıştayı”na kütüphanemiz adına katılan Kütüphaneci Özhan Sağlık’ın çalıştay hakkında sunumu Merkez Kütüphanede görevli kütüphanecilerle anlatıldı.

10/11/2016 Toplantısı; Merkez Kütüphane’den Kütüphaneci Özhan Sağlık’ın 20-24 Haziran 2016’da katıldığı, Birleşik Krallık’ta yapılan, “Edinburgh Üniversitesi Bilgi Paylaşım Programı – Library Knowledge Exchange Week” toplantısı hakkında Merkez Kütüphanede görevli kütüphanecilere bilgi verildi.

29/06/2017 Toplantısı; Kütüphaneci Özhan Sağlık’ın 7-10 Haziran 2017’de katıldığı, Birleşik Krallık’ta yapılan, “CO-IMBRA” toplantısı hakkında Merkez Kütüphanede görevli kütüphanecilere bilgi verildi.

06/12/2019 Toplantısı; 7. Ulusal Açık Bilim Konferansı ve OpenAIRE Advance Çalıştayına katılan Öğretim Görev-

lisi Selçuk Aydın ve Kütüphaneci Burak Hekim oturumlarda görüşülen konular hakkında bilgileri paylaştı.

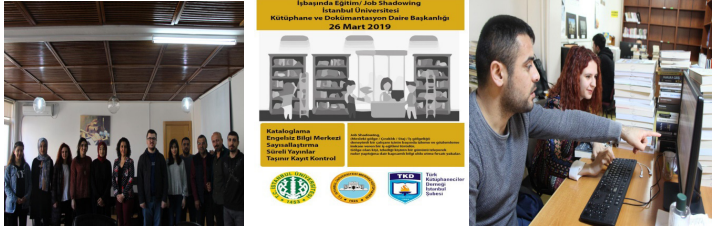
2.6.10. Öğrenciler için Kütüphane Oryantasyon Eğitimleri

Kütüphane Oryantasyon Eğitim Programı (05/10/2016); Kütüphane oryantasyon programı kapsamında İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi'nden 150 öğrenciye Merkez Kütüphane tanıtım turu düzenlendi.

Kütüphane Oryantasyon Eğitim Programı (16-27/10/2017); Üniversiteye yeni katılan öğrencilerin kütüphane hizmetleri, kuralları ve olanakları hakkında bilgilendirilerek, kütüphane kaynaklarından etkin biçimde yararlanmalarını sağlamak amacı ile düzenlenen oryantasyon eğitim programı 16-27 Ekim 2017 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Çeşitli fakültelerden, yaklaşık 1200 öğrencinin katıldığı oryantasyon eğitimlerinde, Merkez Kütüphane hakkında genel bilgi, okuyucu hizmetleri, sayısallaştırma bölümü, Engelsiz Bilgi Merkezi, elektronik kaynaklar hakkında bilgiler verildi.

İşbaşında Eğitim/ Job Shadowing Programı (27/03/2019); 55. Kütüphane Haftası etkinlikleri kapsamında, İşbaşında Eğitim/ Job Shadowing programı, BBY Bölümü 3. Sınıfta okuyan altı öğrenci ile kataloglama, sayısallaştırma, süreli yayınlar, Engelsiz Bilgi Merkezi birimleri ve Nadir Eserler Kütüphanesi'nde gerçekleştirildi.

2.6.11. Kurumsal İşbirlikleri

Makedonya Cumhuriyeti St. Clement Ohridski Bitola Üniversite Kütüphanesi İşbirliği (28/09/2012);

Her iki üniversite kütüphanesi arasında işbirliğinin artırılması ve uluslar arası kültürel diyalog projelerinde

işbirliği sağlanması amacıyla Makedonya Cumhuriyeti St. Clement Ohridski "Bitola Üniversite Kütüphanesi" ile ortak işbirliği sözleşmesi imzalandı.

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü ile Merkez Kütüphane İşbirliği Toplantısı (27/11/2012);

İÜ Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Başkanı Prof. Dr. Mehmet Canatar ve öğretim üyelerinin katıldığı toplantıda, Başkanlık tarafından çalışmaları başlatılan

Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi ve planlanan projeler anlatıldı, Merkez Kütüphane ve BBY Bölümü işbirliğinin artırılması çalışmaları görüşüldü.

IRCICA ve İÜ Merkez Kütüphanesi İşbirliği Ziyareti (24/05/2013); Rektör Prof. Dr. Yunus Söylet ile birlikte İslam

Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA) ziyaret edilerek tarihî eserler ve yürütülen çalışmalar hakkında IRCICA Genel Direktörü Dr. Halit Eren'den bilgi alındı, işbirliği çalışmaları planlandı.

Güney Kore Ulusal Meclis Kütüphanesi ve İÜ Merkez Kütüphane İşbirliği Toplantısı (09/12/2013); Güney Kore Ulusal Meclis Kütüphanesi Müdürü Chang Hwa Hwang ve beraberindeki kütüphaneciler ile işbirliği çalışmaları hakkında görüşüldü.

Güney Kore, Seul Üniversite Ziyaretleri (29/04/2014); İÜ Rektörü Prof. Dr. Yunus Söylet The Korea Foundation davetlisi olarak, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Recep Güloğlu, Genel Sekreter Yardımcısı Figen Cihan ve Daire Başkanı Dr. Pervin Bezirci Güney Kore Seul'de Seul Üniversiteleri Rektör ve Rektör yardımcıları ile görüşmeler yaptı, kütüphane ziyaretlerini de kapsayan üniversite turları gerçekleştirdi. Bu ziyaretler kapsamında, Seul Meclis Kütüphanesi ile işbirliği anlaşmaları imzalandı.

Kongre Kütüphanesi (Library Of Congress) İşbirliği (02/05/2016);
Kongre Kütüphanesinin Mısır Şubesinde çalışan Enas Ruby yeni işbirlikleri oluşturmak amacıyla Merkez Kütüphaneyi ziyaret etti.

Cambridge Üniversite Kütüphanesi İşbirliği (13/01/2017);
Merkez Kütüphanede görevli kütüphaneci Cihan Kalın, İÜ desteği ile “Erasmus Personel Hareketliliği Programı” kapsamında, Cambridge Üniversitesi’nde bir hafta uygulamalı eğitim aldı. Bu vesile ile İ.Ü. Merkez Kütüphane ve Cambridge Üniversitesi iletişim ve işbirliği süreci başlatıldı.

Romanya Babeş-Bolyai Üniversitesi İşbirliği (13/10/2017);
Sultan II.Abdulhamid albüm koleksiyonunda yer alan Romanya kültürü ile ilgili farklı konularda 112 adet fotoğraf dijital ortama aktarılarak, “Old Photos From the Romanian Regions, Kept in the Albüm Collection of Sultan Abdulhamid II (1876-1909)” adlı eser yayınlandı. Her iki Üniversitenin Rektör, rektör yardımcısı, Türkoloji Enstitüsü Müdürü ve bazı dekanların katılımı ile proje ve kitabı tanıtım toplantısı Romanya Babeş-Bolyai Üniversitesi’nde gerçekleştirildi.

British Library İşbirliği (09/11/2017); British Library Türkçe Koleksiyonlar K rat r  Michael Erdman kütüphanemizi ziyaret etti. Ziyaret sırasında Britanya Kütüphanesi (British Library)'nin çalışma sistemi, her iki kütüphanenin de derleme kütüphanesi olması sebebiyle yaşanan benzer durumlar, sorunlar ve çözüm  nerileri hakkında görüşüldü.

Polonyalı Meslektaşımız Bizimleydi (22-26/04/2019); AB Erasmus Personel Hareketliliği programı kapsamında, Polonya'nın Lublin şehri John Paul II Katolik Üniversitesi Ekonomi ve İşletme Enstitüsü Kütüphanesi Sorumlusu Monika Nowakowska Merkez Kütüphane ve Nadir Eserler Kütüphanesi'nde 5 günlük bir eğitim aldı.

Belarus Ulusal Kütüphanesi ile İstanbul Üniversitesi Arasında İş Birliği Protokolü İmzalandı (18/12/2019); Belarus Başkonsolosu Aleksei Shved ve Belarus Ulusal Kütüphanesi Direktörü Prof. Dr. Raman Matulski, İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mahmut Ak'ı makamında ziyaret etti. Ziyarette eğitim alanında karşılıklı işbirliği imkanları konuşuldu ve Belarus Ulusal Kütüphanesi ile İstanbul Üniversitesi arasında iş birliği protokolü imzalandı.

2.6.12. Engelsiz Bilgi Merkezi Faaliyetleri

2. Uluslararası Engelsiz Film Festivali (16/05/2012); Mind The AD Ajansı tarafından organize edilen, İÜ yönetimi ve Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi tarafından desteklenen 2. Uluslararası Engelsiz Film Festivali gerçekleştirildi. Ana teması “Herkes İçin Eşit Yaşam Koşulları, Eşit Saygı ve Adalet” olan festivalin amacı, engellilik, iş göremezlik konularında kısa ve uzun metrajlı filmlerle farkındalık yaratmak ve toplumda bu bilincin güçlenerek yayılmasını sağlamaktı.

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Engelsiz Bilgi Merkezi Engelsiz Yaşam Fuarındaydı (12/12/2012); İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi'nin de katıldığı Engelsiz Yaşam Fuarı

6-9 Aralık 2012 tarihlerinde CNR Fuar Merkezi'nde yapıldı. Erişilebilirlik Günleri kapsamında seminerler düzenlendi.

Engelsiz Bilişim Sempozyumu (10-12 Eylül 2013); Engelsiz Bilişim Platformu ve İstanbul Üniversitesi işbirliği ile 22 oturumun yapıldığı sempozyuma Türkiye'den 100, yurt dışından 6 konuşmacı katıldı.

'Geleceğe Yön Verenler' semineri; 50. Kütüphane Haftası etkinlikleri kapsamında İÜ BBYON Topluluğu işbirliği ile düzenlenen etkinlikte, İÜ EBM sorumlusu Mustafa Özyürek ve Ilgın Aydınoğlu konuşmacı oldu; "Engelliler için Engelsiz Kütüphane" sunumu ve 'Engellilerin Yaşamı' adlı söyleşi gerçekleştirildi.

Engelsiz Hatıra Ormanı Dikim Şenliği Düzenlendi (07/11/2015); İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi, İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi, İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü ve İÜ Orman Fakültesi işbirliğiyle "Herkes İçin ve Herkese Göre Yaşanılabilir Bir Dünya" sloganıyla Engelsiz Hatıra Ormanı Dikim Şenliği düzenlendi.

Engelliğe Stratejik Bakış Semineri; İÜ Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi ve İÜ EBM tarafından düzenlenen “İÜ Engelli Çalışmalarında Nerede Olmalı?” konusunun tartışıldığı etkinliğin sonunda Engelsiz Bilgi Merkezi’nde sesli kitap okuyan gönüllülere teşekkür plaketleri verildi.

Uluslararası Barikat Film Festivali (1-4 Aralık 2015); Galatasaray Lisesi önünde yürüyüşün ardından, İÜ Cemil Bilsel Konferans salonunda Yeni Türkü konseriyle başlayan festival süresince her gün 2 seans engellilerin

izleyebileceği formatta hazırlanmış film gösterimleri yapıldı. Festival kapsamında Yedikule Zindanları Beyazıt Kampüs arasında engelsiz bisiklet yürüyüşü yapıldı. Festival Cahit Berkay konseriyle son buldu.

Sesli Soru Bankası Projesi'nin tanıtım toplantısı (12 Ocak 2017); İ.Ü. Doktora Salonu'nda gerçekleştirildi.

Her yıl eğitim öğretim dönemi kapsamında, 'HAYEF Topluma Hizmet Uygulamaları' dersi dahilinde çeşitli bölümlerdeki, yılda yaklaşık 140 öğrenciye Merkez tanıtılarak engellilere yönelik hizmette bulunma olanağı sağlandı.

2.6.13. Kütüphane İçi Motivasyon Etkinlikleri

Bayram Buluşması ve Yeni Ekip Arkadaşlarımıza “Hoş Geldiniz” Toplantısı (11/10/2013); Kütüphanemizin tüm çalışanları bir araya geldik, bayramlaştık ve yeni arkadaşlarımıza “aramıza hoş geldiniz” dedik.

Merkez Kütüphane Ailesi Yemekte... (19/11/2014)

Ekibe yeni katılan arkadaşlarla kaynaşmak ve tüm Merkez Kütüphane personeline teşekkür belgesi takdimi yapılmak üzerine yemek tertip edildi.

Yeni Eğitim Dönemi Ve Aramıza Yeni Katılan Arkadaşlara Hoş Geldin Toplantısı (18/09/2015); Kütüphanemizin tüm çalışanları bir araya geldik, yeni arkadaşlarımıza “aramıza hoş geldiniz” dedik.

Kısmi Zamanlı Öğrencilerimize Hoşgeldiniz Toplantısı (31/10/2016); 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Kütüphanemizde görev yapacak olan kısmi zamanlı öğrencilerimize hoş geldiniz toplantısı yaptık.

Biz Bir Aileyiz.... (20/03/2018); Merkez Kütüphane ailesine yeni katılan arkadaşlarımıza hoş geldin demek, aramızdan ayrılan arkadaşlarımızı uğurlamak ve teşekkür etmek üzere toplandık.

Birinci Grup Stajyer Öğrencilerimize Veda (13/08/2018);

Her yıl olduğu gibi 2018 yılında da kütüphanemizde, çeşitli üniversitelerin Bilgi ve Belge Bölümü öğrencilerine staj uygulama eğitimi verilmeye devam edildi. 20 iş günü süren eğitimin sonunda, Başkanlık ve bölüm sorumlularının katılımıyla genç meslektaşlarımıza veda toplantısı yapıldı.

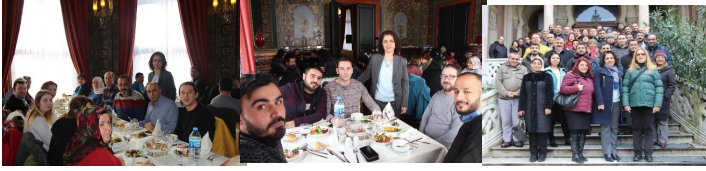

***MK Büyük Taşınma Projesi
Bitiminin Kutlama Toplantısı***

**(10/01/2019); “Merkez Kütüphane
Dermesinde Yer Alan Yayınların
Kataloglama, Barkod Sistemi
ve Listelenerek Kolileme İşlem-**

**leri Projesi” tamamlanması ve yeni yıl vesilesi ile İÜ Merkez
Kütüphanesi ailesi olarak yoğun iş temposuna kısa bir mola
verdik ve bir öğlen yemeğinde buluştuk.**

Kısmi Zamanlı Öğrencilerimize Teşekkür Toplantısı (28/02/2019); Kütüphanemizde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında görev yapan, “Merkez Kütüphane Dermesinde Yer Alan Yayınların Kataloqlama, Barkod Sistemi ve Listelenerek Kolileme İşlemleri Projesi” sürecinde destek olan öğrencilerimize teşekkür belgeleri verildi.

Merkez Kütüphane, İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi Ziyareti (13/03/2019);İstanbul Üniversitesi’nde yürütülen 2019 Yılı Prof. Dr. Fuat Sezgin Yılı Etkinlikleri çerçevesinde, Merkez Kütüphane çalışanları, Doç Dr. Ayşe Zışan Furat rehberliğinde İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi’ni ziyaret etti.

Merkez Kütüphane Ekibi İÜ Rıdvan Çelikel Arkeoloji Müzesi ve II. Bayezid Türk Hamam Kültürü Müzesi Ziyareti

(03/07/2019); 3 Temmuz 2019 tarihinde İÜ Rıdvan Çelikel Arkeoloji Müzesi ve II. Bayezid Türk Hamam Kültürü Müzesini ziyaret etti.

Merkez Kütüphane İŞKUR Sosyal Çalışma Programı (10/07/2019); İŞKUR Sosyal Çalışma Programı kapsamında göreve başlayan öğrencilerimiz için tanışma toplantısı gerçekleştirildi. Öğrencilerimizin üç aylık çalışma programı belirlendi.

2.6.14. Nadir Eserler Kütüphanesi Ziyaretleri

26/12/2013, Güney Kore İstanbul Başkonsolosu JEON, Tae-Dong ziyareti.

07/03/2016, Fransa Ulusal Kütüphanesi Müdürü Bruno Racine ve Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü Müdürü

Prof.Dr. Jean-François Pérouse Nadir Eserler Kütüphanesi'ni ziyaret etti.

03/05/2016, YÖK tarafından düzenlenen "II. Türkiye-Tunus Üniversiteleri İşbirliği Forumu" için İstanbul'a gelen Tunuslu Rektörler Nadir Eserler Kütüphanesi'ni ziyaret etti.

28/05/2016, İran İslam Cumhuriyeti Bilim Araştırma ve Teknoloji Bakanı Mr. Mohammad Farhadi ile İran devlet yönetimi temsilcileri, İstanbul Başkonsolosu Mohsen Mortezaei Far ve İran Üniversite Rektörlerinden oluşan heyet Nadir Eserler Kütüphanesi'ni ziyareti.

23/06/2016, Romanya Cluj Babeş Bolyai Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Ioan Aurel Pop ve Cluj Babeş Bolyai Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tahsin Gemil Nadir Eserler Kütüphanesi'ni ziyaret etti.

16/12/2016, Babeş Nolyai Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Loan Bolovan ve Türkoloji ve Orta Asya Araştırmaları Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Tahsin Gemil Nadir Eserler Kütüphanesi'ni ziyaret etti.

07/06/2017, Gana Enformasyon Bakanı Mustapha Abdul-Hamid Nadir Eserler Kütüphanesi'ni ziyaret etti.

17/06/2017, Kültür ve Turizm Bakanı Prof. Dr. Nabi Avcı ve Uğur Derman Nadir Eserler Kütüphanesi'ni ziyaret etti.

31/10/2017, Azerbaycan Heyeti Nadir Eserler Kütüphanesi'ni ziyaret etti.

25/06/2018, Habertürk Gazetesinden Ümran Avcı Nadir Eserler Kütüphanesi'ni ziyaret etti.

24/10/2018, Sultan II. Abdülhamid'in 3. ve 4. kuşak torunlarından oluşan 35 kişilik bir grup Nadir Eserler Kütüphanesi'ni ziyaret etti.

08-12/04/2019, "2nd Istanbul International Library Staff Week" - Nadir Eserler Kütüphanesi Ziyareti, Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi tarafından, Tuba Akbaytürk yönetiminde düzenlenen 2. İstanbul Uluslararası Kütüphane Personelleri Haftası etkinliği kütüphane ziyaretleri programı kapsamında kütüphaneciler Nadir Eserler Kütüphanesini ziyaret etti.

12/04/2019, Bulgaristan Kütüphanecileri Nadir Eserler Kütüphanesini ziyaret etti; Bulgar Kütüphane yöneticileri, kütüphanecileri ve kağıt restorasyon uzmanlarından oluşan 20 kişilik heyet İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'na bağlı Nadir Eserler Kütüphanesini ziyaret etti.

Kütüphanemizi ziyaret etti.

16/04/2019, Kampüs İst '19 İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Bilim Kültür Sanat Günleri kapsamında öğrenci ve öğretim üyeleri Nadir Eserler Kütüphanesini ziyaret etti.

15/04/2019; Medeniyet Üniversitesi Bilim Tarihi bölümü öğrencileri Dr. Öğretim Üyesi Didar Bayır ile birlikte 20 kişilik bir grupla Nadir Eserler

Eserler Kütüphanesini ziyaret etti.

17/06/2019, Hindistan Ankara Büyükelçisi Sanjay Bhattacharyya ve beraberindeki heyet Nadir Eserler Kütüphanesini ziyaret etti.

02/05/2019, Avusturya Devlet Arşivleri Genel Müdürü Wolfgang Maderthaner Yıldız Teknik Üniversitesi II. Abdülhamid Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Prof. Dr. Melek Özyetgin Nadir

05/09/2019, Belarus Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosu Aleksei Shved Nadir Eserler Kütüphanesini ziyaret etti.

13/09/2019, Özbekistan Bakanlar Kurulu bünyesindeki Özbekistan'ın Yurtdışındaki Kültürel Varlıklarını Araştırma Merkezi (YKVAM) Başkanı, Heyet Başkanı R.Bahodirov ve beraberindeki heyet kütüphaneyi ziyaret etti.

04/11/2019, Bangladeş'in İstanbul Başkonsolosu Dr. Mohammad Monirul İslam ve Milli Kütüphaneler Genel Müdürü Jahanara Pervin eşliğinde 4 kişilik bir delegasyon

Nadir Eserler Kütüphanesini ziyaret etti.

26/11/2019, Medeniyet Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi 3. Sınıf Öğrencileri ve Doç. Dr. Alparslan Kuzucuoğlu Nadir Eserler Kütüphanesini ziyaret etti.

26/11/2019, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ayşegül Komsuoğlu Çıtıptıoğlu ve doktora öğrencileri Nadir Eserler Kütüphanesini ziyaret etti.

26/11/2019, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Fikri Mülkiyet Hukuku dersi öğrencileri Nadir Eserler Kütüphanesini ziyaret etti.

11.12.2019 tarihinde, Hukuk Fakültesi Fikri Mülkiyet Hukuku Y.Lisans öğrencileri ve Prof. Dr. Arslan Kaya ile Prof. Dr. Füsün Nomer Ertan Nadir Eserler Kütüphanesini ziyaret etti.

2.6.15. Merkez Kütüphane Ziyaretleri

20/06/2012, 4. Asya Şiir Festivali kapsamında Çin'den gelen 20 kişilik şairlerin ziyareti.

18/04/2013, İÜ Beyazıt Anaokulu öğrencileri ziyareti

29/11/2016, İsveç Konsolosluğu, İsveç Araştırma Enstitüsü ziyareti

16/12/2016, Medipol Üniversitesi Öğrencileri ziyareti

13/04/2017, Romanya Demokrat Türk Birliği ziyareti

05/05/2017, Esenler Örfi Çetinkaya Ortaokulu ziyareti

07/11/2017, Örnek Eğitim Kurumları Kütüphanemizi ziyareti

09/11/2017, İstanbul Üniversitesi Beyazıt Kreş ve Anaokulunun ziyareti

09/11/2017, Edirne Beykent Okulları ziyareti

2018 Mart ayı okul ziyaretleri; 7 Mart Mithatpaşa İlkokulu 4. Sınıf öğrencileri, 8 Mart Özel Marmara Evleri İhlas Anadolu ve Fen Lisesi 11. sınıf öğrencileri, 13 Mart Şişli Maçka Mesleki

ve Teknik Anadolu Lisesi 11-12. sınıf öğrencileri, 28 Mart Arel Koleji Hazırlık sınıfı, 30 Mart Bahçelievler Adnan Menderes Anadolu Lisesi 11-12. sınıf öğrencileri.

***Sofya Üniversitesi Merkez
Kütüphane Ziyareti (21/06/2018);***

Sofya Üniversitesi “St. Kliment Ohridski” Rektör Yardımcısı ve Kütüphane Kurulu Üyesi Prof. Dr. Dimitar Vesselinov ve Assoc. Prof. Milena Yordanova İÜ Merkez ve Nadir Eser

Kütüphanesini ziyaret etti. Ziyaret kapsamında Sofya Üniversitesi Kütüphanesi ve İÜ Merkez Kütüphanesi hakkında bilgi alışverişi yapıldı, bilimsel çalışmalar ve işbirlikleri için görüşmeler yapıldı.

III. BÖLÜM

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ FAKÜLTE

KÜTÜPHANELERİ

İstanbul Üniversitesi Fakültelerinin kuruluşları ile beraber oluşan kütüphanelerde, Türk toplumunun tarihi, sosyal, kültürel yaşamına ışık tutacak nitelikte, seçkin örnekleri içeren zengin koleksiyonlar oluşmuştur. 2013 yılından itibaren, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından koordine edilen çalışmalarla İstanbul Üniversitesi Kütüphanelerine ait tüm koleksiyon verileri SirsiDynix Entegre Otomasyon Sisteminde bir araya getirilmiştir ve kütüphanelerde yer alan yayınların künye bilgileri otomasyon sistemi üzerinden erişilebilir durumdadır.

Bu bölümde, 18 Mayıs 2018 tarihli ve 30425 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Ek Madde 182 no.lu karar uyarınca¹⁸⁹; İstanbul Üniversitesi'nin, İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa olarak ikiye bölünmesi sonrası dönem kapsamındaki; Hukuk Fakültesi Kütüphanesi, Edebiyat Fakültesi

189 18 Mayıs 2018 tarihli ve 30425 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Ek Madde 182 no.lu karar uyarınca; İstanbul'da İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur.

“Bu Üniversite;

- İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Orman Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Mühendislik Fakültesi ile Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Dış Hekimliği Fakültesi, İktisat Fakültesi, İşletme Fakültesi ile Eczacılık Fakültesinden,
- İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ormancılık Meslek Yüksekokulu, Veteriner Fakültesi Meslek Yüksekokulunun adı ve bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Veterinerlik Meslek Yüksekokulu, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu ile yeni kurulan Yabancı Diller Yüksekokulundan,
- İstanbul Üniversitesine bağlı iken bağlantısı değiştirilerek Rektörlüğe bağlanan Adli Tıp Enstitüsü, Kardiyoloji Enstitüsü, Nörolojik Bilimler Enstitüsü, Akciğer Hastalıkları ve Tüberküloz Enstitüsü ve Rektörlüğe bağlı olarak yeni kurulan Lisansüstü Eğitim Enstitüsünden, oluşur”.

Kütüphaneleri, Şarkiyat Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi, İstanbul Tıp Fakültesi Hulusi Behçet Kütüphanesi, İktisat Fakültesi Kütüphanesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Kütüphanesi, Diş Hekimliği Fakültesi Kütüphanesi, Fen Fakültesi Kütüphaneleri, İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, İşletme Fakültesi Kütüphanesi, Eczacılık Fakültesi Kütüphanesi, Su Bilimleri Fakültesi Kütüphanesi, İletişim Fakültesi Kütüphanesi, Lojistik ve Ulaştırma Fakültesi Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Kütüphanesi, Türkiyat Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Kütüphanesi, İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi, Farabi Avrasya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Kütüphanesi'ni içeren, 'İstanbul Üniversitesi Şube Kütüphaneleri' olarak adlandırılan, kütüphane koleksiyonları ve hizmetleri hakkında kısa bilgiler verilmektedir.

3.1. Hukuk Fakültesi Kütüphanesi

“Kitaplığı olmayan bir üniversite, cephaneliği olmayan bir kışlaya benzer” diyen Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak görev yaparken, Profesörler Kurulu tarafından 1934 yılında kitaplık işleriyle görevlendirilmiştir. 1914 yılında, Birinci Dünya Savaşı sırasında Almanya tarafından Fakülteye armağan olarak gönderilen ve sandıklar içinde Tıp Fakültesi büyük amfisinin altında bulunan kitaplar o yıllarda ele alınır. Hirsch'e göre; O zamanlar kütüphanede Türk reform yasalarına ilişkin bilimsel yayınlar, yok denecek kadar azdır. İsviçre ve Alman eserleriye hiç yoktur. Eğitim ve bilim için olmazsa olmaz olarak düşündüğü Fakülte Kütüphanesinin kurulumu ve koleksiyonun gelişimi için çalışmaya başlar. Ona göre, yapılacak ilk iş, standart eserlerden (ders kitapları, şerhler ve monografilerden) ve Türk kanunlarının hazırlanmasında örnek alın-

mış Avrupa ülkelerinin hukukları ile ilgili kanun ve dergi koleksiyonlarından oluşacak bir kitaplık kurmaktı. İlk başta Türk meslektaşlarına kütüphane sorununun önemini, bilimsel bakımdan doyurucu bir kitaplık kurmanın, bunu düzenli olarak yenileştirmenin ve sürdürmenin ne muazzam bir iş olduğu konusunda farkındalık oluşması için yoğun çaba sarf eder. Tüm kürsülerden ihtiyacı olan yayınların bir listesini hazırlamalarını ister. Yeterli bütçe Bakanlık desteği ile temin edilir. O günlerde Leipzig’de eski eserler satan bazı ünlü kitapçılar, nasyonal-sosyalist ırkçı kanunlar yüzünden ya işlerini tasfiye etmek zorunda kalmışlardı ya da en azından Alman Rayh’ı sınırları içinde satamadıkları kitapları, başka yerlere yok pahasına satmaya çalışıyorlardı. Hazırlanan kitap sipariş listeleri 1934 ve 1935 ders yılları boyunca bu türden kitapçılara gönderilir ve neticede, 1935 ilkbaharında içleri kitap dolu yığınla sandık Fakülteye ulaşır. Hirsch’in ifadesine göre; “personel alımı için bütçe koşulları yetersizdir, para olsa bile, Türkiye’de meslek eğitiminden geçmiş birkaç yabancı dil bilen, ek olarak bir de hukuk biliminin çeşitli dalları hakkında bilgi sahibi bir kütüphaneci yoktur”. Bu yüzden, Prof. Hirsch, yaz tatili sırasında kolları sıvayıp yeni ders yılı başlayana kadar, kitap sandıklarından oluşan dağı herkesin kullanabileceği bir kitaplığa dönüştürmeye karar verir. Ancak, iki buçuk ay süren yaz tatilinde bütün asistanların dört hafta boyunca her gün kitaplığı düzenlemek amacıyla kendisine yardım etmelerini ister. Dekan ve Rektör tarafından konu makul bulunur, görevlendirmeler yapılır. Dekanın çağrısına asistanların üçte ikisi uyar. Gelenlere, meselenin mahiyetini ve ne yapmaları gerektiğini anlatır, niçin kendisine yardımcı olarak öğrencilerden bir grup değil de onları seçtiğini, bu çalışmadan elde edecekleri manevî kazancı açıklamaya çalışır. Kendisinin bir asistanı grubun sözcülüğünü üstlenerek, bir kitaplığı düzenle-

menin, katalog hazırlamanın, kitapları raflara yerleştirmenin kesinlikle bir ordinaryüs profesörden beklenmeyeceğini, hatta asistanlar olarak kendilerinden de bunun istenemeyeceğini bildirir. Zira ona göre yapılacak iş zihnî bir etkinlik değil, kol işçiliğiydi. Bu koşullara rağmen Prof. Hirsch azimle çalışmayı başlatır.

Prof. Hirsch, kitapları konularına göre tasnif için bir şema hazırlamıştır çünkü kitaplık için öngörülen kapsam ve amaç bakımından desimal sisteme göre bir kataloglamayı uygun görmemiştir. Her grup için öngördüğü yer veya konu işaretleri belirler ve bu işaretle numarayı, envanter listesindeki sürekli numaradan ayrı tutar. Sandıklardan çıkarılan her kitabın önce belli bir yerine “Hukuk Fakültesi” damgası ve sürekli bir numara da basılarak kitap demirbaş listesine kaydediliyordu. Asıl kütüphanecilik işi, yani bilimsel iş, bundan sonra başlıyordu. Prof. Hirsch bu yüzden, bu işin bilimsel niteliğinden dolayı, öğrencileri değil de, uzman asistanları seferber etmişti. Prof. Hirsch bunun gerekçesini ve işin teknik süreçlerini kendi ifadeleriyle şöyle bahsediyor; “kitabın hukuk açısından nitelendirilmesi ve sınıflandırılması gerekiyordu. Yani önce, söz konusu kitabın hangi hukuk dalına, hangi alt gruba girdiği araştırılmalıydı. Bu alt grup tespit edildikten sonra, kitabın öngörülen harf ya da harflerden oluşan işaretleri ve sürekli numarası belirlenir, kitap özel bir fişe kaydedilirdi. Fişe, kitabın tam başlığı, yazar ya da yazarların adı, yayınlandığı yer ve yıl, cilt ve sayfa sayısı, en-boyu ve kapak türü yazılır ve ancak bundan sonra, daha önce belirlenmiş olan işaret ve numara hem kitabın ilk sahifesine, hem de fişine geçirilirdi. Bu şekilde doldurulan fiş, kitabın arasına konulur, kitap da kontrol masasına bırakılırdı. Burada yapılacak herhangi bir dikkatsizlik, kitabın bulunmasını imkânsız kılıp, kullanımını engelleyebilirdi. Zira, bir kitabın doğru olarak nitelenmesi ve

sınıflandırılması sorusu bile, önemli ölçüde hukuk bilgisini şart koşmaktaydı. Bu bir yana, bu işi yaparken, kendi özel disiplininiz konusunda yazılmış ve o güne kadar varlığından bile haberdar olmadığınız nice esere rastlıyordunuz, dolayısıyla, sonuçta, neredeyse kendi hocanızdan bile daha çok şey bilmeniz işten değildi”¹⁹⁰ Neticede, Prof. Dr. Hirsch halen kullanılmakta olan Hukuk Fakültesi Kütüphanesi sınıflandırma sistemini oluşturmuş ve uzman bir kütüphaneci titizliği ile çalışarak kütüphaneyi işler hale getirmiştir. Her zaman minnetle anılacak, kütüphanecilik açısından emsal teşkil edecek kıymette önemli bir işi gerçekleştirmiştir.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kütüphane binasının yapımına 1947 yılında başlanmış ve 1950 yılında faaliyete geçmiştir. Bina iki katlıdır; üst katta öğrencilerin okuma salonu, bilgi tarama, danışma, fotokopi ve personel çalışma odaları mevcuttur. Alt katta öğretim üyeleri, araştırma görevlileri, doktora ve yüksek lisans öğrencileri için çalışma alanları, personel çalışma odası, kitap ve süreli yayınlar deposu ve nadir eserler odası bulunmaktadır.

Kütüphanede Kongre Kütüphanesi (Library of Congress) sınıflama sistemi örnek alınarak oluşturulmuş bir özel konu başlıkları listesi kullanılmaktadır. Kitabın kütüphaneye geliş sırasına göre, yarı açık raf şeklinde kendi konusunda sistematik olarak sınıflandırılmıştır. Tarihi dokusu, tasarımı ve manzarası ile özel bir yapıya sahip olan ve yoğun ilgi gören Hukuk Fakültesi Kütüphanesi okuma salonu 300 kişilik oturma kapasitesine sahiptir. Kütüphane 2009 yılında ‘İÜ Hukuk Fakültesi Kütüphanesi’nin Yeniden Yapılandırılması’ proje çalışması ile sistematik ve fiziksel açıdan tamamen yenilenmiştir.

¹⁹⁰ Hirsch, Ernst E., *Anılarım, Kayzer Dönemi Weimar Cumhuriyeti Atatürk Ülkesi*, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları 45, Ankara: TÜBİTAK, 2008, s.239-245.

İÜ Hukuk Fakültesi Kütüphanesi'nin Yeniden Yapılandırılması Projesi; 30 Haziran 2009 tarihinde başlatılan ve yaklaşık 1,5 yıl süren, “Hukuk Fakültesi Kütüphanesi'nin Yeniden Yapılandırılması” adlı proje; dönemin Rektörü Prof. Dr. Yunus Söylet ve dönemin Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Adem Sözüer'in öncülüğü, dönemin Kütüphane Müdürü Dr. Pervin Bezirci'nin yürütücülüğü ve Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü'nün destekleri ile gerçekleştirilmiştir. Projenin amacı; Türkiye'nin en büyük ve köklü üniversitelerinden biri olan İstanbul Üniversitesi'nin aynı şekilde oldukça saygın ve değerli bir kimliğe sahip olan Hukuk Fakültesi kütüphanesini evrensel standartlara uygun daha verimli ve etkin bir kütüphane haline getirmektir.

Nihai amaç, kütüphaneden yararlandırma hizmetinin niteliğini artırıp araştırmayı teşvik ederek bilime katkıda bulunmak, araştırmacıların yerli ve yabancı bilgiye en hızlı ve eksiksiz biçimde ulaşmasını sağlayarak; kullanım oranı ve başarısı ile örnek bir Hukuk Fakültesi Kütüphanesi oluşturup emsal teşkil etmek ve İstanbul Üniversitesi'nin bilimsel faaliyetlerine katkıda bulunmaktır.

Bu proje kapsamında yapılan işler özetle şunlardır;

- ✓ Tüm kayıtların elektronik ortama aktarılabilmesi için öncelikle kütüphane otomasyon programı yenilendi. Yordam Kütüphane Otomasyon Programı kullanılmaya başlanarak kütüphane işlemlerinin tamamı Ekim 2009 tarihinden itibaren online, 7 gün 24 saat erişilebilir hale getirildi.
- ✓ Bilgi ve Belge Yönetimi (Kütüphanecilik) bölümü mezunları ve öğrencilerinden oluşan yaklaşık 20 kişilik bir ekip ve kütüphane personelinin 4 ay boyunca çift vardiya çalışmaları neticesinde yaklaşık 100 bin adet yayın kaydı elektronik ortama aktarıldı.

- ✓ Barkot sistemi çalışmaları tamamlandı.
- ✓ Fakülte'deki tüm anabilim dallarının talep ve ihtiyaçları gözeticilerle yaklaşık 2.000 adet yabancı ve yerli kitap ve hukuk alanı için önemli olan veri tabanları alımı yapıldı.
- ✓ Proje kapsamında Kütüphane içinde iklimlendirilmiş özel bir nadir eser odası hazırlandı; kütüphane koleksiyonu içinde yer alan yaklaşık 3000 kıymetli nadir eser uzmanlar nezaretinde özenle seçildi, gerekli bakım ve onarım çalışmaları yapıldı ve tarayıcı cihazlarla taranarak elektronik ortama aktarıldı. 1 adet kitap tarayıcı (Scanner) kütüphane envanterine dahil edildi ve tarama işlemlerine devam edildi. Taranan tüm eserler kütüphane otomasyon programından erişilebilir hale getirildi. Böylece kıymetli eserler sadece elektronik ortamdan hizmete sunulmak suretiyle koruma altına alındı.
- ✓ Hukuk Fakültesi yayını olan tüm dergilerin içerikleri taranarak elektronik ortama aktarıldı. Söz konusu dergilerdeki yaklaşık 5000 adet açık erişimli makaleye ücretsiz olarak www.iudergi.com adresinden erişilebilir hale getirildi.
- ✓ Kitap asansörü sistemi kuruldu böylece iki kattan oluşan kütüphanedeki kitap taşıma işleri daha hızlı ve sağlıklı hale getirildi.
- ✓ Bilgisayar ve fotokopi cihazları yenilendi, kullanıcılar için 2 adet tarayıcı (scanner) alındı.
- ✓ Kompakt raylı raf sistemi yaptırılarak, taşıma kapasitesi yüksek, güvenli, hijyenik ve yer tasarrufu sağlayan bir sistem kuruldu.

Ayrıca, Hukuk Fakültesi Mezunları Derneği üyeleri ve diğer sponsorların finansal desteği ile gerçekleştirilen bina bakım çalışmaları kapsamında kütüphane fiziksel olarak da değiştirildi. Bu kapsamda; tarihi okuma salonu dokusuna uygun şekilde restore edildi, okuma salonu masalarına bakım yapıldı, sandalye sayısı artırıldı, binadaki yoğun nem probleminin giderilebilmesi için izolasyon çalışmaları, klima sistemi kurulumu, boyama, cam çerçeve değişimi, zemin döşemeleri, yeni elektrik sistemi, bina alt yapı bakım onarımı, kütüphane çatısının yenilenmesi çalışmaları yapıldı. Kütüphane okuma salonunun yetersizliğinden dolayı, Hukuk Fakültesi amfi aralarındaki koridorlara öğrenciler için ilave bilgisayar ve okuma salonu yapıldı. Bu okuma salonlarına lisans öğrencileri için okutulan tüm derslere ait kitaplar bağışçı desteği ile mükerrer sayılarda (her ders kitabından 10'ar -20'şer adetlerde) alınarak açık raf yöntemi ile yerleştirildi. Böylece tüm öğrencilere, sadece ders kitaplarının bulunduğu salonda, sıra beklemeden ve serbestçe raftan ders kitabına erişme fırsatı oluşturuldu. 2009'da başlatılan bu mükerrer sayıda ders kitapları uygulaması her yıl kitapların artırılarak yenilenmesi suretiyle günümüzde de devam etmektedir.

2013 yılından itibaren İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı öncülüğünde, Merkez Kütüphaneye uyumlu olarak SirsiDynix Entegre Otomasyon Programı kullanılmaya başlanmıştır. Tüm yayınlar bu sisteme aktarılmıştır. Hukuk Fakültesi Kütüphanesi koleksiyonunda, 113.570 kitap ve 25.600 adet dergi cilt sayısı olmak üzere yaklaşık 140.000 yayın bulunmaktadır. Halen Hukuk Fakültesi Dekanı olan Prof. Dr. Abuzer Kendigelen'in girişimleri ve sponsor desteği ile hemen her ay yeni çıkan hukuk alanı ile ilgili tüm yayınlar koleksiyona dahil edilmekte, koleksiyon sürekli geliştirilmektedir. Yayın

talep eden okuyucu sayısı aylık ortalama 300 kişi ve talep edilen aylık yayın sayısı ortalama 12.000 adettir.

Ayrıca, Dekan Prof. Dr. Abuzer Kendigelen'in girişimleri ile 2019 yılında kütüphanede yeni bir fiziksel bakım ve düzenleme çalışması yapılarak; bağışçı desteği ile y.lisans ve doktora öğrencileri için kütüphane alt katında 70 kişilik bir çalışma salonu ve fakülte içinde lisans öğrencileri için 150 kişilik bir okuma salonu yapılmıştır.

Hukuk Fakültesi kütüphanesi'nde 2'si Kütüphanecilik/Bilgi ve Belge Bölümü mezunu olmak üzere toplam 6 personel görev yapmaktadır. Kütüphane okuma salonları 7/24 hizmet vermektedir¹⁹¹.

3.2. Edebiyat Fakültesi Kütüphaneleri

İstanbul Üniversitesi'nin özünü teşkil eden Darülfünun'un Tıp ve Hukuk'tan sonra eski fakültelerinden olan Edebiyat Fakültesi'nin oldukça zengin sayılabilecek bir kütüphanesi vardı. Fehmi Ethem Karatay (1888-1968) 1924'te, Edebiyat Fakültesini düzenlemekle görevlendirilmiştir. Edebiyat Fakültesi'nin ana bölümleri Tarih, Coğrafya, Türk Dili-Edebiyatı idi. Bu bölümler ayrı birimler durumuna geçince, Fakülte kütüphanesi de bu üçü arasında dağıldı. 1933'ten sonra Edebiyat Fakültesi bölümleri çoğaldı ve bunların her birinin "Seminer Kütüphanesi" adı altında kendi kütüphaneleri oluştu. Bu durum böylece sürüp giderken, yeni kurulan bölümler de kendi kütüphanelerini oluşturmaya çalışıyorlardı.

Bayezid'de Zeynep Hanım konağında çalışmalarını sürdüren Edebiyat Fakültesi, 1942'de, ahşap olan bu binanın restorasyonuna karar alındığında, işler bitinceye kadar Dolmabahçe

191 Necmiye Özcan (Hukuk Fakültesi Kütüphanesi Müdürü), kişisel iletişim, 01.01.2020; Hukuk Fakültesi Kütüphanesi, 10.01.2020 tarihinde, <https://hukuk.istanbul.edu.tr/content/kutuphane/kutuphane-hakkinda>, adresinden erişildi.

Sarayının Veliahd Dairesi'ne (Resim ve Heykel Müzesi olan bina) taşınmıştı. Edebiyat Fakültesi bu taşınma sırasında bütün kitaplarını da Dolmabahçe'ye götürmüştü. Sebebi pek açığa çıkmayan bir yangın, Zeynep Hanım konağını bir gecede yok ederken, henüz kitapları taşınmayan Fen Fakültesi bütün kütüphanesini bu felaket ile kaybetti. Yeni yapılan, Sedat Hakkı Eldem'in eseri, Fen-Edebiyat Fakülteleri'nde, Edebiyat Fakültesi kısmının projesinde heybetli bir genel kütüphane mekanı da yer almıştı. İki fakültenin duvarlar ve demir kapılarla ayrılmalarına gerek duyulacağı henüz o sıralarda akla bile gelmediğinden, iki fakülte arasındaki blokun üçüncü ve dördüncü katlarda yarısını kaplayan bu mekan, Fen Fakültesi tarafındaki ucundan, şimdi o blokta kalan bir hole açılıyordu. Büyük pencerelerinden henüz büyük bloklarla kapanmayan İstanbul'a manzarası olan bu güzel mekanın, Edebiyat Fakültesi büyük kütüphanesinin lobisi olması düşünülmüştü. Bu proje hiçbir zaman gerçekleşmedi ve bu hole açılan kapı bir duvar örülmek suretiyle kapatıldı, kütüphanenin lobisi Fen Fakültesi'nde kaldı.

Edebiyat Fakültesi, Veliaht Dairesi'nden sonra geçmiş olduğu Sultan Abdülmecid'in kızlarından birinin Sahil Sarayını, İstanbul Merkez Komutanlığı'ndan devralmış ve her bakımdan bir harabe haline getirilmiş olan bu binayı 1943-1950 yıllarında temizlemiş, mimarisi ve iç süslemesine en ufak zarar vermeksizin restore etmişti. Bölümlerin kütüphaneleri de bu Sahil Sarayın odalarına ve bodrumundaki mekanlara sığdırılmıştı. 1950'de henüz tamamlanmayan yeni binaya taşınıldığında birçok bölümlerin kütüphanelerine yer yoktu. Ayrıca kitapları koyacak raflar ve dolaplar da henüz yapılmamıştı. Büyük sıkıntılardan sonra bölüm kütüphanelerinin her birine birer yer sağlandı ve dolaplar yaptırılmak suretiyle kitaplar koruma altına alındılar.

Vezneciler tarafındaki blok (Dekanlık bloku), 1950'lerde, bu binaya taşınıldığında henüz beton karkas halinde idi. Bir kaç yıl sonra tamamlandığında Fakülte Genel Kütüphanesi de heybetli mimarisi ile ortaya çıkmıştı. Ancak buraya ne konulacağı bilinmiyordu. Çünkü Edebiyat Fakültesi'nin bir genel kütüphanesi yoktu. Buna karşılık Seminer Kütüphaneleri gittikçe zenginleşiyor ve hatta bazen aynı eser veya dizi ayrı ayrı bu kütüphaneler tarafından satın alınıyordu. Böylece bu büyük mekan yıllarca kullanılmadan boş olarak durdu, zaman zaman içine bazı eşyalar depolandı ve içi bölünerek odalar, ders ve seminer yerleri yapılması dahi teklif edildi. Fakültede, depolarda ve mahzenlerde yıllardır duran sandıklar açıldığında içlerinde hazine değerinde kitapların bulunduğu görüldü. En önemli kitaplar, Ruşen Eşref Ünaydın, Eski Moskova elçisi Hüseyin Ragıp Baydur ve Muammer Eroğlu'ndan gelen kitaplardı. Bu sırada bu Fakülte Kütüphanesinin idaresi ile görevlendirilen, sonraları Kütüphanecilik Bölümü'nde Profesör olan Jale Baysal, bu kitapların ayıklanıp raflara konulması işini büyük bir gayretle üstlenmişti. Prof. Dr. Jale Baysal, 1963-1973 yılları arasında Kütüphane Müdürü olarak hizmet vermiştir. Prof. Dr. Macit Gökberk başkanlığındaki bir komisyon kurulmuştu. Her ay toplanan bu komisyon, yıl için bir ödenek teklif ediyor ve alınacak kitaplar ile yapılacak işleri tespit ediyordu.

Komisyon, Kütüphanenin düzenlenmesini yoluna koymak ve kurulacak Kütüphanecilik bölümünü hazırlamak düşüncesiyle, Ankara'da Milli Kütüphane'yi de evvelce kurmuş olan Adnan Ötüken'in misafir öğretim üyesi olarak İstanbul'a gelerek bir kurs yapmasını uygun görmüştü. Ötüken 1963-65 yılları arasında bir süre gelerek, kütüphanenin yeni elemanlarına yardımcı oldu. 1963 yılında bir kütüphanecilik bölümü kurulması uygun görülmüş ve İstanbul Üniversitesi Senatosu bu kararı 11 Temmuz 1963'te onaylamıştı. Köln Üniversitesi'nden emekli

Prof. Dr. Rudolf Juchhoff (1894-1968), Edebiyat Fakültesi'ne davet edilmesi üzerine, 31 Ağustos 1964'te işe başlayarak bir taraftan eğitim ve öğretim işlerini üstlenirken, bir taraftan da Fakülte Kütüphanesinin kuruluş çalışmalarına öncülük etmiştir. Prof. Dr. R. Juchhoff 'un Edebiyat çerçevesi içinde bir Kütüphanecilik bölümü kurması, bunu bir bilim dalı olarak geliştirmesi ve bu dalda hayli elemanın yetişmesini sağlaması azımsanmayacak bir hizmettir¹⁹².

Fakültede 2002 yılına kadar, Genel Kitaplıkla birlikte 16 Seminer kitaplığı mevcuttu. 2002 yılında, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğünün aldığı bir kararla bu seminer kitaplıkları birleştirilerek fakülte kütüphanesine katılmıştır. Daha sonra 2005 yılında tekrar alınan bir kararla kapatılan Seminer Kitaplıklarının yeniden açılması uygun görülmüştür. 2016 yılında alınan yeni bir kararla Seminer Kitaplıklarının Genel Kitaplık bünyesinde toplanmasına ve düzenlenmesine karar verilmiştir. Halen bu karar kapsamında seminer kitaplıkları koleksiyonlarının sayım, kayıt ve devir çalışmaları devam etmektedir.

2019 itibariyle Genel Kitaplığa aktarılan seminer kitaplıkları; Arkeoloji Kitaplığından gelen 2919 adet, Alman Dili Kitaplığından gelen 6749 adet, Fransız Dili Kitaplığından gelen 1300 adet yayının etiketlenme ve kayıt işlemleri kütüphane programından düzeltilmiştir. Hititoloji Kitaplığından gelen 1221 adet ve İngiliz Dili Kitaplığından gelen 3534 adet yayın Genel Kitaplığa devredilmiş olup kütüphane programında kayıtları mevcuttur.

Genel Kitaplığa aktarma işlemleri devam eden diğer seminer kitaplıklarının mevcut durumu; Felsefe Kitaplığında 7971 adet, Türk Dili Kitaplığında 6975 adet, Tarih Kitaplığında 5126 adet, Klasik Filoloji Kitaplığında 2770 kitap, Protohis-

¹⁹² Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi Tarihçesi, 15.01.2019 tarihinde, <https://edebiyat.istanbul.edu.tr/content/kutuphane/tarihce>, adresinden erişildi.

torya Kitaplığında 1891 adet, Sosyoloji Kitaplığında 5578 adet, Prehistorya Kitaplığında 900 adet yayın kütüphane otomasyon programında kayıtlıdır.

Kütüphane, halen Fakülte içinde 3. katta yer almaktadır. Kütüphane koleksiyonunun yer aldığı bölümler ve hizmet alanları; okuma salonu, nadir eserler bölümü, kütüphane içindeki asma katta akademik personelin çalışma alanı (sınav döneminde öğrencilere açıktır) ve tez odası, -1. katta bir depo, kütüphane dışında yer alan iki tez odasından oluşmaktadır. Genel Kitaplığın okuyucu kapasitesi 250 kişiliktir.

Fakültenin Genel Kitaplık ve Seminer Kitaplıklarında yaklaşık 211.000 bin civarında yayın mevcuttur. Bunlar arasında; bitirme tezleri 15 bin 600, yüksek lisans tezleri 3500, doktora tezleri 1719, doçentlik tezleri 170 adettir. Yaklaşık 32.000 adet dergi vardır. Ayrıca koleksiyonda, 5 bin 474 adet, ciltleriyle birlikte ise 7085 adet nadir eser bulunmaktadır. Nadir eserler, Osmanlıca, Fransızca, İngilizce, Arapça, Almanca, İtalyanca, Türkçe, Farsça, Yunanca, Latince, Rusça, İspanyolca, Ermenice, Macarca ve çeşitli (Boşnakça, Fince, Arnavutça, Hintçe, Portekizce, Romence, Azeri Türkçesi vs.) dillerde yayınlardan oluşmaktadır¹⁹³.

Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinin Yeniden Yapılandırılması Projesi; Edebiyat Fakültesi alt kat depolarındaki, seminer kitaplıklarının kapatıldığı dönemlerden kalan ve kayıtsız olan tüm yayınların kayıt altına alınması, kütüphane otomasyon sistemine aktarılarak erişilebilir hale getirilmesi, RFID sisteminin kurulması ve yayınların yer aldığı depoların fiziksel ortamının düzenlenmesi amacıyla gerçekleştirildi. Rektörlük ve Dekanlığın öncülüğünde, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı girişimleri ve İÜ Bilimsel Araştırmalar Ko-

193 Hanefe Kocakaplan (Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi Müdürü), kişisel iletişim, 13.01.2020.

ordinatörlüğü desteği ile 17.03.2014 tarihinde başlatıldı¹⁹⁴. 07.05.2018 tarihinde tamamlanan proje kapsamında; 78.046 adet kitabın teknik okumaları tamamlanarak, katalog künye çalışmaları yapıldı ve kütüphane otomasyon sistemine aktarıldı. Ayrıca, 31.954 adet kayıt kontrol edilerek, düzeltme işlemleri tamamlandı. RFID sistemi kuruldu. Fiziksel bakım onarım çalışmaları kapsamında ise; mevcut eski dolapların sökülmesi, duvarların boyanması, yer döşemesi, kompakt rafların bakımının yapılarak yeni yerlerine taşınması, yeni dolapların yerleştirilmesi ve iklimlendirme işlemleri yapıldı.

2017 yılında yapılan yeni bir bakım onarım çalışması ile kütüphane içindeki asma kat güçlendirmesi yapılmış, okuma salonu masaları değiştirilerek masaların ışık ve internet bağlantıları sağlanmış, zemin döşemesi ve kütüphane danışma bankosu yenilenmiştir.

Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi hafta içi 08.30-22.00 saatleri arasında hizmet vermektedir. Kütüphanede, Kütüphanecilik/ Bilgi ve Belge Bölümü mezunu 3 kütüphaneci ve 5 memur görev yapmaktadır¹⁹⁵.

3.2.1. Şarkiyat Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi

2547 sayılı kanundan önce 'Şarkiyat Enstitüsü' diye anılan araştırma merkezi Edebiyat Fakültesi'ndeki Arap ve Fars Filolojileri Kürsülerinin kuruluşu ile bir arada ele alınabilir. 1933 üniversite inkılabı sırasında Arap-Fars Filolojisi'ne hizmet veren Ord. Prof. Dr. H. Ritter, Fakülte'deki öğretimle ilgili çalışmaları

194 Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinin Yeniden Yapılandırılması Projesi Dr. Pervin Bezirci yürütücülüğünde başlatılmış ancak Projenin son aylarında BAP destekli diğer bir proje olan Yazma Eserler Projesi'nin de başlatılması gerektiğinden ve Dr. Pervin Bezirci'nin aynı anda iki projede yürütücü olması prosedüre uygun olmadığından, Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinin Yeniden Yapılandırılması Projesinin son aylarında yürütücülük görevi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ümit Konya'ya devredilmiştir.

195 Hanefe Kocakaplan (Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi Müdürü), kişisel iletişim, 13.01.2020.

yanında Arap-Fars Dili ve Edebiyatları alanlarında modern araştırmalar yapmak, kütüphanelerindeki Türkçe, Arapça ve Farsça yazmaları ile dünyanın en belli başlı merkezlerinden olan İstanbul'da, yerli ve yabancı ilim adamlarının araştırmalarını kolaylaştıracak, bunlara yardımcı olacak bir enstitü kurulmasına çalıştı. Böylece İÜ Kütüphanesi içinde ayrılan bir dairede bu kütüphanenin basma koleksiyonlarından da faydalanılarak Şarkiyat Enstitüsü ve Kütüphanesi kuruldu.

1938'den beri ilmi araştırma merkezi olarak aralıksız çalışan Enstitü, hükmi ve hukuki hüviyetine 1961 yılında Prof. Dr. Ahmet Ateş'in gayretleriyle kavuşmuştur. Şarkiyat Araştırma Merkezi, Arap Fars Filolojisi sahasında Türkiye'nin en değerli kitap koleksiyonuna sahiptir. Bu sahada yerli ve yabancı araştırmacıların mutlaka başvurdukları bir müessesedir. Bölümün öğrencileri de çalışmalarında bu kütüphaneden faydalanırlar. Çünkü Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü ile Şarkiyat Araştırma Merkezi'ni aralarındaki birtakım organik bağlardan dolayı ayrı mütalaa etmek zordur. Nitekim bu kütüphane, hem Şarkiyat Araştırma Merkezi'nin, hem de Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nün kütüphanesidir.

Halen İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi giriş katında bir odada hizmet veren Şarkiyat Kitaplığında, yaklaşık 5500 yayın kütüphane otomasyon programında kayıtlıdır. Farsça, Arapça, Almanca, Fransızca, Türkçe, İngilizce, Osmanlıca, İtalyanca, Rusça, Slovakça, Urduca, Azerice, Hırvatça, Boşnakça dillerinde basılı eserler bulunmaktadır. İÜ yüksek lisans, doktora ve lisans öğrencileri ile diğer üniversitelerden gelen öğrenci ve araştırmacılara hizmet verilmektedir. Yıllık kullanıcı sayısı ortalama 500-600 civarındadır¹⁹⁶.

196 Şarkiyat Araştırma Merkezi, 15.01.2020 tarihinde, <https://sarkiyatmerkezi-edebiyat.istanbul.edu.tr/content/tarihcemiz/tarihcemiz>, adresinden erişildi; İsmail Mangır (Şarkiyat Araştırma Merkezi Kütüphane Sorumlusu), kişisel iletişim, 15.01.2020.

3.3. İstanbul Tıp Fakültesi Hulusi Behçet Kütüphanesi

Kütüphanenin Fakülte'nin kuruluşuyla var olmaya başladığı görülmektedir. 15.yüzyıldan bugüne taşınan kültürel mirasıyla Türkiye'nin ilk Tıp Fakültesi, kütüphaneleri ile ülkemiz için büyük önem taşımaktadır. II. Mahmut, Yeniçeri Ocağı'nı kapatarak kurduğu yeni orduya yeterli hekimler yetişmesini sağlamak gagesiyle 14 Mart 1827'de Şehzadebaşı'nda Tıphane ve Cerrahhaneyi Amire' den oluşan Askeri Tıbbiyyeyi kurdurmuştur. 1838'de Mektebi Tıbbiyyeyi Şahane adını alan okul, Dr. A. Bernard'ın gayretleriyle, Fransızca dilinde öğretim yapan modern bir tıp eğitim müessesesi olmuştur. Tıbbiye'de 1841 yılında ilk defa diseksiyon ve otopsi yapılmış, 1842'de Dahiliye Kliniği, Fizik, Kimya Laboratuvarları, Nebatat Bahçesi yanı sıra mükemmel bir Tıp Kütüphanesi kurulmuştur. 1849'da Kütüphanesinin de yok olmasının nedeni olan Galatasaray yangınından sonra Sütlüce'ye taşınan Tıbbiye çeşitli nedenlerle 1865'te Hasköy, 1866'da Sirkeci, 1874'te tekrar Galatasaray'a taşınmıştır. 1867'de Mülki Tıbbiye kurulmuş ve Türkçe olarak eğitim yapmaya başlamıştır. 1903'te Haydarpaşa'ya geldikten sonra 1909'da Mülki ve Askeri Tıbbiye Tıp Fakültesi ismi altında birleşmiş ve burada çeşitli klinikleriyle 400 yataklı modern bir hastaneye sahip olmuştur. Fakültenin dağınık bir şekilde devam etmesi, kitaplıkların da bu şekilde oluşumuna ve devam etmesine sebep olmuştur. Cumhuriyet ile birlikte dağınık yerlerde eğitim devam ederken kitaplıklar, yine Fakülte Merkez Kütüphanesi çevresinde var olmaya devam etmektedir¹⁹⁷.

1934 yılından 1953 yılına kadar İstanbul Tıp Fakültesi Patoloji Enstitüsü'nü yöneten Alman Profesör Philip Schwartz, Alman bilim adamlarının 1933 yılından sonra Türkiye'ye ilticaları hakkındaki eserinde, Tıp Fakültesi Merkez Kütüphanesini yeniden organize ettiklerini ve eksiklerini giderdiklerini, bununla

¹⁹⁷ *Cumhuriyetin 50.yılında İstanbul Tıp Fakültesi*, Cilt 1, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, 1974, s.10.

birlikte Enstitü kütüphanelerinin oluşmasını sağladıklarını da belirtmiştir¹⁹⁸.

“5 Ocak 1967 tarihinde toplanan Tıp Fakültesi Profesörler Kurulu, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi adı ile ikinci bir tıp fakültesi kurulması kararı alarak Üniversite senatosuna teklif etmiş ve bu teklif 27 Temmuz 1967 tarihinde toplanan üniversite senatosunda kabul edilerek Cerrahpaşa Tıp Fakültesi resmen kurulmuştur¹⁹⁹” “1973 yılında planlanan Tıp Fakültesinin, Çapa’daki Klinikler sahasında bütün fakülte ihtiyaçlarını karşılayacak hale gelmesinde ek olarak yapılması gerekenler arasında kütüphane de bulunmaktadır. Bugün çalışılmakta olan bina, 1973 yılında planlandığı gibi 5000 m²’dir. 1973’te planlanan bu proje, o gün Tıp Kütüphanesi ‘plan 3’ dahilinde görünmektedir. Yeni yapılacak binaların toplam alanı olan 94.000 m²’lik alan içinde kütüphane de mevcuttur. 1973 yılında Kitaplıklar; biri öğrenciler için Öğrenci Kitaplığı, diğeri öğrencilerle beraber ilmi araştırma yapanların faydalanabileceği İlmi Araştırma Kitaplığı olmak üzere iki bölümden oluşmaktaydı²⁰⁰”.

1973 yılında yeniden yapılandırılmış olan İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Kütüphanesi, 1982 yılında Çapa Yerleşkesindeki binasına taşınmış, 1983 yılında yönetim kurulu kararı ile Hulusi Behçet Kütüphanesi adını almıştır. Beyazıt bölgesinde kütüphane deposu olarak tahsis edilen ve Tıp Deposu olarak anılan binada bulunan Tıp Fakültesi’ne ait yayınlar 1982 yılında Hulusi Behçet Kütüphanesi’ne kendi yerine taşınmıştır²⁰¹.

İstanbul Tıp Fakültesi Hulusi Behçet Kütüphanesi, İstanbul Tıp Fakültesi kampüsü içindeki kütüphane binasında, 2000

198 Schwartz, Philipp, *Notgemeinschaft zur emigration deutscher wissenschaftler nach 1933 in die Türkei*. Marburg, Metropolis-Verlag, 1995, s.89.

199 *Mekteb-i Tıbbiye, Ülker Erke Minyatürleri ile Tıp Tarihi*, Zeytinburnu Kültür ve Sanat Merkezi Yayınları No.30, İstanbul, Zeytinburnu Belediyesi Kazlıçeşme Sanat Galerisi, 2019, s.102.

200 *Cumhuriyetin 50 yılında İstanbul Tıp Fakültesi*, a.g.m.,s.12.

201 Erol Pakin (Dr., öğretim üyesi, 07.07.1977-28.01.1987 dönemi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı), kişisel iletişim, 17.01.2020.

yılı öncesi yayınlar kapalı depo, 2000 yılı sonrası yayınlar açık raf sistemi ile hizmet vermekteydi²⁰². Kütüphane koleksiyonunda; yaklaşık 10.000 nadir eser, 12.308 adet kitap, 6.611 adet 1928 öncesi kitap, 7313 adet tez, 1376 adet e-tez (pdf) ve 2241 künye olarak dergi olmak üzere toplam yaklaşık 29.849 yayın yer almaktadır.

Fakülte Merkez Kütüphanesi dışında, akademisyenlerin kişisel gayretleriyle kurulmuş bazı anabilim dalı kitaplıkları da bulunmaktadır. Her kürsünün kendi konularıyla ilgili dergi ve kitapları ihtiva eden kitaplıklarından bütün araştırmacı ve öğrenciler faydalanmaktadır. Anatomi, Histoloji, Mikrobiyoloji gibi bazı anabilim dalı kitaplıklarında kimisi 1800'lere dayanan önemli eserler yer almaktadır. Anabilim dalı kitaplıklarındaki toplam yaklaşık yayın sayısı 25.000'dir. Böylece İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi bünyesindeki toplam yayın sayısı 54.849'a ulaşmıştır.

Anabilim dalı kitaplıkları arasında en büyük koleksiyon Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı'na aittir. Bu koleksiyonda 241 adedi el yazması olmak üzere 18.036 nadir eser bulunmaktadır. Bu koleksiyon, Şerafettin Sabuncuoğlu tarafından 1465 yılında yazılmış olan, en eski Türk tıp el yazması olan 'Cerrahiyetül Haniyye' isimli eserini bulundurması açısından da önemlidir. Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Kütüphanesi'nde yer alan yazmalar dijitalleştirilmiştir ve kütüphane içindeki bilgisayarlardan tam metin erişim sağlanmaktadır. Bu yazma eserlerin, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı girişimleri ile Nadir Eserler Kütüphanesi'ne devir işlemleri başlatılmıştır. Ayrıca, Başkanlık bünyesinde dijital ortama aktarılan diğer

202 2019 yılı Aralık ayı itibarıyla, İstanbul Tıp Fakültesi binası depreme dayanıksızlık sebebi ile Valilik kararıyla kapatıldığından, Fakültede bulunan tüm koleksiyon Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'na tahsis edilen İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Hadımköy Kampüsü'ndeki depolara taşınmıştır.

eserler gibi, bu eserlerin de Entegre kütüphane otomasyon sisteminden erişiminin sağlanması çalışmaları yapılmaktadır.

2019 yılı Aralık ayı itibarıyla, Hulusi Behçet Kütüphane binası da dahil olmak üzere, İstanbul Tıp Fakültesi'nin bazı binaları depreme dayanıksızlık sebebi ile Valilik kararıyla kapatıldığından, Fakültede bulunan tüm koleksiyon Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'na tahsis edilen İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Hadımköy Kampüsü'ndeki depolarda muhafaza edilmektedir. Öğrenciler için referans kaynaklar ve ders kitaplarından sınırlı bir koleksiyon ile kütüphane hizmetleri geçici bir binada devam etmektedir²⁰³.

Hulusi Behçet Kütüphanesi'nde 1'i Kütüphanecilik/Bilgi ve Belge Bölümü mezunu olmak üzere toplam 10 personel görev yapmaktadır.

3.4. İktisat Fakültesi Kütüphanesi

1934 yılında Hukuk Fakültesi bünyesinde İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü Kütüphanesi olarak Enstitü Müdürü Röpke ve Müdür Muavini Muhlis Ete'nin özel gayretleriyle oluşturulan kütüphane, 1936 yılında Fakültenin kuruluşuyla birlikte "İktisat Fakültesi Kütüphanesi" adını almıştır. İlk yıllar merkez binanın içinde bir odadan ibaret olan mekan, önce Hukuk Fakültesi Kütüphanesiyle birlikte kullandığı üniversite bahçesinin arkasındaki ayrı binaya taşınmış, 1981 yılında da bugün kullanmakta olduğu binaya geçmiştir. 1947 yılında kullanıma açılan yapı, 1500 m²'lik bir alana sahip olup, 3 kata yayılmıştır. Turan Emeksiz Yemekhane Binası yapılıncaya kadar yemekhane ve okuma odası olarak kullanılan bina, 1981 yılında İktisat

203 Kemal Öztürk (Öğr.Gör., Tıp Fakültesi Hulusi Behçet Kütüphanesi Müdürü), kişisel iletişim, 01.01.2020; İstanbul Tıp Fakültesi Hulusi Behçet Kütüphanesi, 02.01.2020 tarihinde, <https://istanbultip.istanbul.edu.tr/content/istanbul-tip-fakultesi-hulusi-behçet-kutuphanesi/tarihce>, adresinden erişildi.

Fakültesi Kütüphanesi olarak düzenlenerek hizmet vermeye başlamıştır.

Ancak zaman içinde yıpranan ve yetersiz kalan kütüphane binası, 2005 yılında Asım Kocabıyık Kültür Eğitim Vakfı tarafından ihtiyaçlar doğrultusunda temelinden çatısına kadar onarılmış, kullanılmayan alt bodrum kata işlevsellik kazandırılmış, depo alanları genişletilmiş ve mobilyaları yenilenerek Ocak 2006'da yeniden hizmete açılmıştır. Asım Kocabıyık Kültür Eğitim Vakfı desteği ile her yıl bilim dallarının ihtiyaçlarına göre yabancı dilde kaynaklar alınmakta ve Vakıf kütüphane ihtiyaçları konusunda desteğini sürdürmektedir.

Kütüphane binasının üst katında, 250 kişilik bir okuma salonu, bilgisayar odası, ödünç verme bölümü ve personel odası mevcuttur. Kapalı raf sistemiyle hizmet veren kütüphanenin orta katı, ana kitap deposu, tez deposu, süreli yayınlar bölümü ve fotokopi hizmetine ayrılmış olup, bu katta da dışarıya ödünç verilmeyen yayınların incelenebilmesi için 15 kişilik bir okuma alanı vardır. En alt katta ise, yine 15 kişilik bir okuma masasının etrafına sıralanmış, istatistik, resmi yayınlar, nadir eser odaları ile 25 kişilik bir seminer odası bulunmaktadır.

Kütüphanenin kitap mevcudunun çekirdeğini 1918 yılında Osmanlı Hükümeti'nin İstanbul Darülfünun'u için almış olduğu kitaplar oluşturmaktadır. 1933 yılına kadar Büyük Darülfünun Kütüphanesi'nde (İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi) bulunan bu kitaplar, çoğu Almanca 1000 kadar broşürden oluşmaktaydı. 1934 yılında Hukuk Fakültesi Kütüphanesinden yapılan kitap bağışı ile birlikte zenginleşen kütüphanede kitap mevcudu 4.000'e, Prof. Kessler'in 1938 yılında İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü Müdürlüğü görevine gelmesi ve kütüphane müdürlüğünü de üzerine almasıyla birlikte, 1946 yılında 8.000'e çıkmıştır. Günümüzde kütüphanede, başta iktisat alanında kaynak niteliği taşıyan temel ve güncel ol-

mak üzere; işletme, hukuk, istatistik, iktisat sosyolojisi, iktisat tarihi, siyaset bilimi, maliye, ekonometri, eğitim ve edebiyat konularını içeren 60.000 civarında kitap, 552 künyede başta İngilizce, Almanca, Fransızca ve Türkçe olmak üzere çeşitli dillerde 15.000 cilt süreli yayın ve 6.000'e yakın da Fakültede yapılmış tez mevcuttur. Kütüphanede 2013 yılı Mart ayından bu yana, SirsiDynix Symphony Entegre Kütüphane Otomasyon sistemi kullanılmaya başlanmıştır ve tüm yayınlar bu programa aktarılmıştır.

Kütüphanede yayın tarama ve ödünç verme işlemleri bilgisayar ortamında yapılmaktadır. İktisat Fakültesi öğrenci ve öğretim üyeleri kütüphanenin doğal üyeleridir. İlk kayıtları yapıldıktan itibaren fakülte ile ilişkileri kesilinceye kadar tüm yayınları yararlanma ilkelerine uygun olarak kullanabilmektedirler. Kitaplar, belirli süreler için ödünç verilmekte, süreli yayınlar, tezler ve başvuru kaynaklarından ise kütüphane içinde ya da fotokopi çekerek yararlanılabilmektedir. Fakülte mensubu olmayan kullanıcılar ise tüm yayınlardan yalnızca kütüphane içinde yararlanabilmekte ve fotokopi çekebilmektedirler. Yıllık kullanıcı sayısı yaklaşık 4350, yıllık kullanılan yayın sayısı ise yaklaşık 24.000'dir. Kütüphane okuma salonu 7/24, kullanıcı hizmetleri ise hafta içi 8.30-16.30 saatleri arasında hizmet vermektedir²⁰⁴.

İktisat Fakültesi Kütüphanesi'nde 1'i İktisat Fakültesi mezunu olmak üzere toplam 5 personel görev yapmaktadır.

3.5. Siyasal Bilgiler Fakültesi Kütüphanesi

Siyasal Bilgiler Fakültesi Kütüphanesi 1979 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin kuruluşu ile birlikte faaliyete geçmiştir.

204 İktisat Fakültesi Kütüphanesi, 10.01.2020 tarihinde, <https://iktisat.istanbul.edu.tr/tr/content/iktisat-fakultesi-kutuphanesi/iktisat-fakultesi-kutuphanesi>, adresinden erişildi; Selvi Suiçmez (İktisat Fakültesi Kütüphane Müdürü), kişisel iletişim, 06.01.2020.

Kuruluşundan itibaren satın alma ve hibe yoluyla, uluslararası ilişkiler, siyaset, iktisat, ekonomi, hukuk alanlarında Türkçe, İngilizce, Fransızca, Almanca ve diğer dillerde basılı önemli yayınlar ile koleksiyonu geliştirilmiştir. Halen Fakülte binası içinde 26.000 basılı yayın ve Fakültede yapılan 1174 tez ile öğrenci ve öğretim üyeleri ile dışarıdan gelen araştırmacılara hizmet vermeye devam etmektedir. 150 kişilik 2 adet okuma salonu bulunmaktadır. Sınav dönemlerinde 100 kişilik bir okuma salonu da 7/24 hizmet vermek üzere mevcut okuma salonlarına eklenmektedir.

Kütüphanede 2000-2012 yıllarında Yordam Kütüphane Bilgi Belge Otomasyon Programı kullanılmıştır. 2013 yılından itibaren İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı öncülüğünde, Merkez Kütüphaneye uyumlu olarak SirsiDynix Entegre Otomasyon Programı kullanılmaya başlanmıştır. Kitaplar Anglo-Amerikan Kataloqlama Kuralları II sistemine göre kataloglanmakta ve DEWEY Onlu Sınıflandırma Sistemine göre sınıflandırılmaktadır. Raflara sınıflama numarasına göre alfabetik olarak yerleştirilmekte ve ödünç verme sistemi ile yararlanılmaktadır. Bibliyografik tarama kampüs dışından veya kütüphane içindeki bilgisayarlardan Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi üzerinden (<http://kutuphane.istanbul.edu.tr/>) yapılabilmektedir.

2019 yılında öğrenci, akademik ve idari personel olarak üye sayısı 2500 ve ödünç alınan yayın adedi yıllık yaklaşık 300'dür. Kütüphaneler Arası Ödünç Sistemi (ILL) ile yurt içi ve yurt dışındaki araştırmacılara, bağlı oldukları kurumlar aracılığıyla 2019 yılı içinde 13 kitap ödünç verilmiştir. Siyasal Bilgiler Fakültesi Kütüphanesi okuma salonları sınav dönemleri 7/24, diğer zamanlarda 8.30-22.00 saatleri arasında hizmet vermektedir²⁰⁵.

²⁰⁵ Kadriye Kurt (Öğr.Gör., Siyasal Bilgiler Fakültesi Kütüphane Müdürü), kişisel iletişim, 03.01.2020; Siyasal Bilgiler Fakültesi Kütüphanesi, 15.01.2020 tarihinde,

Siyasal Bilgiler Fakültesi Kütüphanesi'nde Kütüphanecilik/Bilgi ve Belge Bölümü mezunu 1 personel görev yapmaktadır.

3.6. Dış Hekimliği Fakültesi Kütüphanesi²⁰⁶

Fakülte Kütüphanesi, 1964 yılında kurulmuş olup, 1973 yılında “Kürsü” kütüphanelerinin kapatılmasından sonra merkez kütüphane haline dönüştürülmüştür. Önceleri İÜ Çapa kampüsünde Dış Hekimliği Fakültesi binası içinde hizmet vermiş 1975 yılında da, Fakülte binası 2. Bloktaki yerine taşınmıştır. Fakülte binasındaki kütüphanenin toplam alanı 450 m², kullanım alanı 150 m² ve 72 kişilik okuma salonu mevcuttur. Kütüphane Müdürlüğü'nün iç mekanı 2006 yılında yenilendi. Kütüphane, kitap ve süreli yayınlar bölümü, idari bölüm, okuma salonu ve bilgisayar salonundan oluşmaktaydı. kullanıcıların yararlandıkları internet bağlantısı olan 12 adet bilgisayar mevcuttu. Ayrıca baskı-fotokopi bölümü, yayın kurulu bölümü ve yayın deposu bulunmaktaydı.

Kütüphane, dış hekimliği alanında hem yerli, hem yabancı yayınları bünyesinde bulundurarak, bu yayınlardan fakülte öğretim üye ve yardımcıları ile öğrencilerin, dış hekimlerinin ve araştırmacıların yararlanmasını sağlamaktadır.

Kütüphane otomasyon sistemine geçiş, 2004 yılında “UFUK” programının kurulmasıyla başlamıştır. 2012 Aralık ayından itibaren İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı öncülüğünde, Merkez Kütüphaneye uyumlu olarak SirsiDynix Entegre Otomasyon Programı kullanılmaya başlanmıştır.

2019 Aralık itibarıyla, depreme dayanıksızlık sebebiyle Valilik tarafından alınan karar uyarınca Fakülte binası tahliye edilmiş

<https://siyasal.istanbul.edu.tr/tr/content/kutuphane/kutuphane>, adresinden erişildi.

206 2019 Aralık itibarıyla, depreme dayanıksızlık sebebiyle Valilik tarafından alınan karar uyarınca Fakülte binası tahliye edilmiş ve Kütüphanede bulunan tüm basılı yayınlar Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'na tahsis edilen İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Hadımköy Kampüsü'ndeki depolara taşınmıştır.

ve Kütüphanede bulunan tüm basılı yayınlar Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'na tahsis edilen İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Hadımköy Kampüsü'ndeki depolara taşınmıştır.

Toplam yayın sayısı yaklaşık 25.000 civarındadır. Halen kısmen devam eden Dış Hekimliği Fakültesi Kütüphane hizmetleri Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi (HAYEF) eski binasının -1. katında devam etmektedir²⁰⁷. Kütüphanede 3 memur görev yapmaktadır.

3.7. Fen Fakültesi Kütüphaneleri

Fen Fakültesi kütüphaneleri, Astronomi, Biyoloji, Fizik, Matematik ve Botanik bölümlerine ait koleksiyonları içermektedir ve güncel otomasyon verilerine göre; 39.874 kitap, 814 süreli yayın, 2058 tez olmak üzere toplam 42.746 yayından oluşmaktadır.

Matematik Bölümü Orhan Şerafettin İçen Kütüphanesi; Nisan 2002-Nisan 2006 tarihleri arasında Fen Fakültesi Kütüphanesi olarak düzenlenip hizmet veren eski Bölüm Kütüphanesi, Nisan 2006 tarihinden itibaren İÜ Fen Fakültesi Matematik Bölümü Kütüphanesi olarak yeniden kurulmuş ve yapılmıştır. Kütüphane, Matematik Bilim Dalı alanında çok zengin ve eski kaynaklara sahiptir. En eski yayın 18. yüzyıla ait bir cebir kitabıdır. Kütüphane koleksiyonunda gerek kağıt kalitesi, gerekse cilt bakımından çok ender rastlanabilecek kitaplar, ilk sayısı 1800'lere dayanan dergiler bulunmaktadır. Ayrıca kütüphane; "Matematik Toplu Eserler" olarak adlandırılan ve kronolojik olarak yerleştirilen Matematik Biliminin gelişmesine katkısı olmuş matematikçilerin çalışmalarını içeren koleksiyon

207 Dış Hekimliği Fakültesi Kütüphanesi, 08.01.2020 tarihinde, <https://dishekimligi.istanbul.edu.tr/tr/content/arastirmalar/kutuphane>, adresinden erişildi; Aslı Seza Şerbetçi (Dış Hekimliği Fakültesi Kütüphanesi Sorumlusu), kişisel iletişim, 09.01.2019.

dahil, 14.746 kitap, 406 süreli yayın ve 243 tez olmak üzere toplam 15.395 yayın mevcuttur. Otomasyona geçme işlemleri 2006 yılından itibaren yeniden yapılanma sürecinde eski Ufuk kütüphane sistemi ile başlamıştır. 2013 yılından itibaren İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı öncülüğünde, Merkez Kütüphaneye uyumlu olarak SirsiDynix Entegre Otomasyon Programı kullanılmaya başlanmıştır.

Kütüphanede sistematik ve demirbaşa göre yerleşme düzeni yapılmaktadır. Sistematik yerleştirmedeki amaç, araştırmacıların aynı konudaki yayınları bir arada görebilmesidir. Yer sıkıntısı nedeniyle, genellikle çok kullanımda olmayanlar ya da fazla nüsha olanlar ise demirbaşa göre raylı sistemde yerleştirilmiştir. Sınıflama sistemi olarak “Dewey Onlu Sınıflama” kullanılmış ve konu başlıkları verilmiştir. Demirbaşa göre yerleştirilmiş olan kitaplarda Dewey numarası not alanında belirtilmiştir²⁰⁸.

Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü Kütüphanesi; İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümünün bugün A Blok olarak bilinen ve en üst katında “Kubbesi” bulunan en eski binasının temeli 1935 yılında atıldı. Uzun yıllar bu binanın büyük odalarındaki kitap raflarında hocalarla aynı odayı paylaşan kitaplar için bugün D Blok olarak adlandırılan yeni kütüphane binasının temeli ise 1956 yılında atıldı, 1958 yılında kütüphane olarak hizmet vermeye başladı. Kütüphanenin amacı Bölümün ihtiyacı olan yurtiçi ve yurtdışı yayınları temin etmek, öğrencileri kaynak araştırması yönüyle desteklemek, gökbilimcilerin yetiştirilmesinde çağdaş araştırma ve çalışma ortamı hazırlamak, zenginleşerek önemli bir kütüphane kimliği kazanmaktır. Kütüphane binası 108 metrekare alana kurulu iki katlı olup, ikinci katı asma katıdır. Çok şık bir döner merdivenle ikinci kata ulaşılır. Tavandaki aydınlatma

208 Fen Fakültesi Matematik Bölümü Kütüphanesi, 08.01.2020 tarihinde, <https://matematik-fen.istanbul.edu.tr/tr/content/bolum/orhan-serafettin-icen-kutuphanesi>, adresinden erişildi.

armatürleri, gökküresindeki takımyıldızlardan esinlenerek düzenlenmiştir. Giriş katı 12 ve 8 kişilik masa gruplarıyla donatılmış, çoğunluğu cam kapaklı kitap dolaplarıyla çevrilidir. Bu katta çalışmak için ideal bir ortam oluşturulmuştur. Asma kat, daha çok açık kitap rafları ile birlikte, öğrenci çalışmalarına uygun bilgisayarlarla donatılmak üzere organize edilmektedir. Bina uygun bir cihazla iklimlendirilmektedir. Binanın İstanbul Üniversitesi tarihi bahçesi içindeki sessiz ve uygun konumu ideal bir kütüphane ortamı oluşturmaktadır.

Kütüphanede gökbilim, uzay, fizik, matematik, bilgisayar vb. konularda 5000'den fazla kitap, 600 dergi, bülten, yıllık rapor ve rapor serisi, atlaslar, modellerden oluşan bir koleksiyon mevcuttur. Ayrıca, slayt, video kaset, ses kaseti, CD, disket, mikrofilm, mikrofiş, fotoğraf, poster koleksiyonları bulunmaktadır. 1800 yıllara kadar uzanan nadir gökbilim serileri ve kitaplarda kütüphanede yer almaktadır. Seçilmiş bazı Gökbilim süreli dergileri düzenli olarak takip edilmektedir. Ayrıca Merkez Kütüphane bağlantılı elektronik dergi abonelikleri sürmektedir. Genelde İngilizce olmak üzere, Almanca, Fransızca, Rusça ve Çince, kaynaklar bulunmaktadır. 2013 yılından itibaren İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı öncülüğünde, Merkez Kütüphaneye uyumlu olarak SirsiDynix Entegre Otomasyon Programı kullanılmaya başlanmıştır²⁰⁹.

Biyoloji Bölümü Kütüphanesi; Biyoloji Bölümü'nün Vezneciler ve Süleymaniye'deki binalarında olmak üzere 2 kütüphanesi bulunmaktaydı. Süleymaniye'de bulunan İstanbul Müftülüğü bahçesi içerisindeki Botanik Binası'na ait kütüphane 1933 yılında Genel Botanik, Botanik ve Genetik kürsülerinin ortak kütüphanesi olarak kurulmuştur. Botanik ve Genetik Kürsüsü'nün kaldırılmasıyla birlikte genetikçiler Vezneciler'deki Biyoloji

209 Fen Fakültesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölüm Kütüphanesi, 17.01.2020 tarihinde, <https://astronomi-fen.istanbul.edu.tr/tr/content/ogrenci/astronomi-ve-uzay-bilimleri-bolum-kutuphanesi>, adresinden erişildi.

Binası'na taşınmışlar ve genetik ile ilgili kitaplar 1982 yılında Genel Zooloji Kürsüsü Kütüphanesi'ne aktarılmıştır. Vezneciler binasındaki kütüphanelerden biri olan Genel Zooloji Kürsüsü kütüphanesi ise 1939 yılında kurulmuştur. Zeynep Hanım Konağı yanınca koleksiyonun bir kısmı yanmıştır. Kütüphane daha sonra Fen Fakültesi binasında, konferans salonunun karşısında bir odada hizmet vermiş ve 1973 yılında yapımı tamamlanan Vezneciler'deki yeni biyoloji binasında kütüphane için ayrılan geniş bir mekana taşınmıştır. II. Zooloji Kürsüsü kapatıldıktan sonra 1988 yılında Genel Zooloji Kürsüsü Kütüphanesi'ne katılan II. Zooloji Kütüphanesi ise 1955 yılında kurulmuştur. 1973 yılına kadar Fen Fakültesi binasında hizmet veren kütüphane, 1973 yılında kürsü ile birlikte Vezneciler'deki yeni binaya taşınmıştır.

08.04.2002 tarihinde İÜ Rektörlüğü tarafından alınan bir kararla bölümlere ait tüm kütüphaneler Fen Fakültesi Merkez Kütüphanesi'nde bir araya getirilmiş, 2006 yılında da Biyoloji Bölümü Kütüphanesi tekrar Süleymaniye ve Vezneciler'deki binalarına taşınmıştır.

Zooloji Binası Kitaplığı'nda yaklaşık 5000 adet kitap, 225 adet sirkülasyonu durmuş ve 50 adet sirkülasyonda olan süreli yayın bulunmaktadır. Başlıca zooloji, genetik, sitoloji ve moleküler biyoloji konulu kitaplar içeren kütüphanede, bunların dışında evrim, hidrobiyoloji, mikrobiyoloji, radyobioloji, tıp vb. konular ve çok az sayıda diğer fen bilimlerine ait (fizik, kimya vb.) konular da yer almaktadır. Kütüphanenin oturmuş olduğu 210 m²'lik alanda araştırmacıların ihtiyacına cevap verilmekte, fotokopi hizmeti sunulmakta ve bir toplantı salonu bulunmaktadır. Biyoloji Bölümü binasının yeniden inşaa edilmesi nedeniyle Zooloji Kütüphanesi geçici bir süre hizmet verememektedir.

Botanik Binası Kitaplığı'nda yaklaşık 2700 adet kitap, 405 adet sirkülasyonu durmuş ve 10 adet sirkülasyonda olan süreli

yayın bulunmaktadır. Başlıca botanik, bitki fizyolojisi ve sitolojisi ile ilgili konular yer almaktadır. Kütüphanenin oturmuş olduğu 87 m²'lik alanda araştırmacıların kaynak ihtiyacına cevap verilmekte ve fotokopi hizmeti sunulmaktadır²¹⁰.

2013 yılından itibaren İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı öncülüğünde, Merkez Kütüphaneye uyumlu olarak SirsiDynix Entegre Otomasyon Programı kullanılmaya başlanmıştır.

Fen Fakültesi Kütüphaneleri hafta içi 08.30-17.00 saatleri arasında (sınav dönemleri öğle arası dahil) hizmet vermektedir. Her kütüphanede 1 memur görev yapmaktadır.

3.8. İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi

Dârülfünûn-ı Şâhâne ismiyle II. Abdülhamit'in saltanatında 30 Ağustos 1900'de kurulan Dârülfünûn'un bünyesinde İlahiyat Şubesi (fakültesi) de yer almaktaydı. 1914 yılında İstanbul'daki bütün medreselerin, "Dâru'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medreseleri" adı altında toplanması üzerine Dârülfünûn İlahiyat Şubesi de Âlî kısmı olarak buraya devredilmiştir. 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreselerin Maarif vekaletine bağlanması sonucu Medreselerin Âlî Kısmı İstanbul Dârülfünûnu bünyesinde açılan İlahiyat Fakültesi'ne devredilmişti. Bu fakültede tefsir, hadis, fıkıh gibi temel dini derslerin yanında, Arap edebiyatı, felsefe-kelam, ahlak-içtimaiyat, İslam tarihi, dinler tarihi gibi dersler de okutulmaktaydı. Ayrıca Arapça, Farsça, Fransızca da okutulan dersler arasındaydı.

Darulfünun ve bağlı fakülteler 31 Temmuz 1933 tarihinde kapatılması ile beraber Darulfünunun bünyesinde yer alan İlahiyat Fakültesi de kapanmış oldu. 1933 tarihinde Dârülfünûn'dan Üniversiteye geçilince İlahiyat Fakültesi de İslam Tetkikleri

210 Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü Kütüphanesi, 17.01.2020 tarihinde, <https://biyoloji-fen.istanbul.edu.tr/tr/content/bolum/bolum-kutuphanesi>, adresinden erişildi.

Enstitüsü'ne dönüştürüldü. 1992 yılında ise İstanbul Üniversitesi çatısında İlahiyat Fakültesi yeniden kuruldu. Fakülte, 1996 yılından beri öğrenci almakta ve eğitim-öğretime devam etmektedir²¹¹. 1996 yılından sonra Fakülte kütüphanesinin kurulum aşamalarına başlanmıştır. İlk etapta küçük bir alanda hizmet veren fakülte kütüphanesi, daha sonra 2012 yılında yeni binanın yapılması ile beraber 400 metrekarelik bir alana taşınmıştır. Koleksiyonunu her geçen gün arttırarak hizmet vermeye devam etmektedir. Dewey onlu sınıflama sistemine göre düzenlenen kütüphane yaklaşık 18.500 adet yayın içeren bir koleksiyona sahiptir. Koleksiyon tefsir, hadis, fıkıh, edebiyat, kelâm, İslam tarihi, dinler tarihi gibi konularda yayınları içermektedir. Her yıl yaklaşık 5000-7500 kişi fakülte kütüphanesinden faydalanmaktadır. Kullanıcı yoğunluğunu Fakülte lisans öğrencileri yanı sıra yüksek lisans ve doktora öğrencileri oluşturmaktadır²¹².

2014 yılında, Dekan Prof. Dr. Murteza BEDİR'in girişimleri, sponsor desteği ve Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı işbirliği ile yapılan bir çalışma kapsamında; İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'ne alanla ilgili çok sayıda yeni kitap satın alındı, tüm yayınlar kütüphane otomasyon sistemine aktarıldı, RFID sistemi kuruldu ve okuma salonu tamamen yenilendi²¹³.

İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi hafta içi 08.30-22.00 saatleri arasında, sınav zamanları hafta sonları da açık olmak üzere, hizmet vermektedir. Kütüphanecilik/Bilgi ve Belge Bölümü mezunu 1 personel görev yapmaktadır.

211 İlahiyat Fakültesi, 16.01.2020 tarihinde, <https://ilahiyat.istanbul.edu.tr/tr/content/fakultemiz/tarihce>, adresinden erişildi.

212 Murat Ekici (Kütüphaneci, İlahiyat Fakültesi Kütüphane Sorumlusu), kişisel iletişim, 15.01.2020.

213 Mutlu Cihan (Kütüphaneci, İlahiyat Fakültesi eski Kütüphane Sorumlusu), kişisel iletişim, 17.01.2020.

3.9. İşletme Fakültesi Kütüphanesi

Fakültenin kuruluşundan beri hizmet veren kütüphane 2017 yılında yeni yapılan Fakülte binasına taşınmasıyla modern bir görüntü kazanmıştır. Kütüphane yeni İşletme Fakültesi binası A blokta ikinci ve üçüncü katlarda öğretim üyeleri ve öğrencilere hizmet vermektedir. İkinci katta Türkçe ders kitapları ve süreli yayınlar, üçüncü katta ise İngilizce kitaplar ve tezler bulunmaktadır. Her iki katta da danışma ve öğrenciler için tarama bilgisayarları bulunmaktadır.

Kütüphanemiz Dewey onlu sınıflama sistemine göre sınıflandırılmış, açık raf sistemine göre yerleştirilmiştir. Koleksiyonda, 2994 adet basılı süreli yayın, 22131 adet kitap, 3491 adet tez bulunmaktadır. Kullanıcılar, kütüphanede bulunan bilgisayarlar ve kablosuz erişim vasıtası ile kütüphane programı tarayabilmekte ve internete erişebilmektedir. Online veritabanlarında yapacakları araştırmalarını, kütüphane içindeki bilgisayarlardan yapabilecekleri gibi uzaktan erişim ile kampüs dışından da yapabilmektedirler.

Kütüphanede 2013 yılından itibaren İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı öncülüğünde, Merkez Kütüphaneye uyumlu olarak SirsiDynix Entegre Otomasyon Programı kullanılmaktadır. Tüm yayınlar entegre kütüphane otomasyon sistemine kayıtlıdır. Halen bağış yoluyla gelen kitapların kaydı devam etmekte, eski kayıtlardaki eksiklikler tespit edilip güncelleme işlemi yapılmaktadır.

Kütüphane 65 kişilik oturma kapasitesine sahiptir. Yıllık kullanıcı sayısı yaklaşık 700 kişi, yıllık kullanılan yayın sayısı ise yaklaşık 1500'dür²¹⁴. Kütüphanecilik/Bilgi ve Belge Bölümü mezunu 1 personel görev yapmaktadır.

²¹⁴ İşletme Fakültesi Kütüphanesi, 14.01.2020 tarihinde, <https://isletme.istanbul.edu.tr/tr/content/ogrenci/kutuphane>, adresinden erişildi.

3.10. Eczacılık Fakültesi Kütüphanesi

Eczacılık öğretiminin daha iyi seviyede yapılabilmesi ve mesleğin başarılı olabilmesi için öğretimin bağımsız bir hale getirilmesi, yani Tıp Fakültesi'nden ayrılması gerektiğine inanan Eczacı Mektebi öğretim üyeleri ve öğrencilerinin Eczacılık Fakültesi kurulması için 1923 yılında başlatmış oldukları girişimler ancak 1961 yılında sonuçlanabilmiştir. Tıp Fakültesi Profesörler Kurulunun 4 Şubat 1961 tarihli toplantısında Eczacı Okulunun Fakülte haline getirilmesi oybirliğiyle kabul edilmiştir. Karar, 16 Kasım 1961 tarihinde İstanbul Üniversitesi Senatosundan geçmiş ve 15 Ocak 1962 tarihinde Milli Eğitim Bakanının onayı ile İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi resmen kurulmuştur. 4 Kasım 1963'te yapılan tören ile İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi öğretime başlamıştır²¹⁵.

Eczacılık bilim dalları ile ilgili zaman için de Fakülte bölümlerinde koleksiyonlar oluşmaya başlamış, sonraki yıllarda bu koleksiyonların tek bir yerde toplanmasına karar verilerek Fakülte kütüphanesi oluşturulmuştur. Kütüphane koleksiyonunda eczacılık alanı ile ilgili yaklaşık 6000 adet yayın bulunmaktadır ve Fakülte mensupları ile lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine hizmet verilmektedir.

3.11. Su Bilimleri Fakültesi Kütüphanesi

Ülkemiz deniz ve iç sularında yapılan bilimsel çalışmalar 1930'lu yıllara dayanmaktadır. M. K. Atatürk'ün II/3/931 tarih ve 10746 sayılı yazısı ile "Denizlerimizde mevcut türlerin tespiti, bilimsel avlama yöntemlerinin geliştirilmesi ve araştırma gemisinin faaliyete geçirilmesi için ekipman alınması" talimatını vermiş; böylece denizlerimizde ilk bilimsel araştırmalar yapıl-

²¹⁵ Eczacılık Fakültesi, 16.01.2020 tarihinde, <https://eczacilik.istanbul.edu.tr/tr/content/fakultemiz/tarihce>, adresinden erişildi.

maya başlanmıştır. Geçen süre içerisinde bilimsel çalışmalar devam etmiş, 1951 yılında Ord. Prof. Dr. Kosswig'in girişimi ile İstanbul Üniversitesi Hidrobiyoloji Araştırma Enstitüsü kurulmuştur. Enstitü kurulduğu günden kapatıldığı 1982 yılına kadar hem iç sularda hem de denizlerde su bilimleri alanında çok önemli bilimsel araştırmalar gerçekleştirmiştir. 1982 yılında Hidrobiyoloji Araştırma Enstitüsü'nün kapatılmasından sonra Enstitüye ait kütüphane, bazı laboratuvar ekipmanları, önemli sayıda biyolojik materyaller ve diğer su ürünleri koleksiyonu ile birlikte aynı yıl kurulan Su Bilimleri Fakültesi'ne (eski adı ile Su Ürünleri Yüksek Okulu) devredilmiştir. Kapatılan Hidrobiyoloji Araştırma Enstitüsü'nün akademisyen ve teknik personelinin büyük bir kısmı Su Bilimleri Fakültesi kadrolarına katılmışlardır.

Fakültemiz 1982 yılında 17760 sayılı Resmi Gazete de yayınlanan kanun ile "Su Ürünleri Yüksek Okulu" olarak kurulmuş ve 1983 yılında eğitime başlamıştır. 11 Temmuz 1992 tarih 21281 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan kanun gereği Su Ürünleri Fakültesine dönüşmüştür. Daha sonra fakülte de verilen eğitim ve yapılan araştırmaları amacına uygun olarak yansıtması için Bakanlar Kurulu'nun 3 Temmuz 2017 tarih ve 30113 sayılı Resmi Gazete kararı ile fakültenin adı İstanbul Üniversitesi "Su Bilimleri Fakültesi", programın adı da "Su Bilimleri ve Mühendisliği" olarak değiştirilmiştir.

1982 yılında kurulan Su Bilimleri Fakültesi, Hidrobiyoloji Araştırma Enstitüsü'nün 40 yıllık akademik birikimleri ve kazanımları ile kuruluşunu gerçekleştirmiştir. Fakültenin kuruluş amacı gereği sucul fauna ve flora tür çeşitliliğinin tespiti, içme suyu barajlarında, göllerde, sulak alanlarda ve denizlerde biyolojik kalite elementleri dahil su kalite parametrelerinin izlenmesi, su kaynakların sürdürülebilir yönetimi ve modellenmesi, biyoteknolojik uygulamalar kullanılarak su ürünlerinde

işlenmiş “yeni ürünlerin” sektöre ve tüketiciye kazandırılması, çevre dostu yaklaşımlarla çeşitli balık ve omurgasız türlerinin yetiştirilerek tüketiciye ulaştırılması, su canlıları sağlığı, kalitesi, hijyeni ve tedavileri konularında donanımlı Su Bilimleri Mühendisleri yetiştirmektedir²¹⁶.

Fakülte kütüphanesi su bilimleri alanında uzmanlaşmış en köklü kütüphanelerden birisidir. Kütüphanede su bilimleri alanında dünyada yapılan çalışmalara ait çok sayıda eser mevcuttur. Kütüphanedeki yayınlar Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları II'ye göre kataloglanmakta ve Alfa/Numerik Aksesyon sistemine göre yerleştirilmektedir. Kütüphanedeki tüm yayınların künye bilgileri, entegre kütüphane otomasyon sistemi üzerinden erişilebilir durumdadır. Disiplinin araştırmacıları kütüphanede, danışma kaynaklarının her çeşidini, özellikle rapor, ayrı basım, toplantı ve uluslararası olarak çalışan bölgesel komisyon ve grupların yayımladığı proje ve inceleme raporlarını; teşhis kitapları, doğal yaşam müzelerinin kataloglarını ve özellikle de süreli yayınları bulabilmektedirler²¹⁷.

Koleksiyonda 2650 kitap, 274 tez, 2242 süreli yayın, 91 danışma kaynağı olmak üzere toplam 5257 yayın bulunmaktadır. Doğal üye sayısı, ortalama 62 akademisyen ve 300 öğrencidir, yıllık kullanılan yayın sayısı ortalama 280'dir. Su Bilimleri Fakültesi kütüphanesi hafta içi 08.30-17.00 saatleri arasında (sınav dönemleri öğle arası dahil) hizmet vermektedir²¹⁸. Kütüphanecilik/Bilgi ve Belge Bölümü mezunu 1 personel görev yapmaktadır.

216 Su Bilimleri Fakültesi, 21.01.2020 tarihinde, <https://subilimleri.istanbul.edu.tr/content/fakultemiz/tarihce>, adresinden erişildi.

217 Su Bilimleri Fakültesi Kütüphanesi, 21.01.2020 tarihinde, <https://subilimleri.istanbul.edu.tr/tr/content/kutuphane-637121766121865146/kutuphane>, adresinden erişildi.

218 Songül Uğur (Su Bilimleri Fakültesi Kütüphanesi Müdürü), kişisel iletişim, 20.01.2020.

3.12.İletişim Fakültesi Kütüphanesi

İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu, 11 Temmuz 1992 tarih ve 21.281 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 3837 sayılı kanun ile “İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi” adını alır. Önceleri İÜ Rektörlüğü’ne bağlı olan Basımevi ve Film Merkezi 1992 yılında Basın Yayın Yüksekokulu’nun fakülte olması üzerine İletişim Fakültesi’nin bünyesine alınır. Ders kitapları, fakültelerin süreli yayınları ve İletişim Fakültesi’nin bünyesinde çıkarılan İletim, 4.Boyut, Kaleidoskop ve Sinema Yazıları gibi yayınlar bu merkezde basılır. Hukuk Fakültesi’nin iki numaralı dershanesinde başlayan Gazetecilik Enstitüsü’ndeki yolculuk, bugün İletişim Fakültesinin kendi binasında devam etmektedir. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi bugün; Gazetecilik, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü olmak üzere, üç ayrı dalda lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi vermektedir. İletişim Fakültesi bu alanlardaki araştırma, çalışma ve eğitim etkinliklerini kadrolu öğretim üyelerinin ve diğer üniversite öğretim üyelerinin yanı sıra, başarılı basın çalışanları, halkla ilişkiler uzmanları, deneyimli radyo-televizyoncular ve seçkin sinemacılar ile birlikte sürdürmektedir²¹⁹.

Fakülte çalışma alanları ile ilgili yayınlardan oluşan, kütüphane koleksiyonunda 4735 kitap, 1115 tez, 1315 sayı dergi olmak üzere 7166 yayın yer almaktadır. Tüm yayınların künye bilgileri entegre kütüphane otomasyon sisteminden erişilebilir durumdadır. Kütüphane okuma salonu 30 kişilik kapasiteye sahiptir ve hafta içi 08.30-17.00 saatleri arasında, sınav dönemleri ise 7/24 hizmet vermektedir.

219 İletişim Fakültesi, 22.01.2020 tarihinde, <https://iletisim.istanbul.edu.tr/tr/content/fakultemiz/tarihce>, adresinden erişildi.

3.13. Lojistik ve Ulaştırma Fakültesi Kütüphanesi

1999 yılında Türkiye'nin ilk ve tek "Ulaştırma ve Lojistik Yüksek Okulu" olarak kurulan fakülte, 5 Haziran 2015 tarihinde yayınlanan 7723 sayılı Kararname ile İstanbul Üniversitesi Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi olarak hizmet vermeye başlayarak, ülkemizin ilk ve tek lojistik fakültesi olmuştur. Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi Kütüphanesi ise 2004 yılından itibaren faaliyete geçmiştir. 2015 tarihinde adı "Serdar Aydınтуğ Kütüphanesi" olarak değiştirilmiştir.

Kütüphanede 2.000 adet kitap, 30 adet tez olmak üzere 2030 yayın bulunmaktadır. Türkçe, İngilizce ve Almanca dilindeki yayınlar dermenin çoğunluğunu oluşturmaktadır. Ayrıca elektronik veri tabanlarına abone olunarak alanımıza yönelik dergiler, elektronik ortamda da izlenmektedir. Ulaştırma- Lojistik ve İşletme konu başlıklarında mesleki yayınlar ağırlıklı olup, bunun yanında üniversite öğrencilerinin kütüphane kullanımında özellikle tercih edecekleri roman vb. güncel yayınlar da bulunmaktadır.

Kütüphanede 1 kütüphaneci, 1 kütüphane memuru olmak üzere 2 kişi görev yapmaktadır. 125 kişilik okuma salonu bulunmaktadır. Sınav dönemlerinde günde ortalama 200; diğer zamanlarda ise günde ortalama 30 kişi kütüphaneyi kullanmaktadır²²⁰. Kütüphanecilik/Bilgi ve Belge Bölümü mezunu 1 personel görev yapmaktadır.

3.14. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Kütüphanesi

Cumhuriyet aydınlanmasının, imparatorluk döneminden devraldığı iki büyük kurumundan biri Dârü'l-bedâyi

²²⁰ Özlem Bayrak (Öğr.Gör. Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi Kütüphanesi Müdürü), kişisel iletişim, 20.01.2020.

(Güzellikler Evi) bugünkü Şehir Tiyatroları diğeri ise Dârü'l-Elhân da (Melodiler/Nağmeler Evi) bugünkü adıyla İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'dır.

1914 yılında Cemil Topuzlu Paşa'nın girişimleri ile İstanbul Şehremaneti'ne (Belediyesine) bağlı olarak ilk resmi sahne ve müzik sanatları okulu olan Dârü'l-bedâyi'nin kurulması çalışmalarına başlanmış ve büyük tiyatro adamı olan André Antoine İstanbul'a çağrılmıştır. Dârü'l-bedâyi'nin tiyatro, sahne müziği, Türk ve Batı Müziği türlerinin tümünü bir arada ele almayı amaçlayan ulusal bir konservatuvar olması düşünülmektedir. Dârü'l-bedâyi biri Tiyatro diğeri de Müzik olmak üzere iki bölüme, Müzik Bölümü de Doğu ve Batı olmak üzere iki şubeye ayrılmıştır. Kuruluş çalışmaları Şehzade başındaki Letafet Apartmanı'nda başlatılmış ancak okulun resmi açılış töreninin hazırlandığı sırada 1. Dünya savaşı patlak verince Ağustos 1914 tarihinden sonra okuldaki eğitim öğretim belirsiz bir süre için ertelenmek zorunda kalmıştır. Bununla birlikte okulun öğretmen ve öğrencilerinden bir bölümü Ferah Tiyatrosu'nda zaman zaman temsiller vermeyi sürdürmüşlerdir. Bir süre sonra Batı Müziği Bölümü'nün çalışmaları sona ermiş Türk Müziği Bölümü ise bazı müzikli temsillere katkıda bulunarak icra çalışmalarına bir süre daha devam etmiştir. Savaş şartlarının güçlüğü ile baş gösteren mali sıkıntılar 14 Mart 1916'da bu bölümün de tamamen kapanmasına yol açmıştır. . Dârü'l-bedâyi'nin Müzik Bölümü'nde sürdürülen bu çalışmalar ileriki yıllarda Dârü'l-Elhân'ın hazırlayıcısı olmuştur.

Savaş sürerken Dârü'l-bedâyi'nin kapanmasından sonra yeni bir müzik okulu açılması için çalışmalara başlanmış ve 1 Ocak 1917 tarihli Meclis-i Vükela (Bakanlar Kurulu) kararı ile daha çok Türk Müziği'ne ağırlık verecek dört yıllık bağımsız bir okul olan Dârü'l-Elhân kurulmuştur.

Cumhuriyet'in kurulmasını takip eden yıllarda 14 Eylül 1925'te İstanbul Valisi Haydar Bey'in ilgisiyle Dârü'l-Elhân, Musa Süreyya Bey'in yönetiminde Belediye'ye bağlanarak yeniden yapılanmış ve yönetmeliği değiştirilerek Batı Müziği Bölümü eklenmiş ve batı türü bir konservatuvar olarak örgütlenerek "İstanbul Belediye Konservatuvarı" adını almıştır.

1984 yılında Kadıköy'deki eski hal binasına taşınan kurum, 1986 yılında İstanbul Üniversitesi'ne bağlanarak "İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı" adını almıştır. Kesintisiz olarak 100 yıldır eğitim veren İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nın kütüphanesi de bu 100 yıllık birikimi yansıtmaktadır. Konservatuvar kütüphanesi koleksiyonunda 2077 kitap, 246 tez ve 7.806 nota olmak üzere 10.097 yayın bulunmaktadır²²¹.

3.15. Türkiyat Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi

İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü (eski adıyla Türkiyat Enstitüsü), Cumhuriyetin ilanından sonra Türk kültür ve medeniyeti hakkında araştırma ve inceleme yapmak üzere Mustafa Kemal Atatürk'ün önerisiyle kurulmuştur. Enstitünün kuruluş talimatnamesinde, "Özel bir Türkoloji kütüphanesi kurarak burada Türk kültürü ile ilgili yayınları toplamak, değerli yazmaların mikrofilm ve fotokopilerinden oluşan bir arşiv oluşturmak" gibi görevler de yer almaktadır. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nün kuruluş amacı doğrultusunda Türk dili, edebiyatı, tarihi, sanatı, coğrafyası, etnografyası ve Türkoloji'nin çeşitli konularını kapsayan bazı yazma eserler, kitaplar, tezler ve bir kısım dergiler Türkiyat Enstitüsüne kazandırılmaya çalışılmıştır.

221 Tufan Karabulut (Doç. Dr., Konservatuvar Müdür Yardımcısı), kişisel iletişim, 23.01.2020; İstanbul Üniversitesi Konservatuvarı, 19.01.2020 tarihinde, <https://konservatuvar.istanbul.edu.tr/tr/content/konservatuvarimiz/tarihce>, adresinden erişildi.

Doğu dilleri üzerine yaptığı araştırmalarıyla tanınan, Hakas Türklerinden Rusyalı Türkolog, şarkiyatçı ve halkbilimci Nikolay Fyodoroviç Katanov'dan satın alınan kitaplar Kütüphanenin temelini oluşturmaktadır. Koleksiyonda Rusça ve birçok dilde yayımlanmış Türkolojiyle ilgili kitaplar bulunmaktadır. Müzikolog Hüseyin Sadettin Arel'in bağışladığı, Türk musiki tarihi ve araştırmaları için kaynak olan yerli ve yabancı birçok nota eseri ve kitap da Enstitü kütüphanesinin önde gelen koleksiyonlarından birini oluşturmaktadır. Koleksiyona ait kitap ve dergiler, 1960lı yıllarda araştırmaya sunulmakla birlikte notalardan oluşan musiki külliyyatının tasnifi ve kataloglanması 2018 yılında gerçekleştirilmiştir.

1955 yılında Hüseyin Sadettin Arel, 1968'de Hamit Ongunsu, 1971'de Halit Ziya Uşaklıgil, 1973'te Azerbaycanlı Sultan Beg, 1974'te Prof. Dr. Ahmet Hamdi Tanpınar, 1980'de Mehmet Behçet Yazar, 2000'li yıllarda Prof. Dr. Osman Nedim Tuna, Prof. Dr. Muharrem Ergin, Prof. Dr. Oktay Aslanapa ve son olarak da 2014 yılında Ahmet Ağaoğlu'nun bağışlarının kazandırılmasıyla Kütüphane daha da zenginleşmiştir. Ayrıca Kütüphanede, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde 1922-1982 yılları arasında yönetilmiş olan mezuniyet, yüksek lisans ve doktora tezlerinden oluşan "Tezler Koleksiyonu" bulunmaktadır.

Kütüphanede koleksiyonlar, bağışlayanın adıyla ve bağışlandığı haliyle muhafaza edilmiştir. Ayrıca, bağışlanan bazı koleksiyonlar (Hamit Ongunsu, Halit Ziya Uşaklıgil, Şair Sultan Beg, Ahmet Hamdi Tanpınar, Mehmet Behçet Yazar) 'Genel Kitaplık Koleksiyonu'na dahil edilmiştir. Bunun yanında söz konusu koleksiyonlar içinde mevcut el yazması eserler, ait oldukları kitaplık içinden alınarak 'Yazmalar Koleksiyonu' adıyla yeni bir koleksiyon oluşturulmuştur. Bu haliyle kütüphane; Katanov, Hüseyin Sadettin Arel, Oktay Aslanapa, Muharrem

Ergin, Ahmet Ağaoğlu, Osman Nedim Tuna, Yazmalar, Tezler, Genel Kitaplık adları ile anılan 9 koleksiyondan müteşekkildir²²².

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü koleksiyonlara göre eser sayıları şu şekildedir; Nikolay Katanov koleksiyonunda; kitap 10.050, süreli yayın 1222 olmak üzere toplam 11.272, Hüseyin Sadettin Arel koleksiyonunda; kitap 4425, süreli yayın 1595 olmak üzere toplam 6020, Muharrem Ergin koleksiyonunda; kitap 3710, süreli yayın 3098 olmak üzere toplam 6808, Osman Nedim Tuna koleksiyonunda; kitap 4808, süreli yayın 1158 olmak üzere toplam 5966, Oktay Aslanapa koleksiyonunda; kitap 582, süreli yayın 606 olmak üzere toplam 1188, Ahmet Ağaoğlu koleksiyonunda; yaklaşık 3600 yayın, Genel Kitaplık koleksiyonunda; kitap 12.851, süreli yayın 6213 olmak üzere toplam 19.064, 3145 tez ve 188 yazma eserle birlikte genel toplam yaklaşık 57.251'dir.

2013 yılından itibaren İÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı öncülüğünde, Merkez Kütüphaneye uyumlu olarak SirsiDynix Entegre Otomasyon Programı kullanılmaya başlanmıştır. Yayınların künye bilgileri otomasyon sistemi üzerinden erişilebilir durumdadır. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü kütüphanesi yıllık kullanıcı sayısı yaklaşık 270, kullanılan yayın sayısı yaklaşık 720'dir²²³.

3.16. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Kütüphanesi

Enstitü, 31 Temmuz 1933 tarihli üniversite reformu sonrası açılan İstanbul Üniversitesi'nde Türk İnkılabı Enstitüsü adıyla kurulmuştur. Bu özelliğiyle Türkiye'nin ilk İnkılap (Tarihi) Enstitüsü'dür. 21 Nisan 1971'de Atatürk Devrimleri Enstitüsü,

222 Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi, 19.01.2020 tarihinde, <https://turkiyat.istanbul.edu.tr/content/kutuphane/kutuphane>, adresinden erişildi.

223 Emel Soyer Kolçak, (Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi eski sorumlusu), kişisel iletişim, 21.01.2020.

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra 23 Mart 1983'de, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü adını almıştır.

Enstitü'nün amacı, Atatürk İlkeleri ve Cumhuriyet Tarihi alanlarında lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) çalışmalar yapılmasını sağlamaktır. Ayrıca, Türkiye'nin komşu ülkelerde yaşayan Türk ve akraba topluluklarının tarih ve kültürleri üzerinde lisansüstü araştırmalar yapılmasına imkân vermek de amaçlanmıştır. Enstitü'de 1985-1986 eğitim ve öğretim yılından itibaren yüksek lisans, 1988-1989 eğitim ve öğretim yılından itibaren ise doktora programları yürütülmektedir. Enstitü'nün amaç ve faaliyetlerine destek amacıyla oluşturulan kütüphanesinde kitaplar, tezler ve süreli yayınlar dahil yaklaşık 6500 adet yayın bulunmaktadır. Yayınların çoğunluğu cumhuriyet tarihi ve son dönem Osmanlı tarihi konularındadır. Tüm yayınlar entegre kütüphane otomasyon sisteminden erişilebilir durumdadır. Enstitü kütüphanesi, Esnaf Hastanesi binası alt katında yer almaktadır, Enstitü mensupları, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine hizmet vermektedir²²⁴.

3.17. İslam Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Kütüphanesi

İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi şeklinde de İslam Araştırmaları/Tetkikleri Enstitüsü Kütüphanenin tarihi 1933 yılına uzanır. 31 Mayıs 1933 tarihinde İstanbul Darülfünun'ü İlahiyat Fakültesi lağv edilmiş ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi bünyesinde İslam Tetkikleri Enstitüsü kurulmuştu. Fakat bu Enstitü 1941 yılında işlevsiz bir hale gelmiştir. 1953 yılında Enstitü, Prof. Dr. Zeki Velidi Togan'ın gayretleri ile ihya edilmiştir. Bu ihya ile Enstitü kütüphanesi de oluşturulmaya başlanmıştır. Enstitü kütüphanesinin ilk kitaplarının Darülfü-

²²⁴ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 16.01.2020 tarihinde, <https://ataturkilkeleri.istanbul.edu.tr/tr/>, adresinden erişildi.

nun İlahiyat Fakültesi'ne ait bazı kitaplar olması mümkündür. Kütüphane, Prof. Dr. Zeki Veli Togan, Prof. Dr. Fuat Sezgin ve Prof. Dr. Salih Tuğ'un yoğun gayretleri ile Avrupa ve Ortadoğu'daki kitapçılardan Enstitü'nün bütçesinin el verdiği ölçüde alımlarla geliştirilmiştir. Ayrıca Enstitü dergisinin değiş tokuşu ile yurtdışı ve yurtiçinden kitap ve dergiler alınmıştır. Özellikle Prof. Dr. Muhammed Hamidullah'a hediye edilen bazı eserler ve ayrıca özel koleksiyonlar da yer almaktadır. Kitap alımı ve değiş tokuşun 1981 yılına kadar devam ettiği kütüphane özellikle 1950-1980 arası dini ilimler alanındaki eserler ve süreli yayınlar bakımından önemini korumaktadır. Kütüphanede yaklaşık 15 bin eser bulunmaktadır²²⁵.

3.18.Farabi Avrasya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Kütüphanesi

İÜ Farabi Avrasya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi 5 Aralık 2016 yılında resmi olarak kurulmuş, resmi açılışı 7 Aralık 2016'da gerçekleşmiştir. Merkezin amacı; Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya, Orta Doğu ve Rusya gibi ülkeleri kapsayacak şekilde Avrasya Bölgesinde yer alan ülkelerde mevcut ve ortaya çıkabilecek siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeler konusunda bilimsel araştırma, uygulama, eğitim-öğretim ve dokümantasyon çalışmaları yapmak, politika yönelimli analizler geliştirmek, Merkezce ya da konuyla ilgili ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla ortak proje faaliyetleri yürütmek ve oluşturulan bilgi birikiminin ulusal ve uluslararası alanda çeşitli etkinliklerle paylaşılmasını sağlamak ayrıca disiplinler arası dayanışma ile Ülkemizi ve Bölgemizi dil, tarih, sosyal ve kültürel açıdan inceleyerek Ülkemizin Bölge ülkeleri ile ilişkilerini geliştirmek ve bu maksatla bilim insanlarının yetişmesine

²²⁵ Ahmet Hamdi Furat (Prof.Dr., İslam Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü), kişisel iletişim, 20.01.2020.

katkıda bulunmaktır. Merkezin amaçlarının gerçekleşmesi için yapılan faaliyetler arasında; görsel, iŐitsel yayınlar hazırlamak, araştırma sonuçlarını kitap, dergi, broŐur, elektronik ağ ve benzeri yayım araçları vasıtasıyla yayınlamak, Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya, Orta Doğu ve Rusya gibi Avrasya Bölgesinde yer alan ülkelere dair araştırma arşivleri oluşturmak da yer almaktadır. Merkez alıŐmaları kapsamında, çalışma alanına uygun konu baŐlıklarını içeren bir kütüphane oluşturulmuştur, yaklaşık 1000 adet yayın bulunan ve sürekli geliştirilen koleksiyona sahip kütüphane Seyit Hasan Paşa Medresesi'nde hizmet vermektedir.²²⁶

²²⁶ Farabi Avrasya alıŐmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, 15.01.2020 tarihinde, <https://famer.istanbul.edu.tr/tr>, adresinden erişildi.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Tarih boyunca devam eden bilimsel gelişmeler beraberinde kütüphaneleri de etkilemiştir. Üniversitelerin oluşmaya başlaması ve büyüyerek gelişmesi kütüphanelerin de kurulması ve artmasını sağlamıştır. Zamanla korumacı, kullanıma sunmak yerine saklayan kütüphanecilik anlayışı, yerini eğitimi ve araştırmayı daha fazla destekleyen bir anlayışa bırakmış, üniversite kütüphanelerinde kullanıcı hizmetleri ve koleksiyon geliştirme yaklaşımları değişime uğramıştır. Üniversite kütüphanelerine sağlanan desteğin artması ile yayın artışı da yaşanmış ve kütüphaneler eğitim sürecinin önemli bir parçası olmuştur.

Uzun zaman eğitim ve öğretime hizmet veren medrese ve vakıf kütüphanelerinin Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde artık gerilediği ve yerini gelişen yeni kütüphanelere bıraktığı görülmektedir. Eğitimde çağdaş girişimlerin başlaması, Darülfünun'un açılması ile beraber kütüphaneler kurulmaya başlamıştır. Kütüphanelerin ve kütüphaneciliğin gelişimi açısından önemli dönemeçlerden biri Tevhid-i Tedrisat (eğitim ve öğretimin birleştirilmesi) Kanunu ardından Darülfünun'un 1933'te kapatılıp yerine İstanbul Üniversitesi'nin açılması ve üniversite kütüphanelerinin gelişimidir. 1981 yılında, 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun kabulü ile üniversite kütüphaneleri 'kütüphane ve dokümantasyon daire başkanlıkları' olarak düzenlenmiştir. Türkiye'deki üniversitelerin kütüphane yapılarına bakıldığında; çoğu üniversitenin hem fakültelerinin öğrenci ve öğretim üyelerine hizmet veren fakülte kütüphanesi hem de tüm üniversitenin geneline hizmet veren merkez kütüphaneleri kurdukları görülmektedir. Ayrıca, bazı üniversitelerde bölüm, enstitü, kürsü ve seminer kütüphanesi

leri kurulmuştur. Türkiye’de de Batı dünyasında olduğu gibi zamanla kütüphane sayısı ve bütçe desteğinde artışlar olmuş, kütüphanelerin gelişimi için kütüphanecilerin eğitimine önem verilmeye başlanmıştır.

Tarihi süreçler incelendiğinde, üniversite kütüphanelerinin gelişimlerinin her aşamasında insan faktörünün önemi ve değeri açıkça görülmektedir. Kütüphanecilik mesleği başarı için gönüllüğün esas olduğu alanlardan biridir. Kütüphanelerin oluşumu, gelişimi ve sürdürülebilirliği konusunda gönülden emek verenler olmasaydı belki kütüphaneler bugünkü duruma gelemeyeceklerdi demek abartı olmayacaktır. Kütüphanelerin işleyişlerinin tüm süreçlerinde görev alanların, bilhassa yöneticilerin yönetsel yetki ve yeterliliği kütüphanelerin gelişimlerinde son derece önemlidir. Mevcut sistemler içinde yasal otoriteye dayalı olarak işleri yönetme, yönlendirme, koordine etmenin yanı sıra kütüphanenin amaçları ile toplumun bilgi hizmeti beklentileri ve gereksinimlerini uyumlaştıran, bunları uygulayabilen emek sahipleri kütüphanelerin gelişimini sağlamıştır. Kütüphanecilik tarihinde yer edinmiş tüm değerli meslek büyükleri daima saygı ve minnetle anılacaktır.

Nitekim, zengin bir koleksiyona sahip ve derleme niteliği taşıyan tek araştırma üniversitesi kütüphanesi olması özellikleri yanı sıra; Türkiye’deki kütüphanecilik gelişmelerinin izlerini taşıyan, kuruluşundan günümüze kadar yaşadığı ilerleme süreçlerinde ilkleri barındıran, emsal teşkil eden önemli bir üniversite kütüphanesi olan İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi’nin kuruluşu ve gelişiminde rol alan ve özveriyle çalışanların katkıları önlerinde saygıyla eğilmeyi hak eder düzeydedir. Eski dönemlerdeki yöneticilerin zorlu ekonomik koşullar ve kısıtlı imkanlarla kütüphanenin ilerlemesi için büyük fedakarlık, sabır ve azimle çalıştığı aşikardır. Yakın dönemlerde, İstanbul Üniversitesi üst yönetiminin desteği ve ekip çalışmaları

ile İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nin teknolojik koşullar ve değişen kullanıcı taleplerine uygun olarak hızlı gelişmeler yaşadığı görülmektedir.

Türk toplumunun tarihi, siyasi, kültürel ve sosyal hayatına ışık tutacak nitelikte seçkin ve değerli eser örneklerini bünyesinde barındıran zengin koleksiyonu ve sahip olduğu marka değeri ile İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, yeni bina yapım aşaması başlayıncaya kadar, sadece öğrenci ve akademisyenler için değil Türkiye'nin her yerinden her kesimden araştırmacıya 7/24 hizmet vermiştir. İÜMK, araştırmacıların, öğrencilerin çok yoğun kullandığı (ortalama günde 3-4 bin kişi), araştırma yapmak yanı sıra ders çalışmak için alışkanlık hatta bağımlılık yapan bir kütüphane özelliğine de sahiptir. İÜMK son yıllarda bilgiye hızlı ve güncel erişimin odak noktalarından biri haline gelmiştir.

2012-2020 yılları arasında; bilgiye erişimin yaşadığı değişimlere uygun olarak kütüphanenin gelişimi için önemli çalışmalar yapılmış, hizmet kalitesi artırılmış, Merkez Kütüphane Türkiye'de öne çıkan üniversite kütüphanelerinden biri olmuştur. Teknolojiye uygun, uluslar arası nitelikte yeni entegre kütüphane otomasyon sistemi kurularak İstanbul Üniversitesi kütüphanelerinin tüm verileri tek çatı altında toplanmış, veri standardı sağlanmıştır. Kullanıcı hizmetleri geliştirilerek kullanıcının aradığı yayına kısa sürede ulaşması mümkün hale getirilmiş, kullanıcı memnuniyetinin artırılması yönünde iyileştirmeler yapılmıştır. Basılı ve elektronik kaynakları içeren koleksiyon gelişimi sağlanmıştır. Elektronik kaynak bütçesinin artırılması yönünde çaba sarfedilmiş, üniversitedeki mevcut tüm disiplinlerin ihtiyacı olan kaynakların temini için çalışılmıştır. Kültürel mirasın korunması, elektronik ortamdan herkesin erişimine açık hale getirilmesi ve tanıtılması amacıyla yapılan dijitalleştirme/sayısallaştırma projeleri

sayı ve nitelik olarak sürekli geliştirilmiştir. Sayısallaştırılan yayınlar otomasyon sisteminden erişilebilir hale getirilmiştir. ‘Açık Erişimli Kurumsal Arşiv Politikası’ oluşturularak İstanbul Üniversitesi’nde üretilen tüm yayınların görünür ve erişilebilir olması süreci başlatılmıştır. Mesleki gelişim ve bilgi paylaşımı amacıyla çeşitli konularda bilimsel toplantılar, etkinlikler, ulusal ve uluslar arası işbirliği çalışmaları yapılarak kütüphanenin uluslar arası düzeyde tanınan ve tercih edilen bir kütüphane olması sağlanmıştır.

Böylece, İÜMK son yıllarda, sistematik ve teknik özellikleri itibariyle (koleksiyon değeri, otomasyon sistemi, kataloglama niteliği, kullanıcı hizmetleri, teknolojik donanımları, dijitalleştirme, açık erişim çalışmaları, personel niteliği vs.) uluslararası düzeye ulaşmıştır. Ancak, sistematik gelişimini tamamlamış ve gelişmeye devam eden önemli bir kütüphane olmasına rağmen, bina koşulları ne yazık ki son yıllarda yetersiz ve problemlili hale gelmiştir. Merkez Kütüphane binası, can güvenliği riski oluşturacak düzeyde depreme dayanaksız olmasının yanı sıra, sürekli gelişen koleksiyonun gereksinimleri, sayıları sürekli artan kullanıcıların hızlı değişen taleplerini karşılayamaz duruma gelmiştir. Kullanıcı memnuniyeti için kaliteli hizmet kadar; bilgiye erişimin günümüz koşullarında yaşadığı hızlı gelişime uygun modern ve konforlu bir kütüphane binası artık kaçınılmaz olmuştur. Nihayetinde, Depremsellik durumu ile ilgili çalışma yapılmış, bu çalışmanın sonuç raporunda yapının taşıyıcı elemanlarının donatı miktarlarının yetersiz olduğu ve hasar oluşturacak derecede korozyona maruz kaldığı ifade edilmiştir. Kütüphane binasının günümüz teknolojik ve konfor şartlarını sağlamadığı hususu ile birlikte, 2007 deprem yönetmeliğine göre can güvenliği açısından risk oluşturduğu, yoğun kullanıcı trafiği ve olası Marmara depremi göz önüne alındığında, binanın makul sürede boşaltılması yönünde gerekli

çalışmaların yapılmasının zaruri olduğu değerlendirilmiş ve yeni bina yapılmasına karar verilmiştir.

Kullanıcılarına daha kaliteli ve sağlıklı koşullarda hizmet verebilmek amacıyla, Merkez Kütüphane binası yeniden yapılmak üzere, 18 Haziran 2018 tarihinden itibaren geçici süre ile hizmete kapatılmıştır. MK Taşınma Projesi kapsamındaki detaylı hazırlık çalışmalarının tamamlanması ardından, yapılan planlama ve görev dağılımına uygun olarak, her bölüm kendi koleksiyonunun taşınma aşamasından sorumlu olmak üzere, tüm Merkez Kütüphane personelinin görev alması suretiyle, taşınma işi büyük bir titizlikle ve başarıyla gerçekleştirilmiştir. Yeni İÜMK binası yapılanaya kadar, kütüphane teknik hizmetleri İÜ Beyazıt Kampüsü Vefa bölgesinde bulunan geçici hizmet binasında yürütülmektedir. Tüm yayınlar, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Büyükçekmece/Hadımköy Kampüsü'nde bulunan, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığına tahsis edilen, depolarda kontrollü olarak muhafaza edilmektedir. Düzenli olarak gelen derleme koleksiyonunun teslim alınması, teknik işlemlerinin yapılarak uluslararası kütüphane otomasyon sistemine kayıt süreci, açık erişim hedefi ile sayısallaştırma/dijitalleştirme çalışmaları ve elektronik kaynak hizmetleri yanı sıra Nadir Eserler Kütüphanesi ve Engelsiz Bilgi Merkezi hizmetleri devam etmektedir. Kullanıcılar basılı kaynaklar için, İÜ fakülte kütüphaneleri ve İÜMK gibi derleme niteliğine ve aynı koleksiyona sahip Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ne yönlendirilmektedir.

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinin yeni bina projesi süreci İÜ Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından başlatılmış durumdadır ve yeni bina yapımının azami 2 yılda tamamlanması planlanmaktadır. Yeni bina projesi alan koşullarının elverdiği ölçüde günümüz teknolojik ve kütüphane ihtiyaçlarına uygun şekilde, kullanıcılar için daha konforlu

ve modern bir yapı olarak tasarlanmıştır. Projede, bireysel ve grup çalışmaları için çok amaçlı okuma salonları, 7/24 hizmet için araştırma alanlarından bağımsız okuma salonu, Engelsiz Bilgi Merkezi alanı, multimedya odası, sayısallaştırma birimi, toplantı ve konferans salonları, sergi alanları ve bir kafeterya yer almaktadır.

Çevresel şartlar binanın büyütülmesine uygun olmadığından, yeni İÜMK binasının mevcut yerinde 10.000 m2 alana yapılması planlanmaktadır. Yeni bina büyütülemeyeceği ve yapım planına göre yayın depolarından biri giriş katı olacağı için, depo yayın kapasitesi oldukça azalmaktadır. Mevcut hali ile yayın kapasitesi yaklaşık 1.000.000 iken yeni MK binasının yaklaşık 350.000 yayın kapasitesine sahip olacağı tahminen hesap edilmektedir. Bu durumda, mevcut hali ile bile tamamen dolu durumda olan MK binasının depolardaki yayınlarının tamamının ve derleme yoluyla sürekli artan koleksiyonun yeni MK binasına sığdırılabilmesi imkansız görünmektedir. Türkiye'nin en büyük araştırma üniversitesinin akademik başarısı için, yeni MK binası yapımının hızlandırılması ve ikinci bir ek kütüphane binası yapımının gerçekleştirilmesi hayati önem taşımaktadır. İkinci ek bina yapılıncaya kadar MK koleksiyonunun bir kısmının, Başkanlığa tahsis edilecek olan bir alanda 'depo kütüphane' yöntemi ile hizmete sunulması planlanmaktadır.

KAYNAKÇA

- “2527 Sayılı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu 02.07.1934”.
Resmi Gazete, sayı 2741, 26 Temmuz 2017, <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2741.pdf>.
- “6279 Sayılı oğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu 29.02.2012”. T.C. *Resmi Gazete*, sayı 28219, 26 Temmuz 2017, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/02/20120229-1.htm>.
- Aksu, Hüsamettin, “Sultan III. Murad Şehinşahnamesi”, *Sanat Tarihi Yıllığı IX-X 1979-1980*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1981, s.1-22.
- Alpay, Meral Şenöz, “Halk Eğitimi ve Halk Kütüphaneleri”, *Türk Kütüphaneciliği Derneği Bülteni*, XVIII, sayı 1, 1969, s. 3–10.
- Alpay, Meral Şenöz, “İstanbul Üniversitesi’nde Yeni Bölüm: Jale Baysal’ın Anısına”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXIII, sayı 3, 2009, s. 624–627.
- Anameriç, Hakan ve Fatih Rukancı, “Ortaçağ’da İlk Üniversiteler: Studium Generalè”, *Felsefe Dünyası*, I, sayı 39, 2004, s. 170-186. doi:10.1501/00000004.
- Anameriç, Hakan, “Osmanlılarda Kütüphane Kültürü ve Bilimsel Yaşama Etkisi”, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, XIX, 2006, s. 53-78.
- Anameriç, Hakan ve Fatih Rukancı, “Belgelerle Türk Kütüphanecilik Tarihi (1938-1960): Retrospektif Bir Değerlendirme (I)”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XXI, sayı 1, 2017, s. 49-70.

- Antalyalı, Ömer Lütfi, “Tarihsel Süreç İçerisinde Üniversite Misyonlarının Oluşumu”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, II, sayı 6, 2007, s. 25-40.
- Arıkan, Aykut, *Bilgi Erişimde Dil Sorunları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2005.
- Arıkan, Aykut, “Prof. Dr. Meral Alpay’ın Bilimsel Düşünce Sistemi”, *H.D. Kayaoğlu (Yay. Haz.). Meral Alpay’a Armağan içinde*, İstanbul: Bayrak Matbaası, 2007.
- Aslanapa, Oktay, *İstanbul Üniversitesi : Kuruluş, Tarihçe, Teşkilat ve Öğretim Üyeleri*. Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 1983.
- Atasoy, Nurhan, *Kara Memi*, İstanbul: Mas Matbaası, İstanbul, 2016.
- Atasoy, Nurhan, *Sultan II. Abdülhamid’in Aile Albümü*, “Görsel Tarihin Tapusu”, Hakan Yılmaz (Ed.), İstanbul:İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2009.
- Atasoy, Nurhan, *Yıldız Sarayı Fotoğrafları Albümlerinden Yedigâr-ı İstanbul*, İstanbul, Akkök Yayınları, 2007.
- Atasoy, Nurhan, “Yıldız Sarayı Kütüphanesi”, *Yıldız Sarayı’ndan İstanbul Üniversitesi’ne*, (Lale Uluç ed.), İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 2015.
- Atılğan, Doğan, “Türkiye’de Kütüphaneciliğin Gelişimi”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, IX, sayı 1, 1995, s. 10–20.
- Atılğan, Doğan, “Türkiye’de Kütüphanecilik Eğitimi ve Yeni Bin Yılda Hedefler”. *Bilginin Serüveni: Dünü, Bugünü, Yarını: Türk Kütüphaneciler Derneği’nin Kuruluşunun 50. Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD), Ankara 1999, s. 144–163.

- Atılğan, Doğan, “Türkiye’de Üniversite Kütüphanelerinin Tarihi”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXII, sayı 4, 2008, s. 451–458.
- Ayni, Mehmet Ali, *Darü’l-Fünun (Üniversite) Tarihi*, Metin Hasırcı (Ed.), İstanbul: Pınar Yayınları, 1995.
- Baltacıoğlu, İsmayıl Hakkı, *Hayatım*, Haz. Ali Y. Baltacıoğlu, İstanbul: Dünya Yayınevi, 1998.
- Baltacıoğlu, İsmayıl Hakkı, “Hayatım”, *Yeni Adam*, Haziran XXXIII, 1941, s. 14–15.
- Bayraktar, Mehmet Faruk, “İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 1997, s.37.
- Baysal, Jale, *Kitap ve Kütüphane Tarihine Giriş*. Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, İstanbul, 1991.
- Baysal, Jale, “Leman Şenalp’ten Değerli Bir Araştırma: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi”, *Cumhuriyet Kitap Sayı 508*, İstanbul, 1999, s. 14.
- Baysal, Jale, “İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü’nde Yirmi Beş Yıl”, *İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Araştırmaları*, sayı 1, 2008, s. 77–84.
- Baytal, Yaşar, “Tanzimat ve II. Abdülhamid Dönemi Eğitim Politikaları”, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM*, XI, sayı 11, 2000, s. 23–32.
- Bezirci, Pervin ve Ahmet Dernek, “Derleme Kütüphaneleri ve Kataloglama: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Örneği.” *Bilgi ve Belge Yönetimi Alanında Bilgiye Erişim/ Kataloglama Sorunları Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Yay. Haz. Elsa Bitri ve Hasan S. Keseroğlu, İstanbul: Hiperlink Yayınları, 2018, s. 79–112.

Bezirci, Pervin, “Dünya Üniversite Kütüphanelerinde Mükemmellik Örnekleri ve Gelecek”, *Yükseköğretim Dergisi*, 8, sayı 2, 2018, s. 234–246.

Bezirci, Pervin, “From Yıldız Palace Library Collection with Examples; Language Policies and Language Education in the Period of Sultan Abdülhamid II.”, *Foreign Language Teaching*, 46, sayı 3, 2019, s.275-287. <https://azbuki.bg/en/editions/journals/foreign>.

Bezirci, Pervin ve Mustafa Özyürek, “Engelliler için Bilgiye Engelsiz Erişim Hizmetleri: İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi”, Pervin Bezirci (Ed.), *Bilgiye Erişimde Engellilere Yönelik Kütüphane Uygulamaları*, İstanbul: Hiperyayın, 2019.

Bilsel, Cemil, *İstanbul Üniversitesi Tarihi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları No.182, İstanbul: Kenan Matbaası, 1943.

Candemir, Murat, “Yıldız Sarayı Kütüphanesi: Saray’dan Üniversite’ye”, *Tarih Dergisi*, sayı 45, 2007, s. 123–153. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/102075>.

Cumhuriyetin 50 yılında İstanbul Tıp Fakültesi, Cilt 1, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, 1974.

Çakın, İrfan, “Cumhuriyet’ten Günümüze Bilgi Profesyonellerinin Eğitiminde Başlıca Yönelişler”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XIX, sayı 1, 2005, s. 7–24.

Çakın, İrfan, “Üniversitelerimizin Bilgiye Erişim Ortamları: Genel Değerlendirme”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, sayı 75. Yıl Özel Sayısı, 1998, s. 37–67.

Dördüncü, M. Bahadır, *II. Abdülhamid Yıldız Albümleri Mekke-Medine*, İstanbul: Yitik Hazine Yayınları, 2006.

- Erdem, Gazi, “İslam Kültür Tarihinin İlk İlimler Akademisi: Beytü’l-Hikme”, *Dini Araştırmalar Dergisi*, XVI, sayı 42, 2013, s. 57-77.
- Erünsal, İsmail E., *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik : Tarihî Gelişimi ve Organizasyonu*. Timaş Yayınları, İstanbul, 2015.
- Erünsal, İsmail E., *Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri : Tarihî Gelişimi ve Organizasyonu*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2008.
- Erünsal, İsmail E., *Türk Kütüphaneler Tarihi II. Kuruluştan Tanzimat’a Kadar Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını:22, Ankara, 1988.
- Eyice, Semavi, “İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi Tarihçesine Dair”, *Sosyoloji Dergisi*, III, sayı 4, 1995, s. 1-8.
- Ergin, Nihat, *Yıldız Sarayı’nda Müzik: Abdülhamid II Dönemi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları,1999.
- Gülçek, V., “Milli Kütüphane’nin İlk Kütüphanecisi Leman Şenalp ile Röportaj”, H. Çimen (Yay. Haz.), *Kütüphaneciliğe adanmış bir ömür : Leman Şenalp*, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, İstanbul, 2012, s. 83-91.
- Günergun, Feza ve Sevtap Kadioğlu, “İstanbul Üniversitesi’nin Yerleşim Tarihçesi Üzerine Notlar”, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, VIII/1, 2006, s.135-163.
- Gürkan, Kâzım İsmail, *İstanbul Üniversitesi nin Başlangıcı = Les Debuts de L’Universite D’Istanbul*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fakülteler Matbaası, 1953.

- Ernst E. Hirsch, *Anılarım, Kayzer Dönemi Weimar Cumhuriyeti Atatürk Ülkesi*, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları 45, Ankara: TÜBİTAK, 2008.
- Hirsch, Ernst E., *Dünya Üniversiteleri ve Türkiye’de Üniversitelerin Gelişmesi Cilt I*. Ankara Üniversitesi Yayınları: No. 211, Ankara, 1950.
- Holley, Edward G., “Academic Libraries in 1876”. *College Research Libraries*, XXXVII, sayı 1, 1976, s. 15–47.
- Idiegbeyan-ose, J., Ifijeh,G., Adebayo,A. ve Adeniran, C.S.,. *New Paradigms in Cataloguing in the 21st Century: A Review of Implications and Adoption of New Strategies for Nigerian Libraries*, *Bilgi Dünyası*, XVII, sayı 1, 2016, s. 120-134.
- İbn’ül Emin Mahmut Kemal İnal Hayatı ve Eserleri*. İstanbul: İbn’ül Emin Mahmut Kemal İnal Vakfı, 2007, s.8.
- İhsanoğlu, Ekmeleddin, “Dârülfünun Osmanlı Devleti’nde XIX. Yüzyılda Kurulan Yüksek Öğretim Müessesesi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, 1993, VIII, 521-525.
- İstanbul Üniversitesi, *İstanbul Üniversitesi Cilt I, Kuruluş, Tarihçe, Teşkilat ve Öğretim Üyeleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1983.
- Johnson, Elmer D., *History of Libraries in The Western World*. 2. baskı, New Jersey: The Scarecrow Press, 1970, s. 132-144.
- Karatay, Fehmi Ethem, “Hayatımdan Parçalar”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XVII, sayı 2, 1968, s. 73-74.
- Kartal, Ali Fuat, “Leman Şenalp”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXXII, sayı 2, 2018, s. 96–97.
- Kayaoğlu, Hülya Dilek, ed. *Meral Alpay’a Armağan*. İstanbul: Bayrak Matbaası, 2007, s. 9-12.

- Keseroğlu Hasan S., “Leman Şenalp”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXXII, sayı 2, 2018, s. 98–100.
- Küçükcan, Berrin ve Ayşe Öztürk, *Kütüphane Binası Kullanıcıları Arasındaki İletişimde Binanın Rolü, I. Uluslararası Bilgi Hizmetleri Sempozyumu 25-26 Mayıs 2006*, İstanbul, 2007.
- Mandel, Carol, “Library Futures: New York University”, *theguardian.com*, 7 Ağustos 2013. <https://www.theguardian.com/higher-education-network/2013/aug/07/library-futures-new-york-university>. 5 Kasım 2019.
- Manyas, Mehmet, “Önsöz”. *Kütüphaneciliğe Adanmış Bir Ömür : Leman Şenalp*, Hacer Çimen (Yay. Haz.), Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, İstanbul, 2012.
- Mekteb-i Tıbbiye, Ülker Erke Minyatürleri ile Tıp Tarihi*, Zeytinburnu Kültür ve Sanat Merkezi Yayınları No.30, İstanbul, Zeytinburnu Belediyesi Kazlıçeşme Sanat Galerisi, 2019.
- Nalci, E., *Türkiye’de Bilgi Merkezlerinin ve Hizmetlerinin Gelişimi*. (t.y.). <https://slideplayer.biz.tr/slide/10160568/>.
- Önder, Mehmet, *Geçmişten Günümüze Resimlerle Türk Haritalık Tarihi*. Ankara:M.S.B. Harita Genel Komutanlığı,2002.
- Ötüken, Adnan, “Türkiyede Kütüphanecilik Öğretiminin Tarihçesi”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, VI, sayı 1–2, 1957, s. 1–35.
- Özen, Onur, “Yıldız Kütüphanesini (Kütübhâne-i Hümayûn) Yağmadan Kurtaran Kütüphaneci Kalkandelenli Sabri Efendi”. *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Toplum ve Siyaset*, (Ali Okumuş ve Ali Murat Kurşun Ed.), RDAF Ortadoğu ve Afrika Araştırmacıları Derneği, İstanbul: Taş Mektep Yayın Atölyesi, 2016.
- Polat, Coşkun ve Hüseyin Odabaş, “Türkiye’de Üniversite Kütüphaneleri: Standartlar ve Yönetici Görüşleri Doğ-

- rultusunda Niceliksel Bir Değerlendirme / University Libraries in Turkey: A Quantitative Assessment According to Standards and Manager Opinions”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XV, sayı 1, Mart 2011.
- Saharkhiz, Yasaman ve Majid Valizadeh, Hengameh Salamat, “The Evolution Of Academic Libraries in The Age of Technology”, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, V, sayı 4, 2016. doi:http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v5i4.615.
- Saray, Mehmet, *İstanbul Üniversitesi Tarihi : 1453-1993 = A history of Istanbul University*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1996.
- Sargın, Sevil, “Türkiye’de Üniversitelerin Gelişim Süreci ve Bölgesel Dağılımı”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, III, sayı 5, 2007, s. 133-150.
- Sarıcaoğlu, Fikret, Dünya Haritaları, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, XVI, 1997, s.210-216.
- Sarıcaoğlu, Fikret, Kitab-ı Bahriyye, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, XXVI, 2002, s.72-75.
- Schwartz, Philipp, *Notgemeinschaft zur emigration deutscher wissenschaftler nach 1933 in die Turkei*. Marburg, Metro-polis-Verlag, 1995, s.89.
- Sefercioğlu, Necmeddin, “Türk Kütüphaneciliğine Hizmet Edenler : 13, Sabri Kalkandelenli”, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 5, sayı 2, 1956, s. 181-183.
- Soysal, Özer, *Türk Kütüphaneciliği: Geleneksel Yapı’dan Yeni’den Yapılamış’a*. Kültür Bakanlığı, Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1998.
- Stokker, Juddy, “Library Futures: Queensland University of Technology, Australia, 7 Ağustos 2013. <https://www.theguardian.com/higher-education-network/2013/aug/07/>

library-futures-queensland-university-of-technology. 5
Kasım 2019.

- Subaşıoğlu, Fatoş ve Oya Gürdal Tamdoğan, “Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü’nün Kuruluş Öyküsü”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXVIII, sayı 4, 2014, s. 583–621.
- Sultan II. Abdülhamid Devri Harita ve Planlarında İstanbul*. Editör Fatih Dalgacı, Yay. Haz. Koçak, A.Yaşar, Abdullah Ademoğlu, Atilla Beşli, Zekiye Eraslan, N.Yasemen Akçay, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul [t.y.], s.107-108.
- Süzmetaş, Selçuk, “İstanbul Üniversitesi kütüphanesi otomasyon sistemi”. *ÜNAK’03: Bilgiye Erişimde Değişen Yollar ve II. Tıbbi Bilgi Yönetimi ve Teknolojileri Sempozyumu*, 2003.
- Şan, Ayten, “Kuruluşunun 50. Yılında Milli Kütüphane’nin İlk Kütüphanecisi Leman Şenalp ile Söyleşi. H. Çimen (Yay. Haz.)”, *Kütüphaneciliğe Adanmış Bir Ömür: Leman Şenalp*, İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD), 2012, s. 43–59.
- Şehsuvaroğlu, Bedi N, “Nurettin Kalkandelen 1902-1974”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXIV, sayı 4, 1975, s. 331–333.
- Şenalp, Leman, “Üniversite Kütüphaneleri”, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XVIII, sayı 1, 1969, s. 11–20.
- Şenalp, Leman, “Cumhuriyet Döneminde Kütüphaneciliğimiz”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXIII, sayı 1, 1974, s. 38–47.
- Şenalp, Leman, *İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi : Başlangıcından Günümüze*. Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara 1998.
- Şenalp, Leman, “Kendi Kaleminden Leman Şenalp. H. Çimen (Yay. Haz.)”. *Kütüphaneciliğe Adanmış Bir Ömür: Leman*

Şenalp içinde (s. 17-33), Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul şubesi, İstanbul 2012.

Şenel, Selen, *Konservasyon Uygulamaları, Kitap Şifahanesi ve Arşiv Dairesi Başkanlığı Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi Ulu Camii Koleksiyonu*, 4736/2323, Bursa 2015.

Tunçer, Polat, “Değişim Yönetimi Sürecinde Değişime Direnme”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XXXII, sayı 1, 2013, s. 373-406.

Toplu, Mehmet, “Üniversite Kütüphanelerinin Bilimsel Araştırmadaki İşlevi ve Türkiye Gerçeği (1)”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, VI, sayı 1, 1992, s. 22-42.

Türk Kütüphaneciliği Dergisi Bülteni Yayın Kurulu, “Türk Kütüphaneciliğine Hizmet Edenler 2: H. Fehmi Ethem Karatay”, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, I/1, Ankara 1952, s. 69-70.

Türk Kütüphaneciliği Dergisi Editörler Kurulu, “Leman Şenalp Biyografisi”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, XXXII, sayı 2, 2018, s. 94-95.

Uluç, Lale (Ed.), *Yıldız Sarayı'ndan İstanbul Üniversitesi'ne*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 2015.

Üniversitelerarası Kurul Genel Sekreterliği, *Üniversiteler Yıllığı : 1975-1976 Öğretim Yılı*. Sekreterlik, Ankara 1977.

“Üniversiteler Kanunu 07.07.1973”. *T.C. Resmi Gazete*, sayı 14587, Ankara 1973, s. 11. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14587.pdf>.

Ünver, Süheyl, “İkinci Selim’e Kadar Osmanlı Hükümdarlarının Hususî Kütüphaneleri Hakkında”. *IV. Türk tarih kongresi : 10-14 Kasım 1948, kongreye sunulan tebliğler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1952, s. 294-312.

- Ünver, Süheyl, *İstanbul Üniversitesi'ne Başlangıç, Fatih Külliyesi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, Sayı:278, İstanbul 1946.
- Üstün, Ayşe, “Üniversite Kütüphaneleri”, *Türk Kütüphanecileri Derneği Bülteni*, XXVI, sayı 4, 1977, s. 229–235.
- Üyepazarcı, Erol, “II. Abdülhamid'in Özel Kütüphanesi”, *Müteferrika: Kitabiyat Dergisi*, sayı 32, 2007, s. 108.
- Üyepazarcı, Erol ve Raşit Çavaş, “II. Abdülhamid'in Polisiye Roman Merakı ve Çevirttiği Polisiye Romanlar”, *Müteferrika: Kitabiyat Dergisi*, sayı 22, 2002, s. 97-115.
- Weiner, Sharon Gray, “The History of Academic Libraries in the United States: a Review of the Literature”. *Library Philosophy and Practice*, VII, sayı 2, 2005, s. 12.
- “Yükseköğretim Kanunu”. *T.C. Resmi Gazete*, sayı 17506/2547. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf>.
- Yılmaz, Erol, “Eğitimde Okul Kütüphaneleri: Türkiye’de Durum”, *Milli Eğitim Dergisi*, sayı 208, 2015, s. 259–286.
- Yolalıcı, M. Emin, “XIX. Yüzyıl ve Sonrası Osmanlı Devlet’inde Eğitim ve Öğretim Kurumları”. “*Osmanlı Ansiklopedisi*” (Cilt 2) *Osmanlı Devleti'nin 700. Kuruluş Yıldönümü*, 1999, s. 281–296.
- Yolcu, Ergun, *1453'ten Günümüze İstanbul Üniversitesi Belgesel Kitabı*, Boyut Matbaası, İstanbul, 2011.

Yararlanılan WEB Adresleri

Açık Erişim Türkiye, <http://acikerisim.org/acik-erisim-nedir/>
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, <https://ataturkil-keleri.istanbul.edu.tr/tr/>

Diş Hekimliği Fakültesi Kütüphanesi, <https://dishekimligi.istanbul.edu.tr/tr/content/arastirmalar/kutuphane>

Eczacılık Fakültesi, <https://eczacilik.istanbul.edu.tr/tr/content/fakultemiz/tarihce>

Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi, <https://edebiyat.istanbul.edu.tr/tr/content/kutuphane/tarihce>

Eski Dünya'ya Yeni Bakış: II. Abdülhamid Dönemi Harita ve Planları Projesi <http://haritalar.istanbul.edu.tr/>

Farabi Avrasya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, <https://famer.istanbul.edu.tr/tr>

Fen Fakültesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölüm Kütüphanesi, <https://astronomi-fen.istanbul.edu.tr/tr/content/ogrenci/astronomi-ve-uzay-bilimleri-bolum-kutuphanesi>

Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü Kütüphanesi, <https://biyoloji-fen.istanbul.edu.tr/tr/content/bolum/bolum-kutuphanesi>

Fen Fakültesi Matematik Bölümü Kütüphanesi, <https://matematik-fen.istanbul.edu.tr/tr/content/bolum/orhan-serafettin-icen-kutuphanesi>

Gazeteden Tarihe Bakış Projesi <https://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/content/iu-sanal-kutuphaneleri/>

Hukuk Fakültesi Kütüphanesi, <https://hukuk.istanbul.edu.tr/tr/content/kutuphane/kutuphane-hakkinda>

İlahiyat Fakültesi, <https://ilahiyat.istanbul.edu.tr/tr/content/fakultemiz/tarihce>

- İstanbul Tıp Fakültesi Hulusi Behçet Kütüphanesi, <https://istanbul.tip.istanbul.edu.tr/tr/content/istanbul-tip-fakultesi-hulusi-behcet-kutuphanesi/tarihce>
- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, <http://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/content/hakkimizda/tarihce>
- İstanbul Üniversitesi Tarihçe, <http://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/content/hakkimizda/tarihce>
- İstanbul Üniversitesi Konservatuvarı, <https://konservatuvar.istanbul.edu.tr/tr/content/konservatuvarimiz/tarihce>
- İktisat Fakültesi Kütüphanesi, <https://iktisat.istanbul.edu.tr/tr/content/iktisat-fakultesi-kutuphanesi/iktisat-fakultesi-kutuphanesi>
- İşletme Fakültesi Kütüphanesi, <https://isletme.istanbul.edu.tr/tr/content/ogrenci/kutuphane>
- Kredi Kayıt Bürosu, <https://www.kkb.com.tr/Resources/ContentFile/2931/kkb-sesli-soru-bankasi-kitapcigfinal.pdf>
- Müzik Eserleri Projesi
<https://osmanlimuzigi.istanbul.edu.tr/tr/content/yayinlar/sirlanmis-sesler>
- Nadir Eserler Kütüphanesi, <https://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/content/nadir-eserler-kutuphanesi/iletisim>
- Sesli Soru Bankası Hayal Edin Gerçekleştirilelim 2016 Eğitim Kategorisi Birincisi.* Kredi Kayıt Bürosu. <https://www.kkb.com.tr/Resources/ContentFile/sesli-soru-bankasi.pdf>
- Siyasal Bilgiler Fakültesi Kütüphanesi, <https://siyasal.istanbul.edu.tr/tr/content/kutuphane/kutuphane>
- Su Bilimleri Fakültesi, <https://subilimleri.istanbul.edu.tr/tr/content/fakultemiz/tarihce>,
- Su Bilimleri Fakültesi Kütüphanesi, <https://subilimleri.istanbul.edu.tr/tr/content/kutuphane->

Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi <https://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/content/iu-sanal-kutuphaneleri>
Şarkiyat Araştırma Merkezi, <https://sarkiyatmerkezi-edebiyat.istanbul.edu.tr/tr/content/tarihcemiz/tarihcemiz>
Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi, <https://turkiyat.istanbul.edu.tr/tr/content/kutuphane/kutuphane>

